Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

52
C
18

DE VERAE ET FALSAE ECCLESIAE DISCRIMINE,

Ad Sereniſsimum STEPHANVM I. Poloniæ Regem,

STANISLAI SOCOLOVII LIBRI TRES.

Ex ſacris Scripturis, vetuſtiſsimorúmque Patrum ſententÿs collecti ac concinnati.

Quibus adiecta eſt pro dignoſcendis & ſugiendis falſis dogmatibus, eiuſdem concio.

Aeditio ſecunda, ab ipſo Auctore priori & emendatior, & locupletior reddita.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D. LXXXIIII.
Cum Gratia & Priuilegio Cæſ. Maieſt.

Bibliot. Ser. Coll. Rom. Soc. Jesu
Ex Legato Illustris: Foccini
BIBLIOTECA EMANUELE IN ROMA

AD SERENISSIMVM STEPHANVM, POLONIAE REGEM, VICTOREM ET TRIVMPHATOREM MAGNIFICVM,

IN LIBROS DE VERAE ET falſæ Eccleſiæ diſcrimine,

PRAEFATIO.

MVLTAS QVIDEM *& varias, easq́ pulcherrimas ex multiplici genere potentiſſimorum hoſtium victorias, STEPHANE REX, dulce præſidium, dulce decus meum, tibi hoc toto ſexennio, quo apud te officio concionatoris fungor, coràm gratulatus ſum, nunc abſens, propter hãc meam affectam valetudinem, ipſum quaſi victoriarum finem, hoc autem eſt, optatiſſimam pacem, lætus & ex animo gratulor: quam eandem tibi, nominiq́; tuo ampliſſi-*

mo, nobis Reipublicæq́; noſtræ, ac toto orbi Chriſtiano felicem ac fauſtam in omne æuum euenire, à Deo Opt. Max. precor. Neque qualemcunque ac vulgarem aliquam pacem M. V. gratulor, ſed eam, quæ pulcherrima & magnificentiſſima, hoc noſtro ſeculo, in toto terrarum exſtitit orbe, & quæ tot tantisq́; præteriti temporis difficillimis, ac pluſquam propemodum Herculeis laboribus, contentionibus, bellis ac præſtantiſſimis tuis rebus geſtis extremam quaſi manum impoſuit, easq́; pulcherrima cataſtrophe, hoc tempore concluſit, ad omnemqúe immortalitatem obſignauit. Quarum quidem admirabili rerum geſtarum tuarum virtute atque gloria tu ſuperbiſſimum ac potentiſſimum hoſtem perdomuiſti, ad pedeſq́; tuos, ſedisq́; ſanctæ Apoſtolicæ matris tuæ inuitum, multisq́; temporibus reluctantem, ſupplicem tandem aliquãdo confugere coegiſti. Quæ eadem præſtans tua virtus potentis inimici iniurÿs, continuisq́; diuexationibus, afflictiſſimas gentes erexit, ac conſolata eſt, illisq́; inuictum & inſuperabilem tranquillitatis & ſecuritatis parietem excitauit, ac multos mortales ab impotentiſſimi hominis do-

minatu

minatu liberauit, opprobrium ex Iſrael ſuſtulit, ac neſcio quam ſuperioribus temporibus contractam ignauiæ maculam abſterſit, nomenq́; ac decus gentis priſtinum reſtaurauit. Quæ virtutem, & regni robur multi temporis otio ac deſidia quondã veluti conſepulta denuò reuocauit, armaq́ue obtuſa ſitu, puluere, ac ærugine, propter diuturnum otium obducta excuſsit, ac expoliuit. Quibus ijſdem rebus geſtis, tu regnum tibi, tuorumq́; erga te animos, niſi et beneficiorum ingrati, & publicæ ſaluti infeſti videri velint, mirificè confirmaſti, ſterilitatemq́; ſuperiorum Regum tua vbere fœcunditate ſuſtuliſti, totq́; pignora atque aras æterni amoris ſponſæ tuæ, regno, inquam tuo, tot inquam nobiliſsimas ac clariſsimas victorias, tot munitiſsimas arces, & munitiones, tot vberrimas prouincias, tot populoſiſsimas vrbes, flumina, portus, ac integras regiones, tanquã liberos quoſdam adieciſti, vt neque tu illi, neque illa tibi ſterilis & infœcunda permaneat; vt iã de reliquo tempore, æquè tu illam, atque illa te, tanta, tamq́; illuſtri, & multiplici intercedente prole, non niſi amare poſsit. Vicinas gentes perterruiſti. Irruit, inquit

 ſcri-

ſcriptura, pauor Domini ſuper vniuerſa regna terrarum, cum audiſſent, quod pugnaſſet Dominus contra inimicos Iſraël. Apud Reges atque Principes externos, tibi magnum & immortale nomen comparaſti. Te illi mirantur, tuam amicitiam expetunt, te ſibi perfectum Imperij exemplar proponunt, in te omnium oculi ſunt conuerſi, te omnes in cœlum iure ac verè ferunt. Quæ eadem rerum geſtarum æternum celebranda gloria, ora inimicarum ac æmularum gentium ad maledicendum quondam aperta magnificè obſtruxit, ad nouas autem laudes tuas prædicandas aperuit, ita vt tuas præſtantiſſimas virtutes inuiti prædicent, vel tacendo iuxta Comici dictum, ſatis laudent. Quæ religionem Catholicam, ordinem ſacrum, cultum literarum, omnémque humanitatem ad eas ipſas hoſtis immaniſſimi crudelitate afflictas ac planè deſolatas gentes denuò intulit, ipſumque Chriſtum Dominum in ſuam poſſeſſionem quaſi poſtliminio reduxit: quæ templa atque delubra: araſq; ipſas earum gentium, auariſſimi hoſtis cupiditate denudata, tua inſigni pietate & munificentia, veſtimentisq; tuis propemodum

dum, omniq́ aurea & argentea ſuppellectili denuò veſtiuit, priſtinoqúe ſplendori reddidit. Audituſq́ poſt multum luctum & lamenta in terra noſtra ſonus Cytharæ & Buccinæ, vox exultationis et lætitiæ, ac iubili: ille inquam: Reuerſus eſt omnis Iſraël & Ioſaphat Rex antè illos in Ieruſalem, cum lætitia magna, eo quod dediſſet illis Dominus gaudium de inimicis ſuis. Ingreſſique ſunt in Ieruſalem cum Pſalterijs & Cytharis & tubis in domum Domini. Talem inquam, tam raram, tam illuſtrē, tam magnificam, totq́ fructibus & dotibus grauidam, & dotatam pacem, tibi gratulor, ac perpetuo firmam & ſtabilem à Deo immortali ſupplex precor: neve hos ipſo: tuos veros & æternos triumphos ægritudo contaminet aliqua, æterno parenti, cōceptis in eā rem votis ſupplico. Verū cum ois gratulatio quæ dono caret, inops, ieiuna & ſterilis ſit, minusq́ grato animo accipi ſoleat, vacuumq́ ante conſpectū Dei atque regū comparere, vel ipſa ſcriptura teſte, nō conueniat; eā ob cauſam tractationis de Eccleſia Dei apud M. V. aliquādo ſuſceptæ, eā partē quæ de diſcrimine veræ et falſæ Eccleſiæ agit, eiusq́ ſigna, indicia, & veriſſimas

notas explicat, M.V. mitto: vt quemadmodum quondam falſos Prophetas, veriſsimis & maximè proprijs coloribus depinximus, ita nunc veram ſponſam Ieſu Chriſti, inter tot innumerabiles eius æmulas & inimicas, veramq́; eius formam & ſpeciem demonſtremus. Tuum enim illud ſemper fuit ſapientiſsimum iudicium: qui veram Dei Eccleſiam demonſtrauerit, qui diſcrimen eius à falſis cœtibus inuenerit, eum omnes hæreſes, hoc vno facto ſublaturum & interempturum eſſe. Et veriſsimè quidem. Nam illud quidem inter omnes ſectarum huius ſæculi homines, qui modò ſanæ mentis aliquid reliquum habent, conuenit, Eccleſiæ Dei parendum eſſe: vt quæ ſit domus Dei viuentis, columna & firmamentum veritatis, corpus Chriſti, cui qui non pareat, ille in loco Ethnici & Publicani ſit habendus. Quæ autem vera ſit, quæ falſa Eccleſia, in eo cardinem negotij verſari, omnemq́; cauſæ controuerſiam, omnibus id ſibi falsò tribuentibus conſtitutam eſſe: quam qui ſuſtulerit, ille omnibus diſputationibus ac controuerſijs finem facilè impoſuerit. Ita tu, nō modo de his artibus, quæ tuæ ſunt propriæ, Regijs inquam ac Impera-

peratorijs, ſed de alijs quoq; ita ſapienter, ita acutè ſtatuere ſoles, tanquam eas ipſas ſolas didiceris: ſic vt te earum diſciplinarum artifices & doctores plerunque mirentur, tuasq́; ſententias atque iudicia laudēt, atque appellent. Ita autem M. V. eam nobiliſsimam pacem gratulor: vt ſimul Deum immortalem orem, vt qua felicitate et ſucceſſu externos fregit & perdomuit hoſtes, nullaq́; vi ſubmouendam gloriam, ſibi poſteritatiq́; ſuæ peperit, eadem contra quaſdam internas ac domeſticas vtatur peſtes. Peſtes autem cum dico, non homines ſed hominum vitia intelligo: hoc autem eſt extremam impietatis ac malè de Deo, rebusq́; diuinis ſentiendi, tot iniquiſsimis legibus ac fœderibus communitam licentiam, tot q́; fœdiſsimas hæreſes, & ea quæ ſub hæreſibus latent, indeq́; oriuntur flagitia, cultus inquam diuini abrogationem ſacramentorum, ac ſanctiſsimarum cæremoniarum profanationem, templorum expilationem, ſacrorum vaſorum conflationem, dotis Eccleſiaſticæ direptiones, ſacri ordinis in ordinem redactionem, pudoris alieni inceſtas oppreſsiones, priuatorum bonorum per luxum & ambitionem immoderatam

profuſionem: vnde rapinæ, vſuræ, ſimoniæ, vnde mater omnium malorum promanat auaritia, furta denique, rapinas, publicos peculatus, innocentiſsimorum hominum impunitas vexationes, vulnera, pulſationes, cædes, aliaq́ infinita vitia prodeunt. Quibus malis tantò diligentius, cum maioreq́ ſtudio, hoc tempore tibi erit obſiſtendum, quantò magis pax ipſa talia vitia alere, illisq́ fomitem quendam ſubÿcere ſolet. Cum enim pax & tranquillitas, omnia quæ optima humano generi eſſe putantur ſecum ferat, hoc tamen niſi prudenter & ſapienter regatur habet vitÿ, vt ſub illius vmbra infinita ſuccreſcant mala, ocium, inquam, ex quo luxus & profuſio, inde temeritas & curioſitas: inde hæreſes & multifarÿ errores, inde legum contemptus, legitimiq́ magiſtratus deſpectio: inde turbæ domeſticiq́ tumultus: bella ciuilia: inde ad extremum occaſus & interitus rerumpub. Quibus malis ita tu facilè obſiſtes, ſi primum iniquiſsimas leges quaſdã, cum naturæq́ & omnis honeſti legibus pugnantes, omniq́ æquitati inimicas publico Reipub. ſancito ſuſtuleris, ſi licentiæ frena impoſueris: ſi à fœcibus externis, quæ hanc

Rem-

Rempubl. iam olim turpiter defœdant, regnum maturè expurgaueris: ſi nullum vitium impunitum, nullam virtutem præmio non affectam eſſe volueris, ſi benemeritos homines ampliſsima dignitate, ſummisq́; honoribus ornaueris: ſi robuſtos clamatores, quos Demoſthenes ac tota Græcia δημαγωγοὺς *vocat, contempſeris: ſi facinoroſis merita ſupplicia irrogaueris: ſi ius ſuum cuique reddideris: ſi Tros Tyriusq́; nullo tibi in tanta nationum, quibus cœlitus præes, diuerſitate, iuxta Poetæ dictum diſcrimine agetur, ſed veluti ſol quidam benignus ex æquo te omnibus illis amandum et fruendum exhibebis, ſi Sacroſanctis Eccleſiis Epiſcopos ſanctiſsimos & doctiſsimos præfeceris, publicas præfecturas præfectis integerrimis ac innocentiſsimis viris, qui non ambitione certent, ſed dignitate & merito gradum ſibi ad veram laudem comparent, non tam ad humana varia & incerta iudicia, quàm ad unctionis ipſius, ſpiritusq́; ſancti, qui tuo muneri aſtãt, internum inſtinctum contuleris: aulam militeſqúe tuos, quod facis, quodqúe etiam atque etiam in tanta licentiæ, morumqúe diſſolutione facere debes, in of-*

in officio continueris, ſi ipſe denique omnes eas virtutes atque ſenſus, quos ad Regnum & Imperium hoc, Dei immortalis munere, tanquam pulcherrimam quandam & ditiſſimam dotem affatim attuliſti, ſacroſanctos conſeruaueris: religionem inquã, pietatem, Zelum decoris domus Domini, iuſtitiam, animi æquitatem et moderationẽ, mãſuetudinem, & ad maiores obedientiã, morum ſinceritatem cum ſumma grauitate cõiunctam, grataq́ lenitate conditam, amorem in tuos, in condonandis iniurÿs planè inuictum & incomparabilem, verè Stephano dignum, qui nouerat aliquando etiam pro perſecutoribus exorare, animũ, omnem denique honeſtatem ac vitæ continentiam, pauperum & orphanorum curã & ſolicitudinem, ac reliquas innumerabiles dotes conſeruaueris: neque eam animi tui conſtantiam ſuo loco vnquam dimoueri paſſus fueris. Quibus quidem virtutibus, ita vſque adhuc abundas: vt non cum Regibus tantum, aut alÿs tui ordinis & cõditionis hominibus: ſed cum ipſis etiam in eo genere virtutum perfectis certare poſſis. Nec modo ab his vlla vnquam ratione te deterreri patieris, ſed augebis etiam, & cu-

cumulabis, vtq́, extrema conueniant primis, etiam atque etiam vehementer elaborabis: memor illius pulcherrimi D. Baſilij dicti: μὴ ϖροκοπτεῖν ἐστι ἀποκοπτεῖν. hoc autem eſt, vt ſanctus interpretur Leo: Non proficere deficere eſt. Nunc autem ſapientiſsime Rex, illud apud te ſtatue, atq́, ita iudica, hanc ipſam pulcherrimam mulierū, cuius nunc veriſsimos colores atque ornamēta, ex quib. illa cognoſci poſsit, refero atque explico, non tam à me, quam ab ipſo Ieſu Christo in cruce pendente, in qua illa ex latere eius aperto tanquam altera Eua ex coſta Adæ profluxit ac progenita, eiusq́, ſanguine qui inde manauit, ſanctificata atque lota eſt: illis verbis, quibus quondam dilecto diſcipulo ſuo, matrem ſuam Ioanni commendauit, nunc tibi itidem commendare, STEPHANE REX inclyte: ECCE MATER tua, quæ te in lauacro fontis cælorum regno genuit, quæ Catholicè et Orthodoxè educauit, quæ ſingulis annis corpore & ſanguine ſponſi ſui paſcit & reficit, quæ in Maximum Regem & Principem vnxit. Accipe igitur illam in tuam, vt quidem iam olim accepiſti & adamaſti, & à cuius conſtanti amore & dilectione

ctione non te Doctorum errantium, toties tua cauſſa ne quicquam collecta, impia manus, non patriæ communis contagio, non æqualium quondam cauillationes, ac conuitia, non ambitio vlla principatusq́; cupido, non ciuium ardor, vt inquit ille, praua iubentium, non inſtantis vultus tyranni abducere potuerunt vnquam. Et mortui ſunt illi, qui quærebant animam tuam, tu tamen viuis, viuis imò & feliciſſime victor & triũphator magnificus regnas, & tamdiù viues & regnabis, dum iſtum præſtãtiſſimum animum erga Chriſtum, qui te in partem vnctionis ſuæ vocauit, corona q́ue gloriæ & victoriæ induit, eiusq́; vnicam ſponſam geres. Scitum eſt illud & memorabile, dum ad Polocenſe bellum proficiſcebamur, factum tuũ. Ardebant tunc initio belli omnium animi, in apparatuq́; tantæ obſidionis occupati erant, omnia tunc alia quiſque cogitabat, cum tu de medio illo itinere, diuino ac cæleſti quodã furore percitus. Collegij ſancti patres (dimidiata ferè cum illis pecuniola, quæ tum victus præſentis, in ærario ſatis exigua pro infinitis illis ſumptibus fuit) in Tranſyluaniam germanam patriam tuam fundandæ Catholicæ

reli-

religionis cauſa miſiſti. Cuius diuini tui facti eum fructum cepiſti, vt & tu pulcherrima & optatiſſima victoria potitus ſis, & illi Chriſto Domino nobilem prouinciã tuo ſtudio adiecerint: illudq́ magnificè cõprobatum eſt; primum quærendum eſſe regnum Dei, & omnia adijci nobis. Macte igitur ea pietate & amore erga Deũ, & verã Eccleſiam Ieſu Chriſti eſto, nihilq́ aut publicè, aut priuatim vtile eſſe cuiquam cēſeas, quod cum illius incommodo ac dedecore ſit coniunctum. Errant enim, errant vehementer plerię Principes Chriſtiani, qui vulneribus illius ſuarum rerumpub. vulnera ſanari poſſe putãt: eius perturbatiõe ſuam pacẽ tuentur, eius paupertate ſuas diuitias augent. Regnum ſiquidem Chriſtianũ illa infelice felix eſſe nõ poteſt. Pendent.n. à diuinis res humanæ: illas ſi contẽnamus, has non facilè tuebimur: illæ ſi labefactentur, hæ ſtatim corruẽt. Et cũ vera Eccleſia nihil aliud ſit, quam regnum illud cœli, de quo prædixit Daniel: In dieb. aũt regnorũ illorũ ſuſcitabit Deus regnum cœli, quod in æternũ non diſſipabitur, & regnum eius alteri populo non tradent: comminuet aũt et conſumet vniuerſa regna hæc; et ipſum ſtabit in

bit in æternum. Cui quidem Regno, omnia Regna ſubiecta eſſe debuerunt. cuius regni cætera membra & particulæ quædam sũt: qui totum illud violauerit, infecerit, profanauerit, partes item ſanas, & incolumes nullo modo diu tueri ac ſuſtinere poterit vnquam. Probauerunt hoc Aſiæ regna, probauerunt Græciæ, idq́; magna rei Chriſtianæ inclinatione & ruina, ſed et noſtros vicinos, atque adeò noſipſos iſta ipſa nimia, ſi dijs placet, prudentia, quàm parùm ſuperioribus temporibus iuuerit, quàm parum bonæ nobis frugis attulerit, experti ſumus, ac in dies magis ac magis experimur. Eos inquam Principes tali ſenſu præditos, Rex prudentiſſime imitari noli, ſed illos potius, quibus cum tibi multa communia ſunt, Machabæos inquam viros fortiſſimos, de quibus illud ſcribitur: Dixit autem Iudas & fratres eius: Ecce contriti ſunt inimici noſtri: aſcendamus nunc mundare ſancta & renouare. Dauidem autem vel imprimis Regem Pientiſſimum, de quo itidem pace ſimiliter potito, locumq́; Domino & tabernaculo eius quærente, cultumq́; eius ſolicitè cogitante, illud narrat ſcriptura: Iurauit Domino Dauid, votum vouit

Deo

Deo Iacob. Si introiero in tabernaculum domus meæ: ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis: & palpebris meis dormitationem. Et requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino tabernaculum Deo Iacob. Pro quo tam præſtanti ac pleno pietatis ſtudio, illud mutuò recipit. Iurauit Dominus Dauid veritatem, & non fruſtrabitur eũ: de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. Si cuſtodierint filij tui teſtamẽtum meum, & teſtimonia mea hæc quæ docebo eos. Et filij eorum in ſæculum ſedebunt ſuper ſedem tuam. Quoniã elegit Dominus Syon: elegit eam in habitationẽ ſibi. Hæc requies mea in ſæculum ſæculi, hic habitabo quoniam elegi eam. Viduam eius benedicens benedicam, pauperes eius ſaturabo panibus. Sacerdotes eius induam ſalutari: & ſancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu Dauid: paraui lucernam CHriſto meo. Inimicos eius induã confuſione: ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. Quid magnificentius, quid illuſtrius, quid ſalubrius, quid optabilius tantis promiſſis eſſe poteſt? Sed longè magis ipſa promiſſorum munificentiſ-

ſima exhibitione, qua eadem omnia eos manent omnes, qui eandem virtutem & pietatem ſimili ſtudio coluerint, ac conſectati fuerint. Quorum enim facta imitamur, eorum coronas, premia, & merita iure expectare debemus. Et ſedebit REX STEPHANVS fœlix ac Deo dilectus in domo ſua, & Dominus dabit ei requiem vndique ab omnibus inimicis ſuis, ſenex plenus dierum, conſtituetq́; filium ſuum ſuper Iſrael. Quod tibi magnanime REX pro tua ardenti pietate, aliiſq́; præſtantiſſimis meritis tribuat pater omnipotens, fiat, fiat. REX IN AETERNVM VIVE, tuumq́ue Socolouium ama, & foue. Cracc. Idib. Februarij, 1583.

SVMMA EORVM CAPITVM, QVAE IN TRIbus his libris continentur.

Capita libri primi.

EA ſigna, quæ hæretici putant veræ Eccleſiæ indicia eſſe, vera ſigna non exiſtere. pag. 9 — I.

Cur ſupradicta ſigna, neq; à ſacra ſcriptura, neq; à ſanctis Patribus inter notas veræ Eccleſiæ cenſeantur. 24 — II.

Supradicta ſigna & ſi veræ notæ Eccleſiæ Dei nõ ſint, magis tamẽ Eccleſiæ Catholicæ quã ipſis eorũ auctoribus conuenire, & inprimis ſanã Euãgelij doctrinã. 53 — III.

Verum Sacramentorum vſum, quem ſecundam notam iſti eſſe dicunt, magis Eccleſiæ Catholicæ, quàm illorum cœtibus cõuenire. 75 — IIII.

Capita libri ſecundi.

Verorum Eccleſiæ Dei ſignorum partitio. 96 — I.

Ea indicia, quæ in ſacro ſymbolo continentur, veras Eccleſiæ Dei notas eſſe. 97 — II.

III. *Prima ex ſacro ſymbolo nota explicatur: Eam verã Eccleſiam, quæ ſit vna.* 101

IIII. *Secundæ notæ explicatio: Illam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſit ſancta.* 145

V. *Tertiæ notæ explicatio: Eam eſſe veram Eccleſiam, quæ ſit Catholica.* 173

VI. *Quartæ notæ explicatio: Eam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſit Apoſtolica.* 202

Capita libri tertij.

I. *Primum inſigne veræ Eccleſiæ: Præſentia Spiritus ſancti.* 245

II. *Secundum inſigne: Ad formas & ſpecies eius, in ſcriptura adumbratas, conuenientia & conſenſus.* 248

III. *Tertium inſigne: Filiæ Regis obedientia ad legem primam, hoc eſt, ad legem naturæ.* 258

IIII. *Quartum inſigne: Vbertas donorum Spiritus ſancti.* 262

V. *Quintum inſigne: Incorrupta per omne æuum fundamentorum religionis Chriſtianæ conſeruatio, atq; eius documentorum.* 270

VI. *Sextum inſigne: Veri cultus diuini perpetua conſeruatio.* 276

VII. *Septimum inſigne: Ordo à Chriſto Domino*

mino & eius Apoſtolis deſignatus & inchoatus, vſq; ad hanc ætatem integer conſeruatus. 282

Octauum inſigne: Communionis ſanctorum ſenſus & conſenſus. 287 VIII.

Nonũ inſigne: Virtus miraculorũ. 295 IX.

Decimum inſigne: Lumen & veritas Prophetiæ. 302 X.

Vndecimum inſigne: Præſens vbiq; & perenne Dei adiutorium. 309 XI.

Duodecimum inſigne: Opportuna & ſalutaris correctio ac depreſsio. 315 XII.

Tredecimum inſigne: Perpetuus in melius profectus. 319 XIII.

Quatuordecimum inſigne: Nouitatem omnem fugere, ac ſuſpectam habere, venerandæ autem vetuſtati in omnibus adhærere. 323 XIV.

Quintumdecimum veræ Eccleſiæ inſigne: Extrema non ſequitur, medio tutiſsima incedit. 332 XV.

Sedecimum Eccleſiæ inſigne: Perpetuum contra illam omnium hæreticorum & ſchiſmaticorum bellum ac impugnationes. 335 XVI.

Decimumſeptimum inſigne: Quòd ſit canon & regula omnis veritatis; & quòd vlti- XVII.

vltimò omnes hæretici ad eam prouocent ac redeant. 338

XVIII. *Decimumoctauum inſigne: Quòd Deus ordinauit ex eius ore audire gentes Euangelium & credere.* 345

XIX. *Decimumnonum inſigne: Omnium Eccleſiarum præſentis & præteriti temporis veriſſimum teſtimonium.* 349

XX. *Vigeſimum & vltimum inſigne: Apoſtaſiæ, hoc autem eſt ab ea defectionis præſentiſſima, tam publicè quàm priuatim Dei vindicta.* 362

Peroratio operis. 368

M. BASIL. GOLINENSIS
Prof. Crac. in Eccleſiam.

Δηλότατος πέλεται πάντων ἐκκλησία ὄντων
τὴν οὖν τίπτε τινές μήτι δύνανται ὁρᾶν
Οφθαλμῶν μετέχειν βλεφάρων καὶ φύλλι ἀνοιγᾶν
Αισχρόν καὶ αἰεὶ ὄψιος ἔμμεν ἄνευ
Ομματα εἰσὶ μάτην τοῦ σώματος ἄντι νόοιο
Νόου ἄτερ χάριτος κ᾽ εἰσὶ θεοῖο μάτην.

Idem eiuſdem.

Spectatur dudum magnumqúe Eccleſia
mole est,
Quæſo quid hanc necdum plurima tur-
ba videt?
Corporis est oculus nullus ſine lumine
mentis.
Et ſine, ſunt mẽtis lumina nulla, Deo.

Eiuſdem, de tribus operibus Autoris
ad aduerſarios.

Nudi, pallia dum notat, ſtetiſtis:
Dum tractat malè transfugas, timetis:
Quid nunc dum caput amputat? iacetis.

SEXAGINTA SVNT REGINAE, ET OCTOGINTA CONCVBINAE, ET ADOLESCENTVLARVM NON EST NVMERVS. VNA EST COLVMBA MEA, PERFECTA MEA: VNA EST MATRIS SVAE, ELECTA GENITRICI SVAE. VIDERVNT EAM FILIAE, ET BEATISSIMAM PRAEDICAVERVNT REGINAE ET CONCVBINAE, ET LAVDAVERVNT EAM. Cant. 6.

STANIS-

STANISLAI SOCOLOVII DE VERAE ET FALSAE ECCLEſiæ diſcrimine.

LIBER PRIMVS.

PROOEMION.

NON ſine diuina ac cœleſti prouidentia, quæ regit Iſrael, quæ deducit velut ouem Ioſeph, eueniſſe exiſtimãdum eſt; vt poſt ſeptuplum vario & multiplici igne, hæreticorum inquã, & ſchiſmaticorum impugnationib⁹, ac calumnijs, probatos omnes fidei Chriſtianæ articulos, vltimo tandem occidente ac ſeneſcente ſéculo, nouiſſimis temporibus inſtantibus, vrgente Antichriſto, hic ipſe de vera Eccleſia Dei, ſponſa CHriſti, articulus,

Pſalm.79.

quæ,& qualis ipſa ſit, ac vbi inueniatur, probandus, ac diſcutiendus, relictus eſſe videatur. Vt tanquam impendente altero longè periculoſiore ac funeſtiore orbi terrarum diluuio, alia arca Noe, in qua tantum effugiat naufragium, populo ſit quærenda Chriſtiano. Vt enim nihil ſalutarius, nihil optabilius eſſe ſolet, quàm nocte intempeſta ingruente, ventis excitatis, tempeſtate & procella ſęuiente, latrone, & inimico inſtante; viatori quidem vrbem & diuerſorium; naufrago portum; fugiētibus ex acie caſtra; diſiectis & errantibus nauibus cynoſuram; diſperſis ouibus, caulas & ouilia; pauloque poſt futuram lucem, demonſtrare: ſic & nunc, ingruente ſumma illa & vltima nocte, atque rerum omnium occiſione, qua charitas refrigeſcet, fides extinguetur ſæuiente infeſtiſſimo latrone, & pirata Antichriſto, impendente extrema tribulationum & perſecutionum tēpeſtate, per tot hæreſes & ſchiſmata, tāquam inquietiſſimos ventos, Chriſti diſiectis ratibus, inclinata acie, oui buſq;

buſq; diſſipatis, nihil magis vtile, magiſque neceſſarium eſſe poteſt; quàm veram IESV Chriſti ſponſam, vnam, Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam, Chriſti ouibus indicare. Ne nocte intēpeſta opprimantur: ne naufragium faciant: ne ſpolientur: ne aberrent: ne à feroci lupo extra caulas & ouile paſtoris ſui reperiantur: vt denique, quid in tanto errorum turbine & procella electi Dei ſequi, quid fugere debeant, recenti quaſi commoneantur præmonitione. Hæc enim eſt ciuitas illa in monte poſita: hæc eſt vrbs fortitudinis Sion, ſaluator in ea murus & antemurale; columna & firmamentum veritatis: & ideò, ne portæ quidem inferi, ipſeque portarum dominus, Antichriſtus, cōtra illam prȩualere poteſt. intra cuius ſeptum, nemo deprædari, nemo ſpoliari, nemo decipi, aut falli ſolet. Hęc eſt tutiſſima illa ſtatio carinis, vniculque portus ſalutis; in quo nemo naufragium patitur, nemo perit, niſi malè & indignè in vocatione ſua viuat: hæc ſunt caſtra illa DEI viuen- *Matth. 5.* *Eſaiæ 26.* *1. Timoth. 3.* *Matth. 16.*

tis, quæ nullus hoſtis perfringere aut capere potis eſt: hæc eſt fixa, nautiſq́; gratiſſima cynoſura, portum naufragantibus monſtrans; qua duce, nemo aberrat vnquam: hoc eſt illud ipſum

Ioan.10. ouile ouium, quibus anteit paſtor, & oues eum ſequuntur, & vocem eius audiunt; quòd nullus lupus ſuperare, *Matth.5.* nulla fera peſſima adire poteſt: hęc eſt illa lucerna ardens, poſita ſuper candelabrum, errantibus viam monſtrans: hæc eſt ſancta Hieruſalem, de *Iſaia 60.* qua Iſaias: *Ecce tenebræ operient terrā, et caligo populos, ſuper te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui:* hæc eſt domus *Lucæ 12.* Dei viuentis, in qua, ex nuptijs rediēs paterfamilias, vbi ſuos inuenerit ſeruos vigilantes; præcinget ſe, & miniſtrabit illis: & in qua ſola agnus Paſchalis manducatur. Extrà quam ne inueniamur, ex qua ne vltimis illis nocentiſſimis temporibus egrediamur, monet diligenter ipſe paterfa- *Matth.24.* miliâs: *Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere.*

Surgent

Surgent enim Pſeudochriſti, & pſeudopro
phetæ : & dabunt ſigna magna & prodi-
gia, ita vt in errorem inducantur (ſi fieri
poteſt) etiam electi. Ecce prædixi vobis: Ec-
ce in deſerto eſt; nolite exire : ecce in pene-
tralibus; nolite credere. Sicut enim fulgur
exit ab Oriente, & paret vſque in Occiden
tem; ita erit & aduentus filij hominis. Vbi-
cunque fuerit corpus, illic congregabuntur
& aquilæ. Extra hanc domum ſalus
non eſt, vita non eſt, fides non eſt, iu-
ſtitia non eſt: extra hanc veritas non
eſt; eſt enim columna & firmamen *1 Timoth. 3.*
tum veritatis: extra hanc Sacramen-
ta & cerimoniæ non ſunt: vel ſi ſunt,
non proſunt: ſpes immortalitatis
non eſt: extra hanc Spiritus ſanctus
nulli datur, qui illi ſemper aſſiſtit, e-
iuſque propria dos eſt: extra hãc Chri
ſtus non eſt; caput enim eius eſt: Deus
non eſt, nam hic caput Chriſti eſt. In
hunc enim modum eam catenam ne *1. Cor. 11.*
ctit Paulus: *Volo autem vos ſcire, quòd o-*
mnis viri caput, Chriſtus eſt, caput autem
mulieris, vir : caput verò Chriſti, Deus:
Extra hanc qui eſt, tanquam ethnicus
& Publicanus eſt: extra hanc virtus

non colitur, & ſi colitur, nō prodeſt. *Quiſquis ab Eccleſia Catholica*, inquit Auguſtinus, *fuerit ſeparatus, quantumuis laudabiliter ſe viuere exiſtimet, hoc ſolo ſcelere, quòd à Chriſti vnitate diuiſus eſt, non habet vitam, ſed ira Dei manet ſuper illum*. Hāc neminem ignorare debere, monet idem Auguſtinus. Vt autem hanc nemini ignorare licet; ita eius cognitio eſt difficillima. *Sexaginta ſunt*, inquit Scriptura, *reginæ, & octoginta concubinæ, & adoleſcentularum nō eſt numerus. Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matris ſuæ, electa genitrici ſuæ*. Octuaginta fuerunt vſq; ad tempora Epiphanij hæreſes: ducentas ſuo iam demum tempore numerat Picus Mirandulanus: conſecutę ſunt poſtea infinitæ ac inenumerabiles aliæ: exoriuntur item indies magis ac magis aliæ; ita, vt bellè Athanaſius ſemper, primæ ſecundam dicat ſuccedere: & ſecundæ tertiam: & ſic deinceps, ſic vt ſemper poſterior priore ſit deterior. Nulla tamen ex his fuit, ac ne nunc quidem in tanta earum multitudine eſt, quæ ſe non illam vnicam columbam

Epiſt. 152. ad Donatiſtas.

Epiſt. 170. ad Seuerinum.

Cant. 6.

In Epiſt. ad vitam ſolitariā agentes.

bam atq; dilectam eſſe dicat: quæ nõ vultum, aſpectum, inceſſum, geſtum, ornatum, veſtitum eius ſibi affingat atq; repręſentet. Quis igitur in hac varietate tanta non aberret? quis id, quod verum eſt, facilè ſine duce inueniat? quis non hæſitet? Itaq; multò clariùs, teſte Auguſtino, veteres Prophetæ, ſanctiq; Apoſtoli, tamque priſci, quàm huius ſæculi Doctores, de ipſa Eccleſia Chriſti ſcripſerunt, atq; prædixerunt, q̃ de ipſo ſponſo eius Chriſto Ieſu: Plures illius imagines, colores, ornamenta, ex quibus cognoſci ac dijudicari poſſit, adumbrauerunt, quam ipſius ſponſi, quem in ædibus ſponſæ facilè inueniri poſſe iudicauerunt.

Sequemur igitur & nos hos ipſos præſtãtiſſimos ac ſanctiſſimos duces, ſed longis poſt paſſibus: ac quæ ſit hæc ipſa pulcherrima mulierum, inquiremus. Quæ item inter ſexaginta regis Salomonis reginas, & octoginta concubinas, tot inquam & tam varias, & pugnantes ſeculi huius ſectas atque hęreſes, vna columba eius, per-

fecta eius, vna matri ſuæ, electa genitrici ſuæ, priuſquam tanta, tamq; horrenda nox incũbat, docebimus. Qui
Geneſ. 24. conatus noſter, vt meliùs & fructuoſiùs ſuccedat, cum ſeruo illo, quem ad quærendam & accipiendam ſponſam filio ſuo, primus pater credentium Abraam miſerat, patrem Domini mei occurrere nobis hodie precor: & facere nobiſcum miſericordiam velit, indicetque nobis puellam, quã præparauit ſeruo ſuo Iſaac, vt per hoc intelligamus, quòd fecerit miſericordiam nobiſcum. Pius autem lector, nos, qui tantum opus aggredimur eodem proſequatur voto: DOMINVS mittat angelum ſuum coram te, vt inuenias ſponſam, & vxorem filij eius.

EA SIGNA, QVAE HAEretici putant veræ Eccleſiæ indicia eſſe, vera ſigna non exiſtere.

CAPVT I.

VBI igitur paſcat, vbi cubet, pulcherrima hęc mulierum, inquiramus; ne poſt greges alienarum vagari incipiamus: idq́ue ea ratione, vt primum ea ſigna, (quę iſti, qui falsò ſibi nomen Eccleſiæ vendicant, comminiſcuntur) referamus ac confutemus: ſimul illudq́ue doceamus, neque hæc vera ſigna veræ Eccleſiæ, eſſe; & ſi ſint, magis tamen huic Eccleſiæ Catholicæ, quàm iſtis conuenire. Deinde ipſi veras & proprias eius notas & inſignia, quibus ſacra ſcriptura, quibus omnes vniuerſales Synodi, quibus Patres, quibus vniuerſa vetuſtas vſa eſt, in medium proferamus. Nam cùm iſti animaduertiſſent eas notas, quibus Apoſtoli, apoſtoliciq́ue viri, atque adeò omnis antiquitas, veram à falſa diſtinxit Eccleſi-

Cant 1.

am, ſuis ſectis & hæreſibus conuenire non poſſe: alia ſigna, aliaſq; notas, quę illorum cœtibus vtcunque accõmodari poſſint, quærenda ſibi exiſtimarunt in quibus aſtruendis, idem illis euenit, quod in cæteris ferè omnib⁹; vt, primùm à nobis ac vniuerſa vetuſtate recedant, deinde ipſi ſecum non conueniant. A nobis quidem recedunt, dum alia quædã & nuſquam antea nobis audita ſigna referũt: ſecum autem diſſident, dum alij alia ſequuntur. Quidam enim vnum ſolum veræ Eccleſiæ Dei ſignum eſſe ſtatuunt, perfectam ſcilicet populi Dei ſanctitatem, innocentiam, ac vitæ integritatem: vt illa demum vera ſit Eccleſia, in qua omnes à minimo ad maximum cognoſcant Dominum: in qua omnes ſint iuſti: per quam non tranſeat incircumciſus, neque immundus: in qua nemo peccet: quam omnes, qui viderint, cognoſcant, quod illa ſit ſemẽ, cui benedixit Dominus: quæ ſit ſancta, immaculata, ſine macula, ſine ruga. Quæ ſententia Nouati primò, deinde Donatiſtarum, Anabapti-

baptiſtarum deinceps fuit. Quidam duo, puram, & ſanam Euangelij doctrinam, & rectum vſum Sacramentorum, quomodo illi omnes, qui Auguſtanam ſequuntur, vel ſaltem, qui eam ſe ſequi ſimulant opinantur: eadem Brentij, eadem Caluini, & qui eorum doctrinam imitantur, fuit ſentẽtia. Centuriatores ad has duas, addũt alias duas, perſeuerantiam in confeſſione fidei, vſq; ad mortem: & obedientiam, ad miniſtrum verbi. In qua tamen ſignorum ac ſententiarum varietate illa duo maximè iactant, ac quaſi in prima conſtituunt acie, ac veluti Catholica veneratione præcipuè colunt; Verbi Dei, doctrinæq; Euangelicæ, incorruptam profeſſionem, ac Sacramentorum conuenientem diuinę inſtitutioni vſum. Nos verò illud dicimus: Primum quidem hæc talia eſſe, ſine quibus Eccleſia Dei non ſit: neque tamen hęc ideò vera Eccleſię Dei ſigna habenda eſſe, cùm non ſtatim ſequatur: vt, ſi quid tale eſt, ſine quo aliqua res eſſe non poſſit, illud eiꝰ rei notam atq; indicium eſſe. Nam & leges

ges, & magiſtratus, & iudicia talia ſunt, ſine quibus reſpublica omninò ſtare non poteſt: neque tamen ideo, aut leges, aut iudicia, aut magiſtratus alicuius Reipublicæ notæ & ſigna ſunt. Sic ſomnus, cibus, potus, ea quidem ſunt, ſine quibus humana natura omninò conſiſtere non poteſt; neque tamen aut hominis, aut alicuius animantis hæc ſunt inſignia, aut proprię notę, quin potiùs accidentia quędam, omni generi animantium communia: quibus ſi quis tanquam proprijs quibuſdam ſignis ac notis vti vellet; hic ſtultus quidam ac mentis expers eſſe videretur. Et vitę igitur integritas, atque ſanctitas huic vitæ cõpetens, & purum putumque verbum Dei, rectuſque ac legitimus Sacramẽtorum vſus, perſeuerantia item ac obedientia, huiuſmodi quidem ſunt, ſine quibus Eccleſia Dei eſſe non ſolet: ſigna tamen Eccleſiæ DEI hæc nullo modo eſſe poſſunt: & ſi ſint, magis tamen veræ Eccleſiæ, quàm iſtis, qui ſe his rebus nimis efferunt, conuenire. Primũ igitur hos ipſos, qui hæc ſigna Ec-

Eccleſię Dei eſſe ſtatuūt, qui ſine ſcriptura quidq̄ dicere erubeſcūt, vel hæc ipſa ſigna, & indicia Eccleſiæ, ex eo ipſo verbo Dei, ſacraq; ſcriptura demōſtrare oportuit, ac aliquem inſignē, vel ex lege veteri, vel ex Euangelio, vel ex Paulo, locum adferre; vbi clarè & euidenter hæc ipſa, quæ dicunt ſigna, veræ Eccleſiæ notæ eſſe doceantur: cum nihil admittendum eſſe tradant, quod ſcripturis non probetur: & quicquid ſine illis dicitur, vt verbo affirmatur, ita verbo reijciendum eſſe moneant: cùm nihil neque magnum, neque paruum ſit, quod modò ad ſalutem aliqua ratione pertineat, quod in ſcripturis clarè & expreſsè contineri non putent. Docuiſſent igitur inſigni aliquo & euidenti ſcripturæ teſtimonio, aut vitę integritatem, aut purum putumq́ue verbum Dei, aut legitimum Sacramentorum vſum, aut perſeuerantiam atque obedientiam in fide, notas veræ Eccleſiæ eſſe; verùm nihil tale adferunt, neque adferre poſſunt. Et in eam quidem partem, quæ docet ſine ſcripturis, ſi-

ne-

neque verò Sacramentorum vſu, aliſque eius generis, Eccleſiam Dei non eſſe, ſine omni negotio, plurima ſacrę ſcripturæ teſtimonia, tàm in veteri, q̃ in noua lege inueniri poterũt; hæc tamen veræ Eccleſiæ ſigna, atque notas eſſe, ex quib⁹ illa cognoſci poſſit, nuſquam ſcriptum reperient: quin contrarium potiùs, vbi vera ſit Eccleſia, ibi hæc omnia quærenda eſſe; ducem & regulam, atq; magiſtram earum rerum omnium, Eccleſiã exiſtere. Quales ſunt illi loci: *Si ergo dixerint vobis: ecce in deſerto eſt; nolite exire: ecce in penetralibus; nolite credere. Vbicunq; .n. fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ*: id eſt, vbi vera Eccleſia, ibi ſacri Euangeliſtæ, eorumq; interpretes, ibi verbũ Dei, ibi verus Sacramentorum vſus, ibi cætera omnia. Et illud: *Non poteſt abſcondi ciuitas ſuprà mõtem poſita.* Hac ergò reperta, & leges eius, & arcana illius, & reliqua omnia ad eam pertinẽtia, facilè reperire licebit. Et illud Pauli. *Eccleſia*, inquit, *quæ eſt columna & firmamentum veritatis*. Cuius tandem veritatis? nũ eius, cuius ſenſus magiſter

Math.24. Math.5. 1.Timoth.3.

eſt?

eſt?nequaquam;nam hæc ſeipſam ſpõ
tè offert:an eius, quæ per demonſtra-
tionem quæritur? ne huius quidem?
nam hæc Philoſophorum eſt. Illius i-
gitur, quæ ex ſcripturis petitur atque
confirmatur: Non ſcriptura igitur Ec
cleſiam, ſed Eccleſia ſcripturam, tan-
quam columna & fundamentum o-
mnis veritatis fulcit atq; indicat. Ag-
nitaq; Eccleſia, veram ſcripturam de-
monſtrat: eſt enim ſcriptura propria
eius poſſeſſio: eſt depoſitum in ſinu e-
ius conditum: eſt ſemen quo is ager
conſitus viret. Quod præclarè expli-
cat vetuſtiſſimus Doctor Tertullia-
nus: *Deinde quoniam nihil proficiat con*
greſſio ſcripturarum, niſi planè, vt aut ſto
machi quis ineat verſionem, aut cerebri.
Iſta hæreſis non recipit quaſdã ſcripturas:
& ſi quas recepit, adiectionibus, & detra-
ctionibus, ad diſpoſitionem inſtituti ſui in-
teruertit: & ſi recipit, nõ recipit integras:
& ſi aliquatenus integras præſtat, nihilo-
minus diuerſas expoſitiones commentata
conuertit. Tantùm veritati obſtrepit adul-
ter ſenſus, quantũ & corruptor ſtylus. Va-
riæ præſumptiões neceſſario nolũt agnoſce-
re ea,

Tertullianus de præſcriptionibus aduerſus hæreticos.

ea, per quæ reuincuntur: his nituntur, quæ ex falſo compoſuerunt, & quæ de ambiguitate cœperunt. Quid promouebis exercitatiſſime ſcripturarum, cùm quid defenderis, negetur ex diuerſo, ſi quid negaueris, ſi defendatur. Et tu quidem nihil perdes, niſi vocem in contentione: nihil conſequeris, niſi vilem de blaſphematione laudem. Ille verò, ſi quis eſt, cuius cauſa in congreſſum deſcendis ſcripturarum, vt eum dubitantem confirmes, ad veritatem; an magis ad hæreſes deuerget? hoc ipſo motus, quod te videat nihil promouiſſe æquo gradu negandi & defendendi, diuerſa parte ſtatutum: certè & pari altercatione incertior diſcedet, neſciens quam hæreſim iudicet. Hæc vtiq; & ipſi habent in nos retorquere? Neceſſe eſt enim & illos dicere, à nobis potiùs adulteria ſcripturarum & expoſitionum eorũ mendacia inferri, qui proinde ſibi defendant veritatem. Ergo non ad ſcripturas prouocandum eſt: nec in his conſtituendũ certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut parum certa. Nam & ſi non ita euaderet conlatio ſcripturarum, vt vtramque partem parem ſiſteret: ordo rerũ deſiderabat illud prius proponi, quod nunc

ſolum

ſolum diſputandum eſt : Quibus competat fides ipſa, cuius ſint ſcripturæ: A quo, & per quos, & quando, & quibus ſit tradita diſciplina, qua fiunt Chriſtiani. Vbi enim apparuerit eſſe veritatem diſciplinæ & fidei Chriſtianæ; illic erit veritas ſcripturarum & expoſitionum, & omnium traditionum Chriſtianorum. Primùm igitur nullis ſacræ ſcripturæ locis, hæc vera Eccleſiæ Dei ſigna eſſe demonſtrant, vel quæ hac ſola ratione conuincuntur; cum quicquid apud illos ſine ſcripturis dicitur, id eadem facilitate refelli doceant, qua probatur.

Verùm age, paulò liberaliùs ac munificentiùs cum illis agamus, intraq; pręſidia noſtra eos recipiamus. Cumque, vt diximus, nullo euidenti ſacræ ſcripturæ teſtimonio inſtitutum ſuum probare poſſint; doceant ſanè, quod vniuerſale vel particulare Concilium, quę Synodus his ſignis veram à falſa Eccleſiam diſtinguendam eſſe, ſuo canone decreuerit? quis ex veteribus Patribus hæc ipſa ſigna Eccleſiæ protulit? quis contra ſui ſeculi hęreſes hoc pariete, ſe, Eccleſiamque ſuam, à

ſectis illorum temporum diſtinxit? quis limitibus iſtis poſſeſſionem Ieſu Chriſti terminauit? Illud quidem docere poſſunt, ſacram Scripturam, verúmque Sacramentorum vſum, & reliqua his ſimilia, eos omnes in cælum ſummis laudibus extuliſſe, principémque in omni doctrina Chriſtiana, fidē & locum tenere docuiſſe, ac in refutandis omnibus erroribus ſacra Scriptura, tanquam præcipua demonſtratione, vſos fuiſſe: edoctos à D. Paulo. *Omnem ſcripturam diuinitùs inſpiratam, vtilem eſſe ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiēdum in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonū inſtructus*: ſigna tamen veræ Eccleſiæ hæc eſſe, nuſquam dixiſſe, nec vſquā Eccleſias ſuas ab alijs Eccleſijs his indicijs diſtinxiſſe. Pugnauerunt primis Eccleſiæ initijs contra Valentinum, Martionem, ac reliquos Gnoſticos, duo præcipua illius ſæculi lumina, Irenæus atque Tertullianus, multis argumentis: plurimis ſacrarū literarū teſtimonijs, eorum errores confutarunt; nuſq̃ tamen his ſignis veram Eccle-

2. Tim. 3.

cleſiam, quam ſequebantur, ab eorũ
erroneis ſectis ſepararunt; ſed illis po-
tiùs, vt quidem paulò pòſt prolixius
demonſtrabimus. *Vniuerſalitate, in-* Lib. 1. cap. 2.
quam, Eccleſia, inquit Irenæus, *per vni-*
uerſum orbem, vſque ad fines terræ ſemina
ta, & ab Apoſtolis & diſcipulis eorum, ac-
cipit eam fidem, quæ eſt in vnum Deum pa
trem omnipotentem, qui fecit cœlũ & ter-
ram, mare, & oĩa quæ in eis ſunt, et in vnũ
Ieſum Chriſtum filium Dei, incarnatum
pro noſtra ſalute: & in Spiritum ſanctũ,
&c. Vnitate Eccleſia, inquit idem Irenæ Irenæus li. 1. cap. 3.
us, *& quidem in vniuerſum mundum diſ-*
ſeminata, diligenter cuſtodit, quaſi vnã do
mum inhabitans: & ſimiliter credit ijs, vi
delicet quaſi vnã animam habens, & vnũ
cor: & conſonanter hæc prædicat, & docet,
et tradit quaſi vnũ poßidens os. Apoſtolica
ſucceßione habemus, idem inquit, *adnu-* Lib. 3. cap. 3.
merare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt
Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum,
vſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq;
cognouerunt, quale ab his deliratur. Ea-
dem omnia contra Iudæos, Hæreti-
coſq; adfert Tertullianus. Pugnauit
paulò pòſt contra Nouatum Cypria-

nus: Nuſquam huc prouocat, ſed illuc: *Deus vnus eſt, & Chriſtus vnus, & vna Eccleſia, & cathedra vna ſuper Petrum Domini voce fundata. Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri: præter vnum altare, & vnum ſacerdotium, non poteſt. Quiſquis alibi collegerit, ſpargit.* Pugnauerũt pòſt cõtra Arriũ, Eunomiũ, Aecium, Photinum, Athanaſius, Baſilius, Naziãzenus, multa p̃clara ex ſacris Scripturis teſtimonia protulerunt; nullibi tamen his ſignis Eccleſiam catholicam ab illorum Eccleſijs ſeiunctam eſſe docuerunt, ſed illis potiùs quæ D. explicat Baſilius: *Fidem autem nos neque recentiorem ab alijs conſcriptam acceptamus, neque ipſi mentis noſtræ fœtus alijs obtrudere audemus, ne humana putentur pietatis verba: ſed quæ à ſanctis patribus edocti ſumus, ea rogantibus nos annuntiamus. Eſt itaque eccleſiæ noſtræ à patribus adminiſtratæ, ẽt à ſanctis patribus, qui Niceæ conuenère, cõſcribere, cõſcripta fides: quam tametſi arbitramur oretenus, & apud vos in vſu haberi; non tamen detrectabimus, ne deſidiei crimine notemur, ipſa quoque verba literis*

Cypria. lib. 1. Epiſt. 8. & de vnitate Eccleſiæ.

Epiſt. 59. ad Antiochenã Eccleſiam.

ris annotare. Eos verò qui dicunt, erat aliquando tempus, quando non erat, & antequam gigneretur, non erat, & quòd ex non exiſtentibus factus ſit, aut ex alia ſubſiſtētia eſſe, vel vertibilem aut alterabilem filium Dei dicunt, anathemate Catholica & Apoſtolica Eccleſia condemnat. Iſtis credimus. Et in alio loco: *Idem, inquit, ſunt noſtri & veſtri Doctores myſteriorū Dei, patres ſpirituales, qui à principio Eccleſiam noſtram fundauerunt: Gregorium illum dico inprimis, & quicunque ordine & ſucceſſione Epiſcopatus veſtri ſedem acceperunt, alter alteri tanquam ſydera quædam ſuccedentes, ac iiſdem veſtigiis incedentes, vt clarè atque facilè dignoſci poſſint, ſuæ gubernationis & adminiſtrationis ſigna, omnibus illis, qui eos ſequi velint, reliquerit.* Et in alio loco: *Nos verò illorum parentum filij exiſtentes, qui paucis characteribus communionis noſtræ ſymbola ſanxerunt, vt à finibus terræ ad alios fines vſque illa circumferamus, ac omnes omnium noſtrum & domeſticos eſſe putemus, noſipſos ab vniuerſali orbe ſeiungamus, & neq; de ſingularitate erubeſcemus, neque eam mutua concordia diſſectionem,*

Epiſt. 74. ad Neocæſarienſes.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

nem, maximum nobis damnum adferre exiſtimabimus: & alia multa eius generis. Pugnauit contra Manichæos, Donatiſtas, Pelagianos, falsò ſibi nomen Eccleſiæ vſurpare volentes, Hieronymus, atq; Auguſtinus; nullibi tamen his notis & indicijs vſi eſſe leguntur; ſed illis potiùs, quæ ſæpiùs inculcat Auguſtinus: *Et eritis mihi teſtes ab Hieruſalem, Iudæa, & Samaria, & vſque ad extremos fines terræ. Et: Ego namq; Catholicam fidem profiteor, & per illam me ad certam ſcientiam peruenturum præſumo.* Et alio loco: *Si ad Euangelium te tenet, ego ad eos me teneam, quibus præcipientibus Euangelio credidi, & ijs iubentibus, tibi omnino non credam.* Et: *Ego verò Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret authoritas: quibus ergo obtemperaui dicentibus: Credite Euangelio; cur eis non obtemperem dicentibus mihi, noli credere Manichæo? Elige quid velis. Si dixeris; Crede Catholicis, ipſi me monent, vt nullam fidem accommodē vobis. Quapropter non poſſum, illis credēs, niſi tibi non credere. Si dixeris; Noli Catholicis credere: non rectè facies per Euangelium*

Contra Donatiſtas vbique

Contra Epiſt. fundamenti, cap. 4.

gelium me cogere ad Manichæi fidem, quia ipſi Euangelio Catholicis prædicantibus credidi. Si autem dixeris: Rectè credidiſti Catholicis laudantibus Euangelium, ſed non rectè illis credidiſti, vituperantibus Manichæum; vſque adeò me ſtultum putas, vt nulla reddita ratione, quod vis credam, quod non vis non credam? Multò quippè iuſtiùs & cautiùs facio, ſi Catholicis, quoniam ſemel credidi, ad te non tranſeo, niſi me non credere iuſſeris, ſed manifeſtiſſimè ac apertiſſimè ſcire aliquid feceris. Quocirca ſi mihi rationem redditurus es, dimitte Euangelium. Si ad Euangelium te tenes, ego ad eos me teneã, quibus præcipientibus Euangelio, Euangelio credidi: & his iubentibus, tibi omninò non credam, & alia his ſimilia. Quæ omnia ſi recenſere vellem, integri illorũ mihi deſcribendi, atque huic loco inſerendi eſſent libri. Nuſquam igitur ſcriptura, nuſquam ſacrę Synodi, nuſquam ſancti patres, hæc indicia Eccleſiæ, haſque notas eſſe docuerunt: non quòd plurimum hæc non valeant, nõ quòd ſacroſancta nõ ſint, non quòd ſumma & prima earum maieſtas &

& authoritas in Eccleſia eſſe non debeat, non quòd ad confutandas omnes hæreſes, omneſque errores plurimum non valeant, non quod omnis veritatis & gratię fundamenta & principia non ſint, non quòd Eccleſia Dei ſine illis rectè conſiſtere valeat; ſed quòd omninò eius ſigna & notæ proprię eſſe non poſſent: hocq; cum vi et natura earum pugnet.

CVR SVPRADICTA SIGNA, neque à ſacra Scriptura, neque à Sanctis Patribus inter notæ veræ Eccleſiæ cenſeantur.

CAPVT II.

QVinque ſunt earum rerum, quæ vera & propria ſigna, & notæ eſſe debēt, ſapientiſſimorum hominum iudicio, leges atque conditiones.

Primùm, vt natura ſua cognitæ, perſpectæ. & euidentes ſint, quę enim obſcura ſunt, illa rebus obſcuris, & quæ cognoſci debent, nullam lucem ad-

adferre poſſunt, neque verò doctis & eruditis tantum cognitæ ſint, oportet; ſed rudibus etiam atque idiotis longè magis notæ eſſe debent: nam vt argumenta & demōſtrationes pro doctis comparata ſunt; ita ſigna & indicia, indoctis & rudioribus, qui intima & penetralia rerum, propter ingenij imbecillitatem ingredi nō poſſunt, deſeruiunt.

Secundò, vt ea ipſa re, quam demōſtrare ac denotare debent, longè ſint clariores, longè illuſtriores: nā ſi vel magis ignotæ, vel æquè obſcurę erūt, nullo modo ad eius rei cognitiōem, cui indicanda comparatæ ſunt, nos deducere poterunt.

Tertiò, ne communes ſint multis: & quas ſibi æquè res illa, ad quam ſignificandam comparata, & quæ inueſtigatur, vt & aliæ omnes vendicare non poſſint: in deſcriptione enim rei cuiuſque, propria differentia, finem & diſcrimen cauſæ imponit: nam ſi ex æquo omnibus inſeruient; tum nō amplius propria ſigna, ſed communia accidentia cenſeri debebunt, qua-

le eſt hoc, hominem duos oculos habere.

Quartò, vt vbicunq; ſignum & veſtigium illud ſit; ibi rem neceſſariò conſequi oporteat: vbi non ſit, ne rē quidem ipſam eſſe: quomodo vbi lux eſt, corpus quod luceat eſſe, neceſſarium eſt, vbi abſit, ne lucem quidē eſſe.

Vltimò, vt nō tantum ſignū illud cognitum ſit; ſed illuſtre etiam, & pro palam ac in aperto poſitum, ita, vt ſe primo aſpectu ſpectantibus offerat, hoc eſt, vt non in penitiori aliquo receſſu lateat; ſed, quod in ipſo quaſi primo ingreſſu, & veſtibulo rei poſitum ſit; ac planè oculis etiam ipſis ſe inſinuet. Cùm igitur ſigna & indicia Eccleſiæ Dei quærimus, talia quærimus, quæ eam omnibus demōſtrent; ac quaſi digito indicent; & per quæ, non ab his tantum, qui Chriſto nomina ſua dederunt, quiq; in ea nati & inſtituti ſunt; ſed etiam ab alijs omnib' ipſiſq; adeò Iudæis, atq; gentilibus, vniuerſiſq; linguis, & nationib', quicūque modo aliquando ad illam redire in eius ſinum ſe recipere, ac in leges

ac iu-

ac iura illius cōcedere velint. Signa.n.
expoſita ac omnib. nota eſſe cōuenit,
qualia sūt acierū ſigna, ciuitatū inſig-
nia, regū ſigilla. Quod igitur verū ſig-
num eſſe debebit, non quidem quale
cunq;, ſed illud, quod Ariſtot. τεκμαρ,
hoc aūt eſt, finem cōtrouerſiæ faciēs,
vocat, oēs eas ſigni cōditiones, quas
diximus, habeat oportet. Cùm aūt ne
que ſcripturæ, neq; vero & legitimo
ſacramentorū vſui, neq; alijs ſupradi-
ctis hęc cōuenire vllo modo poſſint;
ſigna profectò Eccleſiæ Dei, hæc nul-
la ratione eſſe, aut dici poterūt. Nam
primùm quidem hæc non vulgo tan
tum & hominibus popularibus; ſed
ne doctis quidem, ac benè eruditis o-
mnibus cognita ac perſpecta ſunt. Vt *Matth. 13.*
enim à verbo Dei, eiuſque Germano
ſenſu ordiar, hunc non ita clarū eſſe,
vt iſti putant, primùm Saluator ipſe
docet, dum illud theſauro in agro ab
ſcondito confert, ex quo non quiuis,
ſed doctus tantùm, in regno cœlorū
ſcriba proferat noua & vetera. Ideo-
que non ſimpliciter legendas ſcriptu-
ras; ſed diligenter perueſtigandas atq;
per-

perſcrutandas eſſe monet: *Scrutamini, inquit, ſcripturas: illa enim teſtimonium perhibent de me.* Deinde hoc idem D. Iohannes ſignificat, dum ſacram ſcripturam libro ſcripto intus & foris ſignato, ſigillis ſeptem comparat: *Et vidi, inquit, in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſcriptum intus & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. Et vidi angelum fortem & prædicãtem voce magna: Quis eſt dignus aperire librum, & ſoluere ſignacula eius? Et nemo poterat neque in cælo, neque in terra, neque ſubtus terram aperire librum, neque reſpicere illum. Et ego flebam multum: quoniam nemo inuentus eſt aperire librum, nec videre eum: & vnus de ſenioribus dixit mihi: Ne fleueris. Ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & ſoluere ſeptem ſignacula eius.* Quem non alium librum fuiſſe, quàm Euangeliorum quatuor, ſcriptorumq́ue Apoſtolicorum ipſe interpretatur Ioannes. *Et vidi. Et ecce in medio throni, & quatuor animalium, & in medio ſeniorum agnum ſtantem tanquam occiſum, &c.* Manifeſtiùs hoc idem verba D. Petri docent: *Hoc primùm intelli-*

telligentes, quòd omnis prophetia ſcripturæ propria interpretatione non ſit, non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpu ante locuti ſunt ſācti Dei homines. Sed quid opus eſt in re clara argumētis multis, cùm inter tot hæreſes nulla ſit, quæ ſibi verbum Dei, eiuſque verum & Germanum ſenſum, non vſurpet: vbi tamen hoc ipſum verbum Dei, aut hic eius verus ſenſus ſit, non ita facilè eſt iudicare: plurimique ad hunc lapidem etiam docti nonnunquam offendunt. Ita vt præclarè quidam ex veteribus verbum Dei, ſacramque ſcripturam pulcherrimæ imagini ſimilem eſſe dixerit, quæ vnum quidem, verum & proprium aſpectum habeat, ſoli ipſius artifici Spiritui ſancto, & Eccleſiæ Dei cognitum; ita tamen affecta ſit, vt ex quacunque parte quis conſtiterit, eum aſpicere videatur. Non eſt igitur clara ratio ſacræ ſcripturæ, ſed & vſus Sacramentorum eodem modo: de quibus itidem iudicare & ſtatuere non omnium, ſed paucorum eſſe docet D. Paulus. *Sic nos,* inquit, 1. Corinth. 4.

quit, *exiſtimet homo, vt miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum eius* : hic iam quæritur inter diſpenſatores, vt fidelis quis inueniatur. Nam & illud, qui iuſti, & ſancti in hac vita ſint, quod iſti non pro mediocri ſigno ponunt, adeò eſt obſcurum, adeò ſoli Deo cognitum; vt in hoc iudicio, etiam ipſi ſancti, & electi Dei, aliquando lapſi eſſe videantur, illique qui certò ſpiritu Dei agebãtur. Putabat quodam tem-
3. Reg. 19. pore magnus ille Helias, inter tot ſui ſeculi vitia & ſcandala ſolum ſe iuſtũ, verumq; Dei cultum relictũ eſſe. At audit: Reſiduos, inquit, ſeruaui mihi in Iſrael ſeptem millia virorum, quorum genua nõ ſunt curuata ante Baal, quorum omnium os nõ adorauit eum, oſculans manum ſuam. Putabat Ionas propheta in ciuitate infideli Niniue, cui nomine diuino certum denunciarat interitum, nullum eſſe, qui dignus ſit placare iram omnipotentis Dei: donec ab illo cuius oculi
Iona 4. vident æquitatem, audit: *Tu doles ſuper hederam in qua non laboraſti, neque feciſti, vt creſceret, quæ ſub vna nocte na-*

ta eſt, & ſub vna nocte perijt; & ego non parcam Niniue ciuitati, in qua ſunt pluſquam centum viginti millia hominū, qui neſciunt, quid ſit inter dexteram & ſiniſtram ſuam, & iumenta multa? Itaq; re- 1.Corinth.4. ctè monet D. Paulus: *Nolite, inquit, ante tempus iudicare, quoaduſq; veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordiū: & tunc laus erit vnicuique à Deo.*

Primùm igitur eam ob causā hæc vera Eccleſiæ Dei ſigna nullo modo eſſe poſſunt, quòd non ſint ita clara & euidentia, vt ab omnibus facilè cognoſci ac diſcerni poſſint. Sed neque ea ipſa re, ad quam deſignandam & demonſtrandam ſunt inſtituta clariora: nam cum Eccleſia Dei ciuitas ſit quædam, & reſpublica rectè ordinata, ſcriptura verò ac verbum Dei, ſit eius ciuitatis lex, atque ius, ſacramenta autem, depoſitum atq; theſaurus quidam teſte D. Paulo; quis non vi- 1.Timoth.6. det ciuitatem quamque, atque remp. ipſam cuique notiorem eſſe, quàm eius leges, atque arcana, ac penitiora monimenta, eius item opes, atque de-

depoſita; quæ plerunque ne ciuibus quidem ipſis omnib⁹ cognita eſſe ſolent? Quot enim in repub. inueniuntur, qui eius iura, leges, inſtitutaque ignorant: quibus neque mores maiorũ, neq; vetera munimenta, neq; ſanctiones vllę ſunt cognitę? qui eius ſanctiones, theſauros, atq; depoſita, atq; adeò res p̄cioſiſſimas, dōaria, arcana, antiqtates, ne viderint quidē vnquā? multi primò de vita decedunt, quàm hæc, vtrum ſint necne cognouerint. Neque igitur nota iſta atque perſpecta ſunt: neque omninò ea ipſa re, ad quam deſignandam ab iſtis referuntur, notiora; ſed neque talia, quæ multis communia non ſint, & quæ aliò transferri non poſſint, quæ denique nō ſibi omnes ex æquo vſurpare poſſint. Nulla fuit vnquā tam fœda, tam abſurda, tam præpoſtera, tam impia hæreſis, quæ ſibi, & pro ſe ſcripturas non vſurparet: quæ verò Sacramentorum vſu nō gloriaretur. Mōſtra hominum potiùs quàm homines erāt, Valentinus, Martion, Manichæus: quos cùm ob abſurditatem doctrinæ, tùm ob

impuritatem vitę apoſtatas veritatis, & ſerpentis aduocatos, pandoras, ſophiſtas peruerſiſſimos, non homines ſed muta animalia, hominum vmbras præferentes, pepones deniq; Homerico vocabulo vſus vocat Irenæus: *Irenæus li. 1. cap. 5.* agreſtes, & inanes amigdalas, adulterantes veritatem, regulæ Eccleſiæ fures, principes ac duces myſteriorũ impiorum animalia immunda, quæ bifidas quidem habent vngulas, minimè autem ruminant; Clemens Alexandrinus: *7. Stromat.* Vaniloquos, mentis ſeductores, Chriſtum mercantes, verbi Euangelici caupones, ſycophantas, fructus mortiferos, progeniem male dictam, inimicos crucis Chriſti, ramos eorum, qui Dominum gloriæ occiderunt, prophetarum interfectores, malas herbas, feros homicidas, ſementum diaboli nequam, inimici ſeminarium, cippos & ſepulchra mortuorum, malos operarios, canes mutos, ſerpentes ſe contrahentes, dracũculos ſquammoſos, aſpides, baſiliſcos, ſcorpiones, thoes aſtutos, & ſimias hominum imitatrices; Ignati-

C ус:

Epiſt. ad Tra- us: Non homines, ſed feras crudeles in
li. & ad Phi- humana figura, lupos perniciosos,
lad. et ad An- diaboli organa & iræ filios; Clemens
tioch. Romanus: Borborianos, Coddianos, Stratioticos, Phibionitas, Bar-
Lib. 1. contra belitas, Barbeliotas; Epiphanius ap-
hæreſes 36. pellare ſolent. Hos tamen omnes, & ſi nihil præter nomen Chriſti habentes, propheticis ſententijs, Euangelicis dictis, Pauli doctrina, ſua dogma-
Lib. 1. cap. 1. ta confirmaſſe, teſtis eſt Irenæus. *Fide, inquit, digna aptare conantur his, quæ dicta ſunt, vel parabolas dominicas, vel dictiones propheticas, aut ſermones Apoſtolicos, vt figmentum illorum, non ſine teſte eſſe videatur: ordinem quidem & textum literarum ſupergradientes, & quantum in ipſis eſt, ſoluentes mēbra veritatis. Trāsferunt autem & transfingunt, & alterū ex altero facientes, ſeducūt multos ex his, quæ aptant ex diuinis eloquijs, malè compoſito phantaſmata. Similia facientes his, qui cōtrouerſias ſibimetipſis quaslibet proponunt: poſt deinde conantur Homericis verſibus meditari eas, ita vt idiotæ putent ex illa temporali declamata controuerſia, Ho-*

Homerum verſus feciſſe: qui autē ſcit Homerica, cognoſcat verſus, argumentum autem non cognoſcet. Et Tertullianus itē: *Scripturas,* inquit, *obtrudunt, & hac ſua audacia ſtatim quoſdā mouēt: in ipſo verò congreſſu, firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo dimittunt.* Et paulò pòſt, de hoc toto genere, tam ſcripturæ quàm Sacramentorum fuſiùs. *Nec periclitor dicere, ipſas quoq́; ſcripturas ſic eſſe ex DEI voluntate diſpoſitas; vt hæreticis materias ſubminiſtrarent, cum legem oportere hæreſes eſſe, quæ ſine ſcripturis eſſe non poſſent. Sed quæritur, à quo intellectus interpretetur eorū, quæ ad hæreſes faciant? A diabolo ſcilicet, cuius ſunt partes interuertendi veritatem: qui ipſas quoq; res Sacramentorum diuinorum, in idolorum myſterijs æmulatur. Tingit & ipſe quoſdam, vtiq; credentes & fideles ſuos: expiationem delictorū de lauacro repromittit, & ſic initiat Mithræ: ſignat illic in frontibus milites ſuos: celebrat & panis oblationem: & imaginē reſurrectionis inducit: & ſub gladio redemit coronam. Quid, quòd & ſummum*

De præſcriptionibus aduerſus Hæret.

pontificem in vnius nuptijs ſtatuit? Habet & virgines, habet & continentes? Cæterum ſi Numæ Pompilij ſuperſtitiones reuoluamus, ſi ſacerdotalia officia inſignia, & priuilegia, ſi ſacrificantia miniſteria et inſtrumenta, & vaſa ipſorum ſacrificiorum, ac piaculorum, & votorum curioſitates conſideremus; nónne manifeſtè diabolus moroſitatem illam Iudeæ imitatus eſt? Qui ergo ipſas res, de quibus Sacramenta Chriſti adminiſtrantur, tàm æmulanter adfectauit exprimere, in negotijs idololatriæ; vtique & idem, & eodem ingenio geſtijt, & potuit inſtrumenta quoque diuinarum rerum, & Sacramentorum Chriſtianorum, ſenſum de ſenſibus, verba de verbis, parabolas de parabolis, prophanè & æmulè fidei attentare. Et ideò neque à diabolo immiſſa eſſe ſpiritalia nequitiæ, ex quibus etiam hæreſes veniunt, dubitare quis debeat: neque ab idololatria diſtare hæreſes; cum & authoris, & operis eiuſdē ſint, cuius & idololatria: Deum aut fingūt alium aduerſus creatorem: aut ſi vnicum creatorem confitentur, aliter eum diſſerunt, quam in vero eſt: Ita omne mendacium de Deo, variatio quodam modo ſexus

xus eſt, idololatriæ, Hæc illi: Martionem vniuerſum Euangelium Lucæ, omneſque Pauli Epiſtolas ad ſuum dogma ita trãſtuliſſe, vt putares id Lucã, aut Paulum loquutum, quod ipſi nũquam locuti ſunt, demonſtrat grauiſſimus author Epiphanius: Manichæus ſe Spiritum paracletum eſſe, verbis Domini auditoribus ſuis probabat: Paracletus autem Spiritus ſanctus, cum venerit, ille vos docebit omnia, & ſuggeret vobis omnia. Et illis item: Mittam vobis Spiritum paracletum de cœlis, &c. Marcus, à quo Marcoſiorum ſectam fuiſſe deductã, teſtatur Epiphanius, ſe ſcientiſſimum ac perfectiſſimum, & virtutem maximam eſſe, ab inuiſibilibus, & inenumerabilibus cœleſtibus delapſum locis, ſceleratus impoſtor, referente Irenæo, iactabat. Helceſaitæ, Origenis tempore, non tantum præſentibus ſacræ ſcripturæ libris erant contenti; ſed librum etiam de cœlis delapſum ſe habere, & circumferre prædicauerunt: quem qui legiſſet, & crediſſet, aliam longè remiſſionem peccatorũ

Lib. 1. hæreſi 34.

Lib. 1. cap. 8. Euſeb. lib. 6. hiſtor. ca. 38.

acciperet ab ea, qua Chriſtus peccata remiſit. Simon Magus, à multis quaſi
Lib. 1. ca. 20 Deus glorificatus eſt, inquit Irenæus, & docuit ſemetipſum eſſe, qui inter Iudæos quidem, quaſi filius adparuerit: in Samaria autem quaſi Pater deſcenderit, & in reliquis verò gentibus quaſi Spiritus ſanctus aduentauerit. Eſſe autem ſe ſublimiſſimam virtutē, hoc eſt, eum, qui ſit ſuper omnia Pater, ſuſtinebat ad extremū vocari ſe, quodcunq; eū vocant homines. Martionis diſcipuli, perfectos ſeipſos appellabant, quaſi nemo poſſit exæquari magnitudini agnitionis ipſorum: nec ſi Petrum aut Paulum dicas, vel alterum quendam Apoſtolorum; ſed plus omnibus ſe cognouiſſe, & magnitudinem agnitionis illius, quæ eſt inenarrabilis virtutis, ſolos ebibiſſe. Quòd ſi tam perditi & abſurdi hoīes verbo Dei abutebantur tantum, atq; facilè ſuas nugas probabāt; qd de Ario, Eunomio, Macedonio, dicemus? Neſtorius ſacram Scripturam ſe primum, & ſolum intelligere, & omnes eos ignoraſſe iactabat, quicunq; ante

ſe Magiſterij munere præditi, diuina
eloquia tractauiſſent: vniuerſos ſcili-
cet Sacerdotes, vniuerſos confeſſo-
res,& martyres,quorum alij explanaſ-
ſent Dei legem, alij verò explananti-
bus conſenſiſſent,vel credidiſſent:to-
tā poſtremò etiā nunc errare, & ſem-
per erraſſe adſeueraret Eccleſiam; quę
vt ipſi videbatur,ignaros, erroneoſq́;
Doctores,& ſequuta eſſet,& ſequere-
tur. Quā ob cauſam magnus ille Na- *Ad Nicobulum.*
zianzenus hæreticos plumbeos enſes
argenteis vaginis incluſos,& occulta
tos vocabat. Tertullianus autem ſimi
les meretriculis eſſe dixit; quæ vt ama
tores quotidie ſibi fuco laſciuos irre-
tiunt; ſic & iſti ſcripturis coaceruatis,
incautos fallunt & decipiunt. Vincen *Lib. de hæreſi, cap. 35.*
tius Lirinenſis Pharmacopolis com-
parat, qui noxia gramina ſalubribus
titulis coronant. Sed quid attinet ve-
teres allegare hæreſes? Quis adeò peri
tus eſt Arithmeticus,qui noſtri ſæcu-
li hæreſes rectè numerare poſſit? quis
Dialecticus eorum omnia dogmata
ad certa capita & genera reuocare,
Nouorum Iudaizantium inquam,

Ebionitarum, Arrianorum, Anabaptiſtarum, Sacramentariorum, Lutherianorum, Confeſſioniſtarum, & id genus aliorum? Quis tamen ex iſtis eſt, qui nõ ſe ſolum verum, & putum verbum Dei, legitimumq́; Sacramentorum vſum habere glorietur, quiq́; hoc ipſum ſibi plenis & inflatis buccis non vſurpet: & eò magis illi, qui fœdiores, magiſque noxias ſententias ſecuti ſunt? Scimus Ebionitas, Arrianos, Macedonianos, hoc ſolo ſemper exſultare, quòd ſpretis concilijs, atque patribus, ad ſolas prouocent ſcripturas; quem eorum morem perpetuum fuiſſe, anté mille annos, teſtatur Lirinenſ. illis verbis: *Hic fortaſſe aliquis interroget, an & Hæretici diuinæ ſcripturæ teſtimonijs vtantur. Vtuntur planè, & vehementer quidem: nam videas eos volare per ſingula quæq́, ſanctæ legis volumina, per Moſis, per Regnorum libros, per Pſalmos, per Apoſtolos, per Euangelia, per Prophetas. Siue enim apud ſuos, ſiue alienos; ſiue priuatim, ſiue publicè; ſiue in ſermonibus, ſiue libris; ſiue in cõuiuijs, ſiuè in plateis: nihil vnquam penè de*

Vincẽtius Lirinen. lib. de hæreſ. cap. 35

de ſuo proferunt, quod non etiam ſcripturæ verbis adumbrare conentur. Lege Pauli Samozateni opuſcula, Priſcilliani, Eunomij, Iouiani, reliquarumq; peſtium; cernas infinitam exemplorum congeriem, propè nullam omitti paginam, quæ non noui aut veteris teſtamenti ſententijs fucata et colorata ſit. Sed tantò magis cauendi & pertimeſcendi ſunt, quantò occultius ſub diuinæ legis vmbraculis latitant. Sciunt enim fœtores ſuos nulli ferè citò eſſe placituros, ſi nudi & ſimplices exhalentur: atque idcircò eos, cæleſtis eloquij, velut quodam odore aſpergunt, vt ille qui humanū facilè deſpiceret errorem, diuina non facilè contemnat oracula. Itaq; faciunt, quod hi ſolent, qui paruulis auſtera quædam tēperaturi pocula, prius ora melle circumlinunt: vt incauta ætas, cùm dulcedinem præſenſerit, amaritudinem non reformidet. Quod etiam his curæ eſt, qui mala gramina, & noxios ſuccos, medicaminum vocabulis præcolorant: vt nemo ferè, vbi ſupra ſcriptum legerit remedium, ſuſpicetur venenum: Hæc Lirinen. Falsò inquis iſti appellant ſcripturas. At hoc idem illi de te dicent: quis igitur tantas inter

vos de tantis rebus componet lites? non modò ex his, qui foris ſunt, ac nunc primùm ſeſe ad fidem Chriſtianam conferunt; ſed ne ex veteranis etiam ipſis atq; benè fundatis. Túnc igitur illud verum & proprium ſignũ Eccleſiæ Dei eſſe dices, quod adeò cõmune eſt multis, vt hoc ſolo quiſque ſe ſuperiorem & victorem triũphet? vel ſi hoc ipſum verum & ſufficiens ſignum eſt, cur inter hos ipſos non diſtinguit? cur tantas controuerſias & diſſenſiones non aufert? cur tantas inter illos non componit lites? cur nobis non oſtendit, quos ex iſtis potiùs ſequi debeamus, vel illis ipſis ſaltem? Quomodo item & illa ipſa vitæ innocentia, ac integritas, perſeuerantià item atq; obedientia; cur eaſdem non dirimit rixas? quibus itidem eodem modo veteres hæreſes omnes mirè ſeſe ad plebem commendare volebãt. Vnde illa nomina, Angelicorum, Catharorum, id eſt, mundorum atque
Lib.1.cap.16 piorum, Gnoſtici, referente Irenæo, albos ſe & intellectores, perfectos, & ſemina electionis, ob vitæ ſanctitatem,

tem, vocabant Sabbatianos, & Nouatianos ſeipſos, Catharos & Ariſteros, hoc eſt mundos, & quaſi iuſtos ſe vocaſſe, refert, Canone 7. Concilium primum Conſtantinopolitanum: qui non vita tantùm, ſed confictis etiam & commentitijs ſignis, ac miraculis, ſeſe commendabant: *Nemo, inquit, fabulas vendat, ſcribit Auguſtinus: & Põtius fecit miraculum, & Donatus orauit, & reſpondit illi de cœlo Deus (iactantiæ hæc Donatiſtarum erant.) Primo aut falluntur, aut fallunt: poſtremò, fac illos montes transferre: ſi charitatem non habent, nihil ſunt. Videamus an habeant charitatem. Crederem, ſi non diuiſiſſent vnitatẽ. Et cõtra iſtos, vt ſic loquar mirabiliarios, cautum me fecit Deus meus, dicens: In nouiſſimis temporibus, exurgent Pſeudoprophetæ, facientes ſigna & portenta. Teneamus ergo vnitatem fratres mei, præter vnitatem enim, & qui facit miracula, nihil eſt.* Vndè illa præclara ſancti Ignatij ſententia: *Quiſquis dixerit præter illa, q̃ ſtatuta ſunt, etiam ſi fide dignus ſit, etiam ſi ieiunet, etiam ſi virginitatem ſeruet,* *Tractat. 14. in Ioan.* *In Epiſtol. ad Hieron.*

etiam

etiam ſi ſigna faciat, etiam ſi prophetet, lupus tibi ceſeatur, ſub ouis pelle ouiũ corruptionem moliens. Quomodo item nunc ſe prophetas, Apoſtolos, Paulos, Angelorum iudices, Elias, mundiq́ue huius ſydera & luminaria, Euangelicos item reformatos, ex vtero ſanctificatos, plerique appellare ſolent.

Nullo igitur modo hac parte hæc ſigna veræ Eccleſiæ eſſe poſſunt. Sed neque illud eis conuenire poteſt, vt vbicunque ſint, vbicunque conſpiciantur, ibi veram Eccleſiam eſſe oporteat: cùm multi ſchiſmatici ſint, multi ex graui aliqua cauſa excommunicati, qui & ſi verum ſenſum ſcripturę ſequuntur, & legitimo Sacramentorum vſu vtuntur, & multa probitate illuſtres ſunt, neque tamen illos in Eccleſia eſſe vel iſti affirmare poſsũt. Et multæ pro veris Eccleſijs habitæ ſunt, quibus aliquid horum, propter primam eorum infantiam ac teneritatem, defuit: nam & Corinthij de corporum reſurrectione malè ſenſerũt, & Galathæ ſimul legalia cum Euangelio retinenda eſſe docuerunt; quos eo no-

eo nomine grauiter obiurgat D. Paulus: Cœnæ itidem Domini primario Sacramento, non rectè vſos fuiſſe Corinthios ſcribit Paulus: rebaptizabāt hæreticos ſub Cypriano, & alijs 86. Epiſcopis Africanæ Eccleſiæ; pro veris tamen Eccleſijs, quod per ignorantiam errarent, & quod paratæ erant diſcere, & quod didiciſſent ſequi, habebantur: Itaque & Paulus Corinthiorum atque Galatarum, Eccleſias appellat, & in Africa veras Eccleſias fuiſſe, Hieronymus contra Luciferianos, & D. Auguſtinus li. 6. ca. 7. cōtra Donatiſtas docet.

Poſtremò diximus, ſigna cuiuſque rei expoſita, atq; in aperto propalam poſita, in ipſoque veſtibulo rei conſtituta eſſe debere, vt ab omnibus paſſim videri & agnoſci facilè poſſint. Atqui & ſacra ſcriptura, & Sacramentorum vſus atq; adminiſtratio, cùm in Eccleſia primitiua, tùm apud alias omnes ſobrias, ſanctaque ſanctè colentes, Eccleſias, in arcanis & conditis rebus habita eſſe legimus: indeq; nomen myſteriorum ſortita, ita, vt

nulli

nulli planè præter hos, quos miniſtros & diſpenſatores earum rerum ipſe conſtituit dominus, paterent: idque ab Apoſtolis, ac Apoſtolicis viris edocta ſemper ſanctiſſimè tenet & obſeruat Eccleſia. Cuius rei primus dux & auctor DEVS ipſe fuit, qui in monte Sinai legem daturus, ipſum quidem Moyſen nubem ſubire iubet: ſi quis autem Aaron ſummus ſacerdos erat, comitem ſe aſcenſus prębere, atque in proximo ſtare, extra nubem tamen eſſe: ſi autem Nabath quiſpiam aut Abiud, aut ex ſeniorũ ordine, aſcendere quidem illi permittitur, cæterum procul conſiſtere, pro puritatis ſuæ merito atq; dignitate: ſi verò quiſpiam ex vulgo huiuſcemodi maieſtatis & ſpeculationum indignus, ſiquidẽ omninò impurus ac prophanus ſit; nullo modo accedere, ne ea temeritate periculũ ſibi accerſat: ſi autem leuiter ſaltem purgatus, inferiori loco manere, ac ſolam vocem, atq; buccinam audire præcipitur; mõtem autem circumfuſum ac coruſcãtem videre, terrore ac admiratione afficien-

Nazianzen. in prim. Theolog. ordi.

ficientem eos, qui aſcendere nequeunt: quòd ſi quis bellua ſit, ſacra conculcans, hunc longiùs à monte abſcedere, ne lapidibus opprimatur aut obruatur, maluſque malè pereat. Idem fecit Chriſtus Dominus, qui ſublimiorem aliquam doctrinam traditur?, cum duodecim illis præſtantiſſimis doctrinæ ſuæ nuncijs, ſemper vel in ſolos montes, vel in deſerta, vel in mare ſe à turbis recipiebat. Vndè illud: *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœle-* Matth.13.
ſtis, alijs autem in parabolis Et illud: *No-* Matth.7.
lite proijcere ante porcos margaritas. Et illud: *Nolite dare ſanctum Dei canibus.* Sed ne his quidem ſimul omnia manifeſtabat, ſed tum demum; vbi ab illo probati, ſanctificati, ac cœleſti ſpiritu ex alto illuminati ſunt. Vnde illud: *Multa habeo dicere vobis, ſed non* Ioan.16.
poteſtis portare nunc. Et Paulus: *Sapien-* 1.Corint.2.
tiam, inquit, loquimur inter perfectos, ſapientiam verò non huius ſæculi, neq. principum huius ſeculi, quod deſtruitur; ſed loquimur DEI ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt. Et alio loco: *Spiritua-* 1.Corint.2.
libus, inquit, ſpiritualia comparantes.

Anima-

Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere. Ego autem fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis, ſed necdum quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.

2.Timoth.1. Et Timotheum hortatur, vt arcanum depoſitum cuſtodiat: *Bonum depoſitū cuſtodi, per Spiritum ſanctum, qui habitat in nobis*.

1.Corint.10. De Sacramentis verò illud: *Vt prudentibus loquar, vos ipſi intelligite, quæ dico:* quaſi nō omnes paſſim hæc intelligere diceret. *Calix benedictionis cui benedicimus, nónne communicatio corporis Domini eſt?*

2.Ioan.1. Et D. Ioannes: *Plura*, inquit, *habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* Et alio loco: *Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi, &c.*

De Celeſti Hierar. cap.1. Dionyſius Areopagita proximus Apoſtolorum ſucceſſor, ſic Timothæum Pauli diſcipulum, ea de re diligenter commonet: *Vide*, inquit, *ne ſancta ſanctorum enuncies, ſed reuereberis*

ris ea potiùs, & quæ occulta Dei ſunt, cognitione mẽtis & animi in honore habebis, ac precio: ita tamen, vt ea & minùs perfectis non tradas, & cum his ſolis, qui ſancti erunt, cum ſancta illuſtratione, pro ſacrarum rerum dignitate, communices. Et paulò pòſt: *Itaque ſanctis tuis promiſſionibus ductus, (eas enim ſanctum eſt commemorare) ſacroſancti muneris pontificij, vt quod præſtet omnibus rationem, cum alio non communicabis, niſi cum diuinis ſacrorum perfectioribus collegis tuis: quibus ſuadebis, vt profiteantur ex inſtituto pontificio ſe mundos, ac ſanctos, ad ea, quæ ſancta ſunt, tractanda, venturos communicaturoſquéue, & diuina cum diuinis ſolis, & ea, quæ vim perficiendi habent, cum his, qui perficiunt, & cum ſanctis, ea, quæ ſunt ſanctiſſima. Nam cũ alia munera quæ Hierarchiæ propria ſunt, tùm hæc tibi mandaui.* Hæc Dionyſius. Baſilius autem: *Nónne,* inquit, *ex doctrina quam patres noſtri in ſilentio, quod curioſos & ocioſos ſubmouet, ſeruarunt: pulchrè quidem illi, nimirum docti, arcanorum venerationem ſilentio conſeruare? Nam, quæ nec intueri fas eſt, non initiatis; quî conueniebat horũ*

Ibidem.

In lib. de Spi. ritu ſancto, cap. 27.

D doctri-

doctrinam publicitùs circumferri ſcripto? Deinde Moyſis exemplo probans, qui non omnes ad penitiora ſacramenta admiſit: probè, inquit, ſciens pro ſua ſapientia res vſu tritas, & vndecunque parabiles, expoſitas eſſe contemptui: cæterùm id, quod depoſitum eſt, quódque rarum eſt, huic natura coniunctum eſſe, ſummam admirationem & ſtudium. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs Eccleſiæ certos ritus perſcripſerunt Apoſtoli, & Patres, in occulto ſilentioq́; myſterijs ſuam ſeruauerunt dignitatem: neque enim omninò myſterium eſt, quod ad populares & vulgares aures effertur. Eſt autem etiam ſilentij ſpecies ipſa obſcuritas, qua vtitur Scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens, idqúe ad vtilitatem in ſcripturis verſantium. Hactenus Baſilius. Vnde ille communis vetuſtiſſimorum patrum dicendi modus: Origenis. *Nouit, inquit, qui myſt*[illegible] *rijs intentus eſt, & carnem, & ſang*[illegible] *verbi Dei: non ergò immore*[illegible] *quæ & ſcientibus not*[illegible] *bus patere non*[illegible]

Qui myſterijs initiati ſunt, intelligũt quæ dicuntur: Myſteriorum Dei conſortes norunt quod dicitur: Initiati, quæ dicuntur, norunt fideles. Vnde illa contra doctrinæ atque Sacramentorum profanatores Nazianzeni grauis querela: *Illud ſaltem*, inquit, *inter nos conueniat, vt myſtica myſtice, & ſanctà ſanctè proloquamur, nec in profanas aures, quæ in vulgus efferri nefas eſt, proijciamus, ne alioqui cõſtet eos, qui dæmones adorant, & turpium fabularum, ac verum cultum profitentur, nobis grauitate ſuperiores eſſe: quippè, qui his, qui non ijſdem ſacris initiati ſunt, cruorem potius ſuum, quàm ſermones quoſdam impertirent.* Noſtra quidẽ hac inſana ætate, ebrij magiſtri ſtulto populo omnia in publicum protulerunt, planeq́ue p[illegible]ituerunt, indeq́; precioſæ mar[illegible]te porcos proiect[illegible] c[illegible] iacent.

In oratione prima de Theologia.

[illegible] indicia [illegible] inſq;
[illegible] uia e[illegible]it,
[illegible] tere[illegible] u
[illegible] orũ [illegible] ar-
[illegible] er h[illegible] æc
[illegible] rç [illegible] lo pa
cto

ćto eſſe poſſunt. Atque ita nulla ex parte conditiones verorum ſignorū his ipſis rebus, quæ iſti pro notis veræ Eccleſiæ conſtituunt, conuenire poſſunt. Hæcque illa cauſa eſt, cur quantumuis hæc maximè ſint vtilia ac neceſſaria, quantumuis principem fidem & locum in Eccleſia DEI teneant; neque tamen aut ſacra ſcriptura, aut ſancti Patres his tanquam ſignis vſi ſunt vnquam. Nunc quoniam abundè demonſtratum eſt, hęc vera ſigna Eccleſiæ Dei nullo modo, nec eſſe, nec dici poſſe; ideò ad illud ſecundum caput orationem noſtram trāſferamus, & ſi vera ſigna ſint, magis tamen Eccleſiæ Catholicæ, quàm iſtis, qui illis tantoperè gloriantur, conuenire.

SVPRA-

SVPRADICTA SIGNA, ET ſi veræ notæ Eccleſiæ Dei non ſint, magis tamen Eccleſiæ Catholicæ, quàm ipſis eorum auctoribus conuenire, & inprimis ſanam Euangelij doctrinam.

CAPVT III.

VT igitur à Scriptura; ſanaque Euangelij doctrina ordiamur; videamus obſecro primùm, quid tãdem id ſit ſacra ſcriptura, ac verbo Dei, ſanaq́ue Euangelij doctrina gloriari, illamq́; appellare, ſuumq́ue quodam modo Euangelium dicere. Num hoc tanquam depoſitũ quoddam apud ſe ſemper conſeruare, num plenum ac integrum vſurpare, ita vt non partem quidem illius, prout locus & tẽpus fert alleges, partem autem penitùs abroges: num verum & germanum eius ſenſum ac interpretationem ſequi; an omninò nihil, quod illi contrarium ſit, cum eoq́ue pugnet, docere aut tradere, his enim omnibus modis, Scripturam, E-

uangeliumq́; ſibi quis vſurpare poſſit. Quamcunq; earum ratione acceperis, omnes illæ Eccleſiæ Catholicæ magis, quàm iſtis conuenient. Nam ſi hoc eſt, verbum Dei ſibi tribuere, ſuumq́; putare, quod ſemper tanquam in depoſito quiſpiā apud ſe ſanctè cōſeruauerit; quis obſecro, Scripturā p hos mille quingētos annos, priuſquā iſti noui diſpenſatores exorti eſſent, cuſtodiuit? quis ab iniurijs & calamitatibus temporum, ipſiuſque, vt ita dicam, mortalitatis tutatus eſt? quis à flammis & igne tyrannorum texit? quis à fraudibus & adulteratione hæreticorum defendit? quis ab improbitate & ſcelere impiorum vindicauit? quis teſtimonio ſuo hanc ipſam Canonicam ſcripturam verbumq́; Dei, & non aliam eſſe confirmauit, præter eam, quæ per orbem vniuerſum fuſa eſt Catholicam Eccleſiam? Aut ex cuius tandem archiuis & Bibliothecis, hæc ipſa Euangelia, quæ ſibi iſti falsò tribuunt, aut VViklef, aut Hus, aut Lutherus, primi iſtorum duces atque magiſtri, in publicum protule-

tulerunt? in cuius ſcholis, ſub quibus magiſtris hoc Euangelium didicerũt? in quibus Eccleſijs hoc primùm legi, & publicè prædicari audiuerunt? Hęc ipſa Germania, Boemia, vnde iſti diuini & cœleſtes magiſtri primùm orti ſunt, vnde primùm fidem Euangeliumq; Chriſti accepit? Noſtra hæc eſt poſſeſſio, dicebat Tertullian⁹, noſtrũ depoſitum, Romæ quidem Clementi à Petro, à Clemente aũt Anacleto, & ſic deinceps: Alexandriæ Aniano à Mario, ab hoc autem Abitio: Hieroſolymis à Iacobo fratre Domini Simeoni Cleophæ filio, qui frater Saluatoris dicitur: Antiochiæ ab eodem Petro Lucę, & pòſt hunc Zachæo, Euodio, ac deinceps alijs: Cretæ Timothæo à Paulo relictum: & ſic eodem modo in alijs Eccleſijs. Iſti verò lupi erant rapaces, cucullis atq; ſupercilijs, tanquam velleribus ouium tecti, ementitis ſacris ordinationibus, atque Eccleſiaſticis titulis, dum ſe amicos ſponſæ ſimulant: fraude ac dolo, dormitante aliquãtiſper Timothæo, alijſque negotijs intento, depoſitum

hoc ſuſtulerunt, ac pro ſua propria poſſeſſione ad vulgus prodiderunt: illudq́;,quod per furtum ac dolū malū à nobis quæſierūt, pro vera & germana hæreditate ſua, aliјs obtrudere non verentur. Quæ tamen ipſa cùm per tot annos, integra & incorrupta à vera diſpenſatrice myſteriorum Dei Eccleſia,ita conſeruata fuiſſent, vt in omnibus linguis & idiomatibus, ne apex quidem vnus ex his diſperditus fuerit; ipſi infideles poſſeſſores per hos paucos annos, ſic deprauarunt, ſic prauis verſionibus adulterarunt, ſic nouis interpretationibus atque caſtigationibus contaminarunt, ſic falſis commentarijs macularunt; vt nō agnoſcas hæc eadem eſſe: ſic ſtultis & temerarijs cenſuris de loco ſuo mouerunt, vt non capita tantum quædā ſacræ ſcripturæ ſuſtulerint, ſed integras etiam Canonicas Epiſtolas, atq; adeò ipſum ſanctiſſimum & diuiniſſimum Ioannis Euangelium,quidam ex illis impiè abrogare non reueriti ſunt.Sed quid mirum:non enim propria, ſed aliena bona diſpenſarunt:ne
que

que iuſti & bonę fidei poſſeſſores, ſed fures & latrones fuerunt : res autem qua fide quæritur, eadem diſpenſatur: malè parta, peſſimè dilabuntur: prodigus eſt diſpenſator, fur & latro. Túne igitur illam Eccleſiam Euangelio, veroq́ue Dei verbo caruiſſe dices, à qua niſi accepiſſes, ne extitiſſe quidem illud vnquam ſomniare poſſes? Itaque eos ex eius tanti peculij poſſeſſione pulcherrimè exturbat Tertullianus: *Conſtat ratio propoſiti noſtri definientis, non eſſe admittendos hæreticos ad eandem de ſcripturis prouocationem, quos ſine ſcripturis, probamus ad ſcripturas nō pertinere. Si enim hæretici ſunt, Chriſtiani eſſe non poſſunt, non à Chriſto habendo, quod de ſua electione ſectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Chriſtiani, nullum ius capiunt Chriſtianarum literarum: ad quos meritò dicendum eſt, qui eſtis? quando, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure ſyluam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos tranſuertis? qua poteſtate Apelles limites meos commoues? Me a eſt poſſeſsio. quid hic cæteri ad voluntatem*

etiam ſi ſigna faciat, etiam ſi prophetet, lupus tibi ceſeatur, ſub ouis pelle ouiũ corruptionem moliens. Quomodo item nunc ſe prophetas, Apoſtolos, Paulos, Angelorum iudices, Elias, mundique huius ſydera & luminaria, Euangelicos item reformatos, ex vtero ſanctificatos, plerique appellare ſolent.

Nullo igitur modo hac parte hæc ſigna veræ Eccleſiæ eſſe poſſunt. Sed neque illud eis conuenire poteſt, vt vbicunque ſint, vbicunque conſpiciantur, ibi veram Eccleſiam eſſe oporteat: cùm multi ſchiſmatici ſint, multi ex graui aliqua cauſa excommunicati, qui & ſi verum ſenſum ſcripturę ſequuntur, & legitimo Sacramentorum vſu vtuntur, & multa probitate illuſtres ſunt, neque tamen illos in Eccleſia eſſe vel iſti affirmare poſsũt. Et multæ pro veris Eccleſijs habitæ ſunt, quibus aliquid horum, propter primam eorum infantiam ac teneritatem, defuit: nam & Corinthij de corporum reſurrectione malè ſenſerũt, & Galathæ ſimul legalia cum Euangelio retinenda eſſe docuerunt; quos eo no-

eo nomine grauiter obiurgat D. Paulus: Cœnæ itidem Domini primario Sacramento, non rectè vſos fuiſſe Corinthios ſcribit Paulus: rebaptizabāt hæreticos ſub Cypriano, & alijs 86. Epiſcopis Africanæ Eccleſiæ; pro veris tamen Eccleſijs, quod per ignorantiam errarent, & quod paratæ erant diſcere, & quod didiciſſent ſequi, habebantur: Itaque & Paulus Corinthiorum atque Galatarum, Eccleſias appellat, & in Africa veras Eccleſias fuiſſe, Hieronymus contra Luciferianos, & D. Auguſtinus li. 6. ca. 7. cōtra Donatiſtas docet.

Poſtremò diximus, ſigna cuiuſque rei expoſita, atq; in aperto propalam poſita, in ipſoque veſtibulo rei conſtituta eſſe debere, vt ab omnibus paſſim videri & agnoſci facilè poſſint. Atqui & ſacra ſcriptura, & Sacramentorum vſus atq; adminiſtratio, cùm in Eccleſia primitiua, tùm apud alias omnes ſobrias, ſanctaque ſanctè colentes, Eccleſias, in arcanis & conditis rebus habita eſſe legimus: indeq; nomen myſteriorum ſortita, ita, vt nulli

nulli planè præter hos, quos miniſtros & diſpenſatores earum rerum ipſe conſtituit dominus, paterent: idque ab Apoſtolis, ac Apoſtolicis viris edocta ſemper ſanctiſſimè tenet & obſeruat Eccleſia. Cuius rei primus dux & auctor DEVS ipſe fuit, qui in monte Sinai legem daturus, ipſum quidem Moyſen nubem ſubire iubet: ſi quis autem Aaron ſummus ſacerdos erat, comitem ſe aſcenſus prębere, atque in proximo ſtare, extra nubem tamen eſſe: ſi autem Nabath quiſpiam aut Abiud, aut ex ſeniorũ ordine, aſcendere quidem illi permittitur, cæterum procul conſiſtere, pro puritatis ſuæ merito atq; dignitate: ſi verò quiſpiam ex vulgo huiuſcemodi maieſtatis & ſpeculationum indignus, ſiquidē omninò impurus ac prophanus ſit; nullo modo accedere, ne ea temeritate periculũ ſibi accerſat: ſi autem leuiter ſaltem purgatus, inferiori loco manere, ac ſolam vocem, atq; buccinam audire præcipitur; mõtem autem circumfuſum ac coruſcãtem videre, terrore ac admiratione afficien-

Nazianzen. in prim. Theolog. ordi.

ficientem eos, qui aſcendere nequeunt: quòd ſi quis bellua ſit, ſacra conculcans, hunc longiùs à monte abſcedere, ne lapidibus opprimatur aut obruatur, maluſque malè pereat. Idem fecit Chriſtus Dominus, qui ſublimiorem aliquam doctrinam traditur⁹, cum duodecim illis præſtantiſſimis doctrinæ ſuæ nuncijs, ſemper vel in ſolos montes, vel in deſerta, vel in mare ſe à turbis recipiebat. Vndè illud: *Vobis datum eſt noſſe myſteria regni cœleſtis, alijs autem in parabolis* Et illud. *Nolite proijcere ante porcos margaritas.* Math. 13. Matth. 7.
Et illud: *Nolite dare ſanctum Dei canibus.* Sed nc his quidem ſimul omnia manifeſtabat, ſed tum demum; vbi ab illo probati, ſanctificati, ac cœleſti ſpiritu ex alto illuminati ſunt. Vnde illud: *Multa habeo dicere vobis, ſed non poteſtis portare nunc.* Et Paulus: *Sapientiam, inquit, loquimur inter perfectos, ſapientiam verò non huius ſæculi, neque principum huius ſeculi, quod deſtruitur; ſed loquimur DEI ſapientiam in myſterio quæ abſcondita eſt.* Et alio loco: *Spiritualibus, inquit, ſpiritualia comparantes.* Ioan. 16. 1. Corint. 2. 1. Corint. 2.

Anima-

Animalis autem homo non percipit ea, quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere. Ego autem fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. Tanquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis, ſed necdum quidem poteſtis: adhuc enim carnales eſtis.
2. Timoth. 1. Et Timotheum hortatur, vt arcanum depoſitum cuſtodiat: *Bonum depoſitũ cuſtodi, per Spiritum ſanctum, qui habi-*
1. Corint. 10. *tat in nobis*. De Sacramentis verò illud: *Vt prudentibus loquar, vos ipſi intelligite, quæ dico:* quaſi nõ omnes paſſim hæc intelligere diceret. *Calix benedi-*
2. Ioan. 1. *ctionis cui benedicimus, nónne communicatio corporis Domini eſt?* Et D. Ioannes: *Plura*, inquit, *habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui.* Et alio loco: *Multa habui tibi ſcribere, ſed nolui per atramentum & calamum ſcribere tibi, &c.* Dionyſius Areopagita pro-
De Cæleſti Hierar. cap. 1 ximus Apoſtolorum ſucceſſor, ſic Timothæum Pauli diſcipulum, ea de re diligenter commonet: *Vide*, inquit, *ne ſancta ſanctorum enuncies, ſed reuereberis*

ris ea potiùs, & quæ occulta Dei ſunt, cogni tione mẽtis & animi in honore habebis, ac precio: ita tamen, vt ea & minùs perfectis non tradas, & cum his ſolis, qui ſancti e- runt, cum ſancta illuſtratione, pro ſacra- rum rerum dignitate, communices. Et pau lò pòſt: *Itaque ſanctis tuis promiſſioni- bus ductus, (eas enim ſanctum eſt comme- morare) ſacroſancti muneris pontificij, vt quod præſtet omnibus rationem, cum alio non communicabis, niſi cum diuinis ſacro- rum perfectioribus collegis tuis: quibus ſuadebis, vt profiteantur ex inſtituto pon- tificio ſe mundos, ac ſanctos, ad ea, quæ ſan cta ſunt, tractanda, venturos communi- caturoſquè, & diuina cum diuinis ſolis, & ea, quæ vim perficiendi habent, cum his, qui perficiunt, & cum ſanctis, ea, quæ ſunt ſanctiſſima. Nam cũ alia munera quæ Hie rarchiæ propria ſunt, tùm hæc tibi manda ui.* Hæc Dionyſius. Baſilius autem: *Nónne,* inquit, *ex doctrina quam patres noſtri in ſilentio, quod curioſos & ocioſos ſubmouet, ſeruarunt: pulchrè quidem illi, nimirum docti, arcanorum venerationem ſilentio conſeruare? Nam, quæ nec intueri fas eſt, non initiatis; quî conueniebat horũ*

Ibidem.

In lib. de Spi. ritu ſancto, cap. 27.

doctrinam publicitùs circumferri ſcripto? Deinde Moyſis exemplo probans, qui non omnes ad penitiora ſacramenta admiſit: probè, inquit, ſciens pro ſua ſapientia res vſu tritas, & vndecunque parabiles, expoſitas eſſe contemptui: cæterùm id, quod depoſitum eſt, quódque rarum eſt, huic natura coniunctum eſſe, ſummam admirationem & ſtudium. Ad eundem profectò modum, & qui in primordijs Eccleſiæ certos ritus perſcripſerunt Apoſtoli, & Patres, in occulto ſilentioq; myſterijs ſuam ſeruauerunt dignitatem: neque enim omninò myſterium eſt, quod ad populares & vulgares aures effertur. Eſt autem etiam ſilentij ſpecies ipſa obſcuritas, qua vtitur Scriptura, mentem ad contemplationem dogmatum inhabilem exercens, idqúe ad vtilitatem in ſcripturis verſantium. Hactenus Baſilius. Vnde ille communis vetuſtiſſimorum patrum dicendi modus: Origenis. *Nouit*, inquit, *qui myſterijs intentus eſt, & carnem, & ſanguinem verbi Dei: non ergò immorentur in his, vt quæ & ſcientibus nota ſunt, & ignorantibus patere non poſſunt.* Chryſoſtomi:

Quì

Qui myſterijs initiati ſunt, intelligũt quæ dicuntur: Myſteriorum Dei conſortes norunt quod dicitur: Initiati, quæ dicuntur, norunt fideles. Vnde illa contra doctrinæ atque Sacramentorum profanatores Nazianzeni grauis querela: *Illud ſaltem,* inquit, *inter nos conueniat, vt myſtica myſticè, & ſanctа ſanctè proloquamur, nec in profanas aures, quæ in vulgus efferri nefas eſt, proijciamus, ne alioqui cõſtet eos, qui dæmones adorant, & turpium fabularum, ac verum cultum profitentur, nobis grauitate ſuperiores eſſe: quippè, qui his, qui non ijſdem ſacris initiati ſunt, cruorem potius ſuum, quàm ſermones quoſdam impertirent.* Noſtra quidẽ hac inſana ætate, ebrij magiſtri ſtulto po͡pulo omnia in publicum protulerunt, planeque proſtituerunt, indeq; precioſæ margaritæ ante porcos proiectæ, fœdè conculcatæ iacent.

In oratione prima de Theologia.

Cùm igitur ſigna & indicia cuiuſq; rei clara, & cuique obuia eſſe debeãt, omniumq; oculis patere; ſcriptura autem, atq; ſacramentorũ vſus, inter arcana & ſecreta ſẽper habita ſint; hæc ſigna & indicia verę Eccleſiæ nullo pacto

cto eſſe poſſunt. Atque ita nulla ex parte conditiones verorum ſignorũ his ipſis rebus, quæ iſti pro notis veræ Eccleſiæ conſtituunt, conuenire poſſunt. Hæcque illa cauſa eſt, cur quantumuis hæc maximè ſint vtilia ac neceſſaria, quantumuis principem fidem & locum in Eccleſia DEI teneant; neque tamen aut ſacra ſcriptura, aut ſancti Patres his tanquam ſignis vſi ſunt vnquam. Nunc quoniam abundè demonſtratum eſt, hęc vera ſigna Eccleſiæ Dei nullo modo, nec eſſe, nec dici poſſe; ideò ad illud ſecundum caput orationem noſtram trãſferamus, & ſi vera ſigna ſint, magis tamen Eccleſiæ Catholicæ, quàm iſtis, qui illis tantoperè gloriantur, conuenire.

SVPRA-

SVPRADICTA SIGNA, ET ſi veræ notæ Eccleſiæ Dei non ſint, magis tamen Eccleſiæ Catholicæ, quàm ipſis eorum auctoribus conuenire, & inprimis ſanam Euangelij doctrinam.

CAPVT III.

VT igitur à Scriptura; ſanaque Euangelij doctrina ordiamur; videamus obſecro primùm, quid tã dem id ſit ſacra ſcriptura, ac verbo Dei, ſanaque Euangelij doctrina gloriari, illamq; appellare, ſuumque quodam modo Euangelium dicere. Num hoc tanquam depoſitũ quoddam apud ſe ſemper conſeruare, num plenum ac integrum vſurpare, ita vt non partem quidem illius, prout locus & tẽpus fert alleges, partem autem penitùs abroges: num verum & germanum eius ſenſum ac interpretationem ſequi; an omninò nihil, quod illi contrarium ſit, cum eoque pugnet, docere aut tradere, his enim omnibus modis, Scripturam, E-

uangeliumq; ſibi quis vſurpare poſ-ſit. Quamcunq; earum ratione acceperis, omnes illæ Eccleſiæ Catholicæ magis, quàm iſtis conuenient. Nam ſi hoc eſt, verbum Dei ſibi tribuere, ſuumq; putare, quod ſemper tanquam in depoſito quiſpiã apud ſe ſanctè cõſeruauerit; quis obſecro, Scripturã p hos mille quingẽtos annos, priuſquã iſti noui diſpenſatores exorti eſſent, cuſtodiuit? quis ab iniurijs & calamitatibus temporum, ipſiuſque, vt ita dicam, mortalitatis tutatus eſt? quis à flammis & igne tyrannorum texit? quis à fraudibus & adulteratione hæreticorum defendit? quis ab improbitate & ſcelere impiorum vindicauit? quis teſtimonio ſuo hanc ipſam Canonicam ſcripturam verbumq; Dei, & non aliam eſſe confirmauit, præter eam, quæ per orbem vniuerſum fuſa eſt Catholicam Eccleſiam? Aut ex cuius tandem archiuis & Bibliothecis, hæc ipſa Euangelia, quæ ſibi iſti falsò tribuunt, aut VVikleff, aut Hus, aut Lutherus, primi iſtorum duces atque magiſtri, in publicum protule-

tulerunt? in cuius ſcholis, ſub quibus magiſtris hoc Euangelium didicerũt? in quibus Eccleſijs hoc primùm legi, & publicè prædicari audiuerunt? Hęc ipſa Germania, Boemia, vnde iſti diuini & cœleſtes magiſtri primùm orti ſunt, vnde primùm fidem Euangeliumq́; Chriſti accepit? Noſtra hæc eſt poſſeſſio, dicebat Tertullianꝰ, noſtrũ depoſitum, Romæ quidem Clementi à Petro, à Clemente aũt Anacleto, & ſic deinceps: Alexandriæ Aniano à Mario, ab hoc autem Abitio: Hieroſolymis à Iacobo fratre Domini Simeoni Cleophæ filio, qui frater Saluatoris dicitur: Antiochiæ ab eodem Petro Lucę, & pòſt hunc Zachæo, Euodio, ac deinceps alijs: Cretæ Timothæo à Paulo relictum: & ſic eodem modo in alijs Eccleſijs. Iſti verò lupi erant rapaces, cucullis atq; ſupercilijs, tanquam velleribus ouium tecti, ementitis ſacris ordinationibus, atque Eccleſiaſticis titulis, dum ſe amicos ſponſæ ſimulant: fraude ac dolo, dormitante aliquãtiſper Timothæo, alijſque negotijs intento, depoſitum

hoc ſuſtulerunt, ac pro ſua propria poſſeſſione ad vulgus prodiderunt: illudq́;, quod per furtum ac dolū malū à nobis quæſierūt, pro vera & germana hæreditate ſua, alijs obtrudere non verentur. Quæ tamen ipſa cùm per tot annos, integra & incorrupta à vera diſpenſatrice myſteriorum Dei Eccleſia, ita conſeruata fuiſſent, vt in omnibus linguis & idiomatibus, ne apex quidem vnus ex his diſperditus fuerit; ipſi infideles poſſeſſores per hos paucos annos, ſic deprauarunt, ſic prauis verſionibus adulterarunt, ſic nouis interpretationibus atque caſtigationibus contaminarunt, ſic falſis commentarijs macularunt; vt nō agnoſcas hæc eadem eſſe: ſic ſtultis & temerarijs cenſuris de loco ſuo mouerunt, vt non capita tantum quædā ſacræ ſcripturæ ſuſtulerint, ſed integras etiam Canonicas Epiſtolas, atq; adeò ipſum ſanctiſſimum & diuiniſſimum Ioannis Euangelium, quidam ex illis impiè abrogare non reueriti ſunt. Sed quid mirum: non enim propria, ſed aliena bona diſpenſarunt: ne-

que

que iuſti & bonę fidei poſſeſſores, ſed fures & latrones fuerunt: res autem qua fide quæritur, eadem diſpenſatur: malè parta, peſſimè dilabuntur: prodigus eſt diſpenſator, fur & latro. Túne igitur illam Eccleſiam Euangelio, veroque Dei verbo caruiſſe dices, à qua niſi accepiſſes, ne extitiſſe quidem illud vnquam ſomniare poſſes? Itaque eos ex eius tanti peculij poſſeſſione pulcherrimè exturbat Tertullianus: *Conſtat ratio propoſiti noſtri definientis, non eſſe admittendos hæreticos ad eandem de ſcripturis prouocationem, quos ſine ſcripturis, probamus ad ſcripturas nō pertinere. Si enim hæretici ſunt, Chriſtiani eſſe non poſſunt, non à Chriſto habendo, quod de ſua electione ſectati hæreticorum nomine admittunt. Ita non Chriſtiani, nullum ius capiunt Chriſtianarum literarum: ad quos meritò dicendum eſt, qui eſtis? quando, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure ſyluam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos tranſuertis? qua poteſtate Apelles limites meos commoues? Mea eſt poſſeſsio. quid hic cæteri ad voluntatem*

veſtram ſeminatis & paſcitis? Mea eſt poſſeßio, olim poßideo (prior poßideo, habeo) origines firmas, ab ipſis auctoribus, quorum fuit res. Ego ſum hæres Apoſtolorum: Sicut cauerunt teſtamento ſuo, ſicut fidei commiſerunt, ſicut adiurauerunt, ita teneo: Vos certè exhæredauerunt ſemper et abdicauerunt, vt extraneos, vt inimicos. Verùm cùm hæc nobis, niſi impudētiſſimi planè ſint, cōcedant oportet; ad ipſum vſum & allegationem ſacrarum Scripturarum nos conferamus. De qua non plura dicamus, quàm illud: Communem illam non omnibus hæreticis tantum, ſed maligno etiam ipſi ſpiritui eſſe, qui quondam contrà ipſum Dei filium, eius autoritate non tam vti, quàm abuti veritus non eſt: *Si filius*, inquit, *Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Angelis ſuis Deus mandauit de te, vt cuſtodiant te in omnibus vijs tuis.*

De pleno porrò & nō truncato totius verbi Dei vſu, ex eo ipſo, quod afferemus, cui ille magis conueniat, facilè quiſq; ſtatuere poterit. Vniuersū verbum Dei Paulus atq; Ioānes, duo maxi-

maximi veritatis teſtes, in duo genera partiti ſunt: In verbum ſcriptum, & ore prolatum: *Itaque fratres*, inquit Paulus, *ſtate & tenete Traditiones, quas didiciſtis, ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.* Et Ioannes toties à calamo & atramento, vti ſuperiùs diximus, ad viuam vocem nos reuocat. Quod idem poſtea, omnes ſancti Patres mirifico conſenſu docuerunt, idque ſe ab ipſo Paulo accepiſſe, teſtatur Dionyſius Areopagita. *Noſtræ*, inquit, *hierarchiæ vis omnis in verbis, quæ à Deo tradita ſunt, cernitur. Sanctiſſima autem veneratione que digniſſima verba ea eſſe dicimus, quæ nobis à ſacroſanctis noſtris præceptoribus, in ſanctis atque Theologicis ſcripturæ libris ſunt prodita, quæque ab iiſdem ſanctis viris inſtitutione, quæ magis à materia abhorreret, proximaque iam quodam modo eſſet, ac ſimilis cœleſti hierarchiæ, ex mente in mentem verbo corporeo illo quidem, ſed quod minus eſt materiæ particeps, ſine ſcripto ſtudiorum noſtrorum duces principeſque didicerunt.* Et paulò pòſt. *Quocirca, primi illi hierarchiæ noſtræ duces ac Principes,*

2. Theſſ. 2.

Lib. 1. de Eccleſiaſtic. hierarch. cap. 1.

Ibidem.

cùm & ipſi à diuina bonitate plenè cumulateq́; ſanctum hoc munus accepiſſent, & à diuina benignitate eius apud poſteros propagandi, prorogandiq́; cauſa miſſi eſſent: ijdemq́; valde vt diuini poſteros ad cœleſtia; & diuinitatis ſimilitudinem traducere cuperent: ſignis, quæ ſub ſenſum cadunt cœleſtia, varietateq́; ac multitudine, id quod coniunctum connexumq́; erat, & humanis diuinas res, quæque materia carent, ijs quæ ex materia conſtant, ac noſtris eas quæ eſſentia ſuperiores ſunt, partim ſcriptis, partim non ſcriptis ſuis inſtitutionibus, ex ſacroſanctis legibus nobis tradiderunt. Eodem modo Ireneus à Policarpo Ioānis diſcipulo edoctus, ſuos confutat Gnoſticos. *Quid enim, & ſi quibus de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nōne oporteret in antiquiſſimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere, quod certum & re liquidum eſt? quid autem, ſi neque Apoſtoli quidem ſcripturas reliquiſſent nobis, nōne oportebat ordinem ſequi traditionis, quàm tradiderunt ijs, quibus committebant Eccleſias? cui ordinationi aſſentiunt mul-*

Ireneus li. 3. cap. 4.

multæ gentes barbarorum eorum, qui in Chriſtum credunt, ſine charactere vel atramento ſcriptam habentes per ſpiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem traditionem diligenter cuſtodientes, in vnum Deum credentes fabricatorem cæli et terræ, & omnium quæ in eis ſunt, per Chriſtum Ieſum Dei filium. Hanc fidem qui ſine literis crediderunt, quantum ad ſermonem noſtrum, barbari ſunt: quantum autem ad ſententiam, & conſuetudinem, & conuerſationem, propter fidem, per quã ſapientiſſimi ſunt, & placent Deo, conuerſantes in omni iuſtitia, & caſtitate, & ſapientia. Quibus ſi aliquis annunciauerit ea quæ ab hæreticis adinuenta ſunt, proprio ſermone eorum colloquens, ſtatim concludens aures, longo longiùs fugient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloquium. Sic per illam veterem Apoſtolorum traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt, quodcunque eorum portentiloquium eſt: neque enim congregatio fuit apud eos, neque doctrina inſtituta. Traditione igitur quæ eſt ab Apoſtolis, ſic ſe habente in Eccleſia, & permanente apud nos, reuertamur ad eam, quæ

eſt ex

eſt ex ſcripturis oſtenſionem, eorum qui & Euangelium conſcripſerunt Apoſtolorum. Idem docet D. Baſilius, idem Auguſt. duo orientis atq; occidẽtis orbis ampliſſima lumina. *Quæ in Eccleſia prædicantur*, inquit Baſilius, *quædam habemus è doctrina ſcripto prodita, quædam rurſus ex Apoſtolorum traditione, in myſterio, id eſt, in occulto tradita recepimus. Quorum vtraque parem vim habent ad pietatem, nec his quiſquam contra dicit, quiſquis ſanè & tenuiter expertus eſt, quæ ſint iura Eccleſiaſtica. Nam ſi conſuetudines quæ ſcripto proditæ non ſunt, tanquam haud multum habentes momenti, conemur reijcere, imprudentes & ea dãnabimus, quæ in Euangelio neceſſaria ad ſalutem habentur, imò potiùs ipſam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.* Et paulò pòſt. *Aliud*, inquit, *eſt* δόγμα, *& aliud* κήρυγμα, *dogmata*, inquit, *ſilentio teguntur*, κηρύγματα *publicè prædicantur.* Hæc Baſilius: D. verò Auguſtinus. *In his*, inquit, *de quibus nihil certi ſtatuit diuina ſcriptura, mos populi DEI, & ſtatuta maiorum pro lege tenẽda ſunt, & ſicut præuaricatio diuinarum legum, ita*

In libro de ſpiritu ſancto cap. 27.

Epiſto. 86. ad Caſſulanũ, diſtinct. 11. cap. in his.

ita contemptores Eccleſiaſticarum conſuetudinum, coërcendi ſunt. Cuius quidem rei cauſam adfert D. Baſilius: *Hæc*, inquit, *eſt ratio, cur quædam citra ſcripturam tradita ſunt, ne dogmatum cognitio prpoter aſſuetudinem vulgo veniret in contemptum*. Conſtat igitur Apoſtolorum, Apoſtolicorumq́ue virorum luculentiſſimis teſtimonijs: vniuerſum verbum DEI ſacra ſcriptura & traditione contineri, hæcq́ue eandem vim & auctoritatem habere, atq́ue adeò traditione ipſa magis ſpirituale, quid, vt Dionyſius; magis autẽ arcanum, vt Baſilius docet, contineri. Quis igitur melius vtramque hanc partem verbi Dei complexus eſt? quis maiore ſanctitate colit? quis ſumma fide & integritate vſque ad hodiernam diem ambo hæc conſeruauit? Eccleſiáne Catholica, an iſti? Quid verbis opus eſt, cùm non modò ſacras traditiones iſti non colunt, ſed eò etiam ſolo nomine Eccleſiam maximè damnent, quòd eas ſequatur, quòd illis maximam habeat fidem. Iſtine igitur plenũ Dei verbi vſum ſibi

Ibidem.
Idem Orige. in ca. 3. epiſt. ad Titum.
Et Hiero. ad Luciniũ, Epiſtola 28.
Idem Tertul. in lib. de præſcriptionibus hæreticis.

me-

meritò tribuent, qui potiſſimum eius partem abrogant, ſacram autem ſcripturam ita truncam reddiderunt; vt paucos pòſt dies vix eius vllas reliquias integras apud ſe retinebunt?

Neque igitur poſſeſſione ſcripturę, neque vſu verbi DEI Eccleſiam Catholicam vincunt: quin potiùs longiſſimis paſſibus pòſt eam relinquuntur. Interpretatione igitur & vero ſenſu fortaſſe? hoc enim quartum caput propoſiti fuit, Nequaquam. Nos enim eos ſcripturæ interpretes ſequimur; qui Chriſtum Dominum ipſi oculis ſuis viderunt; qui ab ipſis ſanctis Apoſtolis, qui hæc manibus ſuis contrectarunt, eorumq́ue proximis ſucceſſoribus edocti atque inſtituti ſunt; qui temporibus illis, quibus hæc geſta ſunt, vixerunt; qui rebus ipſis interfuerunt, quorum ingenij vim, doctrinæ copiam, eloquentiæ vbertatē, ſapientiam admiratus eſt infidelium etiam orbis, duceſq́ue eius & magiſtri; quorum fidei ſinceritatem ac cōſtantiam, vitæ ſanctitatem multis miraculis & portentis confirmauit ipſe

Deus;

Deus; qui eam doctrinam, quam nobis tradiderunt, vita ſanguineq́; ſuo obſignarunt, qui ea, quæ viderunt, & quorum ipſimet magna pars fuerunt nobis tradiderunt; quorum fidem, auctoritatem, & doctrinam, tot ſeculorum decurſus, totque ſynodorum ac doctiſſimorum hominum conſenſus comprobauit; quos neque amor, neque odium, quæ plerunque iudicia humana peruertunt, neque vllus humanus ſenſus, vtpotè à noſtris controuerſijs remotiſſimos attingunt: horum inquam ſenſum & interpretationem nos ſequimur, illi ſuum. Et cum ſcriptura, dicente Petro, priuatę interpretationis non ſit; nos Catholicum omnium temporum & locorũ tuemur ſenſum, iſti priuatum. De quibus Clemens Romanus Petri ſucceſſor Epiſtola 5. ſic ſcribit: *Relatum eſt etiam nobis, quòd quidam in veſtris partibus commorantes, aduerſantur ſanis doctrinis, & (prout eis videtur) non ſecundũ traditionem patrum, ſed iuxta ſenſum ſuum docere videntur. Multas enim quidam (vt audiuimus) veſtrarum partium*

E ſecun-

ſecundum ingenium hominum, ex his quæ legunt, veriſimilitudines capiunt: & ideò diligenter obſeruandum eſt; vt lex DEI quum legitur, non ſecundum propriam ingenij intelligentiam legatur, vel doceatur. Sunt enim multa verba in Scripturis diuinis, quæ poſſunt trahi ad eum ſenſum, quem ſibi vnuſquiſq; ſponte præſumpſit; ſed fieri non oportet: non enim ſenſum, quē extrinſecus adulteretis alienum & extraneum debetis quærere, aut quomodo ipſum ſcripturarum authoritate confirmetis, ſed ex ipſis ſcripturis ſenſum capere veritatis. Et ideò oportet ab eo intelligentiam diſcere ſcripturarum, qui eam à maioribus ſecūdum veritatem ſibi traditam ſeruauit, vt ipſe poſſit ea, quæ rectè ſuſcepit, competenter aſſerere. Túne igitur potiùs, aut Luthero, aut Caluino, aut Serueto, vel Blandratæ ira ac furore accenſo, Ioannis vel Pauli aliquem locum interpretanti credes? quàm aut Policarpo, aut Ignatio, aut Irenęo; vel Dionyſio, eorumq; diſcipulis, qui cum illis ſimul vixerunt, qui ab eis docti ſunt, quos ipſi in ſuis nominarunt libris? Túne de eo ſenſu & interpretatione ſcripturæ,

ræ, quem vel Nicæna ſynodus, vel Cõſtantinopolitana, vel Epheſina, vel Chalcedonen. ſecuta eſt, earumq; cõſtitutionibus, plus credes Caluino, quàm Athanaſio; Luthero, quã Gregorio, Baſilio, Chryſoſtomo, & alijs, qui Synodis illis non interfuerunt tãtùm, ſed etiam præfuerunt? Gregorium Nazianzenum Conſtantinopolitanam primam ſynodum, ex ſentẽtia vniuerſi Concilij, propter eius pręſtãtem doctrinam, quantum ante omnes alios excellebat Patres, conſcripſiſſe plurimi cenſent. Puerorum certè aut inſanorum, & nõ prudentium, & adultorum hominum hæc talia erũt iudicia. Quas eaſdem ſcripturas, qua fide tractent & interpretentur Hæretici, docet Tertul. *Vnde autem extranei & inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diuerſitate doctrinæ: quam vnuſquiſq; de ſuo arbitrio aduerſus Apoſtolos, aut protulit, aut recepit? Illic igitur & ſcripturarũ, & expoſitionũ adulteratio deputanda eſt, vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ. Quibus fuit propoſitũ aliter docendi eos, neceſſitas inſtitit aliter diſpoñedi inſtrumẽta doctrinæ*

Aliàs enim non potuiſſent aliter docere, niſi aliter haberent per quæ docerent hæreſim. Sicut illis non potuiſſet ſuccedere corruptela doctrinæ (ſine corruptela inſtrumẽtorum) eius, ita & nobis integritas doctrinæ non competiſſet ſine integritate eorum, per quæ doctrina tractatur. Etenim quid contrarium nobis in noſtris? quid de proprio intulimus, vt aliquid cõtrarium ei & in ſcripturis deprehenſum, detractione vel adiectione, vel tranſmutatione remediaremus? Quod ſumus, hoc ſunt. Inde ſcripturæ ab initio ſuo. Ex illis ſumus, antequã nihil aliter fuit, quam ſumus. Quid denique fuit antequam nobis interpellarentur, Cùm autem omnis interpellatio poſterior credenda ſit, veniens vtiq; ex cauſa æmulationis, qua neque prior, neque domeſticarum eſt eius quem quod æmulatur, tam incredibile eſt ſapienti cuique, vt nos adulterum ſtylum intuliſſe videamur ſcripturis, qui ſumus & primi et ex ipſis, quã illos non intuliſſe, qui ſunt & poſteri, & aduerſi. Alius manu ſcripturas, alius ſenſu expoſitiones interuertit. Neque enim ſi Valentinus integro inſtrumento vti videtur non callidiore ingenio, quàm Marcion ma-

manus intulit veritati. Marcion enim exertè & palam machæra, non ſtylo vſus eſt, quoniam ad materiam ſuam cædem ſcripturarum confecit. Valentinus autem pepercit: quoniam non ad materiam ſcripturas, ſed materiam ad ſcripturas excogitauit: & tamen plus abſtulit, & plus adiecit, auferens proprietates ſingulorum quoque verborum, et adijciens diſpoſitiones nõ comparentium rerum.

At nihil, inquiunt, ſcripturæ aduerſum, nihil cum DEI verbo pugnans docere, hoc eſt, ſinceram Euangelij doctrinam profiteri. Iam igitur & hoc ipſum expendamus caput. Docet ſcriptura: Omnem hominem mẽdacem, ſolum autem Deum veracem eſſe: negant iſti, dum ſe ſolos errare non poſſe, ac etiam ſi omnes ſynodi, vniuerſi Patres, tota Eccleſia, diuerſum quid ab illis ſentiat, ipſi tantum ſe ſolos rectè ſentire arbitrantur. Docet Scriptura: Obediendum eſſe Præpoſitis, etiam diſcolis, non tantùm propter metum, ſed etiam propter conſcientiam; iſti obediunt ferè nemini. Docet Scriptura: Chriſtum Do-

Roman 3. *Roman. 13.* *Matth. 16.*

minum priuſquam in cœlos aſcendiſſet, Petro eiuſq; ſucceſſoribus claues regni cœleſtis, hoc eſt, vniuerſam
Ioan. vlt. Eccleſiæ gubernationem tradidiſſe, terque repetitis vicibus, illi paſcendarum ouium ſuarum & agnorum munus commendaſſe; negant iſti. Docet
Ioan. 20. Scriptura: Chriſtum Dominum in diſcipulos ſuos inſufflaſſe, eiſque Spiritum ſanctum dediſſe, vt quorumcunque dimiſerint peccata, dimittantur illis, quorum retinuerint, retēta ſint,
Pſalm. 150. negant iſti. Docet Scriptura: Laudandum eſſe Dominum in ſanctis eius, laudandum in firmamento virtutis
Pſalm. 138. eius: nimis honorandos eſſe amicos
Roman. 2. Dei; nimis confortatum eſſe principatum illorum: gloriā item eſſe & honorem omni operāti bonum, Iudęo ſimul & Græco, &cæt. Iſti Sanctorum honorem idololatriam eſſe docent.
Lucæ 1. Prædixit ipſa mater Dei: Beatā ſe prædicaturas omnes gentes, quia fecit illi magna, qui potens eſt, & ſanctum nomen eius: iſti matrem Dei angelica voce ſalutare pro piaculo dicunt. Docet Scriptura: Iuſtam & piam eſſe
co-

cogitationem, orare pro defunctis, *Matth. 12.*
vt à peccatis ſoluantur: negant iſti.
Docet ſcriptura: Annam Phanuelis fi *Luca 2.*
liam non diſceſſiſſe de templo, ieiu-
nijs & obſecrationibus ſeruiuiſſe do-
mino die ac nocte: iſti ieiunia & ora-
tiones ab omni parte cultus diuini
excludunt. Docet Paulus: Viduam ir- *1. Timoth. 4.*
ritam facientem primam caſtitatis fi-
dem, damnationem ſibi acquirere: i-
ſti votum caſtitatis irritum facere, li
bertatem & perfectionem Chriſtia-
nam eſſe docent. Vult Paulus: omnes *1. Corint. 7.*
eſſe ſicut ipſe fuit, hoc eſt, caſtos & cõ-
tinentes: iſti omnes nubere volunt.
Docet Paulus: Virginem quæ nubit,
benè facere; ſi tamen non nubat, me-
liùs facere. iſti, ſi nubat, melius facere
aiunt. Hic idem dicit, matrimonium *Epheſ. 5.*
Sacramentum magnũ eſſe, inter Chri
ſtum ſcilicet & Eccleſiam: iſti negant.
Docet Chriſtus: Beatos eſſe pauperes *Matth. 5.*
ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnũ
cœlorum: Beatos mites, quoniam i-
pſi poſſeſſuri ſint terram: Beatos qui
lugent, quoniam ipſi cõſolabuntur:
Beatos qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiã,
 quo-

quoniam ipſi ſaturabuntur: Beatos miſericordes, quoniā ipſi miſericordiam conſequentur: Beatos mundo corde, quoniam ipſi Deum videbūt: Beatos pacificos, quoniam ipſi filij Dei vocabuntur: Beatos qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum: iſti in omnibus his iuſtum peccare docent. Iubet Dominus omnes qui propter nomen eius res aduerſas patienter perferunt, gaudere & exultare, quia merces eorum copioſa ſit in cœlis: iſti nullam mercedem bono operi propoſitam eſſe docent. Dicit

Ioan. 5. Dominus: Qui bona egerunt, eos in vitam ęternam ituros, qui autem mala, in ignem æternum. Quæ autem iſta ſunt bona, aut quæ mala, ipſe apertè explicat: Eſuriui enim, & dediſtis mihi comedere: ſitiui, & dediſtis mihi bibere, &cæt. iſti ſolam fidem ad ſalutem ſufficere prædicant. Promittit i-

Ioan. 6. dem Dominus: veram carnem & verum ſanguinem, atq; adeò ſeipſum nobis in cibum & potum daturum, non ſicut Moyſes dedit manna in deſerto,

ſerto, in vmbra & figura, ſed verè & re ipſa: iſti in ſola figura illum carnem & ſanguinem ſuũ nobis dediſſe mordicus affirmant. Docet Scriptura: Niſi quis crediderit & baptizatus fuerit, eum ſaluari non poſſe. *Marc. 16.* Negat hoc Caluinus, paruuloſque ſi ex Chriſtianis parentibus naſcantur, ſanctos eſſe, & ſi ſine baptiſmo moriantur, omninò non damnari affirmat. *Oſeæ 13.* Docet ſcriptura: Perditionem noſtram ex nobis eſſe, ſalutem autem ex Domino: negat hoc Caluinus, qui dicit, ſola DEI prædeſtinatione homines ſaluari aut damnari. Docet Scriptura: *Gen. 4.* Sub nobis eſſe appetitum noſtrum, noſque dominos illius eſſe: & ſi benè egerimus, nos mercedem recepturos, ſi autem malè, ſtatim in foribus peccatum noſtrum adfuturum: Deumque hominem conſtituiſſe in poteſtate ſua, *Eccleſ. 15.* propoſuiſſe illi bonum & malum, vt ad quodcunque extenderit manum, det illi, animam eius in manibus eius ſitã ſemper: iſti omnem liberi arbitrij rationem diſputationibus ſuis euertũt. Docet Scriptura: Neminem ſcire, v- *Eccleſ. 15.*

Eccl. 9. vtrum odio an amore dignus ſit: in ti-
Phil. 2. more & tremore ſalutem operādam
eſſe: iſti neminem damnari poſſe, niſi
qui credere nolit, affirmant. Docent
iſti, omnes paſſim ad vtriuſq; ſpeciei
vſum admittendos eſſe: Chriſtus Do-
minus, cum ſolis duodecim recubu-
it. Docet Scriptura: Chriſtum Domi-
num Deum verum, vitam æternam,
Deum benedictum eſſe: negant iſti.
Hebr. 1. Docet Scriptura: Per Chriſtum facta
eſſe ſecula: iſti ante Ioſeph & Mariam
eum extitiſſe negant. Docet Scriptu-
ra: Aequalem eſſe Patri: iſti ſeruum et
creaturam eſſe blaſphemant. Docet
Scriptura: Ab angelis debuiſſe adora-
ri: iſti ne ab hominibus quidem ado-
randum eſſe tradunt. Satiſne clarè &
ſimpliciter ꝓbamus, hos nihil doce-
re, niſi quod cum ſacra Scriptura ex
diametro quaſi pugnet? ſatiſne docui
mus hos nulla ex parte ſibi ſacrā ſcrip
turam, verbumq; Dei vſurpare poſſe?
ſatiſne luculēter & ſufficienter demō-
ſtrauimus, ex his ipſis ſignis, quæ ipſi
commenti ſunt, quibuſq; ſe magnifi-
cè efferūt, apud eos veram Eccleſiam
Dei non eſſe? VE-

VERVM SACRAMENTORVM vſum, quem ſecundam veræ Eccleſiæ notã iſti eſſe dicunt, magis Eccleſiæ Catholicæ, quàm illorum cœtibus conuenire.

CAPVT IIII.

NAM de legitimo Sacramẽtorum vſu, quid ego dicam? de quorum vel numero inter iſtos non ſatis conuenit: Illyricani & Geneuenſes duo ſola, Illyrico atque Caluino authore numerant: Lipſenſes tria, Vvitembergenſes quatuor: ſunt qui vnum, ſunt qui nullum: ita vt quidam ex illis ipſis exhilarata miſeria, facetè hanc eorum inconſtantiam riſerit: à quo, cùm quęſitum eſſet, cur quemadmodũ reliquę orientales & occidentales Eccleſiæ ſeptem non numerarent Sacramenta, reſpõdiſſe dicitur: Imo, inquit, habemus ſeptẽ, & hoc ampliùs duo: Vvitembergę enim quatuor, Lipſiæ tria, Magdeburgi duo: q̃ in vnũ ſimul collecta, nouẽ efficiũt. Aut qua tãdẽ ratiõe illi ritè & le-

legitimè Sacramētis vti dici poſſunt, qui eorum legitimis, & ad eam rem debitè ordinatis miniſtris careant, cū ipſum ſacri ordinis Sacramentum, quod Greci vetuſtiſſimo χειροτονίας vocabulo appellant, per quod ipſi miniſtri conſecrantur, contra totius orientis ac occidentis orbis conſenſum, ex numero ſacramentorum ſuſtulerunt? Quos quidem miniſtros debitè ordinatos, imprimis ad vim & naturam Sacramentorum cōſtituendam pertinere, ſi quid reliquum ſanę mentis habent, negare nullo modo poſſunt: quibus cùm careant; Sacramentis item illos carere luce meridiana clarius eſt. Verùm iam de ſingulis Sacramentis aliqua dicamus.

Baptiſmus primus eſt, cuius imprimis ritus, & cęremonias ex ipſo Apoſtolorum ore profectas, impiè tāquam humanæ traditionis ſuperſtitiones: Impuriſſimos in hac parte imitati Gnoſticos abrogarunt; de quibus

Lib 1 cap. 18 aduerſus hereſes.

illud refert Irenæus: *Alij*, inquit, *hæc omnia recuſantes, dicunt non oportere inenarrabilis & inuiſibilis virtutis miniſterium*

rium per viſibiles & corruptibiles perfici creaturas: & ea quæ mente concipi non poſſunt, & incorporalia, & inſenſibilia, per ſenſibilia & corporalia. Eſſe autem perfectam redemptionem, ipſam agnitionem inenarrabilis magnitudinis. Suſtulerunt inquam hæc omnia, exorciſmos, & illi ſimiliter exſufflationes, cruce ſignationes, manuum impoſitiones, Sathanæ abrenunciationes, aurium atque narium apertiones, pacis & oſculi porrectiones, ſacras vnctiones, veſtium mutationes, lucernę geſtationes, & alias quamplurimas: quæ ante mille trecentos annos prima Cōſtantinopolitana Synodus his verbis recenſet ferè omnia: *Primo*, inquit, *die ipſos Chriſtianos facimus: ſecundo Catechumenos: deinde tertio exorciſamus ſiue adiuramus ipſos, ter ſimul in faciem eorum & aures inſufflando: & ſic eos catechiſamus ſiue initiamus & curamus, vt longo tempore verſentur in Eccleſijs, & audiant ſcripturam, & tunc eos baptiſamus.* Quę eodem modo D. Auguſtinus in ſymbolo ad catechumenos enumerat: *Omnia*, inquit, *Sacramen-*

Canone vlt.

menta, quæ acta ſunt, & aguntur in vobis, per miniſterium ſeruorum Dei, exorciſmis, orationibus, canticis ſpiritualibus, inſufflationibus, cilicio, inclinatione ceruicum, humilitate pedum, pauor ipſe omni ſecuritate appetendus: hæc omnia vt dixi, eſcæ ſunt, quæ vos reficiunt in vtero, vt renatos ex baptiſmo hilares vos exhibeat mater, nec tantum hæc veteres Patres recenſuerunt, ſed vltra in his. In quibus verbum illud ore traditum primi Apoſtolorum ſucceſſores ſitum eſſe indicarunt. Ex illiſq; tanquam reb. notiſſimis, & his quæ ab omnib9 admitterentur, tanquã ipſo Dei verbo ſcripto primarias hæreſes refutarunt. Demonſtrabat contra Marcionẽ vir proximis Apoſtolorum temporibus Tertullianus. Sumpto ex his cerimonijs in hunc modum argumento: Creaturam Dei non eſſe malam. *Ille*, inquit, *neque aquam reprobat creatoris, qua ſuos abluit: neq, oleum, qua ſuos vnxit: neque mellis & lactis ſatietatem, qua nos infantauit.* Demonſtrat ex ijſdem cerimonijs idem author, tanquam ex certiſſimis diuinæ vocis teſtimonijs, futuram

Lib. 1 contra Marcionem.

ram

ram corporum noſtrorum reſurrectionem illis verbis: *Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima muniatur: caro manuum impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur: caro corpore & ſanguine CHRISTI veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur. Non poſſunt ergo ſeparari in mercede, quæ opera coniungunt.* Epiſcopi Africani, temporibus Diui Cypriani, probabant hæreticos non poſſe baptizare, quòd nimirùm non potuerint exorciſare. Diuus Auguſtinus & ipſe ab Apoſtolorum temporibus non multum remotus, & quo in diſputando nemo fuit ſolidior, nemo magis acer contra Pelagianos, probat paruulis ineſſe originale peccatum, quòd alioqui Eccleſia illos non exorciſaret, neque exſufflaret, eamq; antiquiſſimam Eccleſiæ traditionem eſſe docet, qua exorciſantur & ſufflãtur paruuli. Neque verò in vno aliquo loco hoc vtitur argumento, ſed planè infinitis: Sic ille libro ſecundo de originali peccato, cap. 4. & libr. 1. de nuptijs & concupiſcentia, cap. 2. & lib.

Li. de carnis reſurrectio.

& libr. 2. cap.18. & libr.1.contra Iulianum cap 2. & libr 6. cap. 2. Quo eodem modo Chryſoſtomus in ſermone de Adam & Eua: Optatus libro 4. contra Donatiſtas argumentantur.

Qu[?]eſt. 137 Quid illæ voces vetuſtiſſimorum Patrum? quàm hoc ipſum, quod dixim⁹ confirmant, Iuſtini martyris. *Vnguento inungimur, eius memoriam recolentes, qui vnguenti perfuſionem ſepulturæ cauſa fieri voluit, & figura quidem in hac vita, veritate autem in futura*. Cy-

Lib 1 ep. 12. priani: *Vngi quoque neceſſe eſt eum, qui ſit baptiſatus, vt accepto chriſmate, id eſt vnctione, eſſe vnctus Dei, & habere in ſe gratiam CHriſti poſſit. Porrò autem Euchariſtia eſt, vnde baptiſati vnguntur, oleum in altari ſanctificatum, ſanctificare autem non potuit olei creaturam, qui nec altare habuit, nec Eccleſiam, vnde nec vnctio ſpiritalis apud hæreticos poteſt eſſe, quando conſtet oleum ſanctificari, & Euchariſtiã fieri apud illos omninò non poſſe.* Baſilius quidem Magnus, verbis diſertis in his ipſis cæremonijs atque partibus baptiſmi, Apoſtolorum verbum ore prolatum, in libro de Spiritu ſan-

tu ſancto, contra ſui temporis hæreticos ſitum eſſe demonſtrat, haſque veras Apoſtolicas traditiones eſſe affirmat: *Cõſecramus*, inquit, *aquã baptiſmatis & oleũ unctionis, præterea ipsũ, qui baptiſmũ accipit, ex q̃bus ſcriptis; nónne à tacita ſecretaq; traditione? Ipsã porrò olei inũctionẽ, quis ſermo ſcripto proditus docuit? iã ter immergi hominẽ, vnde eſt traditum? reliqua itẽ quæ fiũt in baptiſmo, veluti renunciare Sathanæ & angelis eius; ex qua ſcriptura habemus? nõne ex priuata hac & arcana traditione? nónne ex doctrina hac, quã patres noſtri in ſilẽtio q̃d curioſos & ocioſos ſubmouet ſeruarunt? &c.* Multa ſimilia de ijſdem baptiſmi cærimonijs ſcribit Clemens Romanus libr. 3. de Conſt. Apoſt cap. 15 16. 17. & lib. 7. cap. 23. 28. 41. 42. 44. & lib. 3. recog. & epiſt. 3. Dionyſius Areop. libr. de Eccle. Hierar. cap. 2. & 7. Author quæſt. apud Iuſtinum martyrem quæſt. 137. Theophilus Antiochenus libr. 1. ad Antolycum; & qui poſtea vixerunt in oriente. Origenes li. 5. in epiſt. ad Rom. Chryſoſt. hom. 12. in 1. ad Corinth. & hom. 6. ad Coloſſen.

Cap. 27.

ioſſen. Naziãzen' oratione in ſanctũ baptiſma. Arnobius in cõmentarijs in Pſal.4.22.82.90.132.& 134. Optatus Mileuitanus libr.2.3. & 7.contra Parmenianum. Ambroſius libr. 1. de ſacramentis, cap.1. & 7. Hieronymus contra Luciferia. Pontius Paulinus, Honorius Fortunatus,vt vel inde cognoſci poſſit, quanta aut impudentia, aut inſcitia ſint illi, qui hæc noua & nuper inuenta, & non potius ab Apoſtolis Apoſtoliciſq; viris profecta contra eam teſtium nubem affirmare non erubeſcunt, in quibus Rapſodi Magdeburgenſes familiam ducunt. Quas quidem ſanctiſſimas cæremonias ab ipſa Apoſtolica traditione profectas,poſteaquàm iſti impiè & temerario auſu primo violaſſent: illas etiã ipſas quæ ſcripto verbo continentur, impunè eadem temeritate contempſerunt;vt & aquã nõ eſſe ita neceſſariã aliqui ex illis doceant,& ſacroſanctorũ verborum,quę Chriſtus præſcripſit,vſum magicum,quid eſſe blaſphement:neq; ſanctiſſimę Trinitatis, per quã Sacramẽtum hoc cõficitur,

citur, inuocationem pleriq; illorum adhibent, non multò pòſt Deum ipſum negaturi. Vltimò, totum baptiſmum multi ex illis impijs ſuis diſputationibus abrogarunt; & tanquam rem Iudæis tantum & gentilibus, & non Chriſtianis, idq́; memoriæ ſolūmodo cauſa & diſcriminis neceſſariam, nulli⁹ aūt gratiæ efficacem ſuſtulerūt, lepidiſſima capita. Iſti tamē legitimum vſum ſacramentorum ſibi iurè & meritò vendicare audent.

Quid de ſacramento manuum impoſitionis dicemus, quod Græci τελέιωσιν vt ſacer Dionyſius, σφράγην id eſt, obſignaculū; vt ſancta ſynodus Conſtātinopolitana, Latini, ſignaculum, operationem Spirit⁹ ſancti, chriſma, chriſmatis ſacramentum; vt Cyprianus, atq; Auguſtinus appellare ſolēt? Confirmationem primus, quod ſciā Ambroſius in libro de his qui myſterijs initiantur, cap. 6. vocauit: quem poſtea D. Leo, Gregori⁹, & cęteri poſteriores ſecuti patres ſunt. Quod ſacramētū nō ex verbo tradito tātū vt ſupiora, ſed ex ipſa ſacra ſcriptura iā

In cap. de baptiſmo.

Canone 7.

Lib. 3. contra Donat. ca. 16

Apoſtolorum temporibus extitiſſe diſcimus: & ſine quo illi perfectos Chriſtianos fieri non poſſe iudicauerunt. *Cùm* inquit Lucas, *audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis; quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Ioannem. Qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum. Nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptiſati tantum erant, in nomine Domini IESV. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.* Et cap. 19. *Factum eſt autem, cùm Apollo eſſet Corinthi, vt Paulus peragratis ſuperioribus partibus, veniret Epheſum, & inueniret quoſdam diſcipulos, dixitq́ ad eos, ſi Spiritum ſanctum accepiſtis credentes? At illi dixerunt ad eum: ſed neq́, ſi Spiritus ſanctus eſt, audiuimus. Ille verò ait: In quo ergo baptiſati eſtis? Qui dixerunt: In Ioannis baptiſmate. Dixit autem Paulus: Ioannes baptiſauit baptiſmo pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui venturus eſſet poſt ipſum, vt crederent, hoc eſt in IESVM. His auditis baptiſati ſunt in nomine Domini IESV. Et cùm impoſuiſſet* Act. 8.

illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. Quibus in locis clarè docetur, ſine manuum impoſitione, neq; perfectos Chriſtianos fieri, neque omninò Spiritum ſanctum, contra quam docet Caluinus, qui ſolius datæ fidei in baptiſmo profeſſionem eam eſſe cenſet cõferri poſſe. Quod euidenter & hæc quæ dicta ſunt, & illud quod ſequitur, falſum eſſe demõſtrant. *Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum daretur Spiritus ſanctus; obtulit illis pecunias, dicens: Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum, Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem, qua donum Dei, atque adeò Apoſtolatum ipſum, & Epiſcopatum exigua pecunia poſſe comparari iudicauit.* Cõſentanea his apud Euſebium libr. 6. cap. 43. ſcribit Cornelius ad Fabianum Nouatum, non eſſe perfectum Chriſtianum, qui poſt baptiſmũ non fuerit ab Epiſcopo confirmatus. Quod idem D. Cyprianus docet, tum de- *Actor. 8.*

mum ſcilicet plenè ſanctificari fideles, & filios Dei effici, ſi vtroq; Sacramento, baptiſmo, inquam, & manuum impoſitione naſcantur. Et ante hos Clemẽs Romanus epiſt. 4. de cõfirmatione ſic loquitur. *Omnibus ergò feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, id eſt, ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti percipere, quia incertus eſt vniuſcuiuſq; terminus vitæ. Cùm autem regeneratus fuerit per aquam, & poſtmodum ſeptiformi ſpiritus gratia, ab Epiſcopo (vti memoratũ eſt) confirmatus, quia aliter perfectus eſſe Chriſtianus nequaquam poterit, nec ſedem habere inter perfectos, ſi non neceſſitate, ſed incuria aut voluntate remanſerit (vt à beato Petro accepimus, & cæteri ſancti Apoſtoli præcipiente domino docuerunt) & demum ex operibus bonis oſtendat in ſe ſimilitudinẽ eius, qui eum genuit, patris.* Túne igitur illos rectè & legitimè ſacramentis vti dices, qui illud etiam Sacramẽtum, ſine quo, ipſa ſcriptura teſte, perfecti Chriſtiani nõ efficimur, ſine quo Spiritus ſanctus nõ datur, & quod ipſum Dei verbum tã lucu-

luculenter commendat, abrogarunt penitus? Quo ſacramento cùm careant, mirum non eſt, quòd Spiritu ſancto non agantur, quòd ſubitò ex opinionibus in opiniones commigrãt, quòd nuſquam firmi & ſtabiles cõſiſtãt, quòd facilè Chriſtum verũ Deũ & hominem abnegant, hoc autẽ eſt, Chriſtiani eſſe deſinunt.

Quid ego de pœnitentia dicam? quid de eius partibus? retinueruntne celebrem illam, & decantatam in omni antiquitate exomologeſin, hoc eſt, plenam & ſynceram peccatorum omnium confeſſionem, rem Apoſtolis, Apoſtoliciſq; viris adeò laudatã, adeò vſitatam; cuius tot viri, qui vel cum ipſis Apoſtolis, vel paulò poſt vixerunt, luculentiſſimi teſtes & laudatores ſunt, de qua Tertullianus: *Tantum*, inquit, *releuat confeſſio delictũ; quãtum diſſimulatio exaggerat: Confeſſio .n. ſatisfactionis conſilium eſt, diſſimulatio contumaciæ, actus pœnitentiæ, qui magis Græco vocabulo exprimitur & frequentatur, Exomologeſis eſt, qua delictũ Domino confitemur, nõ quidẽ vt ignaro, ſed quate-* **Libr. de pœnitent.**

nus ſatisfactio confeſſione diſponitur, ex confeſſione pœnitentia naſcitur, pœnitentia Deus mitigatur: Itaque Exomologeſis proſternendi & humilificandi hominis diſciplina eſt. &c. Idem beatiſſimus martyr Cyprianus, vereque Apoſtolicus vir teſtatur: *Videt Deus corda & pectora ſingulorum, & iudicaturus non tantum de factis, ſed & de verbis & de cogitationibus noſtris, omnium mentes voluntateſque conceptas, in ipſis ad clauſi pectoris latebris intuetur. Deniq; quantò & fide maiore & timore meliore ſunt, qui quamuis nullo ſacrificij aut libelli facinore constricti: quoniam tamen de hoc vel cogitauerunt, hoc ipſum apud ſacerdotes Dei dolenter & ſimpliciter confitentes, exomologeſin conſcientiæ faciunt, animi ſui pondus exponunt, ſalutarem medelam paruis licet & modicis vulneribus exquirunt, ſcientes ſcriptum eſſe; Deus non deridetur.*

Lib. de lapſis

Idem D. Baſilius: *Neceſſariò his peccata aperire debent, quibus credita eſt diſpenſatio myſteriorum Dei: ſiquidem rationem hanc, in pœnitentia etiam, veteres illos cernimus ſequutos fuiſſe, quando & in Euangelio ſcriptum eſt; quòd Ioanni confiteba-*

In Aſceticis cap. 26.

tebantur peccata ſua: Et in Actis Apoſtolicis ipſis, de quibus etiam baptiſabuntur cuncti. Idem Auguſtinus: *Nemo ſibi dicat, occultè ago, apud Deum ago, nouit Deus qui mihi ignoſcit, quia in corde ago. Ergo ſine cauſa dictum eſt: Quæ ſolueritis in terra, ſoluta erunt in cœlo. Ergo ſine cauſa ſunt claues datæ Eccleſiæ Dei? Fruſtramus Euangelium DEI? Fruſtramus verba Chriſti?* Quid igitur eſt impudentem & ſui oblitum eſſe, quàm aliquid contra tantorum virorum authoritatem & teſtimonia negare? Habéntne illas pro peccatis ſatisfactiones, quas Baſilius, vniuerſaque Græcia ἐπιτιμία vocat: quarum illas partes Tertullianus * numerat, ieiunijs preces alere, ingemiſcere, lachrymari, & mugire dies, noctéſque ad Dominum Deum tuum, presbyteris aduolui, & aris Dei adgeniculari?

Lib. 50. homiliarũ, homilia 49.

Eadem docet D. Clemens epiſt. 1. ad Iacobum

Eadem Dionyſius ad Demophilum.

Origenes in Pſal. 32.

Euſeb. lib. 5. Hiſt. cap. 27 & lib. 6. cap 27.

** Lib. de pœnitentia.*

Quid de admirabili Sacramento Euchariſtiæ dicam? quod cùm duplici ex cauſa inſtitutum ſit, primò, vt ſit perennis quædam memoria, & annunciatio mortis & crucis IESV Chriſti, illiuſque ſacrificij, quo ſemel

expiata & cōſecrata ſunt omnia: De inde mēſa & cibus aduerſus omnes, qui tribulant nos Ex quibus eius partibus, primā illam & præcipuam annunciationis inquam mortis & crucis Domini, æternique eius ſacrificij partem penitus ſuſtulerunt: & quod maius eſt, ſummo ſacrilegio, idololatriæ nomine cōtaminarunt. Cuius ſacrificij modum, & ritum, ex ipſorū Apoſtolorum ore, tot omnium ſæculorum nobiliſſimi patres nobis tradiderunt: Dionyſius, inquā, Clemēs, Iuſtinus, Tertullianus, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, eorumq́; ſucceſſores, qui eaſdē ipſas eorum liturgias interpretati ſunt: Pachimer⁹ Maximus, Germanus Cōſtantinopolitanus, Ioānes Cabaſilas, Rupert⁹, Innocentius, & reliqui innumerabiles ampliſſimi doctrinæ Chriſtianæ duces atq; magiſtri, quos nō ſequi, quos nō imitari, quibus non parere; eſtnè legitimum ſacramentorum vſum ſequi, an potius graui cōtumacię ſcelere ſeſe obligare? At vtraq; ſpecie vtuntur, at quantò potius fuerat reb⁹ ipſis vti, quàm

quàm ſpeciebus. Quid.n.iuuat ſpecie
frui, ſi re ipſa ſacramentaria labe infe-
ctus, careas? quis autem re huiꝰ ſacra-
menti caret, niſi ille, qui nihil præter
vmbrã & figuram quandam mortuã
corporis & ſanguinis IESV CHriſti,
in his ſpeciebus contineri docet? qui-
que vero & legitimo illius conficien
di miniſtro caret?

Quid ordinis ſacramentum, per
quod cætera conſecrantur, & fiunt
ſacramenta? habéntne iſti, an potius
rident, rem tot ſacris literarum teſti-
monijs comprobatã, omniſq́; vetu-
ſtatis vſu conteſtatam? Inſufflat Chri- *Ioan. 20.*
ſtus Dominus in diſcipulos, & dicit:
*Accipite Spiritum ſanctum, quorum re-
miſeritis peccata, remittentur eis:* vbi &
externam cęrimoniam & promiſſio-
nem remittẽdi peccata, & gratiæ Spi-
ritus ſancti, manifeſtam collationem
videmꝰ. Monet Paulus Timothæum *2.Tim. 1.*
à ſe ordinatum: *Moneo te,* inquit, *vt re-
ſuſcites gratiã Dei, quæ eſt in te, per impo-
ſitionẽ mearũ manuũ:* vbi itidẽ & cæri-
monia externa & ꝓmiſſio gratię eui-
dẽter exprimitur. Et in alio loco: *Noli* *1.Tim. 4.*
negli-

negligere gratiam quæ eſt in te, quæ eſt tibi data per prophetiam, & per impoſitionem manuum presbyterij. Et item:
1. Tim. 5. *Manus citò nemini impoſueris*. Et in Actis eodem modo Ananias Paulo eãdem Spiritus ſancti gratiam, per impoſitionem manuum, vt fungeretur officio Epiſcopi clarè confert. Quibus locis Caluinus permotus, ac planè coactus, ordinem ſacrum Sacramentum eſſe, quòd ſæpè alias negauerat confitetur. Ideo tamen in numero ſacramentorum illum ſe non repoſuiſſe, quòd non ſit commune omnium Chriſtianorum Sacramentum. Verùm hæc præſentis inſtituti non ſunt.

Quid Matrimonium, quid extrema vnctio? quorum alterum ſacramentum magnum Paulus vocat, negant iſti: alteri⁹ modum & formam, ita diſtinctis verbis, vt nihil clarius, nihil planius, nihil illuſtrius dici poſ-
Iacob. 5. ſit, explicat Iacobus. *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei ſaluabit infirmum,*

ſirmum, & alleuabit eum Dominus; & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini ergò alterutrum peccata veſtra: & orate pro inuicem vt ſaluemini: multum enim valet deprecatio iuſti aſsidua. Quam veteres Gnoſticos more ſimiarum imitatos fuiſſe, duo vetuſtiſſimi Apoſto *Lib 1. cap. 18* lorum ſucceſſores tradunt; Irenæus *Hæreſ. 36.* cum Epiphanio: cuius ſtupendos mirabileſq; effectus aſſerunt, Clemens Rom. libr. 8. de Conſti. Apoſt. cap 35. Hiero. in vita Hilarionis: Auguſtinus libr. 2. de viſit. infir. cap. 4. & ſer. 215. de tempore: Innocentius primus epiſto la ad Decentium Eugubinum: & Ber nardus in vita S. Malachiæ. Quæ tamen omnia iſti non modò non ſequuntur; ſed etiam rident, prauiſque ſuis interpretationibus peruertunt. At qui dicunt, nuſquam in ſcripturis aut confirmatio, aut ordo, aut extrema vnctio Sacramenta eſſe dicuntur. Demonſtrent igitur itidem, vbi aut baptiſmus, aut Euchariſtia, aut pęnitentia Sacramenta appellētur. Quod ſi hæc Sacramenta eam ſolam ob cau ſam vocas, quod ita ab Eccleſia edoctus

ctus

ctus ſis; cur non idem eius iudicium in alijs ſequeris? Quid? num matrimonium ſacramētum Paulus nō vocat? idq́; magnū: tu tamen tui oblitus, negas. His igitur tu hominibus verum, purum, & legitimum, ſacramentorū vſum attribues, & nō potius eorum cōtaminatores, & abrogatores appellabis? Amplius ne in meridie lucernā accendere oportebit, illudq́; docere, neq; hæc vera ſigna Eccleſiæ Dei eſſe, quæ iſti cōminiſcuntur, & ſi ſint, iſtis tamen nulla ratione cōuenire? Finge igitur animo, vnā ex illis ipſis, de quibus ſuperius dixim⁹, Regis Salomonis cōcubinis, dum ſe veram & vnicā dilectam Regis eſſe fert, atque iactat, quædā inſignia atq; notas tanquā ipſi dilectæ proprias cōfingere, ac ſibi affingere. Demōſtret aūt quis ex aduerſo, neq; illum verum veſtitum aut ornatum Reginę eſſe; & ſi ſit, per fraudē tamen, & inſidias, à Regina ad illam ipſam cōcubinam tranſlatā eſſe: magiſq́; illum colorem, illa ornamenta, filię Regis, quàm illius ancillæ cōuenire: an nō ſatis hac ratione docebit,

cam

eam quidem, quę tantum auſa eſt nefas, impudicam & procacem mulierem eſſe, extremoq; ſupplicio dignã, vt quæ ſibi falsò nomen Maieſtatemque Regiam adſcribat, aliam autem veram & germanam ſponſam magni Regis quærendam eſſe? Suis igitur armis, ſuis præſidijs victi, & confoſſi iacent: neque amplius alijs ſubſidijs ad illos conuincendos opus eſſet, ſi pietatis & non maliciæ, veritatis & non ſimulationis, charitatis & non odij, zeli domus Domini, & non ambitionis, vincendiq; ſtudij certamẽ eſſet. Si enim his ſignis & notis veram IESV Chriſti ſponſam cognoſci & definiri putant, quæ neq; vera ſigna ſunt, & magis alijs, quàm illis ipſis conueniunt; an non vniuerſa cauſa decidunt? an aliquid plenius & illuſtrius ad totam veritatem commonſtrandam, vel ipſis ducib⁹ & magiſtris adferri poterit? Verùm nos alienis confutatis, noſtra confirmemus: ac eas, quæ verę ſunt notę, & inſignia Eccleſiæ Dei, in medium adferamus.

DE

DE VERAE ET FALSAE ECCLESIAE DISCRIMINE,

LIBER SECVNDVS.

VERORVM ECCLESIAE DEI ſignorum partitio.

CAPVT PRIMVM.

ANtequàm ſigna & indicia Eccleſiæ Dei explicamus, operæpretium exiſtimauimus, vt tota res recto modo & ordine procedat, ex doctiſſimorum virorum præceptis & doctrina, ipſorum ſignorũ atque notarum diſtinctionem, primò paucis repetere: eſt autem hæc: alia quidem ſigna eſſe, quæ neceſſariò rem commonſtrant; & quaſi ex altera parte negocio reſpõdent: *τεκμήρια*, hæc Græci quaſi finem cauſæ imponentia vocãt: *τεκμαρ* enim veteribus, Ariſtotele teſte, finis atque concluſio dice-

Ariſt. libr.1. ad Theodectē cap.2.

dicebatur: alia verò non neceſſaria, quæ idem Græci σημεῖα appellare ſolent quæ & ſi ſingula rem non demõſtrãt; multa tamẽ ſimul veluti in vnũ cuneum collecta & conferta vincũt, ac tanquam certa veſtigia quædam, ad ipſam nos rem deducunt. Primum genus ſignorum atque notarum, quibus Eccleſia Dei deſignatur, ac circũſcribitur, ipſum ſacrum cõtinet Symbolum, atque explicat. Secundum genus ſparſim iam ex his, iam ex alijs ſacræ ſcripturæ locis, ſanctiſque Patribus, reque adeò ipſa colligitur, vtrũque igitur ſumma breuitate, & facilitate Deo duce perſequamur.

EA SIGNA QVAE IN SAcro Symbolo continentur, veras Eccle-cleſiæ Dei notas eſſe.

CAPVT II.

PRimum igitur genus ſignorum, in ipſis primis & ſummis religionis noſtræ principijs, et fundamentis, duodecim inquam fidei noſtræ articulis continetur in ve-

ro inquã illo & incorrupto fidei Chriſtianæ compendio: in diuina, ſanctiſſimaq; per orbem terrarum fuſi populi Chriſtiani teſſera: in ipſo certiſſimo fidei Chriſtianæ limite, totiuſque vetuſtatis ampliſſimo depoſito, ſacro inquam ſymbolo. Quod pòſt vnius Trini Dei confeſſionem, redemptioniſq; noſtræ œconomiam, Eccleſiam ſalutis noſtræ tutiſſimum portũ, nobis itidem credendum proponit, notaſq́ue ipſius & inſignia, vt quæ, qualis ſit, cognoſci, à falſiſq; & fucatis Eccleſijs diſtingui poſſit; diuinitùs explicat. Vt non ſatis ſit, nos qualemcunq; Eccleſiam credere, ſed eã ipſam qualis ab ipſis Apoſtolis, Apoſtoliciſq́ue viris, illiſq; hominibus, qui à Spiritu ſancto acti & edocti ſunt, nobis credenda proponitur: neúe quiſq; ad arbitrium ſuum Regni Chriſti notas atq; limites ſibi fingat: ſed intra eos fines ac metas, quas nobis maiores noſtri poſuerunt, ſe cõtineat. Quod quidem ſymbolũ, cùm maior pars iſtorum nobiſcum cõmuniter profiteatur, in ſuiſq; congregationibus decantent;

tent; improba tamen cupiditate victi & obcœcati, ſeipſos exaudire, atq; intelligere non poſſunt: aliam videlicet ſe Eccleſiam in ſumma fidei nobiſcū profiteri, & aliam quærere; vt vel ex ore ſuo rectè cum illo nequam ſeruo in hac parte condemnentur? quòd vnam Sanctam, Catholicam, & Apoſtolicam Eccleſiam profeſſi, Lutherū, Philippum, vel Zvvinglium, aut Caluinum quempiam potiùs ſequātur. Verùm, cùm eas notas, quæ in ſacro ſunt ſymbolo, Eccleſijs ſuis, ita vt diximus; conuenire nullo pacto poſſe, priuata conſcientia iudicaſſent; alias neceſſariò ſibi quærēdas eſſe exiſtimarunt. Cumq; ad omnia, modò ſtultos ſuos ſenſus ſanent ac obtineant, negāda ſint parati, erroremq; vnum altero ſemper deteriore tueantur, negant itidem hæc, vt notas & inſignia Eccleſiæ, in ſacro Symbolo poſita eſſe: neque tamen cauſas, cur id negent, adferunt. Nam fruſtrà & ſuperfluè, in eo p̄ſertim compendio, quod breuiſſimū Eccleſia eſſe voluit, inſertas eſſe, ſtultū eſt vel ſuſpicari. Ornatus, inquiūt,

cauſa. At quid ineptiùs eſt, quàm in formula fidei Rhetorum ornamenta quærere? Augendæ orationis gratia. Et illud igitur; Deum verum de Deo vero, lumen de lumine, genitum nō factum, conſubſtantialem Patri, &c. eodem modo augendę orationis cauſa poſitum eſſe credendum erit. Declarandæ, dicent, & explicandæ rei cauſa. Atque hoc eſt, quod quærimus Signis enim & notis res declarātur, atque indicantur. Germanæ igitur notæ, germana inſignia, hæc ipſa veræ Eccleſiæ erunt: quibus qui detrahit, aliaque ſigna quęrit, hic idem omnibus illis, quæ in ſymbolo priùs poſita ſunt, præiudicet oportet: quod quidem iam pridem faciunt: ideoque ruit alto de culmine Troia. Quæ igitur ſunt iſta ſigna, & qualia, aut quem sēſum habent? Illa inquam, vt illa ſit vera Eccleſia, quæ eſt vna, ſancta, Catholica, & Apoſtolica. Hæc enim talia ſunt, vt & notiſſima omnibus ſint, & reipſa, quam commonſtrant, magis clara, & quæ ad aliam rem deſignandam transferri nullo modo poſſint:
illam.

illamque neceſſariò commoſtrant. Palam item poſita & illuſtria, vt nulli, qui modò aliquid ſenſus & rationis habeat, obſcura eſſe poſſint. Quis enim vnitatem Eccleſiæ non cernat? quis conſtantem ſanctitatem non animaduertat? quis vniuerſalitatem, vt ita dicam, quis æternam & perpetuam ſucceſſionem vel oculis ipſis non videat? Quæ omnia ex quibus fõtibus ſint hauſta, & quam vim & ſenſum habeant, paucis explicemus.

PRIMA EX SACRO SYMbolo nota explicatur: eam veram Eccleſiam, quæ ſit vna.

CAPVT III.

PRima igitur in ſacro ſymbolo nota veræ Eccleſiæ illa eſt, vt ſit vna: idque primò ex ipſo verbo dei, ſacraque ſcriptura, clarũ eſt: *Vna eſt columba mea, inquit Scriptura, perfecta mea, vna eſt matri ſuæ, electa genitrici ſuæ, viderunt eam filiæ, et beatiſſimam prædicauerunt, reginæ & concubi-*

næ, laudauerunt eam. *In hoc cognoſcent,*
Ioan.15. *vos,* dicit ipſe Dominus, *quia diſcipuli*
mei eſtis, ſi dilectionem inter vos ſeruaueritis.
Ioan.17. *Pater ſancte, ſerua eos in nomine tuo*
quos dediſti mihi, vt ſint vnũ, ſicut & nos.
Cùm eſſem cum eis, ego ſeruabam eos in nomine tuo. Quos dediſti mihi, ego cuſtodiui: & nemo ex eis periјt, niſi filius perditionis: vt ſcriptura impleatur. Non pro eis autẽ rogo tantùm, ſed & pro eis, qui credituri ſunt per verbum eorum in me: vt omnes vnum ſint, ſicut & tu pater in me, & ego in te: vt ipſi in nobis vnum ſint: vt credat mundus, quia tu me miſiſti. Et ego claritatem quam tu dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. Ego in eis, & tu in me: vt ſint conſummati in vnum, & cognoſcat mundus, quia tu me miſiſti, & dilexiſti eos, ſicut & me dilexiſti. Pater, quos dediſti mihi, volo vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt videant claritatem meam, quam dediſti mihi, quia dilexiſti me ante conſtitutionem mundi. Pater iuſte, mundus te non cognouit. Ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me miſiſti. Et notum feci eis nomen
tuum,

tuum, & notum faciam, vt dilexio qua dilexiſti me, in ipſis ſit, & ego in ipſis. Regnum Chriſti, regnum omnium ſeculorum eſt. Omne autem regnum multiplex, & in ſe diuiſum, deſolari, idem Saluator docet: *Monogamus,* inquit Hieronymus, *primus Adam, monogamus & CHriſtus.* Hoc limite ſuam Eccleſiam à Valentini, Marcionis, ac reliquorum ſui temporis hæreticorum ſectis, primus diſtinxit Apoſtolorum ſucceſſor Irenæus. *Cùm,* inquit, *hanc prædicationem acceperit, & hanc fidem, quemadmodum prædiximus Eccleſia, & quidem in vniuerſum mundum diſſeminata, diligenter cuſtodit, quaſi vnam domum inhabitans, & ſimiliter credit ijs, videlicet, quaſi vnam animã habens, & vnum cor, & conſonanter hæc prædicat, & docet, & tradit, quaſi vnum poſsidens os. Nam etſi in mundo loquelæ diſsimiles ſunt, ſed tamen virtus traditionis vna, & eadem eſt. Et neqae hæ quæ in Hiberis ſunt, neque hæ, quæ in Celtis, neque hæ quæ in Oriente, neque hæ, quæ in Aegypto, neque hæ, quæ in Libia, neq.*

Pſalm. 144. Matth. 12.

Lib. 1, cap. 3.

hæ, quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ; ſed ſicut Sol creatura Dei in vniuerſo mundo vnus & idem eſt; ſic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionẽ veritatis venire. Et neque qui valde prævalet in ſermone, ex ijs qui præſunt Eccleſiis, alia quàm hæc ſunt, docet. Nemo enim ſuper magiſtrum eſt: neque infirmus in dicendo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides ſit; neque is qui multum de ea poteſt dicere ampliat, neque is, qui minus deminorat. Idem Diuus Cyprianus ſentit. *Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latiùs incremento fœcunditatis extenditur, quemodo Solis multi radij, ſed lumen vnum; & rami arboris multi, ſed robur vnum tenaci radice fundatũ. Et cum de fonte vno riui plurimi defluũt, numeroſitas licet diffuſa videatur, vnitas tamen ſeruatur in origine. Auelle radium Solis à corpore, diuiſionem lucis vnitas non capit. A fonte præcide riuum; præciſus areſcet. Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa, per orbem totum radios ſuos porrigit; vnum tamen lumen eſt, quod vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis ſeparatur.*

De vnitate ecclesiæ, & li. 1 Epiſt 8 & in alijs infinitis locis.

tur,&c. Vtitur hoc eodem ſigno Tertullianus. *Itaque tot, inquit, & tantæ Eccleſiæ, vna eſt illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes ſic omnes primæ, & omnes Apoſtolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem, communicatio pacis, & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis, quæ cura, non alia ratio regit, quam eiuſdem Sacramenti vna traditio:* Nam Auguſtinum, Hieronymum, Ambroſium quid attinet proferre, cum Auguſtinus ipſe integrum librum de vnitate Eccleſiæ conſcripſerit, eodemque modo alij, plurima de vnitate Eccleſiæ ediderunt?

De præſcriptione aduerſus hæreticos.

Verùm cum iſti, & hanc, & alias multis & varijs modis, & rationibus effugere ac eludere velint notas, hancque vel inprimis, omnem ſcilicet hæreſim vnam eſſe, imò quicquid eſt, ea ratione, demum teſte Ariſtotele eſſe, quia vnum ſit; ideo quo ſenſu hoc loco vna accipienda ſit Eccleſia paucis exponamus. Cùm igitur dicimus illã veram Eccleſiam eſſe, quę vna ſit, hoc ita intelligi volumus. Primùm, quæ ſemper vna & eadem ſit: hoc autem

eſt, ne hoc quidem anno exoriatur, altero autem occidat; ne nunc quidem de his rebus illud ſentiat & iudicet, aliud alias, & iterũ aliud; ſed ea demũ erit vna Eccleſia, quæ ſemper vna ſit, vnumq; & idem, de rebus iiſdem ſemper ſenſerit. Quæ, quos ſenſus à principio accepit, quibus à primis ducibus & fundatoribus fidei ſuæ imbuta & inſtituta ſit, eoſdem conſtanter cõſeruet & tueatur: quæ non tanquam veſtes, ſic opiniones mutet: quæ non tãquam ex hoſpitijs in hoſpitia, ſic ex sẽtentijs in ſententias tranſeat ac transferatur: quæ more paruulorum non fluctuet: quæ omni non circumferatur vento doctrinæ: quæ & ſi proficiat, & augmenta ſua habeat; eaſdem tamen ſpecies rerum conſeruet; vt quãuis in gramine, quamuis in herba, quamuis in ſpica ſit; vnum tamen & idem frumentum ſemper permaneat: non quæ triticum quidem à principio polliceatur, mox in lolium infelix & ſteriles auenas exeat. Proficit illa quidem, vt dixi; ſed ita tamen, vt verè profectus ſit ille fidei, non permu-

L tatio:

tio: vt quidem præclarè antè hos mil-
le annos rem hanc totã explicat Vin-
centius Lirinen. *Siquidem ad profectũ
pertinet, vt in ſemetipſa vnaquæq; res am
plificetur, ad permutationem vero, vt ali-
quid ex alio in aliud tranſuertatur. Creſ-
cat igitur oportet, & multum vehemen-
terq; proficiat, tam ſingulorum, quàm om-
nium, tam vnius hominis, quàm totius Ec
cleſiæ ætatum, ac ſeculorum gradibus, in-
telligentia, ſcientia, ſapientia: ſed in ſuo
duntaxat genere, in eodem ſcilicet dogma-
te, eodem ſenſu, eademq́; ſententia. Imite-
tur animarum religio rationem corporũ,
quæ licet annorum proceſſu, numeros ſuos
euoluant & explicent; eadem tamen quæ
erant, permanent. Multum intereſt inter
pueritiæ florem, & ſenectutis maturitatẽ,
ſed ijdem tamen ipſi fiunt ſenes, qui fue-
rant adoleſcentes: vt quamuis vnus eiuſ-
demque hominis ſtatus habitusq́; mute-
tur, vna tamen nihilominùs, eademque
natura, vna eademque perſona ſit. Par-
ua lactentium membra, magna iuuenum;
eadem ipſa ſunt tamen. Quod paruulo-
rum artus, tot virorum: & ſi qua illa
ſunt, quæ æui maturioris ætate pariun-
tur;*

tur; iam in ſeminis ratione præſata, vt nihil nouum poſtea proferatur in ſenibus, quod non in pueris iam antea latitauerit. Vnde non dubium eſt, hanc eſſe legitimam & rectam proficiendi regulam, hunc ratū atque pulcherrimum creſcendi ordinem; ſi eas ſemper in grandioribus partes ac formas, numerus detexat ætatis, quas in paruulis creatoris ſapientia præformauerat. Quòd ſi humana ſpecies in aliquam deinceps non ſui generis vertatur effigiem, aut certè addatur quippiam membrorum numero, vel detrahatur; neceſſe eſt vt totum corpus vel intercidat, vel prodigioſum fiat, vel certè debilitetur. Ita etiam Chriſtianæ religionis dogma, ſequatur has decet profectuum leges; vt annis ſcilicet conſolidetur, dilatetur tempore, ſublimetur ætate: incorruptum tamen illibatumq́; permaneat, & vniuerſis partium ſuarum menſuris, cunctisq́; quaſi membris ac ſenſibus proprijs plenum, atque perfectum ſit: quod nihil præterea permutationis admittat, nulla proprietatis diſpendia, nullam ſuſtineat definitionis varietatem. Exempli gratia: ſeuerunt maiores noſtri antiquitus in hac Eccleſiaſtica ſegete triticeæ fidei ſemina:

iniquum

iniquum valde & incongruum eſt, vt nos eorum poſteri pro germana veritate frumenti, ſubdititium zizaniæ, eligamus errorem. Quin potius hoc rectum & conſequens eſt, vt primis atq; extremis ſibimet non diſcrepantibus, de incrementis triticeæ inſtitutionis, triticeæ quoque dogmatis frugem demetamus: vt cùm aliquid ex illis ſeminum primitijs acceſſu temporis euoluatur, & nunc lætetur & excolatur, nihil tamẽ de germinis proprietate mutetur: addatur licet forma, ſpecies, diſtinctio; eadem tamen cuiusq; generis natura permaneat. Abſit etenim, vt roſea illa Catholici ſenſus plantaria, in carduos ſpinasq; vertantur. Abſit inquam, vt in iſto ſpiritali paradyſo, de cynnamomi & balſami ſurculis, Lolium repentè atque aconita prouenniant. Quodcunque igitur in hac Eccleſia, Dei agricultura, fide patrum ſatum eſt; idem filiorum induſtria decet excolatur, & obſeruetur: hoc idem floreat & matureſcat: hoc idem proficiat & perficiatur. Fas eſt etenim, vt priſca illa cæleſtis Philoſophiæ dogmata proceſſu temporis excurẽtur, limentur, poliantur: Sed nefas eſt vt commutentur, nefas vt detruncentur, vt

muti-

mutilentur. Accipiant licet euidentiam, lucem, diſtinctionem; ſed retineant neceſſe eſt plenitudinem, integritatem, proprietatem. Nam ſi ſemel admiſſa fuerit hæc impiæ fraudis licentia, horreo dicere, quantũ excidendæ atq; abolendæ religionis periculum conſequatur. Abdicata etenim qualibet parte Catholici dogmatis, alia quoque atq; item alia, ac deinceps alia, et alia iam quaſi ex more & licito abdicabuntur. Porrò autem ſingulatim partibus repudiatis, quid aliud ad extremum ſequetur, niſi vt totum pariter repudietur? Sed è contra, ſi nouitia veteribus, extranea domeſticis, & prophana ſacratis admiſceri cœperint, proſerpat hic mos in vniuerſum neceſſe eſt vt nihil poſt hac apud Eccleſiam relinquatur intactum, nihil illibatum, nihil integrum, nihil immaculatum; ſed ſit ibidem deinceps impiorum ac turpium errorum lupanar, vbi erat ante, caſtæ & incorruptæ ſacrarium veritatis. Sed auertat hoc à ſuorum mentibus nefas diuina pietas, ſitq; hic potius impiorum furor. Chriſti verò Eccleſia, ſedula & cauta depoſitorum apud ſe dogmatum cuſtos, nihil in iis vnquam permutat, nihil minuit, nihil addit: non amputat neceſſaria, non apponit ſuperflua, nõ

amittit ſua, non vſurpat aliena; ſed omni induſtria hoc vnum ſtudet, vt vetera fideliter ſapienterq́; tractando, ſi qua ſunt illa antiquitùs informata & inchoata, accuret & poliat: ſi qua iam expreſſa et enucleata, conſolidet, firmet: ſi qua iam confirmata & definita, cuſtodiat. Denique quid vnquã aliud Cõciliorũ decretis eniſa eſt, niſi, vt, quod antea ſimpliciter credebatur, hoc idem poſtea diligẽtiùs crederetur? quod antea lentiùs prædicabatur, hoc idem poſteà inſtantius prædicaretur? quòd antea ſecuriùs colebatur, hoc idem poſteà ſolicitiùs excoleretur? Hoc, inquam, ſemper, neq́; quicquam præterea, hæreticorum nouitatibus excitata, Conciliorum ſuorum decretis Catholica perfecit Eccleſia, niſi, vt quod priùs à maioribus ſola traditiõe ſuſceperat, hoc deinde poſteris etiam, per ſcripturæ chirographum conſignaret, magnam rerum ſummam paucis literis comprehendendo, & plerunque propter intelligentiæ lucẽ, non nouum fidei ſenſum, nouæ appellationis proprietate ſignando. Hactenus Lirinenſis. Creſcat igitur & proficiat Eccleſia, oportet: non tamen in aliam deſinat, non ſeipſam deſtruat, &

at, & more viperarum conficiat: quæ nihil pugnans, nihil aduerſum illis rebus, quas inprimis ſuis initijs docuit ac tradidit, tradat aut doceat. cuius teſtimonijs contra illam ipſam vti nemo poſſit: quæ denique pro piſce ſerpentem, pro pane lapidem, pro ouo ſcorpionem non porrigat. Vna igitur erit, ſi ſemper vna & eadem non nomine tantùm, non natura, & numero hominum, ſed ſenſu etiam & dogmate, ijſdemque rerum ſpeciebus omnibus exiſtet. Verùm cum vnitas hæc atque concordia temporis nonnunquam & neceſſitatis cauſa, ex compoſito, & per ſyncretiſmum, vt verbo Demoſthenis vtar, hoc autē eſt, per conſpirationem, & qualemcunque cohærentiam conſarciri poſſit. Sic enim, referente Staphilo, Melanchton dicere ſolebat: Vel, inquit, nunc inter nos temporis cauſa vtcunque componamus, pacemque faciamus. Qualem pacem & concordiam quondam inter Caipham, Pilatum & Herodem, ad interficiendum Chriſtum, ad tempus compoſitam fuiſſe le-

legimus: & qualem nunc quotannis inter ſe in ſuis ſynodis dicis cauſa, volunt conſuere iſti, nec tamen vnquã rectè poſſunt. Ideò non ſufficit ad eã Eccleſiæ vnitatem conſtituendam, vt quomodocunque vna ſit, ſed etiam vt eius vnitatis in ſe cauſas & principia habeat, quas ipſa vnitas vi & natura ſua, etiamſi hac de re nihil cogites, etiam ſi ſyncretiſmos nullos comminiſcaris, ipſa per ſe ſequatur.

Sed quæ tandem iſtæ ſunt huius vnitatis cauſæ, quæ principia? In omni quidem animante duæ ſunt vnitatis præcipuè cauſæ, Anima inquam & Spiritus, ſi internas facultates ſpectes: caput autem, ſi exteriora membra, omniumq; facultatum atq; membrorum, ad hæc duo, debita ſubiectio & conſenſus; ſine quibus duobus animal vnum, nequaquam cõſiſtere poteſt: quibus ſaluis & integris manentibus, vnitas eius perpetuò durat. Hęc igitur eadem vnitatis Eccleſiæ erunt principia: vnitas, inquam, animæ & ſpiritus, & vnitas capitis: quæ ſi habet, vna ſemper eſt; ſi non habet, ſex-

H cen-

centos licet nectas ſyncretiſmos, ex arena funiculos nectes, vna tamen nunquam erit.

Sed quæ tandem eſt hæc animæ atque ſpiritus vnitas? nõ alia certè, quã vnius vniuerſalis atq; Catholicus ſacræ Scripturæ ſenſus & interpretatio.
2. Corin. 3. Docet hoc Paul⁹: *Litera, inquit, occidit, ſpiritus viuificat:* quaſi diceret ſenſum & Spiritum Scripturæ, animam Eccleſiæ eſſe. Et alio loco: *Vnum corpus, & v-*
Epheſ. 4. *nus ſpiritus; ſicut vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ.* Docet idem D. Pe-
2. Petr. 1. trus: *Hoc primùm intelligentes; quòd omnis prophetia ſcripturæ, propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata eſt aliquando prophetia, ſed Spiritu ſancto inſpirati, locuti ſunt ſancti Dei homines.* Capitis porrò vnitas quę? non alia, quàm vnitas paſtoris. Quis hoc docet? Chriſtus Dominus: *Et erit*
Ioan. 10. *vnum ouile, & vnus paſtor.* Quis paſtor? quis alius, niſi ſpontè cœcus & ſurd⁹ eſſe velis, quàm ille, cui munus paſcẽdi toties repetitis vicibus, *paſce oues meas, paſce agnos meos*, committitur; Petrus, inquam, eiuſque ſucceſſores?

Quæ

Quæ coordinatio facultatum & mẽbrorum? niſi obedientia & ſubiectio ad ſenſum communem ſcripturæ, & ad eum qui præeſt paſtorem. *Obedite præpoſitis veſtris,* inquit Paulus, *& ſubiacete eis, ipſi enim peruigilant, quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri.* Quę igitur Eccleſia vnum Catholicum & vniuerſalem omnium temporum atque locorum Scripturæ ſequetur ſenſum, vnam interpretationem, quæ vnum habebit paſtorem, quæ omnium facultatum atq; membrorũ ad eum ſpiritũ, ad hocq; ipſum caput conglutinationẽ & cõſenſum; illa vera & propria vnitatis principia habebit, & ideò vna ſemper erit. Erit enim terra labij vnius, vnum erit multitudinis credẽtium cor, vna anima, vnũ caput. In qua autem ſecta quot homines ſunt tot ſenſus, tot erunt interpretationes ſcripturæ, quę nullum communem, nullum Catholicũ ſequetur ſcripturæ ſenſum, quæ item nullũ habebit vnum paſtorem, nullam membrorum conglutinationem, hæc nunquam vna erit. Hæc hæreſis potiùs

quàm Eccleſia dicetur: ſic enim hæreſim vetuſtiſſimus definit Tertull. *Hæreſes dictæ Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis ſiue ad inſtituendas, ſiue ad ſuſcipiendas eas vtitur. Ideò & ſibi damnatum dixit hæreticum, quia & in quo damnatur, ſibi elegit. Nobis verò nihil ex noſtro arbitrio indulgere licet, ſed ne eligere quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit. Apoſtolos Domini habemus autores, qui nec ipſi quicquam ex ſuo arbitrio quod inducerent, elegerunt, ſed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus adſignauerunt.* Docet hoc res ipſa, docet negotij natura, docet recta ratio, docent ea, quæ ſuperius dicta ſunt. Verùm ne ſine certo autore hæc omnia loqui videamur, docet hoc idem illud ſanctorum omnium, & Epiſcoporum, & Martyrum ampliſſimum lumen Beatiſſimus Martyr Cyprianus, quo neq; vetuſtior, neq; doctior, neq; ſanctior quiſquã eſſe potuit, aut nũc eſſe poteſt. Cuius illa eſt hac de tota re doctrina: *Videns inimicus idola derelicta, & per nimium credentium populum ſedes ſuas ac templa deſerta, excogitauit nouam*

Cyprianus in tractatu de ſimplicitate Prælatorũ, ſiue de vnitate Eccleſiæ.

nouam fraudem, vt ſub ipſo Chriſtiani nominis titulo fallat incautos. Hæreſes inuenit & ſchiſmata, quibus ſubuerteret fidem, veritatem corrumperet, ſcinderet vnitatem. Rapit de ipſa Eccleſia homines: & dum ſibi appropinquaſſe iam lumini, atque euaſiſſe ſeculi noctem videntur, alias neſcientibus tenebras rurſus infundit, etc. Hoc eo fit, fratres dilectiſsimi, dum ad veritatis originem nō reditur, nec caput quæritur, nec magiſtri cæleſtis doctrina ſeruatur. Quæ ſi quis conſideret & examinet, tractatu longo atq; argumentis opus non eſt. Probatio eſt ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & ſuper iſtam petrā ædificabo Eccleſiā meam, & portæ inferorum non vincent eam. Tibi dabo claues regni cælorum: & quæ ligaueris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcunque ſolueris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Et eidem poſt reſurrectionem ſuam dicit: Paſce oues meas. Super illum vnum ædificat Eccleſiam ſuam, & illi paſcendas mandat oues ſuas. Et quamuis Apoſtolis omnibus poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribu-

at & dicat: Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum ſanctum: Si cui remiſeritis peccata, remittentur illi: ſi cui tenueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifeſtaret, vnam cathedram cōſtituit, & vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem, ſua authoritate diſpoſuit. Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi, & honoris, & poteſtatis, ſed exordium ab vnitate proficiſcitur. Primatus Petro datur, vt vna Chriſti Eccleſia, & cathedra vna monſtretur: & paſtores ſunt omnes, ſed grex vnus oſtenditur, qui ab Apoſtolis omnibus vnanimi conſenſione paſcatur. Quam vnam Eccleſiam etiam in Cantico Canticorum Spiritus ſanctus ex perſona Domini deſignat, & dicit: Vna eſt colūba mea, &c. Et in alio loco: *Neque enim aliundè hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quàm inde, quòd Sacerdoti Dei non obtemperatur: nec vnus in Eccleſia ad tempus ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti cogitatur, cui ſi ſecundum magiſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduerſum ſacerdotum collegium quicquam moueret: nemo poſt diui-*

num

rum iudicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coëpiſcoporum conſenſum, iudicem ſe iam non Epiſcopi, ſed Dei faceret: nemo diſſidio vnitatis Chriſti Eccleſiam ſcinderet, nemo ſibi placens ac tumens ſeorſum foris hæreſim nouam conderet. Ibidem: *Chriſti aduerſarius & Eccleſiæ eius inimicus ad hoc Eccleſiæ præpoſitum ſua infeſtatione perſequitur, vt gubernatore ſublato, atrociùs atque violentiùs circa Eccleſiæ naufragia graſſetur. Et paulò pòſt: Petrus tamen ſuper quem ædificata ab eodem Domino fuerat Eccleſia, vnus pro omnibus loquens, & Eccleſiæ voce reſpondens, ait: Domine ad quem ibimus? Verbum vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius DEI viui: ſignificans ſcilicet, & oſtendens eos, qui à CHRISTO receſſerint, culpa ſua perire: Eccleſiam tamen quæ in Chriſtum credat, & quæ ſemel id quod cognouerit teneat, nunquam omnino ab eo diſcedere, & eos eſſe Eccleſiam, qui in domo Dei permanent. Et multis interiectis: Poſt iſta adhuc inſuper Pſeudoepiſcopo ſibi ab hæreticis conſtituto, nauigare audent, & ad Petri cathedram atque*

ad Eccleſiam principalem, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt, à ſchiſmaticis & prophanis literas ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos (quorum fides Apoſtolo prædicante, laudata eſt, ad quos perfidia habere non poſſit acceſſum. Nec hæc iacto, ſed dolens profero, cum te iudicem Dei conſtituas & Chriſti, qui dicit ad Apoſtolos, ac per hoc ad omnes præpoſitos, qui Apoſtolis vicaria ordinatione ſuccedunt: Qui audit vos, me audit: & qui me audit, audit eum qui me miſit. Et qui reÿcit vos, me reÿcit, & eum qui me miſit. Inde enim ſchiſmata & hæreſes obortæ ſunt & oriuntur; dum Epiſcopus qui vnus eſt, & Eccleſiæ præeſt, ſuperba quorundam præſumptione contemnitur: & homo dignatione Dei honoratus, indignus hominibus iudicatur. Et pau lò poſt: Dominus quoque in Euangelio, cùm eum loquentem diſcipuli derelinquerent, conuerſus ad duodecim dixit: Nunquid & vos vultis ire? Reſpondit ei Petrus, dicens: Domine, ad quem imus? verbum vitæ æternæ habes: & nos credimus & cognouimus, quoniam tu es filius DEI viui. Loquitur illic Petrus, ſuper quem ædificata fuerat Eccleſia, Eccleſiæ nomine,

Et in Epiſto. 69. ad Florentium ſiue Puppianū.

do-

docens & oſtendens, quia & ſi contumax ac ſuperba obaudire nolentium multitudo diſcedat, Eccleſia tamen à Chriſto non recedit: & illi ſunt Eccleſia, plebs ſacerdoti adunata, & paſtori ſuo grex adhærens. Vnde ſcire debes, Epiſcopum in Eccleſia eſſe, & Eccleſiam in Epiſcopo: & ſi qui cũ Epiſcopo non ſint, in Eccleſia non eſſe: & fruſtra ſibi blandiri eos, qui pacem cum ſacerdotibus Dei non habentes obrepunt, & latenter apud quoſdam communicare ſe credunt: quando Eccleſia quæ Catholica vna eſt, ſciſſa non ſit, neque diuiſa, ſed ſit vtique connexa, & cohærentium ſibi inuicem ſacerdotum glutino copulata. Hæc Cyprianus:

Neque verò ſatis eſt, ad eam verã vnitatem Eccleſiæ conſtituendam, vt ſemper vna ſit, eiuſque vnitatis in ſe cauſas & principia contineat; ſed etiam oportet, vt vbique, & inter omnes, & in omnibus partibus mundi ſit vna: vt quocunque veneris, vnam eandemque agnoſcas, neque neceſſe habeas quærere, cuius, & qualis ſint homines illi confeſſionis, ad quos pertineant: vt non alio quidẽ modo

vxor, alio maritus, de religione ſentiat: non diſſimilis in vna ſit domo, quã in alia deuotio: vt non alio modo in ijſdem ædibus in ſuperiore cenaculo, alio in inferiore credatur & doceatur. Vt enim hæreſes & ſchiſmata vnius linguæ homines, ne ſeipſos eadem lingua loquentes intelligant, efficiũt; ita Spiritus Eccleſiæ Dei, homines diuerſarum linguarum eundem habere ſenſum efficit: *Audiuimus illos*, inquit *ſcriptura, vnuſquiſque lingua noſtra loquentes magnalia Dei*: vt illud ſit qđ ſancta ſanctè poſtulat Eccleſia. *Veni*, inquit, *ſancte Spiritus, reple tuorum corda fidelium, & tui amoris in eis ignem accende, qui per diuerſitatem linguarum cũctarũ, gentes in vnitate fidei congregaſti.*

Actor. 2.

Verùm quoniam obijciunt iſti, inter Catholicos etiam non omnibus ſemper conuenire. Habent Orientales Eccleſiæ ritus ſuos, habent & occidentales: ideò quibus in rebus eas ipſas Eccleſias ſibi conſentire, vt ſuam conſeruent vnitatem, ſatis ſit, in quibuſq; rebus vnitas iſta conſiſtat, explicandum eſt; vt ita os iſtorum obſtruatur

tur impudens, quo Turcicam perfidi am, ſimiliter vnam ſemper eſſe dicere non erubeſcunt, eamq́; cum Catholica Eccleſia comparare non verẽtur, Explicat autem earum rerum capita, ipſe Doctor gentium Paulus. *Vnum corpus, & vnus ſpiritus: ſicut & vocati eſtis in vna ſpe vocationis veſtræ. Vnus dominus, vna fides, vnum baptiſma, vnus Deus & pater omnium, qui ſuper omnes et per omnia, & in omnibus nobis.* Epheſ. 4.

Primùm igitur caput eius vnitatis ponit Paulus, vt credatur vnus pater ſuper omnia, hoc eſt, vt ſit vna præcelſæ diuinitatis confeſſio; vnus de vero Deo ſenſus, vt nõ alij quidem vnum Deum, alij tres, alij nullum eſſe profiteantur.

Secundò, vt ſit vnus Dominus, id eſt, vna de filio eius vnigenito fides, vt non ab alijs quidem verus Deus, ab alijs minor Deus, ab alijs inſtrumentum tantùm & creatura, ab alijs purus quidam homo cenſeatur: & ab his quidem adorãdus, ab alijs autem ne adorandus quidẽ prædicetur: hoc enim eſt Chriſtum diuidere: qui autem

tem diuidit Chriſtum, dicit Ioannes, Antichriſtus eſt.

Tertiò vna item ſit fides, hoc eſt, vnum commune ſymbolum, vnaq; eius communis expoſitio ac interpretatio, ne neceſſe ſit inquirere, quem quis fidei ducẽ ſequatur, vt nõ id qſq; credat, quod vult, & quantum vult, & quomodo vult; ſed quod, & quantum, & quomodo illi vt credát primitùs à maioribus ſuis præſcriptum eſt, vt ilic Canon Concilij Epheſini ſanctè obſeruetur. *Conſtituit ſanctum Concilium, vt nemini liceat aliam fidem vel proferre, vel conſcribere, vel componere, quàm eam, quæ præſtituta ac perſcripta eſt à ſanctis Patribus, qui in Nicænorum vrbe, cum auxilio Spiritus ſancti coacti fuerunt: Qui autem audeant aliam fidem, vel componere, vel producere, vel proferre, volentibus conuerti ad agnitionem veritatis; ſiue ex Gentilitate, ſiue ex Iudaiſmo, ſiue alia quacunque ſecta; vt hi ſi quidem Epiſcopi aut Clerici ſint, iſti ab Epiſcopatu, hi à clero remoueantur, ac prohibeantur: Sin autem laici ſint, vt extrema deteſtatione & execratione percellantur.*

tur. Hactenus ſancta ſynodus Epheſina. Quo quidem Canone docent ſancti Patres, poſt duo illa œcumenica Concilia, Nicænum, inquam, & Conſtantinopolitanum, fidem Chriſtianam, ab Epheſina ſynodo ita concluſam & obſignatã eſſe; vt illi nihil ampliùs à quoquam mortalium addi, aut adijcere liceat.

Quartò, vt vnum ſit baptiſma, hoc eſt, eadem Sacramenta, idemque eorum numerus. Primùm enim & maximè neceſſarium, & ſine quo alia eſſe non poſſunt, pro omnibus alijs poſitum eſt; vt non alìj quidem duo, alij tria, quatuor alij Sacramenta eſſe profiteantur; ſed vnum & eundem numerum omnes·vt non hi quidẽ in prima infantia, alij in decẽ annis, alij trigĩta demum, alij nunquam baptizentur: & iſti quidem in nomine Patris; & Filij, & Spiritus ſancti, alij autem in ſolius patris nomine; ſed vt omnes eodem modo, eodem ritu, eadem ſemper ratione expientur.

Vltimò, vt ſit eadem ſpes vocationis, hoc eſt, eadem fides immortali-

tatis animarũ, eædem poſt exceſſum earum ſedes & commoratio pœnarum, item & præmij, cœli, & inferorũ ſpes atque idem ſenſus. Eodemq; modo de medijs ſpei vocationis noſtræ, fide, inquam, iuſtificatióne, meritis, legibus, cerimonijs, magiſtratibus. Vt non hi quidem cantando & pſallendo tantùm cœlo ſe potituros credant, alij autem per multas tribulationes & anguſtias, eò properent atq; contendant. In his igitur omnibus, ſi vna eſt Eccleſia, non valdè laborandum erit, ſi in quibuſdam ritibus, vel cerimonijs ei⁹ ſit aliqua varietas, quæ ad ornatum potiùs & ſplendorem, quàm ad diuiſionem eius pertineat: vt aſſiſtat regina à dextris regis circũamicta varietate. *Pſalm.44.*

Verùm ampliùs non ſatis eſt vbiq; vnam ſemper eſſe, eiuſq; vnitatis cauſas & principia in ſe habere, aut in his partibus, de quibus dictum eſt, conſentire; ſed vltra illud poſtremo addẽdum eſt, vt eo genere vnitatis ſit vna, quo ſacræ præſcripſerunt & adumbrarunt literæ. Neque enim vnitate aut

aquæ,

aquę, aut ignis, aliarumq́; rerum, quę
ex eiuſdē generis partibus cōſtant, vt
de rebus publicis dicere ſolebat Ari-
ſtoteles, vbi vnaquæque pars aquę eſt
aqua, & vnaquæque pars ignis eſt ig-
nis, debet eſſe vna; ſed vnitate domus.
Eſt enim, inquit Paulus, Domus DEI 1.Timoth.2.
omnipotentis. Vnitate ciuitatis, ſic e- *Eſaiæ 26.*
nim vocatur, vrbs fortitudinis Sion,
Saluator in ea murus, & antemurale.
Vnitate vitis, de qua Dauid: *Deus vir-* *Pſalm.79.*
tutum conuerte, & viſita vitem iſtam. V-
nitate denique corporis, quam hoc
modo explicat Paulus: *Sicut enim in v-* **Roman.12.**
*no corpore multa mēbra habemus, omnia
autem membra non eundem actum habēt;
ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto,
ſinguli autem alter alterius membra, ha-
bentes autem donationes ſecundum grati-
am quæ data eſt nobis, differentes: ſiue pro
phetiam ſecundum rationem fidei, ſiue mi
niſterium in miniſtrando, ſiue qui docet in
doctrina. Qui exhortatur in exhortando,
qui tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſo-
licitudine, qui miſeretur in hilaritate, di-
lectio ſine ſimulatione, odientes malū, ad-
hæren-*

rentes bono, charitatem fraternitatis inuicem diligentes, honore inuicem præuenientes. Et idem alio loco: *Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem membra corporis, cũ ſint multa, vnum tamen corpus ſunt, ita & Chriſtus. Etenim in vno ſpiritu omnes nos in vnum corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi, & omnes in vno ſpiritu potati ſumus: Nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa: Si dixerit pes, quoniam non ſum manus, non ſum de corpore; num ideò non eſt de corpore? Et ſi dixerit auris, quoniam nõ ſum oculus, non ſum de corpore, num ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, vbi auditus? ſi totum auditus, vbi odoratus? Nunc autem poſuit DEVS membra vnumquodque eorum in corpore ſicut voluit. Quod ſi eſſent omnia vnum membrum, vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum autem corpus: Non poteſt autem dicere oculus manui, opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij: ſed multò magis, quæ videntur membra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora ſunt. Et quæ puta-*

1.Cor. 12.

putamus ignobiliora membra eſſe corporis; ijs honorem abundantiorem circundamus. Et quæ inhoneſta ſunt noſtra, abundantiorem honeſtatem habent. Honeſta autem noſtra nullius egent. Sed Deus temperauit corpus, & cui deerat, abundātiorem tribuendo honorem: vt non ſit ſchiſma in corpore, ſed in idipſum pro inuicem ſolicita ſint membra. Et ſi quid patitur vnum membrum, cōpatiuntur omnia membra: ſiue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Et quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes ſermonum. Nunquid omnes Apoſtoli? Nunquid omnes Prophetæ? Nūquid omnes Doctores? Nunquid omnes virtutes? Nunquid omnes gratiam habent curationum? Nunquid omnes linguis loquuntur? Nunquid omnes interpretantur? Emulamini autem chariſmata meliora: Et adhuc excellentiorem viam vobis demonſtro. Quæ quidem D. Pauli ver-

ba illud docent, Eccleſiam quidem Dei vnam eſſe; ita tamen, vt neque ex vno membro, neque vno genere hominum conſtet: ſed multiplicibus & varijs dignitatibus, ordinibus, magiſtratibus, functionibus, familijs denique ſit diſtincta: nam neque domus vno pariete, neq; ciuitas vna domo, neq; vitis vno palmite cõſtat, neque corp⁹ humanum vno membro cõtinetur: quæ tamẽ omnia ita diſtincta, nõ modò inter ſe non pugnant, non modò ſe non impediunt, ſed potius mutuo præſidio, ornamẽto, & auxilio ſibi eſſe ſolent: mutuamq; ſibi operã præſtant, quod ipſe hunc in modum explicat Paul⁹. *Veritatem aũt faciẽtes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iũcturam ſubminiſtrationis corporis ſecundum operationem in menſuram vniuſcuiuſq; membri augmentum corporis facit in ædificationẽ ſui in charitate.* Fallũt igitur iſti & fallũtur, qui aliquã diuiſionem in Eccleſia eſſe dicunt, multaſque religionum familias & claſſes nu-

Ephеſ. 4.

numerant, dum varijs ordinibus & dignitatibus ac familijs eam diſtinctā eſſe cernunt: quorum veſtium, panni potius quàm ipſæ inter ſe differunt. Hæc enim eſt illa vnitàs corporis, vnitas domus, vnitas ciuitatis, vnitas vineæ, vnitas vitis, vna in radice varijs partibus diſtincta & ordinata: de qua Cyprianus: *Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinē latius incremēto fœcūditatis extenditur, quomodo ſolis multi radij, ſed lumen vnū: & rami arboris multi, ſed arbor vna, tenaci radice fundata: & cùm de fonte vno riui plurimi defluunt, numeroſitas licet diffuſa videatur exundātis copiæ largitate: vnitas tamē ſeruatur in origine. Auelle radiū ſolis à corpore, diuiſionem lucis vnitas nō capit: ab arbore frange ramum, fractus germinare nō poterit. à fonte præcide riuū, præciſus areſcet. Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa, per totum orbē radios ſuos porrigit, vnū tamen lumē eſt, qđ vbiq; diffunditur, nec vnitas corporis ſeparatur: ramos ſuos in vniuerſā terrā copia vbertatis èxtendit, pfluētes largiter riuos latius pādit: vnū tamen caput eſt, & origo vna, et vna mater, fœcunditatis ſucceſſi-*

De vnitate Eccleſiæ.

ceſſibus copioſa. Illius ſitu naſcimur, illius lacte nutrimur, ſpiritu eius animamur. Adulterari nō poteſt ſpōſa Chriſti, incorrupta eſt, & pudica: vnam domum nouit, vnius cubiculi ſanctitatem caſto pudore cuſtodit. Hæc nos Deo ſeruat: hæc filios regno quos generauit aſſignat. Quiſquis ab Eccleſia ſegregatus adulteræ iungitur, à promiſſis Eccleſiæ ſeparatur, nec perueniet ad Chriſti premia: qui relinquit Eccleſiaſti; alienus eſt, prophanus eſt, hoſtis eſt. Habere iam non poteſt Deum patrem; qui Eccleſiam non habet matrem. Si potuit euadere quiſquis extra arcam Noe fuit; Et qui extra Eccleſiam foris fuerit, euadit. Hæc Cyprianus.

Quæ igitur Eccleſia eo genere vnitatis ita erit vna, vt & ſemper ac ſit vna, & principia ac cauſas vnitatis ſuæ in ſe habeat, & vbique in his capitibus coniungatur, quibus dictum eſt, & quæ eo genere vnitatis, quod dictum eſt, vna ſit; illa vera erit ſponſa Chriſti, Germana filia Regis. Quæ autem talis ſit, hæcne noſtra Catholica, an iſtorum ſectæ; cuiuſque iudicio æſtimandum relinquo. Neque enim

nim aut in inuidiam quenquam vo-
care, aut cuiuſquam iudicium labe-
factare, aut in alteram partem incli-
nare velim: hoc vnum affirmare poſ-
ſum, me aliquando horum ſectas diſ-
ſectas, ad certa genera reuocare volu
iſſe, nec tamen in ea parte meam lo-
gicam tantum mihi ſufficere potuiſ-
ſe, vt rem natura infinitam ratione
finitam facerem. Pulchreque illud di
ctum eſſe à Chriſtiano & Catholico
principe, Georgio quōdam Saxoniæ
Duce, commemoratur: Nam ſcire ſe
quidem dicebat, quid hoc anno cre-
derent vicini ſui VVittembergenſes;
quid verò proximè in ſequenti anno
credituri eſſent, ſe neſcire, quod ſub-
inde dogmata ſua variarent. Neque
verò ſingulis annis tantum iſti mu-
tantur, ſed & in alijs locis alia ſenti-
unt. Quantum iſti apud nos pro im-
punitate religionis pugnent: quan-
tum licentiam cuiq; vt velit creden-
di aſtruant: quot leges ac confœdera-
tiones iniuſtiſſimas cōtra maiorum
ſuorum inſtituta, pro libidine errādi
ferant, non ignoramus.

Leges in Anglia contra Catholicos.

Videamus obſecro, num in Anglia eãdem libertatem bene ſentiẽdi noſtris hominibus dederint? num iiſdem præſidijs eos communierint? nũ eaſdem leges de impunitate credẽdi tulerint? Duplices latę ſunt in Anglia de religione leges; aliæ pecuniariæ, Capitales aliæ. Vtraſq; videam⁹: ac cũ iſtis noſtris, num eædem ſint, cõferamus.

Leges pecuniariæ.

Pecuniariæ igitur illæ ſunt: Quicunq; ad Eccleſias proteſtantium venire recuſauerint, officij diuini (vt loquuntur) præſtandi, aut auſcultandi cauſa, ſi ætatem annorum ſedecim exceſſerint, ſoluent quoquo menſe, ſuæ abſentiæ, libras Anglicas viginti: hoc eſt, aureos 66. qui autem ſoluendo non ſunt, carceribus omninò detineantur, donec ſoluẽdi facultatem habeant. Leges reliquæ hoc ordine ſequuntur.

Qui conuictus fuerit audiuiſſe Miſſam, etiam ſi id ſecretò factum fuerit, patietur carceres per integrum annum, & tam diu poſtea, quouſque perſoluat 211. aureos. Sacerdos verò qui ſacrum fecerit, non exibit

car-

carcere, poſt expletum annum, niſi ſolutis aureis 422. atque hoc toties quoties fuerit in hoc genere ab eo peccatum.

Omnis vir Eccleſiaſticus, qui non publicam fecerit religionis Romanæ deteſtationem, & auctoritatem Pontificis Romani palàm non abiurauerit; amittet omnia beneficia, omnēq; dignitatem quamcunque Eccleſiaſticam.

Nullus ſcholaris, aut literarum ſtudioſus habere poterit locum in Collegijs Academicis, aut ad vllum gradum literarium aſcendere; niſi in ingreſſu ad illud Collegium, & in ſuſceptione cuiuſq; gradus, eiuſdē Pontificis auctoritatem in cauſis Eccleſiaſticis abiuret.

Nemo magiſtratum publicum gerat, aut vllum officium in republica retineat; niſi hanc ipſam ſummi Pontificis abiurationem, publicè præſtiterit.

Pupillus ad perfectam ętatem perueniens, hæreditatem ſuam adire nō poterit, nec eiuſdem vllis commo-

dis gaudere, niſi prius emiſerit idem publicum iuramentum.

Quicunque infra dignitatem Baronis poſiti, vocati fuerint (vt non rarò ſolẽt) ad comitia publica, quę parlamentum appellantur (in quo ſumma libertas ſuffragiorum ſolebat eſſe) amittent omne ius ſuffragiorum: niſi velint publicè hanc abiurationem Pontificis præſtare. Si cuiquam infra conditionem Baronis conſtituto, hæc abiuratio bis oblata fuerit, & ipſe hanc eandem ſecundò recuſauerit: amittet omnia bona & poſſeſſiones ſuas, & corpore condemnabitur ad perpetuos carceres.

Qui negauerit Reginam eſſe ſupremum caput Eccleſiæ Anglicanæ in cauſis Eccleſiaſticis; eadem pœna plectetur amiſſionis bonorum omniũ, & incarcerationis perpetuæ.

Quicunque Agnos Dei, (vt vocant) roſaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut aliam rem quamcunque benedictam à ſummo Pontifice, & in Angliam adductam, receperit, aut retinuerit; eandem

pœnam

pœnam ſuſtinebit, amiſſionis bonorum omnium, & incarnationis perpetuæ.

Si quis pædagogum domi retinuerit, ad inſtruendos pueros, qui Eccleſias proteſtantium non frequentet, aut ab Epiſcopo Caluiniano approbatus non fuerit; perdet ob eam cauſam 33. aureos ſingulis mẽſibus, quouſque illum eiecerit.

Si quis ſciat aliquem, qui alterum reconciliauerit vnitati & communioni Eccleſiæ Romanæ, & ſi hunc reconciliatorem ; aut illum alterum reconciliatum quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, ita vt infra ſpacium 20. dierum proximè ſequentium, magiſtratui publico vteunque non prodiderit ; amittet omnia bona ſua, tam mobilia, quàm immobilia, omneſque poſſeſſiones dum viuit, & de corpore ſuo ſtatuetur ad arbitrium Reginæ.

Qui nouerit aliquem procuraſſe alterius reconciliationem ad fidem Romanam, quamuis ipſe nec reconciliauerit, nec reconciliatus ſit, & ſi

hũc procuratorem quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit magiſtratui, vt ſuprà; eiuſdem pœnæ condemnabitur.

Qui nouerit aliquem conſiliũ dediſſe alicui, vt reconcilietur Romanę fidei, licet ipſe hoc omninò non procurauerit; & ſi hunc cõſultorẽ quouiſmodo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pęnæ fiet obnoxius.

Si quis ſciat aliquem perſuaſiſſe, ꝓcuraſſe, aut conſuluiſſe alicui, vt obediat Romano Pontifici in cauſis Eccleſiaſticis, & ſi hunc tamen iuuerit, celauerit, aut nõ prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna plectetur.

Qui cognouerit aliquem permiſiſſe ſibi perſuaderi, vt obediat in Eccleſiaſticis Romano Põtifici, vel promiſiſſe (pro futuro tempore) quamcũq; ei obediẽtiam: & ſi hunc quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut infra viginti dies non prodiderit, vt ſuprà; eandem pęnam amiſſionis bonorum & poſſeſſionum omnium, & incarcerationis ſubibit.

Qui

Qui ſciat ſacerdotem aliquem abſolutionem alteri dediſſe, & hũc iuuerit aut celauerit, aut ſatis tẽpore non prodiderit, vt ſuprà; ad eandem pœnam condemnabitur.

Si quis nouerit ſacerdotem habere authoritatem abſoluendi, quamuis eam non exercuerit, aut aliquem abſoluerit: & ſi hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eidem pœnæ ſubiacebit.

Qui ſciuerit aliquẽ præſeferre, authoritatem habere abſoluẽdi, etiam ſi reuera non habeat, & hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt ſuprà; eadem pœna inuoluetur.

Si quis ſciat aliquẽ eſſe ab altero abſolutum, ſiue volens petierit illã abſolutionem, ſiue ſciens ſolùm permiſerit ſe abſolui nõ petentem, & hunc vllo modo adiuuauerit, aut celauerit, aut nõ prodiderit, vt ſuprà; eiuſdẽ pœnæ reus exiſtimabitur.

Qui nouerit aliquem diſſuaſiſſe alteri religionem, quę nunc eſt publica in Anglia; hoc eſt Caluiniſmum) ea intentione, vt eum trahat ad obediẽ-

dum Pontifici, & Romanę religioni: vel ſi ſciuerit aliquem procuraſſe, vel ſuaſiſſe, vt alteri ſic diſſuadeatur: & ſi hunc quouiſmodo iuuauerit, celauerit, vel nō prodiderit magiſtratui infra ſpacium 20. dierum, vt ſupra; eandem pœnam toties iam deſcriptam patietur, nimirum, vt amittat omnia quæ mortalibus hæc vita dare poſſit commoda.

Leges capitales. Capitales autem illæ: Quicunque dixerit, ſcripſerit, affirmauerit, vel vllo modo etiam per cifras ſignificauerit, vel etiam rogatus, confeſſus fuerit, Pontificem Romanum eſſe caput Eccleſię Anglicanę, vel vllam habere ibi in cauſis Eccleſiaſticis authoritatem, reus læſæ maieſtatis exiſtimabitur, & eadem prorſus pœna plectetur, qua reipublicæ proditores plecti ſolent.

Qui ad Pontificem Romanum vlla de cauſa appellauerit, & bullas, aut alia inſtrumenta ab illo obtinuerit, & in Angliam inuexerit, eidem læſæ maieſtatis pœnæ ſubiacebit.

Si quis Agnos Dei (vt vocant roſaria,

ria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut quamcunque rem aliam à Pontifice Romano benedictam, in Angliam importauerit; criminis læſæ maieſtatis reus erit.

Quicunq; infra dignitatem Baronis conſtituto, ter oblatum fuerit iuramentum, ſeu abiuratio contra Pontificis Romani authoritatem, & pro ſuprema poteſtate Reginæ, in cauſis Eccleſiaſticis, & ſi ille tertiò iurare detrectet; eandem pœnam lęſę maieſtatis ſuſtinebit.

Qui vllo modo dixerit, ſcripſerit, ſignificauerit, vel rogatꝰ cõfeſſus fuerit, Reginam Angliæ hæreticam eſſe, aut ſchiſmaticam; eidem pœnæ lęſæ maieſtatis erit obnoxius.

Si quis aliquem Eccleſiæ Romanæ vnitati & communioni recõciliauerit, eandem pœnam læſæ maieſtatis patietur.

Quicunque fuerit ab aliquo, ſciens & volens; ad eandem vnitatem & cõmunionem reconciliatus; eandem pœnam ſuſtinebit.

Qui procurauit alicuius reconciliatio-

ationem ad illam vnitatem & communionem;eiuſdem pœnæ reus erit.

Qui tantum conſuluerit alicui, vt ad illam vnitatem & communionem reconcilietur, etiam ſi non procuret, eadem nihilominus plectetur pœna.

Si quis alicui perſuaſerit, vt Pōtifici Romano, in cauſis Eccleſiaſticis obediat, eodem crimine læſæ maieſtatis condemnabitur.

Si quis permiſerit ſibi perſuaderi, vt ſic obediat: eiuſdem criminis reus cenſebitur.

Si quis procurauerit vel cōſilium dederit, vt alicui ſic perſuadeatur, eādem pœnam læſæ maieſtatis ſubibit.

Si quis promiſerit (pro futuro tempore) ſe aliquam obedientiā Romano Pontifici in cauſis Eccleſiaſticis præſtiturum, eandem læſæ maieſtatis pœnam ſuſtinebit.

Si ſacerdos aliquē ex Reginæ ſubditis abſoluerit, crimen læſæ maieſtatis cenſebitur.

Si quis habeat auctoritatem abſoluendi in Anglia, licet nullum actu ab-

abſoluerit, incurrit tamen lęſę maieſtatis crimen.

Si quis pręſeferat habere huiuſmodi auctoritatem abſoluendi, etiam ſi non habeat, læſæ maieſtatis reus exiſtimabitur.

Si quis ſciens ab altero abſoluatur, ſiue ipſe petierit abſolutionem illã, ſiue abſolui ſe permiſerit non petentem: eandem pœnam læſæ maieſtatis ſuſtinebit.

Si quis procurauerit, vt aliquis abſoluatur; eidem pœnę fiet obnoxius.

Si quis conſilium dederit, vt quis abſoluatur, licèt non procurauerit; eandem pœnam ſuſtinebit.

Si quis vel procurauerit vel cõſuluerit, vt quis abſoluat, licèt non vt aliquis in particulari abſoluatur; eidem pœnæ ſubiacebit.

Si quis diſſuaſerit alicui religionẽ illã, quæ nũc publicè in Anglia tenetur, vel procurauerit vt diſſuadeatur, ea intentione, vt ille cui diſſuadetur, ad obedientiam Romani Pontificis, & Romanæ fidei trahatur; reus erit etiam criminis læſæ maieſtatis, & ea-

& eadem pœna plectetur, quæ illi crimini debetur. Quæ quidem pœna huiuſmodi eſt. Primũ, vt condemnatus, terraque protractus ad locum ſupplicij, in maiorem cruciatum ſemi ſtrãguletur laqueo: deinde, vt redeunti ad ſe, amputentur virilia, & igne comburantur: tunc, vt cultro aperiatur venter, & erutis ilijs, etiam cor, & viſcera ſpiranti adhuc, & reluctanti, manu carnificis euellantur, & in ignem iuxta poſitum proijciantur: denique vt elixus, & in partes diſſecatus, ad varias ciuitatis portas ſuſpendatur. Bona autem ſua & poſſeſſiones omnes ad fiſcum tranſeant, nec eorum quicquam ad vxorem, liberos, aut conſanguineos deſcendat; ſed vt ipſi præterea, huius vnius ob cauſam æterna notentur ignominia, & omnis mortui poſteritas degradetur ſanguine. Hactenus Anglicanæ leges, quàm diſſimiles ab his noſtris, pro quibus iſti aſſiduè dimicant, videtis.

Pœna atrox Catholicorũ in Anglia.

Vbi eſt illa Chriſtiana libertas? vbi illud: In cõſcientias ius præter Deum habe-

habere neminem? vbi illud: Fidem donũ Dei eſſe, ideò nulli eius nomine ſuccẽſendum? Vbi illud: Sinite zizania creſcere vſq; ad meſſem, ne ſimul triticum cum zizania euellatur? Matth .13.
O mentes vagas & inconſtantes? nihilq́; preter cruces & carnifices declinantes? hæcq́; illa eſt extrema plaga. Diuiſa ſunt corda illorũ, inquit ſcriptura, nunc interibunt. Concurrere inquit faciã Aegyptios aduerſus Aegyptios. Sed de prima nota ſatis, ſupque; ſed & apud nos facilè ad Anglicanas leges, mutata voluntate iſti redirẽt, ſi tantũ viriũ haberẽt: nã & ſine legibus quod exemplar in eos edant, in quos poſſunt, videmus. Oſea 10. Eſa.19.

SECVNDAE NOTAE EXPLIcatio: illam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſit ſancta.

CAPVT IIII.

SEcunda igitur illa eſt ciuitatis Dei nota, eam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſancta ſit. Vtitur hac nota primũ

ſacra ſcriptura: *Quæ eſt iſta*, inquit Sa-
Cant. 6. lomon, *quæ progreditur, quaſi aurora cõſurgens, pulchra vt luna, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorũ acies ordinata? Cãtate*, inquit Dauid, *Domino canticum*
Pſal. 149. *nouum, laus eius in Eccleſia ſanctorum.*
Ephes. 5. *Viri*, inquit Paulus, *diligite vxores veſtras, ſicut & CHriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipſe ſibi glorioſam Eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi; ſed vt ſit ſancta & immaculata.* D. item
Apoc. 21. Ioannes in ſua Apocalypſi, eodem modo veram deſcribit Eccleſiam. *Et ego Ioannes vidi ſanctam ciuitatem Hieruſalem nouam deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.* Vſi ſunt eodem ſigno vetuſtiſſimi Patres: Iuſtinus, Tertullia-
In Apologet. cap. nus, Athenagoras, qui in Apologeticis ſuis hac nota cœtus ſuos, Deo dignas congregationes, veramq́ue Eccleſiam eſſe docuerunt. Iuuat quaſi ex ore omnium loquentem audire Tertullianum: *At enim illud detrimentum*

mentum reipub. tam grande, quàm verum, nemo circumſpicit. Illam iniuriam ciuitatis nullus expendit, cùm tot iuſti impedimur, cùm tot innocentes erogamur: veſtros enim iam conteſtamur actus, qui quotidie iudicandis cuſtodijs præſidetis, qui ſententijs elogia diſpungitis, tot à vobis nocentes varijs criminum elogijs recenſentur: quis illic ſicarius? quis manticularius? quis ſacrilegus? aut corruptor? aut lauantium prædo? quis ex illis etiam talis Chriſtianus aſſcribitur? aut cùm Chriſtiani ſuo titulo efferuntur, quis ex illis etiam talis, quales tot nocentes? De veſtris ſemper æſtuat carcer, de veſtris ſemper metalla ſuſpirant, de veſtris ſemper beſtiæ ſaginantur, de veſtris ſemper munerarij noxiorum greges paſcũt. Nemo illic Chriſtianus, niſi planè tantum Chriſtianus: aut ſi & aliud, iam non Chriſtianus. Nos ergo ſoli innocentes. Quid mirum, ſi neceſſe eſt? Enimuerò neceſſe eſt, innocentiam à Deo edocti, & perfectè eam nouimus, vt à perfecto magiſtro releuatam: & fideliter cuſtodimus, vt ab incontemptibili diſpenſatore mandatam. Vobis autem humana æſtimatio innocentiam tra-

didit, humana item dominatio imperauit. Inde nec plenæ, nec adeo timendæ eſt iis diſciplinæ ad innocentiæ veritatem. Tanta eſt prudentia hominis ad demonſtrandum bonum, quanta authoritas ad exigendum: tam illa falli facilis, quàm iſta contemni. Atque adeo quid plenius dicere, Non occides: an docere ne iraſceris quidem? quid perfectius prohibere adulterium: an etiam ab oculis ſolitariam arcere concupiſcentiam? quid eruditius, de maleficio, an de maleloquio interdicere? quid inſtructius, iniuriam non permittere: an nec vicem iniuriæ ſinere? dum tamen ſciatis ipſas quoq; leges veſtras, quæ videntur ad innocentiam pergere, de diuina lege, vt antiquioris formæ mutuatas. Hactenus Tertullianus. Verùm cùm nõ deſint, qui vt ſuperiorem notam, ita & hanc illo ipſo modo effugere volũt, vt dicant eam demum eſſe Eccleſiam ſanctam, in qua omnes ſunt ſancti, in qua, nemo peccet, qualem cùm nullam reperiant, omnes contemnunt, ab omniumque iuriſdictione ſe ſubtrahunt. Eſt enim nimis quoddam genus hominum callidum, quòd, cùm nul-

nulli parere velit, nulliq́; cœtui ſe adiungere, ſub nulliꝰ leges aut iura abire; eam ſibi configit Eccleſiã, quę nuſquã ſit, nec eſſe poſſit: vt ſuo arbitrio viuat, nulloq́; religionis debito obligetur, nullum metuat, omniũ iura & iudicia effugiat, nulli ſubiectũ atque obnoxiũ ſit. Quare quis ſit itidẽ ſenſus huiꝰ ipſiꝰ notę, paucis explicemꝰ.

Illam igitur Eccleſiam ſanctam intelligimus, quæ ſit ſancta in doctrina: ſancta in moribꝰ: ſancta Maieſtate & firmitate ſua, inuictoq́; robore ac ſtabilitate: vt inuicta & inſuperabilis maneat ſemper.

Sancta in doctrina, id eſt, quę nulla ex antiquis & veteribus hæreſibꝰ doctrinam ſuam cõtaminauerit vnquã, non Ebionis, non Manichæi, nõ Marcionis, non Valentini, non Gnoſticorum, non Eunomij, non Photini, nõ Arij, non Macedonij, non Sabellij, non aliorum errorem ſecuta ſit. Hoc enim eſt quod Propheta prædixit: Vir pollutus, non tranſibit per illam; *Ezech. 44.* indeq́; & ſi coniunx & ſpõſa ſit, virgo tamen caſta dicitur: quod ab omni

videlicet hæretica fornicatione & im mundicia ſit alieniſſima.

Secundò, quòd non ſolùm nulla ſe hæreſi cõtaminauerit vnquam, ſed ne principia quidem atq; fundamenta ſuæ doctrinæ talia habeat vlla, ex quibus hæreſis exoriri aut pullulare poſſit. Quanquam enim Lutherana, aut Auguſtana ſecta, Ebionis, Arij, Macedonij, Apollinaris hæreſim ſequuta eſſe nõ videtur; ea tamẽ habet doctrinæ ſuæ principia, ea fundamẽta: q̃bus ſtantibus, nõ modò Arij, aut Macedonij hæreſim in ea renaſci, ac denuò germinare neceſſe ſit; ſed oẽs alias quęcunq; aliquando orbem vexarũt Chriſtianum. Qualia illa ſunt: Nihil recipiendum eſſe prętер ea, quę clarè & expreſsè in ſacris reperiuntur ſcripturis. Priuatum ſenſum cuiuſq; in ſcripturæ interpretatione ſequendum eſſe. Veterum Conciliorum atque Synodorum paruam vel nullam habendam rationem: Sanctos Patres nullo præcipuo Spiritus ſancti dono illuſtratos fuiſſe: libertatem de fide decernendi penes omnes ęquam perma-

manere magiſtratus ſpirituales, in fide atque moribus nullam coercendi vim habere: omnes paſſim ſacerdotes, Doctores, paſtores exiſtere, aliaq; eius generis. Hæc enim talia ſunt principia, tales radices, tales baſes & fundamenta, in quibus tanquam in ſemine atque radicibus omnes hæreſes continentur, nec prius renaſci deſinent, donec illa funditus extirpentur. Quas quidem in dies magis ac magis ex his hominibus oriri ac repullulare, non tam oculis videmus, quàm manibus ipſis contrectamus.

Poſtremò ſancta eſt in doctrina: quòd omnem ſanctitatem, vitæque innocentiam complexa ſit: quòd virtutem, bonaque opera, omni ex parte commendet ac inſtillat: quòd ad ſpiritus & mentis puritatem omnia reuocet: quòd carni & ſanguini non acquieſcat, licentiæ & libidini feneſtras non aperiat: in qua nihil crudele, nihil inhumanum, nihil enorme, nihil populare, nihil cum licentia coniunctum, docetur: quæ nihil fœdum & flagitioſum tradit: cuius lex

ſit immaculata, conuertens animas, ſapientiam præſtans paruulis: quæ virtuti debitam mercedem non aufert: quæ iuſtum in omni opere bono peccare non docet: quæ aliena iuſtitia tanquam cornicula alienis plumis non ſuperbit: quæ clauſtra pudoris & virginitatis non ſoluit: quæ ex deſertis Eremitas non euocat: quæ irritam primam fidem facere non ſuadet; quæ venire ancillam, ſi nolit vxor, non iubet; quæ illud, Creſcite & multiplicamini, tam importunè non inculcat, vxores non multiplicat, ſed caſtitatem ſuadet potius; quæ neceſſitate nos malos eſſe non docet: Deumque authorem omnis mali eſſe non tradit; quæ liberum arbitrium, quo homines ſumus, & Dei imaginem repreſentamus, non interimit: quo ſublato omnis virtutis, honeſtatis, atque ſanctitatis ratio extinguitur.

His ergo modis ſancta in fide, ſancta in doctrina, & eſt & dicitur. Sed vltra hæc, ſancta etiam in moribus, primùm ſtudio & conatu, quo omnes

nes ſuos ſanctos & perfectos ſponſo ſuo IESV Chriſto exhibere cōtendit; idq́ue multis & varijs modis, rationibuſq́ue: legibus, inquam, & inſtitutis ſanctiſſimis, cæremonijs caſtiſſimis, diſciplina ſeueriſſima, doctrina integerrima, examine arctiſſimo, cōfeſſionib⁹ ſacris, ſatisfactionib⁹, excōmunicationibus, ampliſſimis pręmijs, ſęueriſſimis pœnis, ſanctorum exemplis, ieiunijs, paupertate, humicubationib⁹, omniq́; carnis mortificatione, & alijs infinitis virtutis, honeſtiſq́ue exercitijs. In quo conatu ſuo, cur nō proficiat ſemper, cur nō in omnibus finem ſuum cōſequatur, pulcherrimas ipſamet cauſas apud Salomonem reddit: *Fuſca ſum*, inquit, *ſed formoſa*. Quæ cauſa mutati coloris? *In via*, inquit, *ſum non in patria. Decolorauit me Sol: puluere conſperſi ſunt pedes mei.* Quæ alia cauſa? *Filij matris meæ pugnauerunt contra me.* Qui filij matris tuæ? falſi & ficti fratres, tepentes & ignaui Chriſtiani, truces hæretici, qui, quam diſciplinam ego intendero, illi ſoluunt, ac omni licen- Cant. 1.

 tiæ,

tiæ,ac libidini aſylum apud ſe proponunt.

Verùm non conatu tantum & ſtudio,ſed & reipſa eſt ſancta. Habet enim ex omni tribu & gẽte, & lingua, ordine & conditione ſanctos & perfectos: de quibus D.Ioannes: *Ecce ego Ioannes vidi alterum Angelum aſcendentem ab ortu Solis, habentem ſignum Dei viui. Et clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum eſt nocere terræ & mari, dicẽs: Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus: quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Et audiui numerum ſignatorum, centum quadraginta quatuor millia ſignati, ex omni tribu filiorum Iſrael. Ex tribu Iuda, duodecim millia ſignati. Ex tribu Ruben, duodecim millia ſignati. Ex tribu Gad, duodecim millia ſignati. Ex tribu Aſer, duodecim millia ſignati. Ex tribu Nephtalim, duodecim millia ſignati. Ex tribu Manaſſe, duodecim millia ſignati. Ex tribu Simeon, duodecim millia ſignati. Ex tribu Leui, duodecim millia ſignati. Et tribu Iſachar, duodecim millia ſignati. Ex tribu Zabulõ, duodecim millia ſignati. Ex*

tribu

tribu Ioſeph, duodecim millia ſignati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia ſignati. Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronũ: & in conſpectu agni, amicti ſtolis albis, & palmæ in manibus eorum: & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo noſtro, qui ſedet ſuper thronum, & agno. De quib' item illud magnificè ipſamet canit. *Te glorioſus Apoſtolorum chorus. Te Prophetarum laudabilis numerus. Te martyrum cãdidatus laudat exercitus. Te per orbem terrarum ſancta confitetur Eccleſia.* Qui ſanctitatis ſuæ, non ipſi ſoli, ſed orbis vniuerſus, ſed vniuerſa tempora teſtes fuerunt: qui non vulgi fallax iudicium, ſed Deum ipſum, qui eorum virtutẽ & ſanctitatem varijs ſignis & portentis in vita & in morte confirmauit, & teſtatam eſſe voluit, ampliſſimum teſtem & iudicem habuerunt. Non enim qui ſe ipſum commendat, ille probatus eſt; ſed quem Deus cõmendat, dicit Paulus. *2. Corinth. 10.* Quorum probitatem & vitæ integritatẽ latere noluit: quo-

quorum innocentię vindex & exornator exſtitit ſemper: quorũ oſſa & cineres, ita vt vnũ ex illis nõ pereat numerauit. Neque verò hic meus eſt de
Hebr. 12. hoc genere hominũ ſenſus; ſed Pauli ipſius, Eccleſiã in hunc modũ deſcribentis: *Acceſſiſtis, inquit, ad Sion montẽ, ad ciuitatem Dei viuentis cæleſtem Hieruſalem, Eccleſiam primitiuorum, qui conſcripti ſunt in cælis, et ſpiritus iuſtorũ perfectorum.* Qui ſunt autẽ iſti iuſti perfecti, quàm illi, de quibus diximus, Sancti inquam Apoſtoli, Martyres, Confeſſores, Doctores, Monachi, Virgines, Viduæ, quos dinumerare nemo poſſit, ex omnibus populis, tribubꝰ, & linguis, & quorum ſanctitatem, ac vitæ innocentiam nulla vnquã mortalis hominis oratio rectè explicare poſſet.

Sancta igitur eſt in fide ſancta, in vita & moribus, ſed ſancta etiam maieſtate, dignitate, ac inuicta quadam ſtabilitate & robore ſuo: cuius virtuti vniuerſa mundi ſapientia ceſſit: ad quam eloquentia orbis obmutuit: contra quam portę ipſę inferi, tot inquam

quam hæreſeō, & ſchiſmatum agmina præualere non potuerunt: quam nemo violare, nemo extinguere, nemo ſuperare, ad extremum nemo lædere potuit vnquam: ſub cuius iuga mundi poteſtas tota abijt. Talem ſiquidem depingunt Prophetæ: Dauid in primis: *Deus fundauit eam in æternum, non commouebitur. Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit Dominus portas Sion ſuper omnia tabernacula Iacob. Et: Fundaſti eam ſuper ſtabilitatem ſuam, non inclinabitur in ſæculum ſæculi.* Quæ apud eundem Dauidem gloriatur: *Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim nō potuerunt mihi.* Et Iſaias: *Vrbs fortitudinis tuæ filia Sion, ſaluator in ea murus & antemurale.* Talem ipſe fundator eius futuram prædixit Chriſtus Dominus: Domum inquam ſupra petram poſitam, ſuper quam deſcenderunt pluuiç, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & non cecidit, fundamenta enim eius ſupra firmam petram. Cuius principibus & fundatoribus illud promittitur. *Ego dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſte-*

Pſal. 47. *Pſal. 86.* *Pſal. 103.* *Pſal. 128.* *Iſaiæ 26.* *Matth. 7.* *Luc. 21.*

reſiſtere, & contradicere omnes aduerſa-
Luc. 22. *rij veſtri. Ego oraui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* Hanc aciem perrumpere conati ſunt pagani, omni ſuppliciorum genere, de pijs ſumendo; conati ſunt tyranni, libertatem eius eripiendo; conati ſunt falſi fratres, charitatem extinguẽdo; conati ſunt Iudæi, fidem illius impugnando; conati ſunt ſchiſmatici, obedientiam tollendo, eiuſque vnitatem ſcindendo; conati ſunt hæretici, ſcripturas adulterando, veritatemq; illarum obſcurando, ac prauè eas interpretando. Vicit, fudit, fugauitque hæc omnia: vicit paganos, pro Chriſti fide vitam cum ſanguine profundendo: vicit tyrannos in Deo ſuo ſpem ac fiduciam omnem collocãdo, ac pro perſecutoribus ſuis exorãdo: vicit falſos fratres tolerando: vicit ſchiſmaticos ordinem retinendo, & vni⁹ ductũ ſequendo; vt de illa rectè dici poſſit: Egreſſi ſunt omnes filij Iſrael, & pugnauerunt pariter cõgregati quaſi vir vnus: vicit Iudæos & hæreticos, verum ſcripturarum ſenſum ab illis
non

non intellectum, ab his autem perſeuersè detortum aperiendo, nihilque illis vnquam concedendo. Omnibus autem his, à quibus oppugnabatur, vſa eſt potius ad profectos ſuos, & ad correctionem ſuam, quàm ad labefactationem vllam. *Gentibus quidem,* inquit Auguſtinus, *vtitur ad materiam operationis ſuæ; hæreticis ad probationem doctrinæ ſuæ; ſchiſmaticis ad documentum ſtabilitatis ſuæ; Iudæis ad comparationem pulchritudinis ſuæ:* Quod in figura quondam filijs Iſrael contigiſſe legimus, quos quantò magis opprimebant Aegyptij, tātò magis multiplicabantur illi & creſcebāt. Vt verè dictum ſit ab Auguſtino, eam oppugnari poſſe, expugnari non poſſe. Non.n.emoritur, vt doctrina humana, neq; flacceſſit, vt donum imbecillum; manet autem eiuſmodi, vt prohiberi à nullo poſſit. inquit Clemens Alexādrinus: Eſt aurū bonum, quod cùm vritur, detrimentum non ſentit; ſed magis fulgur eius augetur. Eſt vinea, quæ dum putatur, erigitur, & reciſa non minuitur, ſed augetur. Eſt palma,

De vera religione ca. 6.

Ser. 181

Libr. 6. Stromatum.

palma, quæ pōdere eleuatur: dicebat Ambroſius: eam perſecutionibus inflammari & ardere, ſicut olim rubū Moyſi; verùm loquente in illa domino non conſumari: ſcribit Hieronymus: Eſt palma contra pondus ſe erigens, eſt Adamas nulli malleo cedens. Quæ igitur Eccleſia hunc in modum, & in doctrina, & in morib⁹, & maieſtate, & firmitate ſua, ita vti dictum, erit ſancta; illa vera Eccleſia proculdubiò, illa vera Regis Salomonis ſponſa exiſtet. Quæ autem talis ſit, quiſque iudicet, quiſque pro ſua ſtatuat conſcientia: vbi enim res ipſa loquitur, verbis nihil op⁹ eſt. De iſtis hoc ſolùm addam, eos primùm per hos totos annos aſſeruiſſe nihil, qđ antea ab aliquo damnato hæretico, aſſertum non fuerit. Bona opera mercedem iuſtitiæ & ſalutis non habere docuerunt iſti: docuit hoc idem Cheryntus, atque Simon Magus, quem duabus epiſtolis refutat D. Ioannes, vna item ſanctus Iacobus. Sanctos inuocādos eſſe, eorumque reliquias venerandas negauerunt: negauit hoc idem

In Pſal. 118. Serm. 3.

idem Vigilantius, quem refutat D. Hieronymus. Suſtulerunt purgatorium: hoc idem fecerunt Aëtrani, quos refellit Epiphanius. Chriſtum in Sacramento Euchariſtiæ contineri non poſſe dicunt: idem fecit Manichæus. Adorationem Sacramenti Euchariſtiæ idololatriam eſſe dixerunt: hoc idem docuit Neſtorius. Filium minorem patre tradere audent: tradit hoc antè illos Arrius. Hominem purum eſſe Chriſtum blaſphemãt: hoc idem fecit Ebion. Spiritum ſanctum Deum eſſe negãt: negauit Macedonius. Perpetuam virginitatem matris Dei impugnarunt: impugnauit Eluidius. Imagines ſuſtulerunt: fecerunt hoc idem Iconomachi. Matrimonium virginitati antetulerunt: æquauit Iouinianus: cærimonias accuſarũt; accuſauit Iouinianus, quẽ refutat D. Hiero. Romana quidem ſedes habet hoc diuinitùs ſibi conceſſum priuilegium, vt ab omni hæretica labe fieret ſemp alieniſſima, illique mirè reſtitit ſemper. Nam & in Hieroſolymitano Patriarchatu, Eutychius, Irenæus, Hila-

rius Ariani, & Ioannes Origeniſta Patriarchæ ſederunt. In Anthiocheno, Paulus Samoſatenus hæreſiarcha, Petrus Gnaphęus, Eutychianus, Macharius Monthelita & alij. In Alexādrino Georgius & Lucius Arriani, Dioſcorus, Eutychianus, Cyrus, Monothelita, & alij. In Conſtantinopolitano, Macedonius, Neſtorius, Sergius hæreſiarchæ, & plerique alij. Romanæ autem Eccleſiæ illa fuit perpetua gloriatio, de qua ſcribit Agatho Pontifex Maximus, in Epiſtola ad Conſtantinum Imperatorem, quæ in ſexta Synodo Conſtantinopolitana, Act. 4. perlecta eſt, & poſtea octaua Act. ab omnibus approbata: Hæc eſt, inquit, veræ fidei regula, quam & in proſperis, & in aduerſis viuaciter tenuit & defendit hæc Spiritualis mater, veſtri tranquilliſſimi imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia, quæ per Dei omnipotentis gratiam, à tramite Apoſtolicæ traditionis nunquam erraſſe probabitur, nec hæreticis nouitatibus deprauata ſuccubuit, ſed vt ab exor-

dio

dio fidei CHriſtianæ percepit, ab authoribus ſuis Apoſtolorum CHRISTI Principibus, illibata finetenus permanſit, ſecundum ipſius Domini Saluatoris diuinam pollicitationem, quam ſuorum diſcipulorum Principi in ſacris Eccleſijs fatus eſt. Petre, Petre, inquiens, Ecce Sathanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Conſideret igitur veſtra tranquilla Clementia, quoniam Dominus & Saluator omnium, cuius fides eſt, qui fidem Petri non defecturam promiſit, confirmare eum fratres ſuos, admonuit, qđ Apoſtolicos Pontifices meæ exiguitatis prædeceſſores feciſſe, ſemper cunctis eſt agnitum.

Sic Nicolaus primus, in Epiſtola ad Michaelem: Priuilegia, inquit, iſtius Sedis perpetua ſunt diuinitùs radicata atque plantata, impingi poſſunt, transferri non poſſunt, quæ ante imperium veſtrum fuerunt, permanēt Deo gratias hactenus illibata,

manebuntque poſt nos, & quouſque Chriſtianum nomen prædicatum fuerit, illa ſubſiſtere non ceſſabunt. Ac paulò pòſt: Nam & inter cætera is, per quem nobis præcipuè priuilegia iſta ſunt collata, tu aliquando conuerſus, audiuit à Domino: Confirma fratres tuos. Quod idem vniuerſi Orientis patres illi deferunt, Origenes, Cyrillus, pręcipuè autem Theodoretus, cuius hæc verba ſunt: Tenet, inquit, ſancta iſta ſedes gubernacula regendarum cuncti orbis Eccleſiarum, cùm propter alia, tùm quia ſemper hæretici fœtoris expers permanſit: Atq; ea cauſa fuit, cur Orientales Epiſcopi sãctiores in rebus fidei atque in perſecutionibus, quas ab Impp. & à Græcis patiuntur, ad Romanos pontifices confugerunt: S. Athanaſius ad Iuliũ, S. Ioannes Chryſoſtomus ad Innocẽtium Primum, Ignatius Tertius ad Nicolaum, Theodoretus ad Leonẽ, Maximus ad Martinum, & cæteri, quamobrem literis à Romanis Pontificibus acceptis, ſuas ſedes recepêre, & quanta eſſet à Chriſto ſucceſſorib⁹ Petri

In Epiſtol. ad Renatũ preſbyterum Romanum.

Petri collata poteſtas, re ipſa mõſtratum eſt. Hæc hactenus.

Deinde morum diſciplina, quæ iſtorum eſſe poteſt? cuius illa ſumma eſt: Non orare, non ieiunare, non ſeſe macerare, non confiteri, non ſatiſfactionibus peccata expiare, edere, bibere, dormire, ex clerico vxoratum eſſe, ex monacho coniugem. Ex qua diſciplina, qui mores & ſtudia sũt profecta, audiant popularem ſuum, non valdè ab illis auerſum, & qui bona vitæ ſuæ partem apud illos traduxit, virum alioqui magnum Eraſmum Rotherodamum, qui inquit: *Circumſpicite mihi ſodalitatem iſtam Euangelicam; quot habet adulteros, quot temulentos, quot aleatores, quot decoctores, quot alijs vicijs infames? Et hos habent etiam in delicijs, tantùm abeſt, vt vitent. Apoſtoli quò magis vacarent Euangelio, aut abſtinebant ab vxoribus, quas ducere licebat, aut legitimè ductas vertebant in ſorores. Nunc floret Euangelium, quòd ſacerdotes & monachi contra certè leges humanas, contra profeßionem ſuam ducunt vxores? condonetur hoc: Circumſpice, num ca-*

Eraſ. in epiſt. contra pſeud-euangelicos.

ſtior a ſint eorum coniugia, quàm aliorum, quos ducunt pro Ethnicis? agnoſcis, opinor, quas fabellas tibi poſſim referre, ſi liberet. Iam an inter Euangelicos minus indulgeatur libidini, an minus ſit adulteriorum? Quid Argentorati fiat, neſcio: quid alibi compertum ſit, mecum nouit populus. Iã vt donemus iſtis Euangelij præconibus eſſe fas vxores ducere; quis non admiretur, ouiculas mactationi deſtinatas, nihil in hoc mundo quærentes, præter Chriſti gloriam, tot curis diſtrictos, tot afflictionibus obnoxios (quibus accedit & paupertas, onus cùm miſerum, tùm graue) non poſſe viuere ſine vxoribus? quas tamen multi ob leuiores cauſas, aut non ducunt, aut ductas nollent. At iſtis omnis tragœdia exit in cathaſtrophen comicam. Vbi contingit vxor, occinitur, valete & plaudite. Quæ malum eſt iſta tanta ſalacitas, quam tot mala non poſſunt excutere? vnde tanta carnis rebellio in ijs, qui ſe iactant agi ſpiritu Chriſti? Dices: nihil tam fuit vnquam felix in rebus humanis, quin malorũ admixtu vitiaretur: ad bonos verte oculos. Fieri poteſt, vt mea ſit hæc infelici-

Lutheri doctrina ſunt homines deteriores.

tas

tas: mihi adhuc neminem contingit noſſe, qui non videatur ſeipſo factus deterior: Vos, inquit, ſtrenuè clamatis in luxum ſacerdotum, in ambitionem Epiſcoporum, in tyrannidem Romani pontificis, in garrulitatem Sophiſtarum, in preces, ieiunia, & miſſas; nec iſta purgari vultis, ſed tolli: nec omninò quicquam in receptis placet; ſed zizaniam euellitis cum tritico; aut vt melius dicam, triticum euellitis pro zizania. At quid interim nobis profertis meliùs, & Euangelio digniùs, vt ab aſſuetis recedamus? Circumſpice populum iſtum Euangelicum, & obſerua, num minùs illic indulgeatur luxui, libidini, & pecuniæ; quàm faciunt hi, quos deteſtamini? Profer mihi, quem iſtud Euangelium ex comeſſatore ſobrium, ex feroci manſuetum, ex rapaci liberalem, ex maledico benedicum, ex impudico reddiderit verecundum? Ego tibi multos oſtendam, qui facti ſunt ſeipſis deteriores. Et paulò poſt: *Nunquam eorũ Eccleſias ſum ingreſſus, ſed aliquando vidi redeuntes à concione, veluti malo ſpiritu afflatos, vultibus omnium iracundiam ac ferociam mirã præſeferentibus. Sic*

opinor, diſcedunt milites à concione ducis ad prælium exhortati. Quis vnquam vidit in eorum concionibus quenquam fundentem lachrymas, tundentem pectus, aut ingemiſcentem? Et alio loco: *At iſte*, inquit, *populus tam Euangelicus, etiam Turcarum principi dicitur deteſtabilis, quem ait ſeditioni natum: quos ſubinde tumultus excitat? quoties quam leuibus de cauſis procurrit ad arma? ne ſuis quidē Eccleſiaſtis ſatis obtemperans, niſi dicant blanda auribus: profligandi etiam, ſi liberiùs in vitam eorum inuehantur, aut ab opinione diſſentiant. Initio tantū non Deus erat illis Lutherus, nunc iiſdem prorſus delirat, quod nouum de Euchariſtia dogma non recipiat. Nouam verò libertatem Euangelicam, impunè facere, ſentire quod cuique libitum eſt.* Quod ne ipſe quidem primus dux & magiſter eius diſciplinæ diſſimulauit. *Res in medio eſt, nunc maiorem auaritiam, crudelitatem, libidinis audaciam, improbitatem eſſe; quam ante ſub Papatu hæc fuerunt.* Et alibi: ⁎ *Germaniam ſuam, poſt nouum Euangelium, tantùm non obſeſſam videri à diabolo ait.* Quid enim ab illo homine ſanctum, quid

In Poſtil. minor. ſuper Dominica 1. Aduentus, pa. 1. & in cap. 6. ad Galat.

⁎ In cap. 23. Gen. pa. 327.

quid honeſtum, quid caſtum profici-ſci potuit; qui & ipſe primam fidem irritam fecit, damnationem ſibi acquirens, & alijs eius licentiæ vexillum ſuſtulit? Ita vt ſi cætera ſua tueri poſſet, hoc tamen nunquam obtinebat, vt ſe periurum non eſſe probare poſſit. Quam autem non diſſimiles habuerint veteres hæretici mores, q̃ nõ diſſimilia ſtudia, vt putes eoſdem eſſe, vel ex ijſdẽ natos, iuuat ex libro Tertull. cognoſcere. *Non omittã ipſius etiã conuerſationis hæreticæ deſcriptionẽ, quàm futilis, quàm terrena, quàm humana ſit, ſine grauitate, ſine authoritate, ſine diſciplina, vt fidei ſuæ congruens. Inprimis quis Catechumenus, quis fidelis, incertum eſt: pariter audiunt, pariter orant: etiam ethnici, ſi ſuperuenerint, ſanctum canibus, & porcis margaritas, licet non veras, iactabunt. Simplicitatem volunt eſſe poſt rationem diſciplinæ, cuius penes nos curam lenocinium vocant. Pacem quoq; paſſim cum omnibus miſcent. Nihil enim intereſt illis, licet diuerſa tractantibus, dum ad vnius veritatis expugnationem conſpirent. Omnes tument, omnes ſcientiam pol-*

licentur. Ante ſunt perfecti catechumeni, quàm edocti. Ipſæ mulieres hæreticæ quàm procaces, quæ audeant docere, contendere, exorciſmos agere, curationes repromittere, forſitan & tingere: Ordinationes eorum temerariæ, leues, inconſtantes: nunc neophytos cõlocant, nunc ſeculo obſtrictos, nunc apoſtatas noſtros, vt gloria eos obligent, quia veritate nõ poſſunt. Nuſquam facilius proficitur, quàm in caſtris rebellium, vbi ipſum eſſe illic promereri eſt. Itaque alius hodie Epiſcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus. Nam & laicis ſacerdotalia munera iniungunt. Cæterùm, nec ſuis præſidibus reuerentiam nouerunt. Et hoc eſt, quòd ſchiſmata apud hæreticos ferè non ſunt: quia cùm ſint, nõ parent ſchiſmata. Eſt enim vnitas ipſa. Mentior, ſi non etiam à regulis ſuis variant inter ſe, dum vnuſquiſque proinde ſuo arbitrio modulatur, quæ accepit: quemadmodum de ſuo arbitrio ea compoſuit ille, qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam, & originis ſuæ morem, profectus rei. Idem licuit Valentinianis, quod Valentino: idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem

dem innouare. Denique penitùs inſpectæ hæreſes omnes in multis cum authoribus ſuis diſſentientes deprehenduntur. Plerique nec Eccleſias habent, ſine matre, ſine Deo, orba fide, extores quaſi ſigillatæ vagantur. Notata ſunt etiam commertia hæreticorum cum Magis quamplurimis, cum circulatoribus, cum Aſtrologis, cum Philoſophis, curioſitati ſcilicet deditis. Quærite, & inuenietis, vbique meminerunt. Adeò & de genere conuerſationis qualitas fidei æſtimari poteſt: doctrina index diſciplinæ eſt. Negant Deum timendum. Itaque libera ſunt illis omnia & ſoluta. Vbi autē Deus non timetur, niſi vbi non eſt? vbi DEVS non eſt, nec veritas vlla eſt. Vbi veritas nulla eſt, meritò & talis diſciplina eſt. At vbi Deus, ibi metus in Deum, qui eſt initium ſapientiæ. Vbi metus in Deum, ibi grauitas honeſta, & diligentia attonita, & cura ſollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promiſſio emerita, & ſubiectio religioſa, & apparitio deuota, & preſſio modeſta, & Eccleſia vnita, & DEI omnia. Proinde hæc preſſiora apud nos teſtimonia diſciplinæ ad probationem veritatis

ritatis accedunt: à qua diuertere nemini expedit, qui meminerit futuri iudicij: quo omnes nos neceſſe eſt apud Chriſti tribunal aſtare, reddentes rationem, inprimis ipſius fidei. Picardi, atque Anabaptiſtæ dices honeſti ſunt: ſi ſunt, laudo: at cætera deſunt. Nam & Encratitæ, Cathari, Angelici, continentes fuiſſe leguntur: verùm cùm rectam fidem non habuerint, quam vera vitæ integritas ſequitur, fœdi extiterunt hæretici. Virum autem ſanctum, qui integritatis ſuæ cœlitùs teſtimonium acceperit aliquod, vel vnum demonſtrent, qui vel muſcam ſua deuotione & pietate à mortuis excitauerit, & cauſam obtinebunt. An ne id quidem curant, vt aliquos tales habeant? Nam de robore & duratione quid ego dicam? cùm nudius tertius exorti, eodem die more auicularum, quas ephimeras vocant, occidant, & oriantur. Lutherus certè primus huius tragœdiæ excitator dogmati ſuo ſuperuixit, idq; nullo impugnante, nullo perſequente, omnibus autem fauentibus & applaudentibus, ac ad vexillum licẽtiæ quid cre-

erexit effuſo gradu concurrentibus. Res clara verbis non indiget.

TERTIAE NOTAE EXPLIcatio: eam eſſe veram Eccleſiam, quæ ſit Catholica.

CAPVT V.

VErùm nos ad tertiam notam referamus, hæc autem eſt: Illam verè Eccleſiam eſſe, quæ Catholica ſit, hoc autem eſt, per totum orbem terrarum, ac per omnia tempora fuſa. Quam quidem notam maximè ex omnibus vniuerſa ſacra commendat atque celebrat Scriptura: hac vniuerſa antiquitas limites veræ Eccleſiæ ampliſſimè contra omnes hæreticos ſemper tutata eſt. Talis enim reuera Eccleſia quærenda eſt, qualis primis Patriarchis promiſſa eſt: qualem S. Prophetæ adumbrarũt: qualem CHriſtus ipſe eius fundator futuram eſſe prædixit. Primò igitur Abrahæ talis Eccleſiæ ſtatus promittitur: *Benedicam,* inquit, *tibi, & multi-* Geneſ. 22.

plicabo

*plicabo ſemen tuum, ſicut ſtellas cœli, & ve-
luti arenam quæ eſt in littore maris: poſ-
ſidebit ſemen tuum portas inimicorum tu-
orum: benedicentur in ſemine tuo omnes
gentes terræ, quia obediuiſti voci meæ.*
Geneſ. 26. Idem Iſaaco pollicetur Deus: *Benedi-
centur in ſemine tuo omnes gentes terræ,
eò quòd obediuit Abraham voci meæ.* E-
Geneſ. 28. odem modo Iacobo: *Dilataberis ad o-
rientem & occidentem, & ſeptentrionem,
& meridiem: & benedicentur in te, & ſe-
mine tuo, omnes tribus terræ.* Talem fu-
turam prædixerunt Prophetæ om-
nes. *Et dominabitur à mari vſque ad ma-*
Pſalm. 71. *re*, inquit Dauid, *& à flumine vſque ad
terminos orbis terrarum, Et adorabunt e-
um omnes reges terræ, omnes gentes ſerui-
ent ei. Et benedicentur in ipſo omnes tri-
bus terræ, omnes gentes magnificabunt e-
um, & replebitur maieſtate eius omnis ter*
Pſalm. 2. *ra*. Et in alio Pſalmo. *Poſtula à me, &
dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſ
ſeſſionem tuã terminos terræ.* Et in alio.
Pſalm. 21. *Conuertentur ad dominum vniuerſi fines*
Pſalm. 18. *terræ, & vniuerſæ familiæ gentium. Et:
In omnem terram exiuit ſonus eorum, &
in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt
loque-*

loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum. Et item: *Vineam de Aegypto tranſtuliſti: eieciſti gentes, & plãtaſti eam. Dux itineris fuiſti in conſpectu eius: & plantaſti radices eius, & impleuit terram. Operuit montes vmbra eius, & arbuſta eius cedros Dei. Extendit palmites ſuos vſq; ad mare: & vſque ad flumen propagines eius.* Iſaias nõ tam adumbrat, quàm viuis quibuſdam coloribus tã amplos & dilatatos eius fines depingit: *Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuerſa fuerit ad te multitudo maris, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Mãdian & Epha, Omnes de Saba venient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes. Omne pecus Cedar congregabitur tibi, arietes Nabaioth miniſtrabunt tibi. Offerentur ſuper placabili altari meo, & domum maieſtatis meæ glorificabo. Qui ſunt iſti, qui vt nubes volant, & quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Me enim inſulæ expectant, & naues maris in principio, vt adducam filios tuos de longè. Argentum eorum, & aurum*

Pſalm. 79.

Iſaia 60.

rum eorum cum eis, nomini domini DEI tui, & ſancto Iſraël, quia glorificauit te. Et ædificabunt filÿ peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi. In indignatione enim mea percuſsi te, & in reconciliatione mea miſertus ſum tui. Et aperientur portæ tuæ iugiter, die ac nocte non claudentur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & Reges earum adducantur. Gens enim & regnum quod non ſeruierit tibi, peribit: & gentes ſolitudine vaſtabuntur. Gloria Libani ad te veniet, abies, & buxus, & pinus, ſimul ad ornandum locum ſanctificationis meæ, & locum pedum meorum glorificabo. Et venient ad te curui filÿ eorum qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabant te ciuitatem Domini Sion ſancti Iſraël, pro eo, quòd fuiſti derelicta, & odio habita, & nō erat qui per te tranſiret, ponam te in ſuperbiam ſeculorum, gaudium in generationē, & generationem, & ſuges lac gentium, & mamilla regum lactaberis. Et ſcies, quia ego Dominus ſaluans te, & redemptor tuus fortis Iacob. Pro ære afferam aurum, & pro ferro afferam argentum, &

pro lignis æs, & pro lapidibus ferrum. Et ponam viſitationem tuam pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam. Et alio loco: *Lauda ſterilis quæ non paris, quoniam multi filij deſertæ magis, quàm eius quæ habebat virum. Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ſemen enim tuum gentes hæreditabit.* Lapis apud Danielem exciſus abſque manibus, excreſcit, fit in montem magnũ, & replet vniuerſam terram. *Tumultuabit à multitudine gentium,* inquit Micheas. *Poteſtas eius à mari vſque ad mare, & à fluminibus vſque ad fines terræ,* inquit Zacharias. *Ab ortu ſolis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni lòco ſacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda: quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum,* dicit Malachias. *In illa die erit Dominus vnus, & erit nomen eius vnum, & reuertetur omnis terra vſque ad deſertum,* inquit Zacharias. *Et omnes qui reliqui ſunt de vniuerſis gentibus, aſcendent ab anno in annum, vt adorent regem Dominum exercituum.* Et hæc quidem Prophetæ prædixerunt.

Iſai. 54. *Dan. 2.* *Michea 2.* *Zach. 9.* *Malach. 1.*

Idem aũt & Chriſtus Domin' docuit:
Marc.16. *Euntes, inquit, in mundũ vniuerſum, prædicate Euangelium omni creaturæ, &c. illi autem profecti prædicauerunt vbique, &c.*
Actor.1. Item. *Et eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in omni Iudæa & Samaria, &*
Luc.24. *vſque ad vltimum terræ.* Et alio loco. *Oportuit Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remiſsionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hieroſolyma.* Et iterum. *Amen amen dico vobis: oportet prædicari hoc Euangelium in vniuerſo mundo.* Et omnem particularitatem excludens alio loco ad-
Matth.24. dit: *Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hic eſt Chriſtus, aut illic, nolite credere. Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ, & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorem inducantur, ſi fieri poteſt, etiam electi: Ecce prædixi vobis. Si ergo dixerint vobis. Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Sicut enim fulgur exit ab oriente, & paret vſque in occidentem, ita erit & aduentus filij hominis. Vbicunque fuerit corpus, illuc*

luc congregabuntur & aquilæ. Et item: *Et mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum.* Et in Actis: *Erant* Actor. 2. *autem in Hieruſalem habitantes Iudæi viri religioſi ex omni natione quæ ſub cælo eſt. Facta autem hac voce, conuenit multitudo, & mente confuſa eſt, quoniam audiebat vnuſquiſque lingua ſua illos loquentes. Stupebant autem omnes, & mirabantur dicentes: Nónne ecce omnes iſti qui loquuntur Galilæi ſunt? Et quomodo nos audiuimus vnusquisque linguam noſtram, in qua nati ſumus? Parthi & Medi, & Elamitæ, & qui habitant Meſopotamiam, Iudæam & Cappadociam, Pontum & Aſiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum & partes Libiæ, quæ eſt circa Cyrenen, & aduenæ Romani, Iudæi quoque & Proſelyti, Cretes & Arabes, audiuimus eos loquentes noſtris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad inuicem dicentes: Quidnam hoc eſt?*

Cur hoc loco ipſi Doctores omnium gentium linguis loquuntur, quā quod ad omnes gentes fidem prædicare debebāt? Quod ſignum, cùm euidentiſſimum ac certiſſimum ſit, & quo nullum ferè clariùs & illuſtriùs in ſacris ſcripturis explicatur, & quòd vel ſolum ad faciendam fidem abundè ſufficit; nemo fuit inter veteres illos ſanctos Patres, qui veram ſpōſam Ieſu Chriſti hoc ipſo ſigno & nota ab falſis Eccleſijs non diſtinxerit, nemo qui huc non prouocauerit. Iuuat aliquos ex vetuſtioribus in mediū proferre: nam omnium teſtimonia adſcribere, infinitæ prolixitatis negotium eſſet. Primus ferè omnium poſt Apoſtolorum tempora, qui cum hæreticis cōgreſſus eſt, Irenæus fuit. Hic eo ſigno huncin modum ſui temporis conuincit hæreticos. *Eccleſia, inquit, per vniuerſum orbem vſque ad fines terræ ſeminata, & ab Apoſtolis, & à diſcipulis eorum accepit eam fidem, quæ eſt in vnum Deum patrem omnipotentem, qui fecit cœlum & terram, mare, & omnia quæ in eis ſunt. Et in vnum Ieſum Chriſtum filium*

Lib. 1. aduerſus hæreſes, cap. 2.

filium Dei, incarnatum pro noſtra ſalute: Et in Spiritum ſanctum, qui per Prophetas prædicauit diſpoſitiones Dei & aduentum, & eam, quæ eſt ex virgine generationem, & paſſionem, & reſurrectionem à mortuis, & in carne in cælos aſcenſionẽ dilecti Ieſu Chriſti Domini noſtri, & de cælis in gloria patris aduentum eius ad recapitulanda vniuerſa, & reſuſcitandam omnem carnem humani generis: vt Chriſto Ieſu Domino noſtro, & Deo, & Saluatori, & regi, ſecundum placitum patris inuiſibilis, omne genu curuetur, cæleſtium, terreſtrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur ei, & iudicium iuſtum in omnibus faciat. Spiritualia quidem nequitiæ, & angelos tranſgreſſos, atque Apoſtatas factos, & impios, & iniuſtos, & iniquos. & blaſphemos homines in æternum ignem mittat: iuſtis autem & æquis, & præcepta eius ſeruantibus, & in dilectione eius perſeuerantibus quibusdam quidem ab initio, quibusdam autem ex pœnitẽtia, vitam donans, incorruptelam loco muneris conferat, & claritatem æternam circũdet. Hanc prædicationem cùm acceperit, & hanc fidem quemadmodum prædiximus,

Eccleſia, & quidem in vniuerſum mundũ diſſeminata diligenter cuſtodit, quaſi vnã domum inhabitans, & ſimiliter credit ijs, videlicet quaſi vnam animam habens, & vnum cor, & conſonanter hæc prædicat, et docet, & tradit, quaſi vnum poßidens os. Nã & ſi in mundo loquelæ diſsimiles ſunt, ſed tamen virtus traditionis vna & eadẽ eſt: Et neq; hæ, quæ in Germania ſunt fundatæ Eccleſiæ, aliter credũt, aut aliter tradunt, neq; hæ, quæ in Hiberis ſunt, neq; hæ, quæ in Celtis, neq; hæ, quæ in oriente, neq; hæ, quæ in Aegypto, neq; hæ, quæ in Libia, neq; hæ quæ in medio mundi ſunt conſtitutæ: ſed ſicut Sol creatura Dei in vniuerſo mundo vnus & idem eſt; ſic & lumen prædicatio veritatis vbique lucet, & illuminat omnes homines, qui volunt ad cognitionem veritatis venire. Et neque qui valde præualet in ſermone ex ijs, qui præſunt Eccleſiis, alia quàm hæc sũt, dicet: nemo enim ſuper magiſtrum eſt: neq; infirmus in dicẽdo deminorabit traditionem. Cùm enim vna & eadem fides ſit, neq; is, qui multum de ea poteſt dicere ampliat, neq; is, qui minus, deminorat. Et de Eccleſiæ quidem vniuerſalitate hæc.

De

De iſtorum autem diſſidijs, ac inconcinna paucitate illud: videamus, inquit, nunc & eorum inconſtantem ſentētiam, cùm ſint duo vel tres, quēadmodum de eiſdem non eadem dicant, ſed & nominibus, & rebus contraria reſpondent. Irenæum ſecut⁹ eſt Tertull. qui eandem texit contra Iudæos Geographiam, in hūc modum: *Cui enim & aliæ gentes crediderunt, Parthi, Medi, Elamitæ, & qui inhabitant Meſopotamiam, Armeniam, Phrygiam, Cappadociam, & incolentes Pontum & Aſiā, Pamphiliam immorantes Aegyptū, & regionem Aphricæ, quæ eſt trās Cyrenen, inhabitantes, Romani, & incolæ, tunc & in Hieruſalē Iudæi, & cæteræ gentes, vt iam Getulorum varietates, & Maurorū multi fines, Hiſpaniarum omnes termini, & Galliarum diuerſæ nationes, & Britannorum inacceſſa Romanis loca Chriſto vero ſubdita, & Sarmatarū, & Dacorum, et Germanorum, & Scytharum, & abditarū multarum gentium, & prouinciarū, & inſularū multarum nobis ignotarum, & quæ enumerare minus poſſumus. In quibus omnibus locis Chriſti nomen, qui iam venit, reg*

In lib. contra Iudæos.

nat: vtpotè ante quem omnium ciuitatum portæ ſunt apertæ, & cui nullæ ſunt clauſæ, ante quem ſeræ ferreæ ſunt comminutæ, & valuæ æreæ ſunt apertæ. Quanquã & iſta ſpiritaliter ſint intelligenda, quo præcordia ſingulorum varijs modis à diabolo obſeſſa fide Chriſti ſint reſerata, attamen perſpicuè ſunt adimpleta, vtpotè in quibus omnibus locis populus nominis chriſtiani habitet. Quis enim omnibus regnare potuiſſet, niſi Chriſtus Dei filius? qui omnibus in æternum regnaturus nunciabatur. Et de vniuerſalitate quidem veræ Eccleſiæ hęc. De iſtorum autem orbitate & pugnis illud. *Mentior (ait Tertullianus) ſi nõ etiam à regulis ſuis variãt inter ſe, dũ vnuſquiſq; proinde ſuo arbitrio modulatur, q̃ accepit: quemadmodũ de ſuo arbitrio ea compoſuit ille, qui tradidit. Agnoſcit naturam ſuam, & originis ſuæ morem, profectus rei, idem licuit Valentinianis, quod Valentino, idem Marcionitis, quod Marcioni, de arbitrio ſuo fidem innouare.* Et paulò ſuperiùs: *Vnde extranei & inimici Apoſtolis hæretici, niſi ex diuerſitate doctrinæ, quam vnuſquiſque de ſuo arbitrio aduerſus Apoſtolos, aut protulit*

Lib. de præſcriptione hæreticorum.

tulit, aut recepit? Illic igitur adſcripturarum & expoſitionum adulteratio deputanda eſt, vbi diuerſitas inuenitur doctrinæ.
Quid illud quàm magnificum Auguſtini teſtimonium? *Vt omittam ſynceriſſimam ſapientiam, multa ſunt alia quæ in Catholicæ Eccleſiæ gremio me iuſtiſſimè teneāt. Tenet conſenſio populorum atq; gentiū, tenet authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata. Tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionē Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum ſucceſſio ſacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomē, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cum omnes hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum vel baſilicam ſuam, vel domum audeat oſtendere. Tenenda eſt nobis Chriſtiana religio, & eius Eccleſiæ communicatio, quæ Catholica eſt, & Catholica nominatur, non ſolùm à ſuis, verùm etiam ab omnibus inimicis. Velint enim nolint vel ipſi quoq; hæretici, & ſchiſmatum alumni, quando*

Contra epiſt. fundamenti.

non cum ſuis, ſed cum extraneis loquũtur, Catholicam nihil aliud, quam catholicam vocant. Non enim poſſunt intelligi, niſi hoc eam nomine diſcernant, quo ab vniuerſo orbe nuncupatur. Quid Hieronymus? *Breuem,* inquit, *tibi apertamq́ animi mei ſententiam proferam. In illa eſſe Eccleſia permanendum, quæ ab Apoſtolis fundata, vſq; ad diem hanc durat: Sicubi audieris eos, qui dicuntur Chriſti, non à Domino Ieſu Chriſto, ſed à quoquam alio nuncupari, vtputa Marcionitas, Valentinianos, Montenſes ſiue Campitas: ſcito non Eccleſiam Chriſti, ſed Antichriſti eſſe Synagogam. Ex hoc enim ipſo, quod poſteà inſtituti ſunt, eos ſe eſſe iudicant, quos futuros Apoſtolus prænunciauit.* Et in alio loco: *Stultum eſt eum paruo loco vel abſcondito quærere, qui totius mundi lumen eſt. Eccleſia porrò Catholica ibi eſt, vbi eſt fides Catholica. Fides autem Catholica ea eſt, quæ per orbem vniuerſum, iuxta Chriſti præceptum, eadem ſemper annunciatur: nec vel tempore, vel locis vnquam variatur: à qua ſi quis diſſentiat, is Catholicus non eſt, quod ſingularem quandam opinionem, non vnam communem omnium fidem amplecti,*

Aduerſus Luciferianos.

Ad Damaſum Papam.

plecti videtur. Quid Pacianus? *Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus verò cognomen: illud me nuncupat, iſtud oſtendit: hoc probor, inde ſignificor. Et ſi reddenda poſtremi Catholici vocabuli ratio eſt, & exprimenda de Græco interpretatione Romana: Catholicus vbiq; vnum, vel vt doctiores putant, obedientia omnium nuncupatur mandatorum ſcilicet Dei. Ergò qui Catholicus, idem obediens: qui obediens, idem eſt Chriſtianus, atque ita catholicus Chriſtianus eſt. Quare ab hæretico nomine noſter populus hac appellatione diuiditur, cùm Catholicus nuncupatur.* Hactenus Patres. *Epiſto. prima ad Sympronianum Nouatianum.*

Verùm, quoniam hoc ſignum, qđ illos tantoperè vrget, varijs interpretationib⁹, ſimiliter vt & ſuperiora declinare ſolent: ideò paucis quid ſit catholicum eſſe, explicemus. Cùm igitur Catholicam ſiue vniuerſalem Eccleſiam dicimus, nō illud intelligim⁹, quòd omnes homines, quicunq; vbique ſunt, contineat, hoc enim nunquam futurū fuiſſe, figura deſignabat Regni Saul. Quem & ſi vniuerſus Dei populus ſequutus fuit, nō defuerunt *Catholicum eſſe quid.*

tamen filij Belial, qui receſſerunt ab eo: de quibus illud ſcriptum eſt: *Et abijt cum eo pars exercitus, quorum tetigerat Deus corda. Filij verò Belial dixerunt: Num ſaluare nos poterit iſte? Et deſpexerunt eum, & non attulerunt ei munera.* Neque in eam ſententiam Catholicã accepimus, quòd nulli Iudæi, nulli gẽtiles, hæretici nulli, qui eam ipſam ita vti dictum eſt exerceant, eiuſque ſtabilitatem ac firmitatem ſuis impreſſionibus demonſtrent, exſtare debuerint. Virtus enim in aduerſis probatur, & vbi deſunt certamina, deſunt & coronæ. Itaque & Iudæi ad veſperam vſque, quando venerit plenitudo gentium conuertentur: & gentiũ vocatio ad extremum vſque iudicij diem continuari debuit. Quod in filijs Iſrael ſimiliter adumbratum fuit, qui, & ſi terra promiſſionis potiti erant; reliquerat tamen Dominus Philiſtæos, Chananæos, & alios multos, qui populum illum erudirent, atque exercerent, rebuſque ſecundis, aliquando inſolentem, & elatum deprimerent: de quibus gentibus ſcriptura inquit:

inquit: *Hæ ſunt gentes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & omnes, qui non nouerant bella Chananæorũ: & poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliãdi.* Ne igitur Chriſtiani aduerſarijs carentes (quod in concione habita de delenda Carthagine dixit aliquando apud Romanos Scipio Naſica) otio torperent, vel in eadem fide tepeſcerent; pientiſſimus Deus, quò cautiùs viueretur; hoſtes in medio eius dereliquit. Et Iſraelitis Aegypto egreſſis obſtitit hoſtis in faciem, permanſit in medio eorum ſemper. Similiter idem prudẽs paterfamiliâs, permiſit lupos circuire gregem Euangelicum, vineam vulpes ſuffodere, agros euertere: vtque fides ex ipſa contentione haberet meritum, voluit in Eccleſia ſua poſt prædicatum Euangelium, & fidẽ ſuſceptam, ne vnquam deeſſet hęreticus, qui illam vexaret. Neque deniq; ita Catholicam intelligimus, quòd nullæ hæreſes, nulla ſchiſmata in ea ipſa futura ſint: prædixit enim Paulus, *oportere hæreſes eſſe, vt qui probati ſunt,* Iudic. 3. 1. Corin. 11.

ma-

manifeſti fiant. Nam aliàs, vel hac ipſa nota nihil opus eſſet, niſi inuenirentur alij, à quibus per eam ita, vt & per alias diſtinguerentur particulares cœtus. Idque ipſum multis verbis Tertullianus docet. *Conditio præſentium tẽporum (fratres) etiam hanc ammonitionem prouocat noſtram, non oportere nos mirari ſuper hæreſes iſtas, ſiue quia ſunt; futuræ enim prænunciabantur: ſiue quia fidem quorundam ſubuertunt; ad hoc enim ſunt: (1.) vt fides habẽdo tentationem, haberet etiam probationem. Vanè ergo & inconſideratè plerique hoc ipſo ſcandalizantur, quòd tantùm hæreſes valeant (2.) quãtum (non valerent) ſi non fuiſſent: cùm quod ſortitum eſt (vt) omnimodò ſit, ſicut cauſam accepit, ob quã ſit, ſic vim cõſeqtur per quam ſit: nec eſſe non poſſit. Febrem denique inter cæteros mortiferos & cruciarios exitus erogando homini deputatam, neque quia eſt miramur; eſt enim: nẽque quia erogat hominem, ad hoc enim eſt. Proinde hæreſes ad languorem & interitũ fidei productas, ſi expaueſcimus hoc eas poſſe, prius eſt vt expaueſcamus hoc eas eſſe,*

quæ

quæ dum ſunt, habent poſſe: & dum poſſũt habent eſſe. Sed enim febrem vt malum, et de cauſa, & de potentia ſua, vt notũ eſt, abominamur potiùs quã miramur, & quantum in nobis eſt præcauemus, (3.) non habẽtes abolitionem eius in noſtra poteſtate, Hæreſes verò mortem æternam, et maioris ignis ardorẽ inferenteis, malunt quidẽ mirari, quòd hoc poſſint, quã deuitare ne poſſint: cùm habeant deuitandi poteſtatem. Cæterùm nihil valebunt, ſi illas tantũ valere non mirentur. Aut enim dum mirantur, in ſcandalũ ſubminiſtrãtur: aut quia ſcandalizantur, ideò mirantur, quòd tantùm valeant, quaſi ex aliqua veritate veniãt. Mirum ſcilicet vt malum vires ſuas habeat: niſi quòd hæreſes apud eos multum valẽt, qui in fide non valent. Hęc Tertul. Quam eandem totã cauſam pulcherrimè explicat D. Auguſt. qui vnus pro omnibus iſtis in orbe Chriſtiano valuit sẽper, & meritò valere debet. *In quibus ergò gentibus nondum eſt Eccleſia, oportet vt ſit, non vt omnes qui ibi fuerint credant: oẽs enim gentes promiſſæ ſunt, nõ omnes homines omnium gentium. Non. n. omnium eſt fides. Credit itaq; omnis gẽs in omni-*

De ſupremo mundi die, Epiſt. 80. Tomo 2.

omnibus, qui electi ſunt ante conſtitutionē mundi, in cæteris non credit, & credentes odit: quomodo enim & illud implebitur: E-
Matth.24. *ritis odio omnibus gentibus propter nomen meum: niſi in omnibus gentibus ſint, & qui oderint, & quos oderint? Quo pacto igitur ab Apoſtolis eſt prædicatio iſta completa, quando adhuc vſque ſunt gentes, quod certiſſimum eſt nobis, in quibus modo cœpit, & in quibus nondum cœpit, impleri?*
Actor.1. *Non itaque ſic dictum eſt Apoſtolis: Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & in tota Iudæa, & Samaria, & vſque in extremum terræ, tanquam ipſi ſoli quibus tunc loquebatur, tantum munus fuerint impleturi: ſed ſicut eis ſolis videtur dixiſſe, quod di-*
Matth.28. *xit: Ecce ego vobiſcum ſum vſque in conſummationem ſeculi: quod tamen eum vniuerſæ Eccleſiæ promiſiſſe, quæ alijs morientibus, alijs naſcentibus, hic vſque in ſeculi conſummationem futura eſt, quis nō intelligat?*

Cùm igitur Catholicum dicimus, illud cum Vincentio Lirinenſe intelligimus, quod vbique eſt, quod ſemper fuit, quæ inter omnes repetitur. In quorum primo eſt vniuerſitas, in ſecun-

ſecundo antiquitas, in tertio conſenſus: vt illa ſit Eccleſia Catholica, quæ vbique ſit, hoc autem eſt, quæ non aut Geneuæ, aut VVittembergæ, aut Romæ tantum colatur; ſed quæ vbique terrarum ita inueniatur, vt nulla pars mundi exiſtat, nulla prouincia, nulla natio, in qua eius aliquam portionem non reperias. Ita vt in alijs quidem partibus plura eius membra ſint, in alijs pauciora, vbique tamen ſemen hoc benedictum ſparſum creſcat ac floreat. Tale enim illud eſt: *In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Non ſunt loquelæ neque ſermones, quorum non audiantur voces eorum.* Et, omnes gentes quaſcunque feciſti, venient & adorabunt coram te Domine. Et in Apocalypſi: *Redemiſti nos Deus in ſanguine tuo, ex omni tribu, lingua, populis, & natione, & feciſti nos Deo noſtro regnum.* Pſal. 18. Pſal. 85. Apoc. 5.

Vt igitur illa erit Catholica Eccleſia, quæ vbiq; in omni mundi parte, in omni prouincia, in omni gente & natione colitur; ita illud Catholicũ, quod vbiq; laudatur, prædicatur, do-

cetur. Ille Catholicus, qui cum orbis terræ conſenſum ſequitur: qui huic ſenſui, nõ hominis cuiuſpiam authoritatem, non amorem, nõ ingenium, non eloquentiam, nõ doctrinam anteponit; ſed hæc cuncta deſpiciens, orbis terrarum conſenſum vbiq; in omnibus ſequitur. Conſenſus .n. & conſpiratio omnium gentium, dicebat Marcus Cicero, vox naturæ eſt exiſtimandus. Conſenſus omnium membrorum Chriſti, vox Chriſti & Spirit' ſancti eſt, qui oẽs ſequitur, errare non poteſt. Neq; enim cuiquam vni mor-
Ioan.16. talium dictum eſt: Mittam tibi ſpiritum paracletum; ſed, mittam vobis, qui vos docebit omnem veritatem. Neq; priuatim aut ſeparatim ipſis Apoſtolis Spiritus ſanctus datus eſt; ſed omnibus ſimul in vnum locum con-
Actor.2. gregatis: *Erant, inquit ſcriptura, omnes pariter ſedentes in eodem loco, & repleti ſunt omnes Spiritu ſancto, &c.*

Catholicum igitur eſt, quod vbiq; eſt; ſed & quod ſemper. Vt illa ſit vera Eccleſia, non quæ nunc primùm occidentibus ſæculis exorta fuerit; ſed

quæ

quæ à principio fuit, per omneſq; decurſus temporum progreſſa, ad noſtram vſq; peruenerit ætatẽ. Ita enim dictum eſt: *Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi.* Et alio loco: *Amen dico vobis, non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant.* Et Paulus populum Chriſtianum, mortem Domini annunciaturum prædixit, donec ipſe veniat. Matth. vlt. Luc. 21. 1. Cor. 11.

Vt aũt illa eſt Catholica Eccleſia, quæ ſemper eſt: ita illud Catholicũ, quod ſemp, vel vbiq;, cõſtanti doctrina traditur. Ille Catholicus, qui id credit, id ſequitur, quod ſemper creditũ eſt, & quod ſemp fideles ſunt ſequuti. At dices fortaſſe: Quomodo igitur illud tanquam Catholicũ, quod ſemper in Eccleſia creditum eſt, ſequar; cùm vt ipſi homines ita & ſenſus eorum iam demortui ſunt? Ita quidem eſt, homines illi, qui ſęcula noſtra anteceſſerũt, vtpotè mortales nati, mortui ſunt, aut potius ad vitã longè magis hac noſtra vitalem tranſlati; fides tamẽ & ſenſus illorum viuit & viget. Vbi nam dices? in locis communib'

Philippi fortaſſe, aut Caluini inſtitutionibus? Nequaquam: nam iſti heri & nudiuſtertius exorti, nobiſcum ſimul vixerunt. Vbi igitur? In ampliſſimo illo totius vetuſtatis & antiquitatis theſauro atque depoſito, Conciliorum, inquam, atque Decretorum libris, in quibus tanquam depoſitis quibuſdam, vltimam voluntatem ſuam, fidem, & ſenſus ſuos, tanquam teſtamento & vltima conſignatione primitiua reliquit Eccleſia. In ſcriptis item, ac commentarijs veterum Patrum, qui illud, quod de ſingulis rebus ſuo tempore Eccleſia ſenſit, quæ iudicia, & qui ſenſus eius de rebus omnib⁹ fuerint, quid item aut docuerint, aut crediderint, ipſi nobis tradiderunt. In vſu denique ipſo veteri, & more, ritibus, & cærimonijs, quæ à maioribus noſtris, tanquam hęreditate quadam, relicta atque tradita, ad hanc vſque diem ſanctè & intemeratè conſeruamus. In ipſis ad extremum iuribus, legibus, priuilegijs, publicis tabulis, templis deniq;, ſtatuis, publiciſque ædificijs. Hæc enim

nim vniuerſa ſunt veluti certa & impreſſa veſtigia quædam, & monumēta eorum, qui nos anteceſſerunt hominum ac fidei doctrinæ. Quæ, qui vel ipſe non cognouit, vel ab his qui hæc cognouerunt nō diſcit; quomodo Catholicus dici poſſit, non video. Quid ſi amplius extincta eſſe velit? quid ſi noua & recens confiĉta pro veteribus obtrudat? quid ſi omnem vetuſtatem abrogari cupiat? quid ſi earum rerum inimicus ſit? quid ſi eas de manibus ſuorum excutiat? quid ſi omnem authoritatem illis abroget? erítne hic Catholicus, aut aliquo modo dici poterit? aut habebítne Catholicam fidem? Nequaquam profectò. Eant igitur iſti, & à cerdonibus, atq; ſutoribus, mulierculis etiam ſi placet, fidem Catholicam, quæ tanta eruditionis & antiquitatis ſuppellectili opus habet, diſcant. Et tamen putant ſe ſolos videre, in clariſſimaque luce verſari, cùm cœci ſint, ac in denſiſſimis tenebris verſentur. Illud igitur eſt Catholicum, quod vbique eſt, & quod ſemper fuit. Sed & quòd in-

ter omnes, nō quidem inter omnes, quod iam dictum eſt numero, ſed inter omnes, gente, lingua, natione, tribu, ordine, & cōditione. Non enim, inquit Paulus, eſt diſtinctio Iudæi, neque Græci, non Barbari, nec Scythæ, non ſeruus & liber, non maſculus & fœmina; ſed omnia in omnibus eadē fides, idem conſenſus omnium, vt ſit illud, quod ſuperius diximus: *Egreſſi ſunt filij Iſrael, & pariter pugnarunt vt vir vnus.* Et illud: *Erat,* inquit, *omnibus cor vnum, & voluntas vna.*

Concludamus igitur, illam veram Eccleſiam eſſe, quæ Catholica ſit. Catholica autem erit, quæ vbique, quæ ſemper, quę inter omnes, ita vti dictū viget. Vtq; nomen ipſum Catholicū, quod vniuerſale ſignificat ex aduerſo hæreſi, quæ à parte deſignat opponitur, quomodo illud à parte Nouati eſſe, à parte Donati, à parte Lutheri dicitur; ita res ipſa, Catholicū inquā eſſe & hæreticū maximè pugnant atque diſſident, plurimumq; à ſe diſtinguuntur. Catholica .n. Eccleſia, veluti vitis quædam abundans in lateribus

domus

domus Dei creſcit: filij eius tanquam nouellæ, in conſpectu menſæ eius virent, vitis tota, vitis plena, vitis abundans & frugifera: hæreſes autem veluti ſarmenta quædam inutilia, à vite amputata, arida & mortua, vndique vitem temerè circumiacentia, ac ſua ariditate, niſi amputentur & expurgentur, eam ſiccantia ac corrodentia: Itaque cætera quidem nomina, ferè omnia vti dictum eſt impudica præſumptione hęretici ſibi vſurpãt, ita, vt ſe Angelicos, Apoſtolicos, Euangelicos dicant; Catholicos certè nunquam ſe nominare auſi ſunt. Itaque dicit Auguſtinus: *Quærenti peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur, nullus hæreticorum, aut Baſilicam ſuam, aut domum audet oſtendere. Quæ cauſa? non enim vbiq; ſunt, neque ſemper ſunt, neq; omnes ſunt; ſed heri & nudiuſtertius exorti vno die occidũt.* Quare nõ niſi ſub certo nomine, inquit Vincẽti⁹ Lyrinen. certo loco, certo tẽpore deſcribuntur. Eccleſiæ aũt tantum ea nota cõuenit, vt ab ea ſola cognominetur. Cùm igitur Catholicam Eccle

ſiam quærimus, quæ vbique eſt, quæ ſemper eſt, quæ inter omnes; eamque ſequamur, illi adhæreamus, ab ea nos nulla ratione dimoueri patiamur. Quiſquis verò, vti præclarè monet idem Lyrinen. quamuis ille ſanctus, & doctus, quamuis Epiſcop⁹, quamuis Confeſſor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes ſenſerit; id inter proprias, & occultas, & priuatas opiniunculas, à communis publicæ ac generalis ſententiæ authoritate ſecretum ſit: nec cum ſummo æternæ ſalutis periculo, iuxta ſacrilegam hæreticorum & ſchiſmaticorum conſuetudinem, vniuerſalis dogmatis veritate dimiſſa, vnius hominis nouitium ſectemur errorem. Velint enim nolint, inquit Auguſtinus, nos Catholicos appellent, ſe verò quiduis potius: qua cauſa? num nouitate vocis offenſi? nequaquam: antiquiſſimum enim eſt: num ſignificato? at auguſtiſſimum: num vſu? atque omnibus bonis frequentiſſimum: quæ igitur cauſa? nulla profectò alia, niſi quòd Catholici non ſint. Quos

non

nõ modò à Catholicorum nomine, ſed à Chriſtiano etiam lege ſua D. Imperatores excluſerunt.

VALENTINVS LEONTIO. Damnato portentuoſæ ſuperſtitionis auctore Neſtorio: nota congrui nominis eius inuratur gregalibus; ne Chriſtianorum appellatione abutantur. Sed quemadmodum Ariani ab Ario, lege diuæ memoriæ Conſtantini, ob ſimilitudinem impietatis, Porphyriani à Porphyrio nuncupantur; ſic vbique participes nefariæ ſectæ Neſtorij, Neſtoriani vocentur. Vt cuius ſcelus ſunt in deſerendo Deum imitati, eius vocabulum iure videantur eſſe ſortiti. Necnon impios libros nefandi & ſacrilegi Neſtorij aduerſus venerabilem orthodoxorum ſectam, decretaque ſanctiſſimi cœtus antiſtitum Epheſi habiti, ſcriptos habere, aut legere, aut deſcribere audeat quiſquam: quos diligenti requiri ſtudio, aut publicè comburi decernimus. Ita vt nemo in religionis diſputatione aliquam ſupradicti nominis faciat mentionem: aut quibuſdam eorum habendi conſilij gratia in ædibus, aut villa, aut ſuburbano ſuo, aut ſolo quolibet, aut alio loco cõ-

Decretũ Imperatoris. De hæreticis Manichæis lege 6.

uēticulam clam aut apertè præbeat. Quos omnes cœtus celebrandi licentia priuari ſtatuimus, ſciētibus vniuerſis violatorem huiuſmodi legis publicatione bonorum eſſe coercendum.

QVARTAE NOTAE EXPLIcatio: eam veram Eccleſiam eſſe, quæ ſit Apoſtolica.

CAPVT VI.

VErum nos ad vltimam notam explicandam tranſeamus. Ea autem eſt, nos eam veram Eccleſiam credere, quæ ſit Apoſtolica. Indicat & explicat hanc notam ipſe Dominus: *Et ego tibi dico Petre: quia tu*
Matth. 16. *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus illam.* Nō ad Petrum dices hæc verba referri. Ergò ne ad Chriſtum quidem illa referentur: *Tu es Chriſtus filius Dei viui.* Alter enim locus alterum ſequitur. Vtitur item
Ephes. 4. hac eadem nota D. Paulus: *Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum*

&

& Prophetarum ipſo ſummo angulari lapide CHriſto IESV. Quod fundamentum Apoſtolorum, ipſe interpretatur: *Vt ſapiens, inquit, artifex fundamentum ieci, alius ſuperædificauit.* Vtitur eodem modo D. Ioannes: *Veni, & oſtēdam tibi ſponſam, vxorem agni, & murus ciuitatis fuit, habens fundamenta duodecim, & in ipſis duodecim nomina duodecim Apoſtolorum & agni,* Ad hanc item tanquam ſacram anchoram, veteres confugerunt: huic ſoli promiſſum ſpiritum veritatis in æternū ſibi perſuaſerunt: hanc denique vt murum ahæneum vniuerſis infidelium machinis & arietibus oppoſuerunt: hoc telo omnes priorum Gnoſticorum copias confodit Tertullianus: huiuſmodi argumento Nouatianos coarguit Cyprianus lib. 1. epiſt. 6. In hoc aſylum ſe recepit Hieronymus aduerſus tot Orientis ſectas diſſectas, vt indicat ipſe epiſt. ad Damaſum, & Dialog. contra Luciferianos. Parmenianum, & Donatiſtas, hoc laqueo præfocat Optatus Mileuitanus, lib. 2. Iſti' ſucceſſionis cōſideratione, quaſi arctiſſi-

1. Cor. 3.

Apoc. 21.

ctiſſimo vinculo retentum,& fortiſſimis repagulis conſeruatū ſe in gremio Catholicæ Eccleſiæ affirmat frequenter Auguſtinus,libr.cōtra epiſt. Manich. cap. 4. Pſalmo contra partem Donati. epiſt.163. &165. libr.de vtilitate credendi, cap.17. &49.libr. quæſtionum veteris & noui Teſtamenti,quæſt.110.libr.2.contra literas Petiliani cap. 51 Hac nota ſanctiſſimi Imperatores populis ſibi à Deo creditis eam commonſtrant.

Gratian. & Valent. & Theodo.

Decretum Imperatorum. *Cunctos populos quos clementiæ noſtræ regit imperium, in tali volumus religione verſari, quam diuinum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat: quamque Pontificem Damaſum ſequi claret. Et Petrum Alexandriæ Epiſcopum virum Apoſtolicæ ſanctitatis, hoc eſt, ſecundum Apoſtolicam diſciplinam, Euangelicamq́; doctrinam, patris, & filij, & Spiritus ſancti, vnam deitatem ſub pari maieſtate, & ſub pia trinitate credamus. Hanc legem ſequentes Chriſtianorum Catholicorum nomen iubemus amplecti; reliquos verò demen-*

dementes, veſanoſque iudicantes, hæretici dogmatis infamiam ſuſtinere diuina primum vindicta, poſt etiam motus animi noſtri, quem ex cœleſti arbitrio ſumpſerimus, vltione plectendos.

Illa igitur Apoſtolica Eccleſia erit. Primùm, quam ipſi fundarunt Apoſtoli: *Vti bonus artifex*, inquit Paulus, *fundamenta ieci, alius autem ſuperædificauit*. Quomodo Romanam quidem Petrus: Aſianam Ioannes: Perſicam Simon & Iudas: Indicam Thomas & Bartholomeus: Aethiopicam Matthæus: Achaicam Andreas: D. Paulus Syriacam, Antiochenam, Theſſalonicam, Philippenſem, & cæteras Græcas.

Reuchlinus lib. 3. de verbo mirifico cap. 17. Poſtellus lib. de vniuerſalitate.

Deinde quæ non partem aliquam tantum Apoſtolicæ doctrinæ; ſed vniuerſam doctrinam Apoſtolorum complexa eſt, ab eaque ne latum quidem vnguem diſcedit. Quam quidem Apoſtolicam doctrinam in duas partes diſtinctam eſſe, ſuperiori libro ex Paulo docuimus. In eam, quæ oretenus prolata eſt, ac in moribus hominum conſtituta: & eam quam

epiſto-

epiſtola atque atramento contineri docet Ioannes. Quod idem clarè D.

Dionyſ. ca. 1. de cæleſti Hierarchia.

Dionyſius Areopagita tradit: *Eloquia diuina duplicis, inquit, generis ſunt, nimirum quædam in ſanctis & Theologicis libris nobis commendata: alia præterea, quæ ex animo in animum medio intercurrente verbo, ſine literis transfuſa ſunt. Siquidem primi illi noſtri ſacerdotes, duces, Apoſtoli, ſumma illa & ſuperſtantialia, partim ſcriptis, partim non ſcriptis inſtitutionibus nobis tradiderunt*. Idem Ireneus. *Quid autem ſi neq; Apoſtoli ſcripturas reliquiſſent nobis, nōne oportet ſequi ordinem traditionis, quam tradiderūt ijs, quibus committebant Eccleſias?*

Irenæus lib. 3. cap. 4.

Vltimò illa Apoſtolica dicitur Eccleſia, in cuius cathedra aliquando Apoſtoli ipſi conſederunt: & quæ ab ipſis Apoſtolis paſtorum & doctorum continuam & perpetuam ſucceſſionem vſq; ad hodiernam diem conſeruauit. Prolixè hæc docet omnia Tertullianus: *Statim igitur Apoſtoli, quos hæc appellatio miſſos interpretatur, aſſumpto per ſortem duodecimo Matthia in locum Iudæ, ex authoritate*

Pro-

Prophetiæ, quæ eſt in Pſalmo Dauid, conſecuta promiſſa vim Spiritus ſancti ad virtutes & eloquium, primò per Iudæam conteſtata fide in IESVM Chriſtum, & Eccleſijs inſtitutis, dehinc in orbem profecti, eandem doctrinam eiuſdem fidei, nationibus promulgauerunt: & proinde Eccleſias apud vnamquamq; ciuitatem condiderunt, à quibus traducem fidei & ſemina doctrinæ, cæteræ exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, vt Eccleſiæ fiant. Ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputantur, vt ſoboles Apoſtolicarum Eccleſiarum. Omne genus ad originem ſuam cenſeatur, neceſſe eſt. Itaque tot ac tantæ Eccleſiæ, vnam eſſe illam ab Apoſtolis primam, ex qua omnes. Sic omnes primæ, & omnes Apoſtolicæ, dum vnam omnes probant vnitatem. Communicatio pacis & appellatio fraternitatis, & conteſſeratio hoſpitalitatis: quæ iura non alia ratio regit, quàm eiuſdem ſacramenti vna traditio. Hanc igitur dirigimus præſcriptionem: ſi Dominus IESVS CHriſtus Apoſtolos miſit ad prædicandum, alios non eſſe recipiendos prædicatores, quàm quos Chriſtus inſtituit: quia nec alius patrem nouit

niſi

niſi filius, & cui filius reuelauit: & nec alijs videtur reuelaſſe filius, quàm Apoſtolis, quos miſit ad prædicandum, vtiq; quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id eſt, quid illis CHriſtus reuelauerit, & hic præſcribam, non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viua (quod) aiunt voce, quàm per epiſtolas poſtea. Si hæc ita ſunt. Conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſijs Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, & ſine dubio tenentem, quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo ſuſcepit. reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ ſapiat cōtra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorū, & Chriſti, & Dei. Quanquam autem omnes illæ Eccleſiæ Apoſtolicæ dicuntur, quæ hoc modo, vel ab Apoſtolis ipſis ſunt fundatæ, vel eorum doctrinam in omnibus ſequuntur, vel quibus ipſi præfuerunt Apoſtoli, præcipuè tamen & peculiariter, ac quaſi per excellentiam quādam illa Apoſtolica dicta eſt ſemper

Eccle-

Eccleſia, quam ipſi principes Apoſtolorum, D. inquam Petrus & Paulus, fundarunt, ipſiq́ue præfuerunt, vel propter Apoſtolorum dignitatem, vel propter præcipuum CHriſti promiſſum: *Ego pro te oraui Petre, vt non deficiat fides tua.* Et: *Elegi eum mihi, vt ſit vas electionis, vt portet nomen meum coram gentibus.* Vel propterea, quòd alijs ob varias hæreſes atque ſchiſmata, alioſq́ue errores ceſſantibus, ac planè extinctis, hęc ſola perpetuò durare debuit; itaq; ſola peculiari quodammodo ab omnibus veteribus, ſedes Apoſtolica dicta eſt: ad eamque ſolam omnes ferè aliæ prouocarunt ſemper: ſoliuſq́ue ſucceſſionem demonſtrant, quod vetuſtiſſimorum Patrum exemplis atque teſtimonijs demonſtratur: in quibus primus eſt Irenæus. *Traditionem itaque Apoſtolorum in toto mundo manifeſtatam, in omni Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui vera velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſijs, & ſucceſſores eorum vſq; ad nos, qui nihil tale docuerunt, neq;* Iren. cap. 3.

cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valde enim perfectos, & irreprehenſibiles in omnibus eos volebant eſſe, quos & ſucceſſores relinquebant, ſuum ipſorum locum magiſterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapſis autem ſumma calamitas. Sed quoniam valde longum eſt, in hoc tali volumine omnium Eccleſiarum enumerare ſucceßiones, maximæ, & antiquißimæ, & omnibus cognitæ, à glorioſißimis duobus Apoſtolis Petro & Paulo, Romæ fundatæ & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per ſucceßiones Epiſcoporum peruenientem vſq; ad nos, indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo, vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem, & malam ſententiam, præterquàm oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, eos

qui

*qui ſunt vndiq, * conſeruata eſt ea, quæ eſt ab Apoſtolis traditio. Fundantes igitur & inſtruentes beati Apoſtoli Eccleſiam, Lino epiſcopatum adminiſtrandæ Eccleſiæ tradiderunt. Huius Lini Paulus in his quæ ſunt ad Timotheum epiſtolis meminit: ſuccedit autem ei Anacletus, poſt eum tertio loco ab Apoſtolis epiſcopatum ſortitur Clemens, qui & vidit ipſos Apoſtolos, & contulit cum eis, cùm adhuc inſonantem prædicationem Apoſtolorum & traditionem ante oculos haberet. Non ſolus enim, adhuc multi ſupererant tunc Apoſtolis docti. * Huic autem Clementi ſuccedit Euariſtus, & Euariſto Alexander, ac deinceps ſextus ab Apoſtolis conſtitutus eſt Sixtus, & ab hoc Teleſphorus, qui etiam glorioſiſſimè martyrium fecit, ac deinceps Hyginus, poſt Pius, poſt quem Anicetus. Cùm autē ſucceſſiſſet Aniceto Soter, nunc duodecimo loco epiſcopatū ab Apoſtolis habet Eleutherius. Hac ordinatione & ſucceſſione ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia traditio, & veritatis præconiatio peruenit vſq, ad nos. Et eſt pleniſſima hæc oſtenſio, vnam & eandem viuificatricem fidem eſſe, quæ in Eccleſia ab Apoſtolis*

* fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndiq.

* Paulò inferius.

vſque nunc ſit conſeruata, & tradita, in
Cypri. libr. 1. epiſtolarum. *veritate.* Item docet D. Cyprianus. *Nouatianum baptiſari & ſanctificari aliquem poſſe; prius oſtendat & doceat, Nouatianum in Eccleſia eſſe, aut Eccleſiæ præſidere: Eccleſia enim vna eſt, quæ vna, & intus eſſe, & foris non poteſt. Si enim apud Nouatianum eſt, apud Cornelium non fuit: ſi verò apud Cornelium fuit, qui Fabiano Epiſcopo legitima ordinatione ſucceßit, & quem præter ſacerdotij honorem martyrio quoque Dominus glorificauit, Nouatianus in Eccleſia non eſt, nec Epiſcopus computari poteſt, qui Euangelica & Apoſtolica traditione contempta, nemini ſuccedens, à ſeipſo ortus eſt: habere namque aut tenere Eccleſiam nullo modo poteſt, qui ordinatus in Eccleſia non eſt. Foris enim non eſſe Eccleſiam, nec ſcindi aduerſum ſe, aut diuidi poſſe, ſed inſeparabilis atque indiuiduæ domus vnitatem tenere, manifeſtat ſcripturæ diuinæ fides,*
Exod. 12. *cùm de Sacramento Paſchæ & agni, qui agnus Chriſtum deſignabat, ſcriptum ſit: In domo vna comedetur, non eijcietis de domo carnem foras. Quod item circa Raab, quæ ipſa quoque typum portabat Eccle-*

ſiæ,

ſiæ, expreſſum videmus, cui mandatur & dicitur: Patrem tuum, & matrem tuam, & fratres tuos, & totam domum patris tui colliges ad te ipſam in domum tuam, & omnis qui exierit oſtium domus tuæ foras, reus ſibi erit. Quo ſacramento declaratur in vnam domum ſolam, id eſt, in Eccleſiam victuros, & ab interitu mundi euaſuros colligi oportere. Quiſquis autem de collectis foras exierit, id eſt, ſi quis quãuis in Eccleſia gratiam conſecutus receſſerit, & ab Eccleſia exierit, reum ſibi futurum, id eſt, ipſum ſibi quòd pereat, imputaturum. Quod Apoſtolus Paulus explanat docens, & præcipiens, hæreticum vitandum eſſe, vt peruerſum & peccatorem, & à ſemetipſo damnatum. Hic eſt enim, qui reus ſibi erit, non ab Epiſcopo eiectus, ſed ſpontè de Eccleſia profugus, & hæretica præſumptione à ſemetipſo damnatus. Et idcirco Dominus inſinuans nobis vnitatem de diuina auctoritate, venientem ponit & dicit: Ego & pater vnum ſumus: ad quam vnitatem redigens Eccleſiam ſuam, denuo dicit: Et erit vnus grex & vnus paſtor. Si autem grex vnus eſt, quomodo poteſt gregi annumerari, qui

Ioſ. 2. — Tit. 3. — Ioan. 10. — Ibidem.

in numero gregis non eſt? aut paſtor haberi quomodo poteſt (qui manente vero paſtore, & in Eccleſia Dei ordinatione ſuccedanea præſidente) nemini ſuccedens, & à ſeipſo incipiens, alienus fit & prophanus, dominicæ pacis ac diuinæ vnitatis inimicus, non habitans in domo Dei, id eſt, in Eccleſia Dei, in qua non niſi concordes atq; vnanimes habitant? loquente in Pſalmis Spiritu ſancto, & dicente: Deus qui inhabitare facit vnanimes in domo. Non diſſimilia his tradit Tertullianus. *Ita ex ipſo ordine manifeſtatur, id eſſe dominicum & verum, quod ſit prius traditum: id autem extraneum & falſum, quod ſit poſterius immiſſum. Ea ſententia manebit aduerſus poſteriores quaſque hæreſes, quibus nulla conſtantia & conſcientia concedit ad defendendam ſibi veritatem. Cæterùm ſi quæ audent interſerere ſe ætati Apoſtolicæ, vt ideo videantur ab Apoſtolis traditæ, quia ſub Apoſtolis fuerunt: poſſumus dicere: Aedant ergo origines Eccleſiarum ſuarum: euoluant ordinem Epiſcoporum ſuorum, ita per ſucceſſiones ab initio decurrentem, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris,*

Pſalm. 67.

De præſcriptionibus hæreticorum.

qui

qui tamen cum Apoſtolis perſeuerauerit, habuerit authorem & anteceſſorem. Hoc enim modo Eccleſiæ Apoſtolicæ cenſus ſuos deferunt, ſicut Smyrneorum Eccleſia habens Polycarpium ab Ioanne conlocatum refert, ſicut Romanorum Clementem à Petro ordinatum: proinde vtique & cætera exhibent, quos ab Apoſtolis in epiſcopatum conſtitutos Apoſtolici ſeminis traduces habeant. Et paulò inferius: *Si autem Italiæ adiaces, habes Romanam: vnde nobis quoque authoritas præſto eſt ſtatuta. Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: vbi Petrus paſſioni dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apoſtolus Ioannes poſteaquàm in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit?* Idem facit Epiphanius: *Peruenit equidē iam ad nos fama, quomodo Marcellina quædā ab ipſis decepta, multos corrupit, temporibus Aniceti Epī Romæ, qui Pio & ſuperioribus ſucceſſit. Etenim in Roma fuerūt primi, Petrus & Paulus Apoſtoli, ijdē ac Epiſcopi, deinde Linus, deinde Cletus, deinde Clemens, qui con-* Epiph. lib. 1. tom. 2.

temporaneus fuit Petri & Pauli; huius mentionem facit Paulus in epiſtola ad Romanos. Et nemo miretur quod ante ipſum alij epiſcopatum aſſumpſerunt, quum ſub Apoſtolis hic fuerit contemporaneus Petri ac Pauli, nam & illi contemporanei Apoſtolorum fuerunt. Siue igitur adhuc ipſis ſuperſtitibus à Petro accepit impoſitionem manuum epiſcopatus, & eo recuſato remoratus eſt (dicit enim in vna epiſtola ſua: Secedo, abeo, erigatur populus Dei: hoc enim in quibuſdam commentarijs reperimus) ſiue poſt Apoſtolorum ſucceſsionem à Cleto Epiſcopo hic conſtituitur, non ita clarè ſcimus. Veruntamem etiam hic potuit ſuperſtitibus adhuc Apoſtolis, Petro videlicet ac Paulo, alios Epiſcopos conſtituere: propterea quòd Apoſtoli ſæpè ad alias terras ablegabantur, propter Chriſti prædicationem: non potuit autem vrbs Roma ſine Epiſcopo eſſe. Paulus enim in Hiſpaniam profectus eſt, Petrus verò ſæpè Pontum et Bithyniam viſitauit. Poſſibile eſt autem, poſtquàm diſceſsit ac recuſauit Clemens (ſi modò ſic factum eſt; rationem enim ſic ineo, non decerno) poſtea poſt obitum Lini & Cleti, quorum vterq;

terq; ad duodecim annos epiſcopatum tenuit, poſt ſancti Petri ac Pauli obitum, qui contigit duodecimo anno Neronis, hunc rurſus coactum eſſe ad ſuſcipiendum epiſcopatum. Attamen Epiſcoporum in Roma ſucceſſio hanc conſequentiam habuit: Petrus & Paulus, Linus, Cletus, Clemēs, Euariſtus, Alexander, Xyſtus, Teleſphorus, Euariſtus, Hyginus, Pius, Anicetus, qui ſupra in catalogo indicatus eſt. Et ne quis miretur, quòd ſingula ita exactè recenſemus: per hæc enim ſemper claritas oſtenditur. Idem docet Optatus Mileuitanus: *Probamus eam eſſe Eccleſiam Catholicam, quæ ſit in toto terrarum orbe diffuſa. Eius iam commemoranda ſunt ornamenta: & videndum vbi ſint quinque dotes, quas tu ſex eſſe dicis, inter quas Cathedra eſt prima: vbi niſi ſederit Epiſcopus, cōiungi altera dos non poterit, qui eſt annulus, videndum eſt, qui, & vbi prior Cathedra ſederit. Si ignoras, diſce: ſi noſti erubeſce. Ignorantia tibi adſcribi non poteſt. Reſtat ergò, vt noueris: ſcientem errare, peccatum eſt. Nam ignorantibus nōnunquam ſolet ignoſci. Igitur negare non potes, ſcire te in vrbe Roma Petro primò* Lib. 2. cōtra Donatiſtas.

Cathedram epiſcopalem eſſe collatam: in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus: vnde & Cephas appellatus eſt: in qua vna Cathedra, vnitas ab omnibus ſeruaretur, ne cæteri Apoſtoli ſingulas ſibi quiſque defenderent: vt iam ſchiſmaticus & peccator eſſet, qui contra ſingularē Cathedram, alteram collocaret. Ergo Cathedra vnica, quæ eſt prima de dotibus, ſedit prior Petrus. Cui ſucceſſit Linus, Lino ſucceſſit Clemens, Clementi Anacletus, &c. *Iulio Liberius, Liberio Damaſus, Damaſo Siricius hodie, qui noſter eſt ſocius, cū quo nobis totus orbis commercio formatarum, in vna communionis ſocietate concordat. Veſtræ Cathedræ vos originem reddite, qui vobis vultis Sanctam Eccleſiam vindicare.* Eūdem ordinem ſucceſſionis texit D. Auguſtinus: *Si enim ordo Epiſcoporum ſibi ſuccedentium conſiderandus eſt, quantò certius & verè ſalubriter ab ipſo Petro numeramus, cui totius Eccleſiæ figuram gerenti Dominus ait, Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferorum nō vincent eam. Petro enim ſucceſſit Linus: Lino, Clemens: Clementi, Anacletus: Anacleto, Euariſtus: Euariſto,*

ſto, Alexander: Alexandro, Sixtus: Sixto, Theleſphorus. Theleſphoro, Iginus: Igino, Anicetus: Aniceto, Pius: Pio, Soter: Soteri, Eleutherius: Eleutherio, Victor: Victori, Zepherinus: Zepherino, Calixtus: Calixto, Vrbanus: Vrbano, Pontianus: Pōtiano, Antherus: Anthero, Fabianus: Fabiano, Cornelius: Cornelio, Lucius: Lucio, Stephanus: Stephano, Xyſtus; Xyſto, Dionyſius; Dionyſio, Felix; Felici, Eutychianus; Eutychiano, Gaius; Gaio, Marcellinus; Marcellino, Marcellus; Marcello, Euſebius; Euſebio, Miltiades; Miltiadi, Syluester; Syluestro, Marcus; Marco, Iulius; Iulio, Liberius; Liberio, Damaſus; Damaſo, Siricius; Siricio, Anaſtaſius. In hoc ordine ſucceßionis nullus Donatiſta Epiſcopus inuenitur. Sed ex tranſuerſo ex Aphricâ ordinatum miſerunt, qui paucis præſidens Aphris, in orbe Roma Montenſium, vel Cuzupitarū vocabulum propagauit. In illum autem ordinem Epiſcoporum, qui ducitur ab ipſo Petro vſq; ad Anaſtaſium, qui nunc eandem Cathedram ſedet, etiam ſi quiſquam traditor per illa tempora ſubrepſiſſet, nihil præiudicaret Eccleſiæ & innocentibus

Chri-

Chriſtianis: quibus Dominus prouidens, ait de propoſitis malis: Quæ dicunt, facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim, & non faciunt. Vt certa ſit ſpes fidelibus, quæ non in homine, ſed in Domino collocata, nunquam tempeſtate ſacrilegi ſchiſmatis diſſipetur: ſicut iſti diſſipati ſunt, qui legunt in codicibus ſanctis Eccleſias quibus Apoſtoli ſcripſerunt, & nullum in eis habent Epiſcopum. Et in alio

August. cont. Petil. libr. 2. loco: *Verumtamen ſi omnes per totum orbem tales eſſent, quales vaniſſimè criminaris: Cathedra tibi quid fecit Eccleſiæ Romanæ, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet? vel Eccleſiæ Hieroſolymitanæ, in qua Iacobus ſedit, & in qua hodie Ioannes ſedet, quibus nos in Catholica vnitate connectimur, & à quibus vos nefario furore ſeparaſtis? Quare appellas Cathedram peſtilentiæ Cathedram Apoſtolicam?* Et item. *Puto tibi eam partem orbis ſufficere debere, in qua primum Apoſtolorum Dominus voluit glorioſiſſimo martyrio coronari. Cui Eccleſiæ præſidentem beatum Innocentium, ſi audire voluiſſes; iam nunc periculoſam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis excuſſiſ-*

cuſiſſe. Quid enim potuit vir ita ſanctus Aphricanis reſpondere conſilijs, niſi quòd antiquitus Apoſtolica ſedes & Romana cum cæteris tenet perſeueranter Eccleſia? Idem facit in alijs infinitis locis. Eodem prouocat D. Hieronymus: *Quoniam vetuſto oriens inter ſe populorum furore colliſus, indiſciſſam Domini tunicam, & deſuper textam, minutatim per fruſta diſcerpit; & Chriſti vineam exterminant vulpes; vt inter lacus contritos, qui aquã non habent difficile, vbi fons ſignatus, & hortus ille concluſus ſit, poſſit intelligi ideo mihi Cathedram Petri, & fidem Apoſtolico ore laudatam, cenſui conſulendam: inde nunc anima mea poſtulans cibum, vnde olim CHriſti veſtimenta ſuſcepi. Neque verò tanta vaſtitas elementi liquentis, & interiacens longitudo terrarum, me à pretioſæ margaritæ potuit inquiſitione prohibere. Vbicunq; fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. Profligato à ſobole mala patrimonio, apud vos ſolos incorrupta Patrum ſeruatur hæreditas. Ibi ceſpite terra fœcundo. Dominici ſeminis puritatem centeno fructu refert; hic obruta ſulcis frumenta in lolium* Hier. epi. 57

aue-

auenaſq; degenerant. Nunc in occidente
Iſaia 14. *Sol iuſtitiæ oritur: in oriente autem Lucifer ille, qui ceciderat, ſupra ſydera poſuit*
Math. 5. *thronum ſuum. Vos eſtis lux mundi, vos ſal terræ, vos aurea vaſa & argentea: hic teſtacea vaſa, vel lignea, virgam ferreã, & æternum operiuntur incendium. Quãquam igitur tui me terreat magnitudo, inuitat tamẽ humanitas. A ſacerdote victimam ſalutis, à paſtore præſidium ouis flagito. Faceſſat inuidia: Romani culminis recedat ambitio: cum ſucceſſore piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor. Ego nullũ primum, niſi CHriſtum ſequens, beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri, communione conſocior: ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicunq; extra hanc*
Exod. 12. *domum agnum comederit, profanus eſt. Si quis in arca Noe non fuerit, peribit regnante diluuio. Et quia pro meis facinoribus ad eam ſolitudinem commigraui, quæ Syriam iuncto Barbariæ fine diſterminãt; nec poſſum ſanctum domini tot interiacentibus ſpacijs, à ſanctimonia tua ſemper expetere: ideo hic collegas tuos Aegyptios confeſſores ſequor, & ſub onerarijs nauibus parua nauicula deliteſco. Non noui*

Vita-

Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui CHriſti non eſt, Antichriſti eſt. Et paulò poſt: *Ego interim clamito. Si quis Cathedræ Petri iungitur, meus eſt. Meletius, Vitalis, atque Paulinus tibi hærere ſe dicunt: poſſem credere, ſi hoc vnus aſſereret: nunc aut duo mentiuntur, aut omnes. Idcirco obteſtor beatitudinem tuam per crucem Domini, per neceſſarium fidei noſtræ decus, per paſſionem CHriſti; vt qui Apoſtolos honore ſequeris, ſequaris & merito, ita in ſolio cum duodecim iudicaturus ſedeas; ita te alius ſenem cum Petro cingat; ita municipatum cæli cum Paulo conſequaris; vt mihi literis tuis, apud quem in Syria debeam communicare, ſignifices, noli deſpicere animã, pro qua Chriſtus mortuus eſt.* Hactenus veteres. Hieron. epiſtol. 58.

Quid ad tot, tantaque ſanctorum Patrum teſtimonia, Pontificum, Doctorum, Martyrum dicent iſti? dictáne negabunt an ridebunt? non puto certè, niſi impudentiſſimi eſſe velint. Neque eſt, quod hic obijciant hos tantos auctores Latinos fuiſſe;

cùm

cùm omnes ferè, aut Aſiani, aut Aphri, aut Græci fuerint. Quòd ſi ſucceſſione triginta vel quadraginta Põtificum, tantopere vrgebant ſui temporis hæreticos veteres Patres; quantò magis & efficacius nunc ducentorum, & amplius idem facim⁹? verùm ideo tantum tributum fuiſſe ſucceſſioni à veteribus muſſitat Caluinus, quod nondum illi, qui in ſucceſſione numerabantur, amiſerant rectam fidem: ridiculum verò diſputatorem: quaſi itidem illius temporis hęretici, vt & nunc, Romanæ ſedi rectam cõcederent fidem: quod ſi feciſſent, ſecuti certè fuiſſent, nec pro hæreticis haberi poſſent. Iudaicum quid eſſe ſucceſſionem numerare calumniantur iſti: eodemque modo, longeque efficaciùs veterem ſynagogam Chriſto & eius Apoſtolis eandem ſeriem ſucceſſionis obijcere potuiſſe, quomodo nunc illis obijcitur. Vtrumq; hoc falſum eſt: nam etſi in veteri lege ſucceſſio fuit; omnia tamen ea, quæ maioris alicuius fuerunt momenti, in figura nouæ eueniſſe legis docet Pau-

Paulus: Ita vt illa veteris legis ſucceſſio nihil aliud fuerit, quàm vmbra quædam & typus eius ſucceſſionis, quæ in noua futura erat: vt quemadmodum in veteri lege veritas doctrinæ ſucceſſione manente ad Chriſtum vſque dominum eiuſque tempora deducta eſt, nulloque modo, quantumuis vita eorum, qui continuabant ſucceſſionem, fuerit flagitioſiſſima, deprauari potuit: ipſo teſtante domino: *Super Cathedram Moyſi ſederunt ſcribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis ſeruate, & facite: ſecundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim & non faciunt.* Ita & nunc manente eadem ſucceſſione, veritas de ore Cathedræ Chriſti, donec ipſe venerit, nunquam auferri poterit, vti præclarè prædixit Iſaias: *Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, non recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, dicit Dominus, amodo & vſq; in ſempiternum.* Deinde illud falſum eſt, eandem eſſe rationem Chriſti, & iſtorum qui ſe eius maieſtati effreni quadam audacia conferre ac comparare non erubeſcunt.

Matth. 23.

Iſaia 59.

cunt. Primò enim Chriſto Domino, eiuſq; Apoſtolis, omnes Patriarchæ, Prophetæ, ac vniuerſa lex teſtimonium perhibuerunt: de iſtis autem illud ſolum prædictum legimus: *In nouiſſimis temporibus venient Pſeudoprophetæ, pſeudochriſti, & ſeducent multos*. Et: *In nouiſſimis temporibus venient homines ſui amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus non obediētes, ingrati, ſcelesti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, proterui, tumidi, cæci, & voluptatum amatores magis quam Dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes*. Deinde ſuper Chriſtū Dominum, eiuſque Apoſtolos viſibiliter deſcendit Spiritus ſanctus: paterna vox de cœlo audita eſt, hic eſt filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui, ipſum audite. Hocq; eſt, quod ipſe dicit, ſe teſtimonium ab homine non accipere, ſed maius teſtimonium habere omnibus, teſtimonium inquam Dei. Iſti verò quam vnquam vocem de cœlo audiuerunt,

1.Timoth.3.

nisi

niſi illam fortaſſe: Attendite vobis à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtitu ouium, intus autem ſunt lupi rapaces. Denique Chriſtus Dominus, & eius Apoſtoli, ea ſigna fecerunt, quæ nemo vnquam fecit; vltimoq́ue vi ac diuina virtute ſua deuicta morte rediuiuus mundo comparauit, in cœloſq́ue gloriosè aſcendit. Faciat idem Lutherus vel Caluin⁹, aut quiſpiam alius ex iſtis, & tum demum cauſam ſuam cum Chriſto & Apoſtolis eius comparare audebit. Vltimò, Iudaicam ſucceſſionem aliquando deſituram fuiſſe legimus, at iſtius ſeriem æternam futuram prædixit David: *Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum, tu es ſacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. Pro patribus tuis naſcentur filij, ideò conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Et Chriſtus Dominus: *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua.* Et Paulus vſq; ad conſummationem ſeculi duraturam ad Epheſios ſcribit. Pſal. 109. Pſal. 44. Luca Eph.

Extincta eſt, inquiunt, iſta ſucceſ-

De Ioãne Papa fœmina cõmentum hæreticorum refellitur.

ſio veſtra in Ioanne Papa fœmina. Falſum eſt hoc: Nam neq; fœmina Summus Pontifex eſſe potuit vnquam, etiam ſi millies creata ſit, cùm id natura rei non patitur, vt fœmina vir ſit; tantò minus Pontifex, tantiſperque ſedes vacaret, ſi fortè per errorem electa fuiſſet, dum illa viueret; niſi fortè Anglicanum vellent habere Papatum, vel talem, quale quid de Caligulæ Imperatoris equo narrat Dion, Velociſſimum hunc appellabat, quẽ tantoperè diligebat, vt eum crebrò ad cœnam inuitaret, ei hordeum ex auro apponeret, funderetque vinum in poculis aureis, ac per ſalutem eius ac fortunam iuraret: Neque ijs contentus, eum ad honores & dignitates Reipub. prouehere ſtatuit, ſeq; eum conſulem facturum pollicebatur. Et feciſſet, inquit Dion, ſi vixiſſet diutiùs. Vel ſaltim huic reſpondeant rationi: vel enim fœmina ſummus Pontifex eſſe poteſt, vel nõ: ſi rectè poteſt eſſe, quid accuſant? quid quæruntur? ſi non poteſt eſſe, cur dicunt fuiſſe? Sed iſti homines ſui planè obliti ſeipſos

ſos non intelligunt. Quod idem de omnibus illis Pontificibus intelligendum eſt, qui vel aliquo vicio creati, vel in ſchiſmate Pontifices renunciati ſunt, eos ſcilicet veros, donec res melius examinata eſt, Pontificis non fuiſſe. Et hoc ipſum ex triuio commẽtum arreptum, falſum eſt, quod hac ratione, cùm præſertim nullis certis authoribus nitatur, facillimè doceri poteſt: Græcos poſt ſchiſma factũ fuiſſe Latinis ſẽper infenſiſſimos, maximè autẽ ſedi Romanæ, contra q̃ omne virus acerbitatis ſuæ ſemper euomere conati ſunt: neque vnquam prætermiſerunt quidquam, quod ad eorum infamiam augendam, fidemque diminuẽdam pertineret; nuſquã tamen id aut Latinis, aut Romanis obieciſſe leguntur: non prætermiſſuri, ſi vel minimum aliquod argumentum tanti conuicij habuiſſent, cùm præſertim idem illis ipſis à Latinis aliquando obiectum fuiſſe, eos inquam fœminam Patriarcham habuiſſe, ex libro Leonis Noni, aduerſus Michaelem Patriarcham Conſtantinopolitanum

Leo ix. Papa cap. 23.

tanum diſcamus, cuius illa ſunt verba: *Abſit autem, vt velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ contigiſſe, vt eunuchos contra primum ſancti Nicæni Concilij Capitulum, paſſim promouendo, fœminam in ſede Pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus, deteſtabileque facinus, & ſi enormitas ipſius, vel horror, fraternáque beneuolentia non permittit nos credere; conſiderata tamen incuria veſtra, erga Sanctorum cenſuram Canonum, quia eunuchos, & aliqua parte corporis imminutos, non ſolùm ad Clericatum, ſed ad Pontificatum etiam indifferenter ac ſolenniter adhuc promouetis, fieri potuiſſe penſamus*. An igitur tantum conuicium illi æquo animo tuliſſent? an non regeſſiſſent, ſi qua ratione veriſimili potuiſſent? Sed iſti nugatores nugas perſequuntur.

Malicia Alexandri Papę, & reliquorum Pontificum vita flagitioſa eam ſucceſſionem ſuſtulit. At qui ſucceſſionem generationis Chriſti, neque

mere-

meretrices, neque idololatræ. Reges auferre, aut perrumpere potuerũt vnquam. Quid impuriùs Iuda Scariote? quid fœdiùs? quid flagitioſiùs? de quo dictum eſt, melius erat ſi homo ille natus non fuiſſet, & tamen malicia eius ſucceſſionem illius non ſuſtulit. Audi enim quid ſcriptura dicat: *In diebus illis; Exurgens Petrus in medio fratrum dixit: Erat autem turba hominum ſimul ferè centum viginti: Viri fratres, oportet impleri ſcripturam, quam prædixit Spiritus ſanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Ieſum: qui connumeratus erat in nobis, & ſortitus eſt ſortem miniſterij huius. Et hic quidem poſſedit agrum de mercede iniquitatis, & ſuſpenſus crepuit medius, & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. Et notum factum eſt omnibus habitantibus Hieruſalem, ita vt appellaretur ager ille lingua eorum. Acheldemach, hoc eſt, ager ſanguinis. Scriptum eſt enim in libro Pſalmorũ: Fiat commoratio eorum deſerta, & non ſit qui inhabitet in ea, & Epiſcopatũ eius accipiat alter. Oportet ergo ex ijs viris, q nobiſcũ ſunt cõgregati in õni tẽpore, quo itrauit* Actor. 1.

exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens à baptiſmate Ioannis, vſque in diem qua aſſumptus eſt à nobis, teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. Si igitur improbitas Iudæ ſortem miniſterij eius non ſuſtulit, quantò magis illius Apoſtoli, pro quo Chriſtus ſpecialiter orauit, nulla humana malitia auferre poterit vnquam?

Sed quæ tandem huius ſucceſſionis, tãta cauſa eſt? quæ neceſſitas? quis vſus? maximus per omnia. Primùm quòd poteſtas non eſt, niſi ſit à Deo profecta, idque vel ſine medio vllo, vel mediãte ſaltem eorum, qui à Deo miſſi ſunt ordinatione, ſiquidem neminem ſibi debere ſumere honorẽ, niſi vocatum à Deo tanquam Aaron, docet Paulus. Cùm igitur Epiſcopatus, Paſtoratus, & Presbyteratus, atq; adeò Sacerdotium omne, poteſtas in Eccleſia ſumma ſit, ſine qua Eccleſia Dei omninò eſſe non poteſt, poteſtas non erit, niſi à Deo ſit profecta, idque vel ſine medio vllo, vt in illis ipſis fuit, quibus dictum eſt: *Sicut miſit me pater, ita & ego mitto vos*, vel mediatè,

Hebr. 6.

vt in

vt in illis omnibus, qui ab his accepe-
runt, quibus dicitur: *Sicut miſit me pa-* *Ioan. 20.*
ter, ita mitto vos. Quorum verborum
ſenſus eſt: Cum qua poteſtate miſit
me pater, cum eadem mitto vos: miſ-
ſus ſum à patre, cum poteſtate alios
mittendi, cum eadem item poteſtate
alios mittendi mitto vos. Ab his igi-
tur qui miſſus non eſt, fur eſt & latro,
quia non intrat per oſtium. Chriſtus *Ioan. 10.*
enim eſt oſtium ouium, cui ſoli mit-
tendi à patre poteſtas data eſt, vel per
illum ipſum; vel per hos, quibus di-
xit: *Sicut miſit me pater, ita & ego mitto*
vos. Ideò igitur Matthæus, ideò Pau-
lus Apoſtoli, quia ab Apoſtolis ordi-
nati ſunt; ideò Titus & Timothæus,
quia à Paulo; ideò alij Cretæ ac reli-
quarum vrbium Presbyteri, quia à Ti
to & Timotheo, per manus impoſiti-
onem ordinati ſunt, & ſic eodē modo
alij. Nam plebi, vel Regibus, à quibus
iſti ordinari volūt, nuſquam dictum
eſt: *Sicut miſit me pater, ita ego mitto vos*.
Ideò ad hanc vocem quæ ſola paſto-
res facit, ſicut miſit me pater, ita mit-
to vos, nullo modo ſuam vocationē

eſt non iam ſecundus ille, ſed nullus. Cùm igitur iſti neque ab illo primò miſſi ſint, qui dicit: *Sicut miſit me pater, ita & ego mitto vos*: hoc enim ſolis duodecim contigit, neque ab his, ad quos hoc ipſum dictum eſt; ſicut miſit me pater, ita mitto vos: foris ſint oportet: nulli ſint neceſſe eſt: à Deo miſſi eſſe non poſſunt: quod præclarè explicat Tertullianus. *Probent ſe nouos Apoſtolos eſſe: dicant Chriſtum iterum deſcendiſſe, iterum ipſum docuiſſe, iterum crucifixum, iterum mortuum, iterum reſuſcitatum; ſic enim Apoſtolos ſolet facere, dare illis prætereà virtutem eadem ſigna edendi, quæ & ipſe. Volo igitur virtutes eorum proferre, niſi quòd agnoſco maximam virtutem eorum, qua Apoſtolos in peruerſum æmulantur. Illi enim de mortuis ſuſcitabãt, iſti de viuis mortuos faciunt*. Hactenus Tertullianus. *De eodem vide ſuprà, folio 111.*

Secundò, fides diuina eſſe non poteſt, niſi quam os domini primum locutum ſit. Deinde quę multis ſignis ſimiliter & portẽtis, ac miraculis, & varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus confirmata, & quaſi obſi

gnata

gnata & conteſtata fuerit. Poſtremò, quæ in Deum ipſum auctorem referatur, ac deſinat. Sed quoniam neq; Deum ipſum cum ſingulis hominibus loqui ſemper conuenit, neque miraculis vbiq; locus eſt, ſufficit, vt ad primos duces atque principes fidei os Domini locutum ſit, eoſque inſtruxerit, vt denique multis ſignis & portentis ac prodigijs eorum doctrinam & ordinem Deus confirmarit. Iſti autẽ, his qui eos ſequuntur, eandem doctrinam per ſucceſſionem quandam tradant, alioſq; in locum & functiones ſuas ſufficiant. Sic factum eſt in Moyſe: os Domini cum illo locutum eſt: ſigna & portenta plurima in monte Sinai apparuerunt. Satis erat alijs ad fidem faciendam in eandem doctrinam atque ordinem ſucceſſiſſe. Sic factum eſt in Aarone: Deus cum ipſo locutus eſt: palma eius refloruit? cæteris porrò propter eadem ſigna & prodigia, ob continuam ordinationem & ſucceſſionem creditum eſt. Cùm enim propter ſchiſma, vindictamque ſchiſmaticorum, Core & Abirõ, orta

orta fuiſſet ſeditio contra Moyſen, Aaron, quod non ipſi ſoli deberent offerre incenſum Domino, neque item ex ipſorum tantùm ore lex petēda eſſet eoque nomine in tabernaculum fœderis conceſſiſſent, locutus eſt Dominus ad Moyſen dicens: *Loquere ad filios Iſraël, & accipe ab eis virgas ſingulas, per cognationes ſuas, à cunctis principibus tribuum virgas duodecim, & vnius cuiuſque nomen ſuperſcribes virgæ ſuæ. Nomen autem Aaron erit in tribu Leui: & vna virga cunctas eorum familias continebit: ponéſque eas in tabernaculo fœderis coram teſtimonio, vbi loquor ad te. Quem ex ijs elegero, germinabit virga eius, & cohibebo à me querimonias filiorū Iſraël, quibus contra vos murmurant. Locutuſq; eſt Moyſes ad filios Iſraël, & dederunt ei omnes principes virgas per ſingulas tribus. Fueruntq; virgæ duodecim, abſque virga Aaron. Quas cum poſuiſſet Moyſes coram Domino in tabernaculo teſtimonij, ſequenti die regreſſus, inuenit germinaſſe virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amigdalas deformati* Numeri 17.

ſunt.

ſunt. Protulit ergo Moyſes omnes virgas de conſpectu Domini ad cunctos filios Iſraël, videruntq́, et receperunt ſinguli virgas ſuas. Dixitq́, Dominus ad Moyſen: Refer virgam Aaron in tabernaculum teſtimonij, vt ſeruetur ibi in ſignum rebellium filiorum Iſraël, & quieſcant querelæ eorum à me, ne moriantur. Fecitq́, Moyſes ſicut præceperat Dominus. Dixerunt autem filij Iſraël ad Moyſen: Ecce conſumpti ſumus, omnes peribimus. Quicunque accedit ad tabernaculum Domini, moritur. Num vſque ad internecionem cuncti delendi ſumus? Dixitq́, dominus ad Aaron: Tu & filij tui, & domus patris tui tecum, portabitis iniquitatem ſanctuarij; & tu & filij tui ſimul ſuſtinebitis peccata ſacerdotij veſtri. Sed & fratres tuos de tribu Leui, & ſceptro patris tui, ſume tecum, præſtoq́, ſint & miniſtrent tibi. Tu autem & filij tui miniſtrabitis in tabernaculo teſtimonij. Legitimum ſempiternum erit in generationibus veſtris. Nihil aliud poßidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vſus eorum, & neceſſaria ſeparaui. Simile quid in noua lege, ſed longè perfectiùs, longè euidentiùs factum eſſe legimus:

mus: eliguntur ad opus miniſterij duodecim præſtantiſſimi viri: ex oreq́; ipſo Dei inſtruuntur: cum illaq́; ampliſſima in totum dimittuntur orbẽ legatione: *Euntes in vniuerſum orbem, annunciate verbum vniuerſæ creaturæ: at illi profecti, prædicauerunt Euangelium, Domino cooperante, ſequentibus ſignis.* Neq; ſolùm dicto paruerunt, ſed vt ipſi miſſi ſunt, ita & alios miſerunt. *Ideo conſtitui te*, ſcribit Paulus Timothæo, *Cretæ, vt conſtituas presbyteros & Epiſcopos:* vt ille quidem fundamentũ iecerit; alij autem ædificium exſtruxerint: vt illud Prophetæ impleretur: *Spiritus meus qui eſt in te, & verba mea, quæ poſui in ore tuo, nõ recedent de ore tuo, & de ore ſeminis tui, amodo vſque in ſempiternum.* Quòd idem Paulus lõgè clariùs illis verbis explicat: *Propterea abũ*- Hebr. 2.
dantiùs oportet obſeruare nos ea, quæ audiuimus, ne fortè perfluamus. Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iuſtam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, ſi tantã neglexerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſent,

cepiſſent, enarrari per Dominum ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt, conteſtante Deo ſignis, & portentis, & varijs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus, ſecundum ſuam voluntatem. Habet quoque non mediocre momentum ea ipſa ſucceſſio, ad cõſeruationem puritatis & ſynceritatis dogmatum, vbi à patribus, tanquam hæreditatem quandam manu de manu accipiant filij: quomodo vniuerſam legem naturæ, quomodo artes & ſcientias omnes, quomodo eam ipſam facultatem, quam Hebræi Cabalam vocant, auctas, & conſeruatas, atque perfectas eſſe legimus. Nam literarum monumenta plerunq; vel perire poſſunt, vel ſitu & diuturnitate conſumi, vel calamitatibus & periculis aboleri, vel hominum malicia deprauari ſolent; quomodo ducto in captiuitatem Babylonicã populo Hebræo, vniuerſa lex ferè ſcripta interierat, vix poſteà per ſucceſſiõem ſacerdotalem ex memoria, dono Spiritus ſancti reuocatur, hominum autem generales ſucceſſiones nunquam extinguũtur,
verum

verùm hæc materia alterius & vberius eſt tractationis, nunc illud concludamus. Inter Catholicum & Hæreticum, hac in parte illud intereſſe, neutrum quidem Deum ipſum alloqui: cùm neutro præſens os Domini locutum eſſe: vtrumque ſigna & miracula nulla edere. Verùm Catholicus, & ſi ipſe Deum loquentem nunc non audiat, & ſi miracula non faciat; eorum tamen doctrinam, tuetur, ad eos ſe refert, hos ordinatores ſuos demonſtrat, ad quos os domini locutũ eſt, quorum doctrina multis portentis & miraculis, multorum item ſeculorum teſtimonijs & probationibus eſt confirmata: quam cùm eandem tueatur atque doceat, ad eadem ſe ſigna & miracula refert, diuinamque non humanam eſſe certò ſibi & alijs perſuadet, non trepidat, nõ tergiuerſatur, non dubitat; ſed illud potiùs Tertulliani rectè vſurpat: *Mea eſt poſſeſſio, olim poſſideo, prior poſſideo, habeo origines firmas ab ipſis authoribus, quorũ fuit res: ego ſum hæres Apoſtolorum, ſicut cauerunt teſtamento ſuo, ſicut fidei com*

miſerunt, ſicut adiurauerũt, ita teneo, vos alios certè exhæreditauerunt ſemper atq; abdicauerunt, vt extraneos & inimicos. Hæreticus neutrum habet: nã neq; ad ipſum os domini locutũ eſt, neq; ſigna & miracula edit ipſe, & nũc primũ exortus eſt, ſed neq; eorum doctrinã tuetur, ad quos os Domini aliquando locutum eſſe ſciat, vel qui miracula aliqua ediderint, & quos ipſe præſens videt, cum illiſque ſimul viuit, & ideò doctrinam planè humanam nouam, ac quibuſdam ſophiſmatibus tantum ſubnixam tuetur. *Ante Valentinum. n.* inquit Irenæus, *nõ fuerunt, qui ſunt à Valentino: neque ante Marcionem erant, qui ſunt à Marcione: neque omninò erant aliqui ſenſus maligni, quos ſuprà enumerauimus, anteq̃ initiatores et inuẽtores peruerſitatis eorum fierent.* Vel ſaltẽ demõſtrent, num cũ auctoribus ipſorum doctrinæ Deus aliquando locutus fuerit, vel aliqua miracula per eos ediderit: num Apoſtolorum tem poribꝰ aliquis ex illis vixerit. Verùm cùm nihil horum docere poſſint, nul lo cer-

lo certè modo,ſeipſos ad illam primã & ineffabilem veritatem, Deum inq̃ ipſum referre poterunt: Ad quos meritò dicendum eſſe, docet Tertul. *Qui eſtis? quãdo, & vnde veniſtis? quid in meo agitis non mei? quo denique Marcion iure ſyluam meam cædis? qua licentia Valentine fontes meos tranſuertis? qua poteſtate Apelles limites meos commoues? Mea eſt poſſeſsio: quid hîc cæteri ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis?* Sed hæc hactenus.

Si ergò iſtorum Eccleſias Apoſtoli ipſi fundarunt, ſi plenam eorũ doctrinam tuentur, ſi ab illis ſucceſſionem ſuam demõſtrant; Apoſtolicas habẽt Eccleſias. Si autem nulla earum cõditionum illis cõuenit; nam & Eccleſias eorum nuper Lutherus fundauit: vel ſi vetera repetere malũt, Simõ Magus, quem primũ principem & ducem hæreticorũ fuiſſe, teſtatur Irenæus atque Tertull. qui eodem modo cũ illis fide ſola hoĩes iuſtificari docuit. Si itẽ doctrinam Apoſtolorũ, ita vt monſtratum eſt, non ſequuntur: ſi ſucceſſionem non modò non mõſtrant, ſed ẽt

impugnant; Apoſtolicas Eccleſias nõ habent: hæreſes igitur ſequuntur. Illa igitur vera erit Eccleſia, quę Vna, q̃ Sãcta, quæ Catholica, q̃ Apoſtolica. Verùm de primo genere ſignorũ hactenus dictum ſit. De quibus, qui plura & meliora cognoſcere velit, legat eum, qui primus hanc ante alios omnes viam præclarè triuit, doctiſſimũ ſimul ac Sanctiſſimum Cardinalem, Staniſlaum Hoſium, popularem & fautorem quondam noſtrum planè ſingularem.

DE

DE VERAE ET FALSAE ECCLESIAE DISCRIMINE,

LIBER TERTIVS.

PRIMVM INSIGNE VERAE Eccleſiæ, præſentia Spiritus Sancti.

CAPVT PRIMVM.

NVnc ad ſecundum ſignorum genus tranſeamus, σημεῖα hæc Ariſtoteles vocat, quæ & ſi, vt ſuperiùs diximus, ſingula rem neceſſariò non demonſtrant, turba tamen conferta tanquam præſtantiſſimorum tironum cuneus, magnam vim faciunt: quę & ſi cum re ipſa non conuertuntur, vbi tamen non ſint, rem ipſam inueniri planè impoſſibile fieri ſolet. Quæ & ſi non ad omnes veteres hæreſes vndiquaque fortaſſe referri poſſent; noſtri tamen

ſeculi ſectas planè confodiunt, quorum primum hoc ſit: Illam veram Ecclefiam eſſe, quę certa ſigna & indicia præſentiæ Spiritus ſancti habet: hic enim Eccleſiæ ſemper præſens adeſſe debuit, eam regere, eam gubernare, eam viuificare, conſolari, docere denique debebat. Pollicetur hoc illi Iſaias: *Et dabit tibi Dominus panem arctũ, & aquam breuem, & non faciet auolare à te vltrà doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum poſt tergum monentis. Hæc eſt via, ambulate in ea, & non declinetis neq; ad dextram neq; ad ſiniſtram. Et contaminabis laminas ſculptilium argenti tui, & veſtimentum conflatilis auri tui, & diſperges ea ſicut immunditiam menſtruatæ.* Pollicetur ipſe ſponſus Chriſtus Dominus. *Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum, ſpiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere, quia non videt eum, nec ſcit eum. Vos autem cognoſcitis eum, quia apud vos manebit, & in vobis erit.* Præſentiæ autem Spiritus ſancti, nulla clariora, nulla illuſtrio-

Iſa. cap 30.

Ioan. 14.

luſtriora ac euidentiora argumenta eſſe poſſunt, quàm ipſi eiuſdem Spiritus ſancti fructus: Ex fructibus ſiquidem cuiuſque rei, naturam cognoſci debere, ipſe Saluator docet: vbi illi præſentes ſint, ibi rem ipſam eſſe neceſſariò, fructibus ſublatis, rem quoque ipſam auferri oportere. *Fruct⁹ aũt ſpiritus ſunt*, inqt Paulus, *Charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas.* Charitatis aũt quæ eſt primus ſpiritus ſancti, fructus illæ ſunt partes: *Patiens eſt, benigna eſt: non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt: non irritatur, non cogitat malũ, non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati: omnia ſuffert, omnia credit, omnia ſperat, omnia ſuſtinet.* Si igitur hæreſes hos fructus habent, veram Eccleſiam apud eos eſſe oportebit: ſi autẽ eos fructus non modò nõ habent, ſed etiam impugnant, rident ac contemnunt; quomodo verę Eccleſiæ nomẽ ſibi vſurpare poſſunt? Quę enim apud illos

Galat. 5.
1. Corint. 13.

illos eſt charitas? qui fructus eius? qđ gaudium? quæ pax? quæ patientia? quę benignitas? quæ bonitas? quæ longanimitas? quæ & qualis manſuetudo, modeſtia, continentia, caſtitas? à quibus quantum abſint, ſuperiùs docuimus abundè: eadem enim repetere, hominis eſt & tempore, & ocio abutentis. In Eccleſia verò Catholica hi fructus ſemper Deo ipſo teſte exſtiterunt & exſtant adhuc, Spiritum ſanctum igitur nunquam ab illa abeſſe fateamur, oportet. Vbi autem Spiritus ſancti adeſt præſentia, ibi veram Eccleſiam eſſe diximus, cui⁹ ille dux, præceptor, conſolator perpetuus eſſe debuit.

SECVNDVM INSIGNE: AD formas & ſpecies eius, in ſcriptura adumbratas, conuenientia & conſenſus.

CAPVT II.

CVius illa ſit ſecūda nota, eam veram Eccleſiam eſſe, quæ maximè cum illis imaginibus, & formis,

formis, ac quaſi exemplis conuenit, quibus ipſa per Spiritum ſanctum in ſacra ſcriptura ornari ac veluti pīgi ſolet. Cùm enim Rex ipſe Salomon, Chriſtus Ieſus dilectam ſuam, vnicā ſuam, multis dotibus, multis ornamentis, inſignibus & coloribus multis, vario item veſtitu & ornatu decoraſſet, omnemq́ue plenitudinem gratiæ, ſecūdum ſeipſum in illa incluſam & obſignatam eſſe voluiſſet, quę vniuerſæ dotes cum vnica oratione explicari non poſſent, multis & varijs coloribus, & imaginibus, varias dotes, exprimentibus, eas ſcriptura circumloqui neceſſe habuit: per quæ illa cognoſci, ac veluti digito demonſtrari poſſit. Ex quibus hæ quidem eius cum ſponſo inſeparabilem cognationem, amorem, & dilectionem repreſentant, dum illam ipſam ſororem, dum filiam regis, dum matrem pulchræ dilectionis & magnæ ſpei, dum columbam, amicam appellare ſolet: ſponſam, atque adeò dominam domus, quæ in partem omnium bonorū vocata eſt: regnat enim ille, reg-

nat & illa? docet ille, docet & illa: paſcit ille, paſcit & illa: curat ille, curat & illa: aperit in cœlum ille, aperit & illa: ſoluit ille, ſoluit & illa: orat & deprecatur ille, deprecatur & illa: iudicat ille, iudicat & illa: plectit ſontes, coronat mẹrentes ille, facit hoc idem & illa: Corpus denique eius eſt os de oſſibus, & membrum de mẽbro corporis ſui. *Cuius caput, inquit Bernardus, aurum eſt optimum, ipſe Ieſus Chriſtus, in quo ſunt reconditi omnes theſauri ſcientiæ & ſapientiæ Dei: cuius facies decora, illa inquam, de qua dictum eſt: Sic luceat lux veſtra, vt homines videntes bona opera veſtra, glorificent Deum qui in cœlis eſt.* Cuius genę turturis, hoc autem eſt caſti, & continentes homines: cuius oculi, oculi columbarum, magiſtratus, inq̃ tàm ſpirituales quàm ſeculares: cui⁹ labia fauus diſtillans, Doctores, inq̃, & prædicatores eximij, cuius vbera, hoc eſt, Sacramentorum miniſtri & diſpenſatores, paſtores, inquam ipſi pulchriora vino: cuius manus diſtillant mirrham, homines virtutis exercitio dediti: cuius pedes ſpecioſi, pedes

Bern. in Cant. Col. 2. *Cant. 2.* *Matth. 5.* *D. Bernhar. in Cantic.* *Cant. 1.*

des

des inquam euangelizantium bona, euangelizantium pacem.

Vt autem hæc adiuncta arctiſſimã eius ad ſponſum coniunctionem deſignant; ita illa ſummam eius pulchritudinem, ſplendorem, lucem, ſancti. tatem & integritatem demonſtrant: dum templum, in quo Deus inhabitar, extra quod ſacrificium non eſt, ſacerdos non eſt; doctor non eſt, cultus veri Dei non eſt, vocatur. *In monte ſancto meo*, inquit Ezechiel, *in monte excelſo Iſraël, ait Dominus Deus, ibi ſeruiet mihi omnis Iſraël, omnes inquam in terra, in qua placebunt mihi, & ibi quæram primitias veſtras, et initium decimarum veſtrarum, in omnibus ſanctificationibus veſtris*. Ezech. 20. Tabernaculum militiæ noſtræ vt habitet in nobis ac veluti in nube, & columna ardente nos ſemper & vbique præcedat: regale ſacerdotium: 1. Petr. 2. ciuitas iuſti & ſancti: gens electa, gens ſancta, conciues ſanctorum, hæreditas Domini, domeſtici DEI appellatur: mons Domini, neque obſcurus aliquis, aut latens mons, ſed mons in vertice montium, Matth. 5. ciui-

ciuitas in monte poſita, quæ abſcondi non poteſt. ad quem confluent oẽs
Cant. 4. gentes: tota formoſa, ſpecioſa, tota pulchra, ſine ruga, ſine macula, aurora, luna, ſol ipſe eſſe cenſetur: thronus eius, inquit ſicut ſol in cõſpectu meo, & ſicut luna perfecta in æternum, & teſtis in cœlo fidelis. Et: In ſole poſuit tabernaculum ſuum, & ipſe tãquam ſponſus procedens de thalamo ſuo.
Pſalm. 18.
Quæ annexa planè conuincunt eorũ inſanam opinionem, qui Eccleſiam Dei, aut obſcuram, aut planè inuiſibilem eſſe docent, qualia Caluinus, Brentius, atque ipſe Lutherus aliquã do ſomniare ſolent. Si enim obſcura, quomodo in monte poſita? quomodo aurora, ſol, luna, lux ipſa eſſe dicitur? ſi inuiſibilis, quomodo, qui eam non audit, tanquã ethnicus atq; publicanus, eſſe cenſetur? quomodo frater rebellis illi denunciari poteſt? quo modo vox docentis audiri, manus Sacramenta diſpenſantis videri poteſt? quomodo oues in ei9 ouilia ingredi? quomodo paſtoribus ſuis ſubijci poterunt? Quid tu (inquit Aug.) hæretice

ce fugis in tenebras, qd latitare conaris, omnis enim qui malè agit, odit lumen, & non venit ad lumen, vt non arguantur opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lumen, vt manifeſtentur opera eius, quæ in Deo ſunt facta.

Tertium genus attributorum, celebrat eius imperium, regalem maieſtatem, ordinem; vt cùm regnum cœlorum, regnum omnium ſeculorum, *Pſal.* 47. imperatrix & regina, ciuitas regis magni dicitur, quæ diues eſt: *Gloria & diuitiæ in domo eius, & iuſtitia eius manet in ſeculum ſeculi*, diues gratijs, diues ſacramentis, diues virtutibus, diues opibus: extra hanc omnis habitat paupertas. Quæ ordinata, *vt caſtrorum acies ordinata:* quæ pulchra: *portæ Hieruſalem ex Sapphiro & Smaragdo ædificabuntur: & ex lapide pretioſo, omnis circuitus murorum eius: ex lapide candido & mundo, omnes plateæ eius ſternentur: & per vias eius Alleluia cantabitur.* Quæ frequens & populoſa eſt: *Et aperientur portæ eius iugiter, die ac nocte non claudētur, vt afferatur ad te fortitudo gentium, & re-*

Pſalm. 111.

Cant. 6.

Tob. 13.

Iſa. 60.

& reges eorum adducantur: gens & regnum quod non ſeruiet tibi, peribit, & gentes ſolitudine vaſtabuntur. Quæ abundans rebus omnibus neceſſarijs referta eſt: *Eſt enim in medio plateæ eius fluuius; & ex vtraque parte fluminis, lignũ vitæ afferrens fructus duodecim: per menſes ſingulos reddens fructum ſuum, & folia ligni ad ſanitatem gentium.* Quæ fortis & munita eſt *Fundamenta enim eius in mõtibus ſanctis, diligit dominus portas Sion, ſuper omnia tabernacula Iacob: ipſe dominus murus eius & antemurale.* Quæ clara & illuſtris eſt: *Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas Dei.* Quæ concors eſt. *Hieruſalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio in idipſum. Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus Domini, teſtimonium Iſraël: ad confitendum nomini Domini.* Huic ciuitati opponitur illa, de qua Dauid: *Vidi iniquitatem & contradictionem in ciuitate, die ac nocte circumdabit eam ſuper muros eius iniquitas, & labor in medio eius, & iniuſtitia, & non defecit de plateis eius vſura & dolus.* Quæ eadem porta cœli, domus Dei, regina denique & princeps dicitur.

Apoc. 22. *Pſalm. 86.* *Iſ. i. 26.* *Pſal. 86.* *Pſal. 121.* *Pſalm. 54.*

Quar-

Quartum genus inſignium, robur & inuictam vim illius demõſtrat, dũ cœlum & terra dicitur, vrbs fortitudinis Sion, acies caſtrorum ordinatorum, ciuitas in monte poſita, columna & firmamentũ veritatis, acies ordinata, exercit⁹, agmẽ, caſtra dei viuẽtis.

Quintum, fœcũditatem eius repręſentat, dum vitis abundans in laterib. domus Domini, quæ extendit palmites ſuos ad mare, & propagines ſuas, vſq; ad terminos terræ, dicitur. dũ vinea florens appellatur. Vinea eſt, docet Bernardus, propter vitem, quę eſt Chriſtus: propter agricolã, qui eſt æternus pater: propter fulcra, quib. per clauiculos palmites hærent, ſacerdotes inquam & magiſtratus. Vinea ꝓpter ſepem ſucceſſionis continuæ: vinea, propter vinũ optimum, qui ſunt sãcti Dei. Habet clauiculos charitatis & veritatis: habet pampinos cerimoniarũ, habet flores ſacramẽtorum, habet fructus prẹſtantiſſimarũ virtutũ: plãtatur in fide, mittit radices in charitate, defoditur in ſarculo diſciplinę, pœnitentiũ lachrymis ſtercoratur, p̃ſentium Pſal. 127. Pſal. 79.

dicantium doctrina irrigatur. Eadē, hortus concluſus appellatur, in quo adeſt flos lilij candidus, in virginibus: flos violæ, in innocentibus: flos roſæ, in martyribus: flos malogranati, in Apoſtolis: flos oliuæ pinguis, in ſanctis Confeſſoribus atq; Doctoribus: flos balſami in virgine ſancta: denique, fons ſignatus, ager fœcundus, ſagena plena bonis & malis piſcibus: area expurgata, cathedra magni Doctoris vocatur.

Geneſ.32. Sextum ornamentorum genus denotat eius pericula, certamina, pugnas: vt cū caſtra Dei viuentis, acies ordinata, mulier pariens, nauis, quæ ex vno ligno non conſtat, quæ omnem inſcenſorem admittit, preter latronē, inſula quæ fluctibus ceditur, ſpecula cuius cuſtodes die ac nocte non dormiunt, ablactata à lacte, vidua, ſterilis & deſerta, mulier quæ parit, appellari ſolet. Habent ęa caſtra hoſtes varios. Pagani impugnant illa turbando pacem: Iudęi Chriſti incarnationem negando. Hæretici fidei ſinceritatem inficiendo: Schiſmatici obedientiam, & Eccle-

& Eccleſiæ vnitatem rumpendo; Tyranni & principes Eccleſiæ libertatē opprimendo, falſi fratres charitatem extinguendo. Varios habet hoſtes; ſed & propugnatores non pauciores; gentibus opponit Reges ac principes ſuos, Iudæis & hæreticis opponit Pontifices, & Doctores; Schiſmaticis opponit ſanctorum communionem, regimen Prælatorum, obedientiam ſubditorum Tyrannis, Martyrum agmen; vtitur contra malos fratres, excommunicatione, contra hæreticos ſcripturis, & antiquitate atque oratione. Et vt hæ ipſæ imagines deſignant eius pugnas, & pericula; ita illa adiuncta, eius celebrant triumphos & victorias, cùm dicitur; *Hieruſalem, ciuitas ſancta, mons Sion, qui in æternum non commouebitur, populus fortitudinis, ciuitas gentium robuſtarum, vrbs fortitudinis, virgo intemerata, viſio pacis.*

Si igitur hunc tam varium & magnificum ornatum habent noſtri ſæculi concubinæ; reginę ſunt. At ſi nihil ex iſto ſplendore & apparatu in

his inuenitur, ſi inimicæ Chriſti ſunt, ſi ſordidæ, & obſcœnæ, ſi pauperes & mendicæ, ſi infirmæ & debiles, ſi ſtertunt & dormiunt, ſi ſponte ſua ruunt, ſi infœcundæ & vbera habentes arentia; non ſponſæ, ſed pellices ſunt. At cui omnes iſti colores, omnes gēmæ, omnis veſtitus, & apparatus, vnioneſque conueniunt; illa vera coniunx Regis Salomonis erit, talis autē eſt, vna, ſancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia.

TERTIVM INSIGNE: FILIAE Regis obedientia ad legem primam, hoc eſt, ad legem naturæ.

CAPVT III.

NON mediocre eſt & illud veræ Eccleſiæ DEI ornamentum atq; decus, quòd non Euangelium tātum, non ſola veteris & noui teſtamenti inſtituta ſequitur, ſed etiam ad primam illam & ſummam legem, naturæ inquam & rationis, reſpicit, atque ſe totam componit; quā

legem

legem nulla lex aut abrogare, aut illi derogare, vel abrogare quidquam poteſt. Eſt enim ipſius Dei omnipotentis ſpiraculum vitæ homini inflantis digito in ipſa præſcripta natura; de qua Paulus magnificè; *Cùm enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis ſunt faciunt, eiuſmodi legem non habentes, ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium, in die cùm iudicabit Dominus occulta hominum ſecundum Euangelium meum per IESVM CHriſtum.* Et in alio loco: *Condelector enim legi Dei ſecundum interiorem hominem: video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* Itaque hæc ipſa prudentiſſima mulier non omnia in Euangelio quærit, non omnia ex lege ſcripta petit, multa ex ipſius principijs naturæ haurit. Proinde non differentiam ſacri & profani, non priuati & publici, iuſti & iniuſti,

Rom. 2.

Rom. 7.

iuſti, æqui & iniqui, doctoris & diſcipuli, præfecti & ſubditi, caſti & inceſti, inde repetit. Non ſacerdotem, nō ſacrificium, non aras & templa, non cultum & cærimonias externas, non decimas, victumq́ue & alimenta altaris, & id genus alia, his ſimilia, inde ſibi demonſtrari poſtulat. Hæc enim ex ipſius legis naturæ vi atque decretis primò hauſit, atque edocta eſt. Nō ciuiles leges, non rerumpublicarum formas & ſpecies, non magiſtratuum officia & functiones, ac gubernationis modum; non belli & pacis iura, ſed ab ipſa natura hæc talia edocta ſequitur. Iamque hęc in alia lege longè prius præſcripta ac definita eſſe nouit, lege inquam vt dixi naturæ, Deumq́ue ſemel dicere nec iterum fruſtra repetere, à ſacra ſcriptura eſt præmonita. Quam quidem legem primam & ſummam conſtantiſſim' ille legiſlator Deus abrogat nunquā, cùm non ſit illius tanquam hominis mortalis cuiuſdam ſua reſcindere decreta, aut aliquam palinodiam cantare, aut pœnitentia vlla duci; ſed

deui-

deuiantibus ab ea hominibus, & nõ
naturalia pro naturalibus amplectẽ-
tibus, perficit atque interpretatur.
Itaque ne veterum quidem doctiſſi-
morum virorum, etiam illorum, qui
fidem nõ receperint, inuenta de vir-
tute, de vitio, de honeſto & iuſto, de
decoro, ac eo, quod non conuenit a-
ſpernatur; ſed tanquam ab illis, qui-
bus hæc Deus reuelauit, teſte Paulo,
atque adeò tanquam ab iniuſtis ea-
rum rerum poſſeſſoribus, vt inquit
Auguſtinus, accepit at veneratur. Et
proinde nihil vnquam ineptè, nihil
inconcinnè ac inſolenter, nihil enor-
miter, atque inhumanè, nihil effuſè,
atque flagitiosè, nihil naturæ & rati-
oni repugnans agit; quæ omnia, cùm
hæreſes non ſequantur, ſpernant at-
que rideant, ab iiſque ſint alieniſſi-
mæ, mirum nõ eſt: ſi ad nullam item
veræ Eccleſię Dei partem pertineant,
ac inſtar beluarum ab omni recta ra-
tionis & iudicij regula remoti vi-
uant, multaque fœdè, immaniter,
flagitiosè, crudeliter perpetrent; ſi
ordinem nullum habeant, ſi aliena

rapiant καὶ πάντα σφετερίζουσι hoc eſt, omnia ſua faciunt, nihilque cuiuſquam ferarum more proprium eſſe volunt.

QVARTVM INSIGNE: VBERtas donorum Spiritus ſancti.

CAPVT IIII.

QVartum eſt, Regis Salomonis ſponſę decus ac ornamentum, vbertas inquam donorum Spiritus ſancti: quæ ſicut vnguentum pretioſum, primò deſcendit in caput ipſius ſummi Aaron Ieſu Christi, deinde in barbam & vultum illius, ac demum vniuerſis membris eius perfuſis, deſcendit in vltimam oram veſtimenti eius. Hunc enim vnxit æternus pater oleo lætitiæ præ cõſortibus ſuis; ſed tamen non ſine con ſortibus eius. Illeque eſt, in quo primum inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & de plenitudine eius accipimus omnes. Vtitur hoc

hoc ſigno Irenæus lib 2.cap.51. vtitur Iuſtinus in Dialogo contra Triphonem, quorũ verba paulò poſt magis opportuno adferemus loco. Dona autem Spiritus ſancti enumerat Iſaias: *Et requieſcet ſuper illum ſpiritus Domini, ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, cõſilij, & fortitudinis, ſpiritus ſcientiæ, & pietatis, & replebit eum ſpiritus timoris Domini.* Quæ dona qui non habet, inquit Paulus, non eſt eius. Qui igitur cœtus tantam vbertatem eorum donorum oſtendere poterit, quam oſtendit vna, ſancta, Catholica & Apoſtolica Eccleſia; ille meritò ſibi eius nomen vendicare poterit: hoc eſt, in quo tanta ſapientia, & intellectu tot homines præditi reperiantur, tanto conſilio & fortitudine, tanta ſcientia & pietate, tanto demum timore Domini: qui æquè veloci mente omniũ ſupernarum mentium ordines ſuperauerint: qui tam profundè in ipſius diuinitatis abyſſos ſeſe inſinuarint: qui cauſas, principia, atque elementa rerum perfectius intellexerint, atque alijs explicauerint: qui maiore con-

ſilio, prudentia, dexteritate in rebus gerendis vſi fuerint: qui fortius & animoſius omnia tela ignita inimici intrepidè exceperint: qui maiorem diuinarum & humanarũ rerum ſcientiam habuerint: qui res obſcuriſſimas & inperueſtigabiles acutius cõprehenderint: qui rerum difficilimarum modos & rationes inuenerint: qui omnes difficultates, quæ humano animo concipi poſſunt, vberius explicarint: qui omnium inimicorum, ſiue gentilium, ſiue Iudæorum, ſiue hæreticorum magnificentius ora obſtruxerint: qui pari doctrina, linguarum cognitione, eloquentia, diſſerendi ſubtilitate, ingenij acumine prediti fuerint; qui maiore pietate & religione, Deum coluerint; qui illum ex toto corde & anima omnibuſque viribus magis amauerint & timuerint; qui denique omnem mũdi ſapientiam, omnium temporum & ſæculorum, omnium item ſectarum ac philoſophorum cognouerint, ſapientiaquè & ingenio ſuo, longè ſuperauerint. Quæ igitur congregatio,

gatio, qui cœtus, tantam vbertatem donorum in ſe complexa fuerit; illa meritò ſibi nomen veræ Eccleſiæ vſurpabit. Si igitur iſti veræ Eccleſiæ dignitatem ſibi vſurpant; proferant nobis inprimis Dionyſios, Clementes, Iuſtinos, Origenes, Epiphanios, Tertullianos, Cyprianos, Athanaſios, quos ipſi mundi ſapientes imprimis admirati, illiſque magiſtris vſi ſunt. Notum eſt Porphyrij teſtimonium, de Origene: notum Plotini, in cuius ſcholam cùm aliquando Origenes veniſſet, ſtatim genas rubore ſuffuſus aſſurgere voluit, ſermonem verò ab Origene continuare rogatus, reſpondit: ſtudium loquendi ceſſare, quando qui loquitur animaduertit ſe, ad illos, qui idem ipſi longè melius norint, verba facturum: atque ita, cùm pauca quædam diſſeruiſſet, inde ſurrexit. Quos omnes vaſa ſapientiæ, & intellectus ſpiritus Domini rectè appelles. Oſtendant Conſtantinos, Theodoſios, Iouinianos, Mauricios, Carolos, Boleſlaos, Pudicos, VVladiſlaos, Iagellones, Sigiſ-

mundos: qui viri conſiliorum in ſcriptura vocantur. Oſtendant Stephanos, Laurentios, Vincentios, Sebaſtianos, Albertos, Staniſlaos: Teuclas item & Catherinas, Cecilias, Lucias, qui ſua fortitudine omnem tormentorum vim cõtra pietatem debilem eſſe docuerunt. Demonſtrent Gregorios, Baſilios, Apollinares, Chryſoſtomos, Cyrillos, Auguſtinos, Ambroſios, Hieronymos, Thomas, Bonauenturas, Hoſios, quibus vniuerſa veterum doctrina, ſubtilitas, atque eloquentia ceſſit. Ad quos ſæculi ſapientes doctrinæ & eruditionis cauſa à longè venerunt, quorum eloquentiam admirati ſunt? quos nihil diuinum aut humanum, quantum iſta vita fert, latuit. Baſilij quidem iam planè ſacris literis immerſi epiſtola, cùm quondam Athenas in ſcholam principis illius ſæculi Oratorum ac Sophiſtarum Libanij perlata fuiſſet, cumque eam Libanius legiſſet, tacitè inſpectis omnibus, ſubridenſque & gaudens, Victi ſumus, aiebat. Et quanam victoria, rogabant illi, vi-

In Baſilij epiſtolis, epiſt. 142.

ctus

ctus es? & quamobrē ſi victus es, non doles? In elegantium, inquam, epiſto larum certamine vict⁹ quidem ſum, & Baſilius eſt, qui vicit, is autem amic⁹ noſter eſt; & eam ob rationem gaudeo. Cumque hæc diceret, ex ipſis volebant literis iudicare de victoria, legitque Alypius princeps diſcipulorum, audientibus reliquis qui aderant: lata verò ſententia eſt, illum nihil eſſe mentitum: & qui literas habebat ac legerat, ſecum illas auferebat, oſtenſurus puto & alijs, ægreque ablatas reſtituit. Scribe ergò ſimilia, & vince, alloquitur Baſilium Lybanius: hoc enim eſt me vincere. Et de ſtudio quidem ſacro loquitur more ſuo impiè, de perſona Baſilij autem magnificè: Libros, inquit, quorum peiorem dictionem, meliorem verò mentem ac ſententiam eſſe dicis, habeto, nemo prohibet; eorum verò, qui noſtri ſunt ſemper, tui iam olim radices adhuc in te manent, ac manebunt, donec in hac vita fueris, nec vllo tempore excidentur, etiamſi illas quàm minimè rigaueris. Quem

dein-

Ibidem in e-pistola. deinceps hominem admirandum, vocem melle cōditam, linguam auream, os, in quo inſint eloquentiæ fontes, virum Acheloi filiabus elegantiorem, quatenus demulceret quidem, quemadmodum & ille, non autem noceret vt ille. Præ quo Platonis ſapientiam, & Demoſthenis in dicendo vehementiam fruſtra iactatas eſſe docet; præ illoque ſermonem ſuum, atq; ſi culicem elephanto conferas, dicit. Homerus, inquit, hic vir eſt; imo Plato, imo Ariſtoteles, quin Suſario magis qui nihil ignorabat. Hunc deinde petebat, vt per eius illuſtrem ſapientiam liceret pertingere, ad Homericæ ſapientiæ altitudinem, hoc eſt, quoſdam locos Homeri illo enarrante ac interpretante, intelligere. Similia multa de Gregorio Nazianzeno, ac de alijs ſcripta reperies; Et quanquam hæc magna ac planè diuina ſunt, tamen illa multò maiora, maioreq́; admiratione digna, & quæ ipſius Spiritus ſancti planè vim demonſtrant, in tanta, tam admirabili virorum excellentia, tantus amor,

tan-

tanta concordia, tantus in tradendis dogmatibus, interpretandęque ſcripturæ conſenſus; vt planè dicas vno corde, vno ore, omnes locutos eſſe, eadem omnes manu ſcripſiſſe: idque tam diſiunctis locis, regionibus, ac temporibus; vt de illis hoc veriſſimè dictum eſſe videatur: Qui habitare facit vnius moris in domo. Veteres quidem Philoſophi ne duo inter ſe conuenire poterant vnquam; inter hos duos qui diſſideant, non inuenies. Apud Nouatores verò, quis diſcipulus à præceptore non defecit? quis illum non impugnauit? quis non accuſauit? quis ſe illi non præferri voluit? Demonſtrent denique Paulos, Antonios, Hilariones, Maccarios, Onuphrios, Benedictos, Bernardos, Dominicos, Franciſcos, Hyacinthos. Proferant item Nicolaos, Martinos, ac reliquos iuſtos & timoratos viros, quorum omnium pectora pietatis ac verę charitatis templa fuiſſe, orbis terrarum conſenſus fatetur. Qualium hominum, dum non modò rem non habeant; ſed ne vmbram

Pſal. 67.

Hæreticorũ diſſenſio.

qui-

quidem ac imitationem vllam, quos dum exæquare non poſſunt, conuicijs, & maledictis lacerant atque proſcindunt. Faceſſant igitur cum hac ſua, ſuorumque cœleſtium donorum paupertate: neque ſibi ornatum, pretioſaque monilia veręſponſæ Regis Salomonis falsò vſurpare, maieſtatemque Dei Eccleſiæ ſibi tribuere deſinant.

QVINTVM INSIGNE: Incorrupta per omne æuum fundamentorum religionis Chriſtianæ conſeruatio, atque eius documentorum.

CAPVT V.

SIT igitur quintum inſigne Regis Salomonis ſpōſæ: Eam eſſe veram ſponſam, quæ ſumma & prima capita & fundamenta religionis noſtræ integra, intemerata, ac ſacroſancta, in omni decurſu ſæculorum conſeruauit: nec ipſa fundamenta tantum; ſed etiam eorum funda-

fundamentorum & capitum documenta, & demonſtrationes omnes.

Summa autem & prima capita religionis noſtræ illa ſunt: Sanctiſſimæ Trinitatis Patris, & Filij, & Spiritus ſancti confeſſio: IESV CHriſti incarnatio: duarumque naturarum, in nulla parte diminutarum, in vna perſona plena, inconfuſa, intemerata vnio. redemptionis item & reconciliationis noſtræ modus & ratio: iuſtitiæ noſtræ prima fundamenta: Sacramentorum res & nomina: populi Chriſtiani partes & functiones: vitæ, immortalitatis, reſurrectioniſque futuræ certiſſima ſpes: pœnarum itē, ac præmiorum certa ratio. Quæ quidem ſunt prima & ſumma fidei noſtræ Chriſtianę capita. Eorum autem capitum & primorum quaſi fidei noſtræ principiorum, quibus hæc firmantur, ex quibus pendent, ſunt documenta, ac præſidia illa; libri noui & veteris Teſtamenti, ſacrum Symbolum, Canones, Cōſtitutioneſque Apoſtolicæ, ſacrarum item Synodorum, quæ per omne hoc tempus peractæ

Capita Chriſtianæ religionis.

actæ

actæ ſunt, decreta & inſtituta, ſanctiſſimorum Pontificum edicta, atque reſponſa, ſanctorum Patrum, ſacræ ſcripturæ interpretatio, fidei Chriſtianæ confirmatio, hæreſum refutationes, difficillimarum quæſtionũ explicationes, hiſtoriæ, vetuſtatiſque fides & monimenta.

Quæ igitur Eccleſia hæc omnia integrè vſque ad hanc diem conſeruauit; illam ſpõſam Chriſti eſſe, quis non confitebitur? Neque enim poſſibile eſt ſine præcipua Spiritus ſancti ope & præſidio hæc ſarta tecta conſeruari, in hiſque non errari. Atqui hæc omnia vna, ſancta, Catholica, & Apoſtolica Eccleſia, cuius princeps & magiſtra, ac quaſi promacunda Romana ſemper meritò habita eſt, integra & incõtaminata cõſeruauit, & conſeruat adhuc. Cuius ſuæ fidei, fideliſque diſpenſationis, vtraque hac in parte, omnium ſæculorum

Rom. 1. ampliſſima refert teſtimonia: Pauli imprimis *Gratias ago Deo meo*, Romanis ſcribens, *quod fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo*. Deinde vniuerſi ori-

orientis, cuius patres tam magnificè eam compellant ſedem. *Reuera, ſumma prædicatione felicitatis veſtræ dignum eſt illud, quod ſanctitati veſtræ tributum eſt à Domino, mancum & adulterinum à probato & puro poſſe diſcernere. Patrum autem fidem, ſine omni impedimento prædicare, quam & nos ſuſceperamus & cognoueramus ex Apoſtolorum traditionibus delineatam, & in cuius cōſenſum vobiſcum venimus.* Nam noſtris temporibus res ipſa teſtari poteſt, omnia ſana, omnia integra & incorrupta, hæc ita vti à principio à maioribus ſunt tradita, conſeruari videmus. Vt autem fidei ipſius fundamenta incorrupta conſeruantur; ſic & documenta ipſorum atque præſidia omnia: teſtis eſt nobiliſſima illa orbis terrarum in Vaticana Bibliotheca, cui nunc ampliſſimus Scirletus, magna laude & diligentia præeſt; in qua vniuerſam nouam & veterem legem, ſanctorum Patrum ſententijs, in modum cathenarum contextis expoſitam, manu in membranis conſcriptam videmus: in qua vniuerſa

In epiſtolis Baſiiij.

Bibliotheca Vaticana.

uerſa orientis & occidentis orbis doctrina conſeruatur, canones item & decreta: in qua eodem modo omnium Conciliorum ferè Patrum volumina, pleraque ipſorummet manu conſcripta, eadem fide aſſeruantur. Quo cùm Greci atque alij orientales homines veniunt, mirantur, ac ingemiſcunt, dum opes & theſauros ſuos olim temerè amiſſos recognoſcunt. Me quidem magis ille locus permouebat, quàm ipſum Rhemi atq; Romuli capitolium, omneſque omnium ſæculorum ſtatuæ ac marmora. Cuius diligentiæ noſtræ, vel iſti ipſi, nolint velint teſtes eſſe coguntur. Vnde enim Legem, vnde Euangelia, vnde Pauli epiſtolas, vnde Concilia, vnde veteres Patres acceperunt, vti ſuperius demonſtratum eſt, quàm à nobis? quæ tamen ipſi modico hoc tempore, ex quo in earum rerum diſpenſationem ſe ingeſſerunt vel amiſerunt, vel prauis interpretationibus adulterarũt, vel ineptiſſimis ſuis ſcriptis atque cõmentarijs defœdarunt, potius quàm illuſtrarunt. Quæ non ca-

eadem fide ab alijs Eccleſijs cuſtodita fuiſſe, & res ipſa teſtatur, & ſacri conqueruntur Patres. Athanaſius, Baſilius, Theophanes, Iſauricus. Anaſtaſius, Bibliothecarius Itaque S. Leo primus, epiſtola 83. ad Palæſtinos queritur, à Grçcis epiſtolam ad Flauianum ſuam ſe adhuc ſuperſtite fuiſſe corruptam. Et S. Gregorius Papa lib. 5. epiſtola 15. ad Narſen aſſerit, Conſtantinopolitanos corrupiſſe Synodum Chalcedonenſem, idemque ait, ſe ſuſpicari de Epheſina, codices autem Romanorum longè veraciores eſſe quàm Græcorum, quoniam, inquit, Romani ſicut non acumina, ita nec impoſturas habent. Denique Nicolaus primus in epiſtola ad Michaëlem Imp. cùm eam ad epiſtolam Adriani primi remitteret: *Si tamen, inquit, non falſata more Græcorum, ſed ſicut à Sede Apoſtolica miſſa eſt, penes Eccleſiam Conſtantinopolitanam hactenus conſeruatur.* Non erat inquiunt difficile ſumma religionis capita, eorumq; documenta conſeruare. Cur igitur ipſi non conſerua-

runt? cur non tutati ſunt? quinquageſimus vix eſt annus, vt earum rerum poſſeſſionem inuaſerũt, & iam vix reliquias fidei Chriſtianæ, quam tot hæreſibus, tot ſchiſmatibus turpiſſimis defœdarunt, retinent. Quid ipſa documenta, quæ non niſi Spiritus ſancti ope conſeruari, teſtis eſt Græcia, quæ apud ſe nata, ita non retinuit, vt nunc neceſſe omnino habeat, vel ea ex his noſtris Septentrionalibus regionibus iuxta vet⁹ prouerbiũ, ἀνοποταμοι acceſſere, ac quaſi poſtliminio repetere. Sed hæc hactenus.

SEXTVM INSIGNE: VERI cultus diuini perpetua conſeruatio.

CAPVT VI.

SExtum illud erit Eccleſiæ Dei documentũ, vt illa ſit vera ſponſa Chriſti, in qua ſit verus & ſyncerus cultus diuinus, omneſq́; partes illius. *Confitebor tibi Domine*, inquit Dauid, *in Eccleſia magna, in populo*

Pſal.34.

graui

graui laudabo te. Et: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in ſæcula ſæculorum laudabunt te*. Et: *Laus eius in Eccleſia ſanctorum*. Et de cultu quidem interno nihil eſt quod dicamus: hic enim cùm intus ſit, Deoque ſoli cognitus, ſignum & indicium Eccleſiæ Dei eſſe nullo modo poteſt. Externus cultus, rebus, perſonis, & circumſtantijs atque inſtrumentis continetur. Res cultus diuini conſiſtunt in ſacrificijs, de quibus Malachias: *Non eſt mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra: ab ortu enim Solis vſque ad occaſum, magnum eſt nomen meum in gentibus: & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus exercituum*. In cerimonijs, de quibus Geneſis 26. *Daboq́, poſteris tuis vniuerſas regiones has, & benedicentur in ſemine tuo omnes gentes terræ, eo quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit præcepta mea, & mandata mea, & cærimonias, legeſq́, ſeruauerit*. In votis: *Vouete & reddite*

Pſal 83. *Pſal.149.* *Cultus externus.* *Malach. 1.* *Pſal. 75.*

1.Tim. 2. *dite Domino Deo veſtro munera. In obſecrationibus, orationibus, poſtulationibus, gratiarum actionibus, pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in ſublimitate ſunt.* In hymnis, Pſalmis,
Ephеſ. 5. 2.Cor. 11. canticis ſpiritualibus: in labore & ærumna, in vigilijs multis, in fame, in ſiti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate, in ſuiipſius caſtigatione, humique cubationibus, omnique carnis mortificatione, referente & enumerato hæc omnia Paulo. Perſonæ cultui diuino deſtinatæ illæ in ſcripturis leguntur: Pontifices, Presbyteri, Sacerdotes, Diaconi, Subdiaconi, Acoliti, Lectores, Oſtiarij, Exorciſtæ, Monachi, Eremitæ, Virgines item, Deoque deuotæ viduæ. Circumſtantiæ & inſtrumenta cultus diuini illa ſunt: Templa, altaria, vaſa & veſtitus ſacer, dies item feſti, ſupplicationum, ieiuniorum, pœnitentiæ, &c. ſtata tempora vniuerſa, quæ ipſa ſacra Scriptura docet, tum ipſa natura inſita, quadam voce commẽdat. Quæ omnia, cùm Eccleſia, tam occidentalis, quàm orientalis arctiſ-

ſimè

ſimè tueatur, ac ita, vt à primis ſuis fundatoribus accepit, retineat; huius autem ſæculi hæreſes, non modo hęc ipſa non habeant, ſed rideant etiam; ſed ſuperſtitiones atque inuentiones humanas, Euangelicam libertatem extinguētes, legis autem ſeruitutem inducentes, appellent; illa quidem ve ra ſponſa; hæ autem impurę pellices erunt. Sacrificium viſibile habent nullum, vota nulla, cærimonias nullas, ſacrorum & cęrimoniarū antiſtites nullos: templa ab his ſunt demolita, altaria euerſa, ſacra vaſa conflata, virginitas irriſa, ꝓ Dauidicis Pſalmis, quæ de ore Eccleſiæ Iudæis ipſis teſtib⁹ nunquam recedere debebāt; cantica quędam aulicorum hominū introducta ſunt. Et poteſt quiſpiam dubitare, cum quidem cœtum, qui hæc omnia integra retinet, Catholicum & ſacroſanctum eſſe, veramque & legitimam ſpōſam Regis Salomonis exiſtere; horū autē conuenticula, quæ nihil horum integrum retinuerunt, vagas quaſdam & procaces concubinas eſſe. Addamus in honorem

beatiſſimæ virginis Mariæ matris Dei Colorarium illud: In vera Eccleſia debet eſſe perhennis veneratio matris Dei: hoc enim ipſa in ſpiritu
Luc. 2. Dei prædixit: Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius. Cùm igitur in iſtorum Synagogis mater Dei non modò non prædicetur tantum, ſed illi maledicatur, proſcindatur, ac traducatur nonnunquam, graueque nefas putetur, ſi Angelica ſalutatione honoretur; profectò non erunt de illis generationibus, de quibus illa prædixit, beatam eam prædicaturas in perpetuum; ſed ex illius principis cohorte potius, de quo dictum eſt
Gen. 3. *Inimicitias ponam inter te & inter mulierem, & illa calcabit ſuper caput tuum, & tu inſidiaberis calcaneo eius:* proculque ab illa domo erunt, in qua beati habitantes omnes, quia in æternum laudabunt Dominum: remotiſſimi ab Eccleſia ſanctorum: remotiſſimi à populo graui, in quo benedicitur Dominus. Neque Eccleſiam ſolum; veram

veram tales homines non habent, ſed ne Chriſtiani quidem ſunt, ac ne Deum quidem norunt,nec vllum religionis ac pietatis ſenſum,vel Iudęo quopiam aut Ethnico teſte, meritò habere poſſunt. Quomodo enim ille religione aliqua imbutus eſſe putandus eſt,qui nullum certum modum, nullam certam rationem atque formulam diuini numinis colendi habet?nullos ritûs, nullas cærimonias certas amplexus eſt? Itaque præclarè profectò illi ipſi, ad quos iſti non ita pridem prouocarunt, orientales Patres contra illos eam tulerunt ſententiam: Niſi ſacras preces inquiunt, liturgiaſque dies feſtos, & his ſimilia, non cauponantes, ſed Deum piè timentes peragimus, quæ quidem omnia fidei ſunt conſequentia, præclaraque opera; gens quædam abſq; Deo eſſe putabimur,quę Deum non timeat;& quæ à fide viua,quæ in omnibus principem locum tenet, ac quaſi familiam ducit, ſit alieniſſima. Sublatis enim rebus illis,quę rem aliquam neceſſariò natura ſua conſe- *In Cenſura orientalis Eccleſiæ.*

S 5 quun-

quuntur, fructuſque eius quodammodo ſunt, quantum in nobis eſt; illud ipſum, quod principale eſt, auferri oportet: ad illamq; ciuitatem pertinent, de qua ſecundo Paralipomenon ſcribitur: *Tranſibunt autem multi dies in Iſrael abſque Deo vero, & abſq; ſacerdote doctore, & abſque lege. Cumque reuerſi fuerint in anguſtia ſua ad Dominum Deum Iſrael, & quæſierint eum, reperient eum.* Sed hæc hactenus.

2. Paral. 15.

SEPTIMVM INSIGNE: ordo à Chriſto Domino & eius Apoſtolis deſignatus & inchoatus, vſque ad hanc ætatem integer conſeruatus.

CAPVT VII.

SEptimum eſt filiæ Regis monile. Ordinata eſt: ipſe enim altiſſimus, qui ordinem ante alia oĩa amat, & qui ſub pondere, menſura, & numero fecit omnia, eam fundauit, ad formamque illius cœleſtis Hieruſalem, in qua ſummus rerum omni-

omnium ordo eſt, eam conforma-uit: *Pulchra eſt* inquit ſcriptura, *vt lu-na, electa vt Sol, terribilis vt caſtrorum acies ordinata.* Et, quæ à Deo ſunt, or-dinata eſſe docet Paulus. Neque ſim-pliciter ea ciuitas ordinata eſt, ſed eo genere ordinis ordinata, quem ipſe ſponſus, ſanctique eius Apoſtoli per-ſcripſerunt, quem delinearunt, cuius fundamenta ipſi iecerunt. Ordinata autem ita eſſe debuit, vt primò in ea ſit paſtor, ipſo ſponſo ita ordinante, deinde ouile: *Et erit inquit vnus paſtor & vnum ouile.* In ouili autem qui-dam debebant eſſe ſpirituales, qui-dam ſeculares, laici quidam, quidam clerici. Vtrunque complexus eſt D. Petrus: *Seniores ergo, qui in vobis ſunt, obſecro conſenior, & teſtis CHriſti paſſio-num: qui & eius quæ in futuro reuelanda eſt gloriæ communicator: Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei, prouidentes non co-actè, ſed ſpontaneè, ſecundum Deum, neq; turpis lucri gratia, ſed voluntariè: neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo; & cùm apparuerit prin-ceps paſtorum, percipietis immarceſſibilē*

Cant. 6. *Rom. 13.* *Ioan. 10.* *1 Pet. 5.*

gloriæ

gloriæ coronã. Spiritualiũ hominũ eos recenſet ordines Paul⁹. *Et ipſe*, inquit, *dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem paſtores & doctores ad conſumationem ſanctorum, in opus miniſterij, in ædificationem corporis CHriſti.* In ſecularibus eiuſdem Apoſtoli deſignatione numerãtur Præpoſiti primum, in his autem Reges, Duces, & alij in ſublimitate poſiti, quibus obedire oporteret, non tantum propter metum, ſed etiam propter conſcientiam. Deinde ſubditi: de qua vtriuſque ordinis diuiſione Petrus: *Subiecti igitur eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi, quaſi præcellenti, ſiue Ducibus tanquam ab eo miſſis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum: quia ſic eſt voluntas Dei, vt benè facientes obmuteſcere faciatis imprudentium hominum ignorantiam*. In his autem omnibus alij coniugati cenſentur, alij vidui & viduæ, virgines, & qui cum mulieribus coinquinati nõ ſunt alij. Quorum omnium non ſolum mentionem facit Paulus, ſed etiam

Ephеſ. 4.

1. Pet. 2.

tiam

tiam eorum leges & officia explicat. *CONIVGATORVM quidem Mulieres viris ſint ſubditæ, ſicut Domino; quoniam vir caput eſt mulieris, ſicut Chriſtus caput eſt Eccleſiæ. Ipſe, Saluator corporis eius: Sed ſicut Eccleſia ſubiecta eſt Chriſto, ita & mulieres viris ſuis in omnibus. Viri diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret mũdans eam lauacro aquæ in verbo. VIDVARVM. Quæ autem verè vidua eſt & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus nocte & die. Nam quæ in delicijs eſt, viuens mortua eſt. & hoc præcipio, vt irreprehenſibiles ſint. VIRGINVM* item. *Mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini ſunt, vt ſit ſancta & corpore & ſpiritu.* Epheſ. 5. 1. Tim. 5. 1. Cor 7.

Illa igitur erit vera Eccleſia, quæ ordinata eſt, & in hunc modum, quo dictum eſt, ordinata: alioqui falſa erit ſcriptura, quæ dicit eum ordinem vſque ad cõſumationem ſanctorum permanſurum. Cùm igitur in Eccleſia Romana, alijſque Eccleſijs Apoſtolicis omnibus hęc eadem ratio ordinis Epheſ. 4.

dinis permaneat, ac integra conſeruetur, apud noſtri autem temporis hæreticos nihil horum ſit: nam neq; vnum paſtorem agnoſcunt, neq; diſtinctos Apoſtolorum, Euangeliſtarum, paſtorum, Doctorum grad⁹ habent: Reges, & duces vix ſufferũt, virginitatem & viduitatem rident. Initiationes nullas, ordinationes nullas adhibent. Quòd ſi quid ordinis retinent, in hoc nihil ſanctum, nihil Deo dicatum, nihil initiatum, Hierarchicum nihil agnoſcant: ſed omne illud quicquid eſt, ad ſolum ciuile miniſterium referunt: in numerumq́; agaſonum & aurigarum conijciunt; Eccleſiam Dei profectò quæ ordinata eſt apud eos nõ eſſe certum erit: quæ enim à Deo ſunt, ordinata ſunt apud eos cùm nullus ſit ordo; nihil item diuinum ſit oportet: ad illamq́ue potius ciuitatem referentur, quam Iob, ac reliqua ſcriptura terram miſeriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat, appellare ſolet.

Fuſius de ea nota tractat in fine operis Panarij Epiphanius, vbi omnẽ ſui temporis rationẽ ordinis Eccleſiaſtici pulchrè explicat.

Iob.10.

OCTA-

OCTAVVM INSIGNE: communionis ſanctorum ſenſus & conſenſus.

CAPVT VIII.

Dicimus igitur octauo, veram Eccleſiam cõmunionem ſanctorum profiteri, firmiterq; tueri ac defendere, eius enim illa vox eſt: Credo communionem ſanctorum. De qua communione D. Ioannes: *Vt & vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum patre & filio eius, IESV Chriſto.* 1. Ioan. 1. Ex quo cœtu hominum fuit ille, qui inquit: Deus Geneſ. 48. in cuius conſpectu ambulauerunt patres mei, Abraham & Iſaac: Deus qui paſcit me ab adoleſcentia mea vſque in præſentem diem: Angelus qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris iſtis, & inuocetur ſuper eos nomen meum: nomina quoq; patrum meorum, Abraham, & Iſaac, & creſcant in multitudinem ſuper terram. Et ille: *Quieſcat ira tua, & eſto placabilis ſuper nequitia populi tui. Recordare* Exod. 32.

Abra-

Abraham, Iſaac, & Iſrael ſeruorum tuorum, quibus iuraſti per temetipſum. Et
Pſal. 118. alius: *Particps ego ſum omnium timentium te, & cuſtodientium mandata tua.*
Et illi ipſi tres pueri in camino ignis
Daniel. 3. ardentis: *Ne, quæſumus, tradas nos in perpetuum, propter nomen tuum, & ne diſſipes teſtamentum tuum, neq; auferas miſericordiam tuam à nobis propter Abraham dilectum tuum & Iſaac ſeruum tuum, & Iſrael ſanctum tuum, quibus locutus eſt pollicens.* Fortiſſimus item ille
2. Mach. 12. Machabæorum dux Iudas *facta collatione, duodecim millia drachmas argenti, miſit Hieroſolymam, offerri ſacrificium pro peccato. Benè & religioſè de reſurrectione cogitans (niſi enim eos qui ceciderant reſurrecturos ſperaret; ſuperfluum videretur, & vanū orare pro mortuis) & quia conſiderabat, quod cum pietate dormitionem acceperant, optimam haberent repoſitam gratiam. Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur.* Ex eodem genere
Rom. 15. hominum fuit Paulus: *Obſecro ergo vos, inquit, fratres per dominum noſtrum IESVM CHriſtum, & per charitatem*

ſancti

ſancti ſpiritus, vt adiuuetis me in orationibus pro me ad Deum, vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Hieruſalem ſanctis, vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiſcum. Et: *Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis, vt ex multarum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.* 2.Corin.1. *Et in omnibus ſumentes ſcutum fidei, in quo poſſitis omnia tela nequiſſimi ignea extinguere: & galeam ſalutis aſſumite, & gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei: per omnem orationem & obſecrationem, orantes omni tempore in ſpiritu, & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione, pro omnibus ſanctis, & pro me, vt detur mihi ſermo in apertione oris mei, &c.* Ephe.6. *Et, Orationi inſtate, vigilantes in ea, in gratiarum actione, orantes ſimul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis oſtium ſermonis ad loquendum myſterium Chriſti, propter quod etiam vinctus ſum, vt manifeſtē illud, ita vt oportet me loqui.* Colloſſ.4. *De cætero fratres orate pro nobis, vt ſermo Dei currat & clarificetur ſicut & apud vos, & vt liberemur ab importunis &* 2.Theſſ.3.

malis hominibus. Quæ quidem communio ſanctorum, nihil aliud eſt quã militantis Eccleſiæ, cum ea, quæ cum Chriſto triumphat cœleſti Eccleſia, atq; illa, quæ poſt mortem ſuorũ reliquias purgat peccatorum, ipſarumq; partium omnium inter ſe cõiunctio quædã, ſocietas ac indiuidua vnitas. Quæ ſocietas omnium operũ ac meritorum, ſiue illa ſint ſacrificia, ſiue orationes, ſiue eleemoſynæ atque ieiunia, ſiue martyria, ſiue carnis mortificationes, ac reliquæ virtutes omnes, habet communem vſum & vtilitatẽ, vt quod vnum membrum ex hoc cor-
Matth.12. pore facit, hoc profit omnibus; iuxta illud promiſſum Chriſti. Qui accipit prophetam in nomen prophetæ, mer-
Ephes.5. cedem accipiet prophetæ. Et ſi compatitur vnum membrum, inquit Paulus, compatiũtur & reliqua. Eſt enim Eccleſia fidelium cõgregatio, eſt corpus vnum ex multis membris com-
Ephes.1. *Rom.12.* pactum, cuius caput eſt Chriſtus: ipſũ enim Deus dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, quæ eſt corpus ipſius. Et ſicut in vno corpore multa membra

habe-

habemus, omnia autem membra nō eundem actum habent; ita multi vnū corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Qualis itaque membrorū inter ſe ſocietas eſt, vbi operatio cuiuſque membri cedit in commodum totius corporis; talis eſt inter Eccleſiæ membra, qui ſunt fideles, bonorum operum quædam cōmunio, non ſolùm eorum, quæ fecit Chriſt⁹ caput huius corporis, ex quo manat in reliquū corpus omne, & in ſingula eius mēbra quicquid eſt boni, quicqd eſt meriti; verū & piorū hoīm omnium, qui ſunt, quiq; fuerunt ab initio mundi: nobis vt eorum benefacta ſubueniant, nos iuuent, nos ædificent, vt bonorum omnium ſpiritualium, quę fiunt, & quæ facta sūt olim in Eccleſia, quo ad illius eſſe membra nō deſierimus, participes efficiamur. Hoc eſt, quod CHRISTVS nos orare docens, iubet, non ſibi quemque peculiariter petere, ſed velut vnius corporis membra, eodem animata ſpiritu, quod in commune cunctis expediat, à communi omnium patre

quemadmodũ non debeamus inuidere Sanctis, nec temerè derogare. Illorum enim fides ſeruat, illorũ iuſtitia ab excidio defendit. Sodoma quoq; ſi habuiſſet viros iuſtos decem, potuit non perire. Sic apud Ezechielem dicit Dominus: *Quæſiui de eis virum qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eã, & non inueni.* In qua quidem communione, non modo ſancti Eccleſiæ militantis in terra peregrinantes, verùm etiam beati omnes Eccleſiæ cũ Chriſto in cœlis feliciſſimè triumphantis, ac inſuper piorum animæ, quæ ex hac vita egreſſæ, nondum tamen illam beatorum felicitatem ſunt conſecutæ, ſimul comprehenduntur. Extra hanc Sanctorum communionem (ſicut extra Noë arcam) certum quidẽ exitium, nulla verò ſalus mortalibus: non Iudæis aut Ethnicis, qui fidem Eccleſiæ nunquam receperunt: non hæreticis, qui receptam deſeruerunt vel corruperunt: non ſchiſmaticis, qui pacem & vnitatem Eccleſiæ reliquerunt: poſtremo neque excommunicatis, qui qualibet alia graui de cau-

Ezech. 22.

ſa id meruerunt, vt ab Eccleſiæ corpore ceu pernicioſa quædam membra præſcinderentur ac ſepararētur. Atq; iſtius modi omnes, quoniam ad Eccleſiam eiuſque ſanctam communionem non pertinent, diuinæ gratiæ & ſalutis æternæ non poſſunt eſſe participes; niſi Eccleſiæ, à qua ſuo illi vitio ſunt ſemel auulſi, primum reconcilientur atq; reſtituātur. Certa eſt enim Cypriani & Auguſtini regula: Non habebit Deum patrem, qui Eccleſiam noluerit habere matrem. Cuius communionis eandem rationem deſcribit vetuſtiſſimus & ſanctiſſimus Do-

Lib. 1. Officiorum, cap. 29

ctor Ambroſius: *Eccleſia autem, quædā forma iuſtitiæ eſt, commune ius omnium. In commune orat, in commune operatur, in commune tentatur. Deniq; qui ſeipſum ſibi abnegat, ipſe iuſtus, ipſe dignus Chri-*

1. Corint. 3.

ſto eſt. Ideò & Paulus fundamentum poſuit Chriſtum, vt ſupra eum opera iuſtitiæ locaremus, quia fides fundamētum eſt. In operibus aūt aut malis iniquitas, aut bonis iuſtitia eſt. Ab ea igitur tali communione Sanctorum, cùm huius ſeculi hæretici remotiſſimi ſint, eamq; impugnent,

nent, rideant etiam. Illud quaſi tacitè indicantes, ſe & fidem, & mores alios eſſe ſecutos, quam Sancti Dei ſunt ſecuti, & ideò nihil ſe commune cum cœleſti illa Hieruſalem, nihil cum ſanctis Dei habere, ex alia denique ciuitate, ex alio ouili, ex alio cœtu eſſe. Remotiſſimos item à vera Eccleſia, eiuſque membris, ſpiritu item, & capite eius Chriſto Ieſu eſſe oportebit.

NONVM INSIGNE: virtus miraculorum.

CAPVT IX.

SIT igitur nonum reginæ ornamentum; Gloria miraculorum: quæ eam ob cauſam ſuperiùs neceſſaria eſſe diximus, ne doctrina eius humanum potiùs inuentum, quàm diuina reuelatio eſſe videatur: néue fraudi & fallaciæ locus aliquis relinquatur. Pollicetur eam dotem illi ipſe ſponſus. *Qui crediderit,* inquit, *& baptizatus fuerit, ſaluus erit qui verò non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc* Marci 16.

ſequentur: In nomine meo dæmonia eÿcient, linguis loquentur nouis: ſerpentes tollent, & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit: ſuper ægros manus imponunt, & benè habebunt. Quod idem docet
Hebr. 2. Paulus: *Quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem? quæ cùm initium accepiſſet enarrari per dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata eſt, cõteſtante Deo ſignis & portentis, & varÿs virtutibus, & Spiritus ſancti diſtributionibus, ſecundum ſuam voluntatem.* Vtitur hoc eodem ſigno Irenæus. *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius ſunt diſcipuli, ab ipſo accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum vnuſquiſque accepit donum ab eo. Alÿ autem laborantes aliqua infirmitate, per manus impoſitionem curant, & ſanos reſtituunt. Iam etiam, quemadmodum diximus, & mortui reſurrexerunt, & perſeuerauerunt nobiſcum annis multis: & quid autem? Non eſt numerum dicere gratiarum, quas per vniuerſum mundum Eccleſia à Deo accipiens in nomine CHriſti Ieſu crucifixi ſub Pontio Pilato per ſingulos dies in opitulationem*

tionem gentium perficit, neque ſeducens aliquem, nec pecuniam ei auferens: quemadmodum enim gratis accepit à Deo, gratis & miniſtrat: nec inuocationibus angelicis faciat aliquid, nec incantationibus, nec aliqua praua curioſitate, ſed mundè, & purè, & manifeſtè, orationes dirigentes ad Dominum, qui omnia fecit, & nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti inuocans, virtutes ſecundum vtilitates hominum, ſed non ad ſeductionem perfecit. Hoc eodem ſigno vſus eſt Tertullianus: *Probent ſe, ait, nouos Apoſtolos, eadem ſigna edant. Volo igitur et virtutes eorum proferre, niſi quod agnoſcam & maximam virtutem illorũ, qua in peruerſum Apoſtolos æmulantur. Illi enim de mortuis viuos faciebant, iſti de viuis mortuos faciunt.* Quo eodem inſigni ſe in eius ſinu retineri teſtatur D. Auguſt. *Me*, inquit, *tenet in Eccleſia authoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata.* Et alio loco: *Si nec ſcripturarum authoritatis antiquitas, nec miraculorum poteſtas, nec morũ ſanitas, nec rationis veritas, vos aſſerit: abite confuſi, & redite confeſſi, etc.* Quæ quidem ſigna & miracula, quæ,

& quanta in Eccleſia exſtiterint ſemper, teſtis eſt omnis vetuſtas. Neq; vllus eſt aut Eccleſiaſticus, aut profan⁹ ſcriptor, qui eius rei teſtis non ſit, teſtantur hoc idem omnes omnium ſeculorum hiſtorię atque annales: teſtãtur tot templa, atq; monumenta, tot ſanctorum martyrum fana atque ſepulchra, tot anathematibus, atque donarijs, eo nomine per totum orbẽ exornata atque decorata: quibus omnibus fidem derogare, eſt parum pudentis & ingenui hominis. Sed & nũc & ſi non tam frequentia propter iam fundatam fidem (ſigna enim infidelibus dantur, non credentibus) in hoc noſtro orbe conſpiciuntur; in alijs tamen, vbi nunc primùm fides Catholica fundatur, partibus mundi, eadem ferè, quæ Apoſtolorum temporibus fuerunt, fieri itidem cõſpiciuntur: in America, inquam, Indijs, Iapone, cæteriſque noui orbis partibus. Quod ſi iſti negant, reddãt cauſam, quid illud ſit, quòd tam feras, tam inhumanas, tam ab omni pietate remotas gẽtes; ſub iugum Chriſti venire coegit atq; com-

compulit, ſi non hæc ipſa de quibus diſputamus, ſigna & miracula?

Sed & apud nos Exorciſtæ ſunt, qui ab obſeſſis hominibus palam videntibus, atq; ſpectantibus omnibus quotidie dęmonia eijciunt. Quo ſigno ad ad confirmandã verã Eccleſiã vſus eſt itidẽ aliquãdo Irenæus. *Quapropter & in illius nomine, qui verè illius ſunt diſcipuli ab ipſo accipientes gratiam, perficiunt ad beneficia reliquorum hominum, quemadmodum vnuſquisque accepit donum ab eo. Alij enim dæmones excludunt, firmiſſimè & verè, vt etiam ſæpiſſimè credant ipſi emundati ſunt à nequiſſimis ſpiritibus, & ſint in Eccleſia.* Vtitur & Iuſtinus: *Vim Chriſti nominis timent dæmonia trementia, & hodie adiurata per nomen crucifixi Ieſu Chriſti ſub Pontio Pilato Iudeæ præſide, imperata faciunt.* Idem rurſus in alio loco: *Multos arreptitios per totum orbem, & in hac ipſa ciuitate Romana, multi ex noſtris Chriſtianis, adiuratos per nomen Ieſu Chriſti ſub Pontio Pilato crucifixi, ſanarunt: quos nec adiuratores alij, nec incantatores, expiatoréſque ſanare potuerant.* Multa, inquis, ementitè fiunt. Non nego: quid tũ? At

Priore Apologia.

multa etiam verè & ſincerè; neque enim ementitè fierent, niſi verę aliquādo eſſent. Fictio enim veritatem imitatur, totaque ſe ad illam componit, vbique veritas non eſt, neq; fictioni locus eſſe poteſt. Reges Gallię ſolo cō tactu ſine omni alio remedio certos curant morbos. Multorū ſanctorum ſepulchra & oſſa pretioſum vnguētū ſudāt. Quotidie multos inuenias qui vel ad ſacroſanctā Euchariſtię arcam, vel ad martyrum delubra vota referētes ſua, optatis potiuntur bonis, votique ſui compotes fiunt. Oſtendant igitur iſti ab eo tempore, ex quo exorti ſunt, quid tale apud eos contigerit? oſtendant Exorciſtarum ordinem: oſtendāt curationum gratiam, qua vel vnum dæmonium, & ſi mutum, & ſi ſurdum eiecerint: qua vel vnum ægrū curauerint; quanquam tanta fide vti iactant abundent. Conati ſunt quidē multi, vt Lutherus, & alij; ſed quid ꝓfecerunt, quid ipſi retulerunt, vos legiſtis. Iocatur iucundè Eraſmus: *Apoſtoli, ait, quoniam excutiebant viperas, ſanabant ægrotos, excitabant mortuos, impoſita*

ſita manu dabant dona linguarum; ita demum creditum eſt, & vix creditum eſt illis paradoxa docentibus. Nunc cùm iuxta communem opinionem adferant penè paradoxotera, nullus illorum adhuc exſtitit, qui vel claudum ſanare potuerit. Confinguntur, inquiunt, à vobis miracula, aut arte magica fiunt. Hoc idem Chriſto Domino, atque eius Apoſtolis Iudæi, atque Gentiles falsò obiecerunt. Ioannes, inquiunt, Baptiſta, nulla ſigna, nulla miracula edidit. Falſum eſt, nam vniuerſa vita eius miraculum quoddam fuit: non ſine miraculo cõceptus: nõ ſine miraculo in vtero portatus: non ſine miraculo totam tradu xit vitam. Et quod caput eſt, illud teſtimonium à Chriſto audiuit: *Hic eſt pluſquam propheta.* Et illud: *Non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta.* Doceant iſti aliquid tale, & tũc miracula ab his nõ repetemus. Antichriſtus ſigna faciet? At falſa & ementita. Neq; tamen hoc dicimus, vbicunq; ſint qualiacunque miracula, ibi Eccleſiam Dei eſſe; ſed illud potiùs, vbi non ſint, ibi Eccleſiam Dei omninò eſſe non poſſe. Signa, inquiunt,

quiunt, dantur infidelibus non cre-dentibus: atq; nos iampridem fidem perdidiſſe toties iactant: noſtra igitur cauſa aliquid tale faciant, vel ſaltem Iudæorum atque Gentilium gratia: verùm nihil tale faciunt vnquam, Eccleſia igitur, quæ ſignis & miraculis confirmata non eſt, Eccleſia vera dici non poteſt.

DECIMVM INSIGNE: LVmen & veritas Prophetiæ.

CAPVT X.

PVlcherrima & illa eſt Eccleſiæ DEI dos, & quaſi pretioſiſſimum monile, lumen & veritas Prophetiæ. Prædixit hanc dotem

Ioel 2. Ioel: *Et erit poſthæc: Effundam ſpiritum meum ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ. Senes veſtri ſomnia ſomniabunt, & iuuenes veſtri viſiones videbunt.* Prædixit ipſe ſponſus:

Matth. 23. *Ecce ego mitto ad vos Prophetas, Sa-*

Matth. 7. *pientes, & Scribas, &c.* Quod idem illi in Euangelio docent, qui dicunt: *Domine, nõne in nomine tuo prophetauimus?*

1. Cor. 12. Idem Paulus futurum prædicit: *Vnicuique*

que autem datur manifeſtatio ſpiritus ad vtilitatem: alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alteri fides in eodem ſpiritu, alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu, alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarum, alij interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur vnus atque idem ſpiritus, &c. Et alio loco: *Spiritum nolite extinguere, Prophetias nolite ſpernere. Omnia autem probate, quod bonum eſt, tenete.* Vtitur hoc ſigno Irenæus: *Alij autem & præſcientiam habẽt futurorum, & viſiones, & dictiones Propheticas.* Itaq; nulla vnquã fuit ętas, in qua in Eccleſia Dei nõ exſtitiſſent aliqui, qui dono fuerunt prophetię præditi, qui clades, peſtes, hoſtiũ aduent⁹ & inuaſiones, multò ante non prædixerint, pacem item, & tranquillitatẽ. Quod donũ prophetiæ maximũ illũ Quadratum Athenienſem habuiſſe, teſtis eſt Euſebius lib. 4 hiſtor. Reuelationes & viſiones de futuris reb. frequẽter factas Polycarpo & Cypriano, ip-

ipſi idonei teſtes sũt. Sed & B. Carpo, viſionem planè mirabilem contigiſſe ſcribit Dionyſius Areopagita, quo eodem tempore mortuum ſuſcitatũ fuiſſe Papiæ, teſtimonio confirmat luculenter Euſebius. Quomodo & iſtorum infauſtum ortum & progreſſum pulcherrima & veriſſima imagine effinxit longè antè Sancta Brigida: *Nũc ẽt oſtendam tibi (reuelatio Chriſti ſanctæ viduæ Brigidæ) quid iſta ſignificẽt. Caſtrũ illud quod ſuprà dixi, eſt ipſa ſancta Eccleſia: quam de ſanguine meo, & ſanctorum meorum ædificaui, & cæmento charitatis meæ coniunxi, & poſui in ea electos meos, & amicos. Fundamentum huius eſt fides, ſcilicet, credere me iuſtum iudicem & miſericordem. Sed nunc ſuffoſſum eſt fundamẽtum, quia omnes credunt me, & prædicant miſericordẽ, ſed quaſi nullus prædicat nec credit me eſſe iuſtè iudicantem. Ipſi habent me quaſi iniquum iudicem. Iniquus enim eſſet iudex, qui ex miſericordia iniquos dimitteret impunitos, vt iniqui iuſtos eò magis opprimerent. Sed ego ſum iuſtus iudex, & miſericors, ita quod nec minimũ peccatũ relinquam impunitum, nec minimum*

bonum

bonum irremuneratum. Per huius muri ſuffoſsionem intrauerunt illi in ſanctam Eccleſiam, qui abſque timore peccant, qui iuſtum me eſſe negant, & amicos meos ſic conturbant: quemadmodum illos qui ſunt in cyppo. Non enim eſt eisdem amicis meis gaudium nec conſolatio, ſed omne opprobrium & omnis dolor eis imponitur, tãquam dæmoniacis. Si veritatem de me dixerint, confutantur, & mendacij arguuntur. Vehementer ſitiunt audire vel loqui recta, ſed non eſt qui eos audiat, vel eis recta loquatur: Ego quoq; dominus & creator, blaſphemor. Dicunt enim: Neſcimus ſi eſt Deus. Et ſi eſt, non curamus. Vexillum meum proſternunt & conculcant, dicentes: Quare paſſus eſt? Quid prodeſt nobis? Si velit dare nobis voluntatem noſtram, ſufficit nobis, & habeat ipſe regnum ſuum & cœlum. Ego quoq; ad eos ingredi volo, ſed ipſi dicunt, ante moriemur, quam voluntatem noſtram relinquamus. Ecce ſponſa mea quales ipſi ſunt. Ego feci eos, & vno verbo poſſem delere. Quomodo ſuperbiunt cõtra me? Nũc autem propter preces matris meæ & omnium Sanctorum, adhuc ita miſericors ſum & patiens, quòd mittere eis volo

verba mea, quæ de ore meo proceſſerunt, et offerre eis miſericordiam meam. Si recipere voluerint, placabor, ſin autem, ſentient meam iuſtitiam. Ita, quòd ſicut fures publicè coram angelis & hominibus confundentur, & ab omnibus dijudicabuntur. Sicut enim homines in furca ſuſpenſi deuorãtur à coruis, ſic iſti à dæmonibus deuorabũtur, nec conſumentur: Hæc illa. Pleni ſunt talium rerũ annales, plenæ hiſtoriæ. Hoc enim eſt, quod vim ipſam diuinã denotat, eamq; Eccleſię Dei adeſſe demõſtrat. Iuxta illud Iſaiæ: *Hæc dicit dominus rex Iſraël, & redemptor eius, dominus exercituum. Ego primus, & ego nouiſſimus, & abſq; me non eſt Deus. Quis ſimilis mei? vocet & annunciet, & ordinẽ exponat mihi, ex quo conſtitui mihi populũ antiquum: ventura & quæ futura ſunt, annuncient eis.*

Iſaia 44.

Neq; ſolum hoc donum in vera Eccleſia ſemper eſſe, ſed etiam ſignũ veræ doctrinæ iuxta legis præſcriptionẽ exiſtere debuit: *Propheta autem, inquit lex, qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi vt diceret, aut ex nomine alienorũ Deorũ, interfi-*

Deut. 18.

interficietur. Quod ſi tacita cogitatione reſponderis, quomodo intelligere poſſum verbum quod dominus non eſt locutus, hoc habebis ſignū. Quod in nomine domini Propheta ille prædixerit, & non euenerit, hoc dominus nō eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui propheta confinxit, & idcirco non timebit eū. Qua gratia, quantū Eccleſia abūdauit, ſemper & abundet adhuc, iam diximus: nunc quantum iſti noui prophetæ eius habent, quātum in ea excellant, paucis videamus. Prædixerunt iſtorū duces, eorū prędicatione, religionem, fidemq́; totā à nobis neglectā, mirifica incremēta ſumpturā: Sacroſanctæ Trinitatis nomen, & maieſtatem, illuſtrem per orbem vbique futurā: Ieſu Chriſti gloriā & laudem, quā pontificij obſcurarunt, ad omnes gentes promanaturam: Sacramentorum verū vſum reſtituendum eſſe: Euangelium propagandum: virtutem, ac omnem honeſtatē maxima incrementa accepturam: Romanā ſedem intra duorū vel trium annorum ſpacio ruiturā: fidem Catholicam extinguendam eſſe: doctrinam illorum v-

niuerſum orbem peragraturam : victorias præſtantiſſimas ſecundum illos ſtare debuiſſe : mundi finem paulò pòſt adfuturum. Euenítne aliquid horum?Nihil profectò. Nam & fidei articuli vix iam aliqui hac eorum prędicatione cōſtanter retinentur, & venerandū Trinitatis nomen fœdè blaſphematur : & Chriſti gloria conculcata iacet:eiuſq; maieſtas extincta eſt: Euāgelio nō creditur : Romana ſedes viuit, vigetque: Sanctiſſimos Epiſcopos & Paſtores habet: Eccleſia Catholica in vltimis finibus terræ propagatur : Orthodoxa doctrina illuſtratur: iſtorum ſectæ extinguuntur:mundus illis mortuis ſuperuiuit:victorię quas prędixerunt, in clades ipſorummet & ruinam, conuerſæ ſunt : multi mortales vndiq; perierunt : tot hominum millia:tot animarum ſimplicium pleni greges funeſtè cæſi ſunt. Iſtíne gratiam aut lumē prophetię habent? iſtíne veri ſunt prophetæ? aut iſtæ veræ Eccleſiæ quæ tales principes magiſtros & duces ſequuntur? Ite & açcendite lucernam in meridie.

VNDE-

VNDECIMVM INSIGNE: præſens vbique & perenne DEI adiutorium.

CAPVT XI.

VNdecimum ſit illud veræ ſponſæ inſigne, præſens ſemper, & opportunum in omni tempore eius neceſſario, diuinum præſidium & adiutorium.

Prima quaſi aggreſſione poſt ſponſi diſceſſum inuaſit eam Iudæorum perfidia, qui ſigna, vt inquit Paulus, quærunt. Contra quos dedit illi Dominus eam vim & virtutem ſignorũ; vt vel ſoli panni Apoſtolorum ad ægros delati, vmbra denique eorũ ſola curaret infirmos. 1. Corint. 1.

Secundò, impugnata eſt per Tyrannorum & Monachorum ſæuitiam & crudelitatem, quæ maximam patientiã animiq; robur requirebat, & hauſit cælitùs eam in perferendis tormentis fortitudinem & conſtantiam, quæ omnem ignem extinxit, omne ferrum emolliuit, dentes denique ipſos

leonum confregit.

Tertius impetus fuit Græcorũ per Philoſophiam,eamque maximè,quę ex Platonis fuit Academia, ex quo genere fuit Porphyrius,Celſus, Ammonius,& alij multi: deditq; illi Dominus ſapientiam eam, cui illi reſiſtere nullo modo poterant: eduxitque ex eadem Platonis ſchola viros, quibus magiſtris illi vterentur, potiùs quàm illis nocerent quidquam; Dionyſios, inquam;Iuſtinum,Originem,Clemẽtem,Irenæum,Tertullianum:quorũ, quæ,& qualis fuerit ſapientia, paulò antè abundè diximus.

Quartò vexata eſt per eloquentiã, dicendiq; vim, ac omnem cultiorem doctrinam: ex quo genere fuit Arri9, Eunomius, Macedonius, Appolinaris, Sabellius, homines eloquentiſſimi,ac diſertiſſimi, acumine ſummo, maxima concludendi vi; qui tãquam nefarij latrones vnicam Dei ſobolem diuinitate ſpoliabant ſua, & velut Aloidę petulantiſſimi cœlũ conſcendere nitebantur; vt omnium rerum architecti diminuerent maieſtatẽ, vtq; ſum-

ſummum opificem temporum ac ſeculorũ in ordinem redigerent eorũ, quæ aliquando non fuiſſent. Arma illis erant cõpta, vermiculataq́; verba, diſſertationes atticiſmorũ elegantijs cõcinnæ, quas veluti catapultas in cælum cõtorquebant. Nec verò principis apoſtatæ Iuliani eodem tẽpore ſęuitia clementior exſtitit, qui furibundus omni falcatorũ enſium & ancipitum bipenniũ genere, rediuiua Chriſti germina ſuccidere properabat. Nã cũ è ſtudijs eloquentię gloriã ſibi perambitioſè quæreret, imò verò locutionẽ fuco pigmentiſq́; circumlitã, almæ loco deæ veneraretur; indignè ferebat aridã & ieiunã (vt ipſe exprobrabat) paleſtinę ſuperſtitionis diſciplinã cõtagione per incautum ſtolidumq́; vulgus lõgè lateq́; ſerpente, priſcis authoribus, qui laudatarum artium decus luminibus orationis illuſtraſſent, ſitum & ſqualorem obducere, tenebras offundere, ineuitabilem demum perniciem intentare. Sit enim fas nobis acerba retuliſſe conuitia, quæ tyrannus quidem ille ſtomachabund⁹

cuomebat, noſtræ verò deteſtantur aures, noſtraque cogitatio reformidat. At Deus, cui ſæpè rebelles animos eodem armorum genere profligare mos eſt, exſuſcitauit Athanaſium, Baſilium, Cyrillum, Euſebium, Chryſoſtomum, Gregorium Nazianzenum, Hieronymum, Ambroſium, Auguſtinum: qui grauitate ſententiarum, pondere verborum, omnibuſq; eloquentiæ inſtrumentis ex pari poterant cum vetuſtis gentilibus certare, atque ob id cum aduerſarium præſidijs, quibus ipſe potiſſimùm confidebat, facilè deturbauiſſent, à calumnijs impiæ verboſitatis, ingenuum cœleſtium myſtarum ſermonem, ornatè, copioſeque tutati ſunt. Semel igitur atque iterum contra diſparem hoſtem par pari relatum eſt, & ars arti ſuccubuit, atque, vt prouerbio dicitur, Cornicum oculi confoſſi ſunt. Nam vt enucleata recentium Theologorum ſubtilitas, cum naturæ ſecretarijs & conſcijs, quos Philoſophos appellant, cominus pedem conferens, vanas opiniones de ſempiterna cœ-

na cœli conuerſione vel vnitate intellectus humani labefactauit, pectoribuſque hominum eiecit; ſic antiquorum patrum, quos modò nominabam, oratio perelegans, hoſtem emblemata dictionum, pictæq; tectoria, linguæ iactantem compeſcuit.

Quinta impugnatio fuit Peripateticam doctrinam diſſerendi ſubtilitatem, illiuſque ſentuoſas tricas atque ſpinas. Quot captioſis argumentis, quot fallacibus cauillis, Alexander, Auerrois, Auicenna, Auenpacen, aduerſus pios irruerint? Quàm ingenti cachinno credulitatem eorum deriſerit, quos ex ignoratione naturalium diſputationum ſcriptis fidem habuiſſe putabat, nullo ſyllogiſmo cõmunitis? Sed non impunè tulerunt: nam ſuo ipſius gladio iugulati ſunt: eveſtigiò namque Deo duce & auſpice nati ſunt, Thomas, Bonauentura, Scotus, Albertus, Aegidius, cæteriq; Tranſalpinæ ſcholæ proceres, qui ſacrilegas, inceſtoq; ore voces, in ſummum omnipotentem cæli regem impiè euibratas, acriter vindicarẽt: nam

validis, acutis, atque è penitiſſimo philoſophiæ receſſu depromptis rationibus, arcana ſcita conſultaque defenſarunt: quæ Deus ipſe vatibus ac legatis electis à ſe nuda veritatis ſimplicitate dictauerat. Neque enim ſeuerissimum, ac tanta iudicem autoritate ſubtiliter argumentari, ſed breuiter ac grauiter ſententiam pronunciare decebat. Horum igitur firmis quaſi pedamentis & adminiculis Chriſti vitiarium ita corroboratū eſt; vt Arabicarum Græcarumq; impetus procellarum, ne pampinorum quidem nobis inuexerit iacturam.

Sextum & vltimum his nouiſſimis temporibus eius bellum ac certamẽ exſtitit, per allegationem ſcripturæ, per prouocationem ad omnem antiquitatem, veteraq; tempora. Qua impulſione, cùm omnia de ſedibus & fundamentis ſuis commota & concuſſa ruere cœpiſſet; ſubitò exſtiterũt viri, qui totam ſcripturã, qui vniuerſam vetuſtatem, monimenta, conſilia, patres exhauſerunt, ac veluti digitos proprios nouerunt; Sadoleti inquam,

quã, Poli, Roffenſes, Mori, Hoſij, Lindani, Tapperi, Sotti, Cani, Medinæ, Oſorij, Caniſij, Sanderi, alijq́ue innumerabiles: qui veluti ſplendidiſſima ſydera, iſtorum tenebras illuſtrarunt, iſtoſq́; fumantes ignes, ſuo ſplendore ſuſtulerunt ac planè extinxerunt. Nũquam igitur caret ſponſa magni regis neceſſaria ope, nunquam neceſſarijs præſidijs: Neq; enim vnquam dormit aut dormitabit, qui cuſtodit Iſrael. *Pſalm. 120.*

DVODECIMVM INSIGNE: opportuna & ſalutaris correctio ac depreſſio.

CAPVT XII.

NEq; verò hic ſponſus ſpõſam ſuam tuetur, ornat & auget tantùm, illique perpetuò adeſt; ſed eam caſtigat etiam nonnunquam ac deprimit: iuxta illud Dauidi factum promiſſum: *Si autem derelinquerint filij tui legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si iuſtitias meas profanauerint, & mandata mea non cuſtodierint. Viſitabo in virga iniquitates eorum, in verberibus peccata* *Pſalm. 88.*

eorum

eorum. Miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo, neq; nocebo in veritate mea. Neque profanabo teſtamentum meum: & quæ procedunt de labijs meis, nõ faciam irrita. Quos enim Deus diligit, caſtigat, non caſtigari autem à ſponſo repudiari eſt. *Non viſitabo dicit Dominus, ſuper filias veſtras, cùm fuerint fornicatæ, & ſuper nurus veſtras, cùm adulterauerint.* Ita vt hęc ipſa ſponſa neceſſe habeat ſæpiùs vrgente procella inclamare: Domine ſalua nos, perimus, & fac tranquillitatem. Vt enim primam eius infantiam, quæ varia ſorte iactata eſt, prætermittamus. Exultabat rerũ felicium ſucceſſu vinea hæc Conſtantini Magni, primi ſui alumni temporibus: ſubitoq; exortus eſt Arrius, Eunomius, Macedonius, atq; adeò ille ipſe vrſus violentiſſimus Iulianus: qui illius noualia pulcherrimè virentia iam & florentia, impio pede calcauit, ac fero dente ſuccidit. Erecta deinde eſt Iouiniani, Valentiniani, Theodoſiorum item pietate. Iterum dormitare cœpit. Exortus eſt iterum Neſtorius, Eutyches, Appolinaris,

Hebr. 12. *Oſeæ 4.* *Matth. 8.*

naris, qui lætitiam illius conuertit in luctum, eamq; denuò ad cinerē & cilicium reuocauit. Reuixit de nouo ramoſque ſuos vſq; ad mare protendit, maximaque quiete & fœcunditate hircire. Ecce tibi adeſt Atila, Totila, Genſericus, aliaq; infinita barbarorũ manus, quæ eam multis cladibus & calamitatibus excitatam, atque exercitam reliquit. Tandem pacatum eſt mare: res compoſitæ: extendit palmites ſuos vſque ad mare, & propagines ſuas vſque ad terminos terræ. En aliud incomparabile malum; Saracenicus ferus immiſſus in eam Mahometus, qui depaſtus eſt eam, exterminauit eam: in eiuſque ceruice poſitus. Neq; tamen hæc ſuccubuit; ſed eò magis operuit montes vmbra eius, & arbuſta eius cedros Dei. Et iterum tamē in ſomnum reſoluta, oſcitantius omnia agere viſa eſt; excitatur ſubitò primum per Berengarium. Dum tardiùs euigilat; excitatur denuò per Vviclev, Huſſum. Dum ampliùs ſtertit, nec penitùs Duces eius euigilare volunt; diruta eſt maceries eius, & vindemiant *Pſal. 79.*

demiant

demiant eam omnes, qui prætergrediuntur viã, tot inquam funeſtarum ſectarum atq; hereſum greges; donec iterum Deus virtutum conuertatur & reſpiciat de cœlo, & videat, & viſitet vineã ſuam, & perficiat eam, quã plantauit dextera eius: quod iam certè præ foribus eſſe videmus. Putationibus enim & inciſionibus hæc vinea creſcit: falce hæretica expurgatur, fœcundatur, & pingueſcit: ſtercus hoc maioris vbertatis frugum cauſa eſt. Nec vnquã perfectiùs tractatum eſt de fidei præcipuis articulis, inquit Auguſtinus, donec obſiſterent hæretici: nec vnquam perfectiùs tractatum eſt de Trinitate, donec oblatrarent Arriani: nec de pœnitentia, donec obſiſterent Nouatiani: nec de baptiſmo, donec Donatiſtæ contradicerent. Et iſti quidem peribunt, qui quærunt animã eius. Væ enim illis, quia flagellum ſunt, ac more virgæ, qua pater corrigit filios, conſumentur, ac in ignem mittentur eternum. Hoc iã retulit Arrius, Eunomius, Iulianus, Neſtorius, Eutyches, & cęterę eius generis labes.

Filia

Filia Babylonis miſera: beatus eſt qui *Pſalm. 136.*
retribuet tibi retributionem tuã, quã
retribuiſti nobis. Beatus, qui tenebit *Pſalm. 102.*
& allidet paruulos ſuos ad petram. Illius
autem iuuentus renouabitur vt
aquilæ. Vt illud occinat: *Caſtigans caſtigauit
me dominus, & morti non tradidit
me*. Ei⁹ enim perpetua illa vox eſt: *Pſalm. 117.*
*Virga tua, & baculus tuus, ipſa me conſolata
ſunt: Deus noſter refugium & virtus,
adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt
nos nimis. Propterea non timebimus
dum turbabitur terra: & transferentur
montes in cor maris.* Corrigitur igitur,
deprimitur, excitatur; ſed deleritur
nunquam. At concubinæ effrenes
& licentioſæ ſine iugo vagantur,
donec laſciua feritate ſua percitè in
certum exitium agantur & pereant. *Pſalm. 22.* *Pſalm. 45.*

*TREDECIMUM INSIGNE:
perpetuus in melius profectus.*

CAPUT XIII.

TERtiadecima dos eſt illa, filiæ principis, profectus in melius.. Proficit illa in fide,

profi-

proficit in moribus, proficit in numero hominum. Habetque inſtar creſcentis & adoleſcentis hominis ætates ſuas: habet infantiam, quæ lacte, vt inquit Paulus, indiget: habet
Hebr. 5. adoleſcentiam, de qua Salomon: *Soror noſtra paruula eſt, & vbera non habet.*
Cant. 8. Habet maturam ætatem, in qua
Eccleſ. 24. illud cantat: *Ego mater pulchræ dilectionis, & magnæ ſpei.* Habet & ſenectutem & maturitatem ſuam, de qua illud: *Senectus mea in miſericordia vberi.*
Pſalm. 91. In qua tam diu, dum tradet filius pa-
1. Cor. 15. tri ſuo regnum, & erit DEVS omnia in nobis, inuicta perdurabit. Neque verò mirum eſt, quòd ſemper creſcat & proficiat, nec deficiat vnquam. Habet enim rectorem atque cuſtodem illum, qui inquit: *Qui portamini à meo*
Iſaia 46. *vtero, qui geſtamini à meo ſinu, vſque ad ſenectam ego ipſe, & vſque ad canos ego portabo. Ego feci, & ego feram, & ego portabo, & ſaluabo.* Vt autem illa creſcit ac proficit in melius ſemper; ita hæreſes è contrario deficiunt, & ſi proficiunt, in peius proficiunt:
ita

ita vt etſi principia earum ſpecioſa & magnifica prima fronte appareant, exitus tamen & profectus fœdiſſimi ac miſerabiles ſemper fieri ſolent. Docet hoc Paulus: *Mali autem*, inquit, *homines & ſeductores proficient in peius: errantes & in errorem mittentes.* Quem vtraque ex parte profectũ atque defectum pulcherrima parabola tritici & zizaniæ adumbrat ipſe ſponſus, quorum alterum ex ſimili culmo ſiue calamo in optimum granum, alterum in infelix lolium ac ſteriles deſinit auenas. *Simile*, inquit, *factum eſt regnum cœlorum homini, qui ſeminauit ſemen bonum in agro ſuo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & ſuperſeminauit zizania in medio tritici, & abijt. Cùm autem creuiſſet herba, & fructum feciſſet, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem ſerui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, nónne bonum ſemen ſeminaſti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis, imus & colligimus ea? Et ait: Non. Ne forte colligentes zizania,*

1. Timoth. 3.

Matth. 13.

nia, eradicetis ſimul cum eis & triticum. Sinite vtraq; creſcere vſq; ad meſſem, & in tempore meßis dicam meſſoribus: Colligite primum zizania, & alligate ea in faſciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum. Quātum Eccleſia Catholica in dies doctrina, moribus, numero item gentium & hominum proficiat, videmus: quantum item hæreſes deficiant, obſcurum non eſt: vnde cœptū ſit, quo profectum, vbi deſitum, facilè cernimus. Sanctos non eſſe honorandos à principio docuerunt; nunc an CHriſtus ſit adorandus, diſputant alij, negant alij penitus. Animas in purgatorio expiari negauerunt; nunc nullas eſſe dicunt. Sanctos de cœlo detraxerunt; nunc ipſum Deum, trinum, & vnum inde exturbare conantur. Qui igitur cœtus proficit, Chriſti eſt: qui deficit; diaboli & Antichriſti. Oportet enim Chriſto creſcente, Antichriſtum minui, & decreſcere, donec penitus ſpiritu oris eius percuſſus diſpereat.

QVA-

QVATVORDECIMVM INSIgne: nouitatem omnem fugere, ac ſuſpectam habere, venerandæ autem vetuſtati in omnibus adhærere.

CAPVT XIIII.

QVARtumdecimum illud ſit ciuitatis DEI inſigne: Eccleſiam Catholicã ἀρχαΐζειν ſemper, hoc autem antiquitatem, & vetuſtatem ſequi; vt id maximè laudet, qđ vetuſtiſſimum, & antiquiſſimũ eſt: id peculiariter ſequatur, quod cùm maiorum inſtituto ac doctrina coniunctum eſt: recipiat nihil, niſi illud, quod εὐαγγελικῶς καὶ πατρικῶς ſimul, vt poſt M. Baſilium Damaſcenus loquitur, dicatur. Vti hæreticorũ proprium fuit ſemper νεοτερίζειν hoc autem eſt, nouitati in omnibus adhęrere. Nnque enim illos appellare volunt, quos certò ſciunt contra ſe ſententiam laturos, neque ad illos prouocare, quorum ſententiam pertimeſcunt. Qua ipſa re, plurimum an-

 tiqui-

tiquitati vel inuiti addũt fidei: ſuum autem produnt errorem, produnt malè conſcium animum. Fur enim odit lucem, & nemo illum appellat iudicem, apud quem ſe cauſa caſurum certò nouit: erroneſq; errorum depulſores fugiunt. Quorum doctrina ſtante, ſuam nullo modo cõſiſtere poſſe iudicant. Vtrumque autem hunc morem, vtraque ex parte ſolennem & perpetuum quaſi fuiſſe, tam Eccleſiæ, quàm hæreticis ipſis, teſtatur inprimis Epheſina Synodus. Nã

Lyrinenſis cap. 42.

que cùm lecta eſſet ſancti Capreoli epiſcopi Carthaginenſis epiſtola, qui nihil aliud intendebat, & precabatur, niſi, vt expugnata nouitate antiquitas defenderetur: ita Epiſcopus Cyrillus proloquutus eſt, & definiuit: quod hic quoque interponere non ab re videtur: ait enim in fine geſtorum: *Et hæc*, inquit, *quæ lecta eſt epiſtola venerandi & multum religioſi Epiſcopi Carthaginenſis Capreoli, fidei geſtorum inſeretur, cuius aperta ſententia eſt: vult enim antiquæ fidei dogmata confirmari: nouitia verò, & ſuperfluè adinuenta,*

uenta, & impiè promulgata, reprobari atque damnari. Omnes Epiſcopi adclamauerunt: *Hæ omnium voces ſunt, hæc omnes dicimus, hoc omnium votum eſt.* Quæ tandem omnium voces, atque omnium vota, niſi vt quod erat antiquitꝰ traditum, teneretur: quod adinuentũ nuper exploderetur? Vnde teſtatur Damaſus Pontifex: *Patrum noſtrorum ſententiæ nobis ſunt retinendæ.* Teſtatur magnum illud orbis Chriſtiani lumen Magnus Baſilius: *Fidem, inquit, nos, neque per alios nobis nouiter præſcriptam amplectimur, neque nos ipſi mentis noſtræ incerta nobis proponere audemus, ne humana putentur eſſe potius verba; ſed quæ à ſanctis patribus didicimus, hæc interrogantibus tradimus.* Vnde illa eiuſdem querela. *Contemnuntur, inquit, Patrum dogmata, Apoſtolicæ traditiones adnihilantur, nouorum hominum inuenta introducuntur. Epiſcopum autem illum eſſe dicit, qui ſit cuſtos doctrinæ Patrum, omnis autem nouitatis hoſtis.* D. item Ambroſius: *Seruemus, inquit, præcepta maiorum, ne hæreditaria ſignacula auſu rudis temeri-*
 tatis

tatis violemus. Librum ſignatum illum Propheticum, non ſeniores, non poteſtates, non angeli, non archangeli aperire auſi ſunt: ſoli Chriſto explanandi eius prærogatiua ſeruata eſt. Librum ſacerdotalem, quis noſtrum reſignare audeat, ſignatum à Confeſſoribus, & multorum iam martyrio conſecratum? Quem qui reſignare coacti ſunt, poſtea tamen damnata fraude ſignarunt: qui violare non auſi ſunt, Confeſſores & martyres exſtiterunt. Quomodo fidem eorum poſſumus denegare, quorum victoriam prædicamus? Subiungit Vincentius Lyrinen.

Cap. 7. *Prædicamus, inquam, ó venerande Ambroſi, prædicamus planè, laudanteſq́; miramur. Nam quis ille tam demens eſt, qui eos & ſi adſequi non valeat, non exoptet ſequi, quos à defenſione fidei maiorum nulla vis depulit? non minæ, non blandimenta, non vita, non mors, non palatium, non ſatellites, non Imperator, non imperium, non homines, non dæmones. Quos inquam pro religioſæ vetuſtatis tenacitate tanto munere dominus dignos iudicauit, vt per eos proſtratas repararet Eccleſias? exſtinctos ſpiritales populos viuificaret?*

caret? deiectas ſacerdotum coronas repo-
neret? nefarias illas nouellæ impietatis nō
literas, ſed lituras, infuſo cælitus Epiſco-
pis fidelium lachrymarum fonte deleret?
vniuerſum poſtremò iam penè mundum,
ſæua repentina hæreſeos tempeſtate per-
culſum, ad antiquam fidem à nouella per-
fidia; ad antiquam ſanitatem, à nouitatis
veſania; ad antiquam lucem, à nouitatis
cæcitate reuocaret? Quod poſtea idem
Lyrinenſis verba Pauli explicans, la- *Idem 33.*
tius docet. *Sed, inquit, ad Apoſtolum* *2. Tim. 1.*
redeamus. O Timothæe, inquit, depoſitum
cuſtodi, deuitans profanas vocum nouita-
tes. Deuita, inquit, quaſi viperam, quaſi
ſcorpionem, quaſi baſiliſcum, ne te non ſo-
lum tactu, ſed etiam viſu, afflatuq́ percu-
tiant. Quid eſt deuitare? Cum huiuſmo- *1 Cor. 5.*
di, nec cibum ſumere. Quid eſt deuita? Si *2. Ioan. 1.*
quis, inquit, venit ad vos, & hanc doctri-
nam non adfert. Quam doctrinam? niſi
Catholicam, & vniuerſalem, & vnam,
eandemq́ per ſingulas ætatum ſucceſſio-
nes incorrupta veritatis traditione ma-
nentem, & vſq́ in ſæcula, ſine fine manſu-
ram. Quid tum? Nolite, inquit, recipere
eum in domum, nec AVE ei dixeritis:

qui enim dicit illi AVE, communicat operibus eius malignis. Profanas, inquit, vocum nouitates. Quid eſt profanas? Quæ nihil habent ſacri, nihil religioſi: ab Eccleſiæ penetralibus, quæ eſt templum Dei, penitus extraneas. Profanas inquit vocum nouitates: Vocum, id eſt, dogmatum, rerum, ſententiarum nouitates, quæ ſunt vetuſtati, quæ antiquitati contrariæ. Quæ ſi recipiantur, neceſſe eſt, vt fides beatorum Patrum, aut tota, aut certè magna ex parte violetur: neceſſe eſt, vt omnes omnium ætatum fideles, omnes ſancti, omnes caſti, continentes, virgines, omnes clerici, leuitæ, & ſacerdotes, tanta confeſſorum millia, tanti martyrum exercitus, tanta vrbium, tanta populorum celebritas & multitudo; tot inſulæ, prouinciæ, reges, gentes, regna, nationes, totus poſtremo iam penè terrarum orbis, per Catholicam fidem CHriſto capiti incorporatus, tanto ſæculorum tractu ignoraſſe, erraſſe, blaſphemaſſe, neſciſſe quid crederet, Idem ca. 34. *pronuncietur. Profanas, inquit, vocum nouitates deuita, quas recipere atque ſectari nunquam Catholicorum, ſemper verò hæreticorum fuit. Et reuera, quæ vnquam*

quam hæreſis, niſi ſub certo nomine, certo loco, certo tempore ebulliuit? Quis vnquã hæreſes inſtituit, niſi qui ſe prius ab Eccleſiæ Catholicæ vniuerſitatis & antiquitatis conſenſione diſcreuerit? Quod ita eſſe, luce clarius exempla demonſtrant. Quis enim vnquam ante profanum illum Pelagium, tantam virtutem liberi præſumpſit arbitrij, vt ab hoc in bonis rebus per actus ſingulos adiuuandum, neceſſariam Dei gratiam non putaret? Quis ante prodigioſum diſcipulum eius cœleſtium, reatu præuaricationis Adæ, omne genus humanum negauit aſtrictum? Quis ante ſacrilegum Arium, Trinitatis vnitatem diſcindere, quis ante ſceleratum Sabellium, vnitatis trinitatem confundere auſus eſt? Quis ante crudeliſſimum Nouatianum, crudelem Deum dixit, eò quòd mallet mortem morientis, quàm vt reuertatur & viuat? Quis ante magum Simonem, Apoſtolica diſtrictione percuſſum, à quo vetus ille turpitudinum gurges vſq; in nouiſſimum Priſcillianum continua & occulta ſucceſſione manauit, autorem malorum, id eſt, ſcelerum, impietatum, flagitiorumq; noſtrorum, auſus eſt

dicere creatorem Deum? Quippe quem adſerit talem, hominum manibus ipſum ſuis creare naturam, quæ proprio quodam motu, & neceſſariæ cuiuſdam voluntatis impulſu, nihil aliud poſſit, nihil aliud velit, niſi peccare; eò quòd furijs omnium vitiorum exagitata, & inflammata, in omnia turpitudinum baratra, inexhauſta cupiditate rapiatur? Innumera ſunt talia, quæ breuitatis ſtudio prætermittimus: quibus tamen cunctis ſatis euidenter perſpicueq́; monſtratur, hoc apud oẽs fere hæreſes, quaſi ſolenne eſſe ac legitimum, vt ſemper profanis nouitatibus gaudeant, antiquitatis ſcita faſtidiant, & per oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ, à fide naufragent. Contra verò, Catholicorum hoc ferè proprium, depoſita ſanctorum Patrũ, & commiſſa ſeruare: damnare profanas nouitates: & ſicut dixit: Et iterum dixit Apoſtolus: Si quis annunciauerit, præterquàm quod acceptum eſt, anathematiſare. Hæc Lyrinenſis. Itaque dum temporib' Theodoſij Magni Ariana impietas denuo repullulaſcere ac renaſci cœpiſſet, reſque in diſputationem deducta fuiſſet, propoſitum eſt à Na-

ctario Conſtantinopolitano Archiepiſcopo Arianis Siſinij ſuaſu, num veterum doctrinam admitterent: num antiquis Patribus fidem habeant. Quod cùm ita eſſe dixiſſet, quæſitum eſt ab illis, num eadem eorum doctrina fuiſſet cum hac quam ipſi profitebantur. Quod cùm illi probare non poſſent, ſtatim victi & reiecti ſunt. Apud iſtos verò, quæ ſit antiquitatis ratio, quæ auctoritas, diſcamus ex primo iſtorum duce Luthero. *Hieronymus fidei inquit & veræ religionis, ne ſemel quidem in ſuis ſcriptis meminit. Origenem iam olim excommunicaui: Chryſoſtomum nullo loco habeo: nihil eſt enim niſi loquaculus. Baſilius planè nihil valet, totus eſt monachus, ego ne pili illum facio. Apologia Philippi ſuperat omnes Doctores Eccleſiæ, & ipſum Auguſtinum. Et rurſum in Geneſim ſcribens, vbi econtra Pontificij ſancti, in leuibus cauſis impatientiſſimi ſunt, quàm impatiens eſt ipſe Hieronymus? & in alio loco. Quin te Hieronyme conculcamus cum tua Bethleem, cucullo, & deſerto. Et alibi. Impia hæc & diabolica vox*

Fuſius hæc narrat Sozo. lib. 7. ca. 12. Niceph. libr. 12. cap. 15.

Lib. de colloquijs Menſalibus apud Aurifabrū.

In cap. 20. pag. 272.

Cap. 22. pag. 319.

Cap. 31. pag. 466.

Cap. 42. pag. 631. *vox eſt Hieronymi. Et iterum. Gregorius fons & auctor eſt fabularum de purgatorio, & Miſſarum pro defunctis.* Et deinde: *Gregorius admodum tenuiter cognouit CHriſtum, & verbum Euangelij: Benedictus, Franciſcus, & alij Monachorum Patres cum Abraham comparati, mera ſtercora ſunt. Et Franciſcus ſtultus fuit, & ſtigmata ex inani gloria ſibi impreſſit.* Si ergo veræ Eccleſiæ eſt, antiquitatem in omnibus ſequi, hæreſeum autem nouitates conſectari; quæ nunc vera ſit Eccleſia, quæ falſa, quiſque ſuo ſtatuat iudicio.

Cap. 49. pag. 716.

Cap. 31. pag. 164.

QVINTVMDECIMVM VERAE Eccleſiæ inſigne: extrema non ſequitur, medio tutiſſima incedit.

CAPVT XV.

MAgna & illa ſponſæ regis laus eſt, Spirituſq; ſancti gubernationis ſingulare argumentum; quòd media ſemper via incedat, extrema ſequatur nunquam: *Non declina-*

Deut 5.

clinabis, inquit ſcriptura, neque ad dextram, neque ad ſiniſtram. Ebion cum Cherinto legem cum Euangelio ſimul ſeruandam eſſe docuerunt: Manichę⁹ malam & à malo Deo latam eſſe docuit: medium ſecuta eſt Eccleſia; vt legem quidem ſanctam diceret, iugum tamen legis Euangelica libertate temperaret; figuraſque rebus ſuccedentibus excluderet. Negabat Chriſti veram humanitatem Manichęus, Arius diuinitatem: Eccleſia CHriſtum verum Deum & hominē confitetur. Confundebat in diuinis Sabellius & naturas, & perſonas, nudaque relinquebat nomina; diſtrahebat hæc omnia Arius, Eunomius, Macedonius; medium ſequuta eſt Eccleſia; naturas coniungit, perſonas & nomina diſtinguit. Multiplicabat & naturas, & perſonas Neſtorius in Chriſto; confundebat hęc omnia Eutiches; vera Eccleſia naturas diſtinguit, vnitatem perſonæ tuetur. Nouatus lapſos pœnitentes non ſuſcipiebat; ſuſcepit Lutherus etiam ſine pœnitētia. Eccleſia excludit præſumptuo-

ptuoſos, ſolos ſuſcepit pœnitentes. Deſperat Nouatus, præſumit Lutherus, ſperat Eccleſia. Palagius omnem partem iuſtitiæ viribus humanis tribuit; Lutherus, & Caluinus, omnia ad gratiam libero hominis excluſo arbitrio refert; iungit & ſociat Eccleſia vtrumque. Donatus meritis & operibus omnia tribuit; Lutherus fidem ſolam laudat; vtrumq; complexa eſt Eccleſia. Rudem, & mortuam carnem Chriſti comedit Capharnaita; Neſtori⁹, & Lutherus mortuam; Zuinglius, Oecolampadius, Caluin⁹, nullam; viuam & verã Eccleſiã Dei. Ieiunabãt omni tempore Encratitæ; Lutherus ſemper epulatur; ieiunat ſuis temporibus Eccleſia. Damnabãt matrimonium Gnoſtici; Lutherus ipſum ſolum excluſa virginitate & viduitate laudat; commendat & ſequitur omnia hæc Eccleſia. Hic igitur verè Catholicus erit, qui extrema fugiens, mediuſque tutiſſimus incedit.

SEDE-

SEDECIMVM ECCLESIAE inſigne: perpetuum contra illam omnium hæreticorum & ſchiſmaticorum bellum ac impugnationes.

CAPVT XVI.

DIcimus igitur ſedecimo illam veram ſpōſam Chriſti eſſe, quæ ab omnibus hæreſibus quātumuis inter ſe contrarijs atque pugnantibus, quātumuis diuerſis, ſemper impugnata ſit, atque etiam nunc impugnatur. Docet hoc ſcriptura; *Sicut, inquit, lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Filij, inquit, matris meæ pugnauerunt contra me.* Et: *Sæpè expugnauerunt me à iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi.* Vt enim ſponſus eius CHriſtus IESVS ſignum eſt illud, cui ſemper contradicitur, & aduerſum quem reges terræ, & principes populorum conſpiraſſe legim⁹; *Dirumpamus vincula,* inquit, *eorum, & proijciamus à nobis iugum ipſorum;* ita & ſponſa eius idem illud ſignum eſt, in quod

Cant. 2.
Cant. 1.
Pſal. 128.
Luc. 2.
Pſal. 2.

quod omnes omnium ſæculorum hæreſes direxerunt iacula ſua; & cui⁹ calcaneo inſidiantur omnes; vincula eius dirumpere, iugum excutere volunt. Neque alio certe modo hoc ſigno vera Eccleſia Dei à falſis ſynagogis diſtinguitur, quàm ſi inter octoginta illas Regis Salomonis concubinas, ex æquo pudicitiam per omnia ſimulantes, ita vt eundem habitum, eundem vultum, eundem geſtum, & inceſſum præferant omnes, vnam illam ſolam dilectam & vnicam eius, cùm omnia ſimilia & communia quodammodo cum cæteris habeat, dignoſcere velis; hac vna ſola ratione id facilè cōſequi poſſis; hocque vnico indicio, in eius cognitionem peruenire; vt quam illę omnes maximè oderint, quàm maximè perſequerentur, quam accuſent, cum qua nihil commune gabere velint, quam omninò ex ſuo conſortio excluſam eſſe cupiant; illam reginam pudicam, cęteras corruptas & impudicas eſſe iudices. Vt, quæ cum illis commune nihil habeat; vt, quæ ſuo pu-

pudore illorum impudicitiam conuincat,& coarguat: vt quæ omnes illarum fraudes & inſidias aperiat. Cũ igitur Romana Eccleſia talis ſit, quã omnes hæreſes ſemper impugnarũt, atque etiam nunc impugnant; vt, quamuis in omnibus inter ſe diſſideant, ac ſecum planè pugnent, mutuoque ſibi oculos confodiant; in hoc ſolo tamen cõueniunt, vt Eccleſiam Romanam.eiuſque paſtorem exturbent, ac ſuffodiant, ac planè extinctam eſſe velint: quod illa ſalua vigente atque incolume, ſe omninò ſtare, iuſque ſuum tueri non poſſe exiſtiment: planeque idem faciũt quod Tertullianus Gentiles facere ſolitos eſſe dicit; vt omnes deos vanos colerent, ſolum verum illum, qui cœlum & terram condiderit, & qui ſolus, & vnus Deus ſit, non ſolum non reciperent, ſed etiam grauiter perſequerentur, ac oppugnarent. Recipiunt iſti omne dogma mendax, negant oppugnandum eſſe, quamuis apertè veritati aduerſetur; modò Pontificem Romanum, hoc eſt, veritatis

IESV CHriſti cuſtodem, oppugnet: omnia figmenta exoſculantur, ſolam Catholicam fidem explodũt, àc nullum apud ſe veritati locum relinquunt. Vera igitur Eccleſia, vera ſponſa CHriſti hæc, vel ex eo indicio ſit oportet. Illæ autem cõcubinæ impudicæ ac adulteræ meritò cenſeri debebunt.

DECIMVM SEPTIMVM inſigne: quod ſit canon & regula omnis veritatis; & quòd vltimò omnes hæretici ad eam prouocent ac redeant.

CAPVT XVII.

NEque illud obſcurum eſt, veræ Eccleſiæ decus atque ſymbolum: eam videlicet veram Eccleſiam eſſe, quã cæteræ omnes, & ſi eius inimicæ ſint, & ſi ab ea diſſideant, & ſi extinctam eſſe cupiant; pro norma tamen & regula fidei ſuæ habere ſolent: & quæ tanquam Cinoſura nautis; ſic illa errantibus & fluctuantibus

bus omnibus pro inſigni veritatis propoſita ſit. Si enim quando inter hos ipſos diſſenſio religionis exoritur, Auguſtanos dico, Sacramentarios, Anabaptiſtas, Arianos, Ebionitas, Samoſatenſes, & alios, ſi inter ſe (quod quidem illis perpetuum eſt) digladiantur, illi melius ſentire, ad veritatemque propius accedere putantur, minuſque errare, qui ab Ecclesia Catholica minus diſceſſerint. Itaque vbi vel ab ipſa conſcientia & veritate conuicti, in extremos abſurdoſque errores ſe prolabi vident, dicere ſolēt: Multum iam aberramus: iam, inquit, multum abſumus. Vnde obſecro? dic verè, dic ingenuè, dic palàm, ne erubeſcas verum fateri. Ab ea, inquit, fide, in qua nati ſumus, quam à maioribus noſtris accepimus. Quæ eſt iſta? Non alia certè, quàm Romana. Ac vbi quid veritate & neceſſitate victi ſanare volūt, tum vno & altero paſſu ad eam Eccleſiam accedunt, ac Catholicum quid reſtituunt. Quod in Tranſyluania eos nuper feciſſe audimus: vbi quo ſuos in *Hæreticorū Trāſyluanien. factum.*

 offi-

officio retinerent, poſt reuocatam Magni Stephani Regis pietate in illis regionibus Catholicam fidem, aliquot Sacramenta, atque aliquot cærimonias Catholicas reſtituiſſe dicuntur, ac veluti poſtliminio quodam, vt rem obſoletam, in medium protuliſſe. Ita vt ſi fortè in hac impietatis licentia, in hac vniuerſæ religionis perturbatione, in hac omnium hæreſeon, quæ modo aliquando fuerunt, reſuſcitatione, Eccleſia Romana, aliæq́ue Apoſtolicæ ſedes ſublatæ fuiſſent; certè neque fides Chriſtiana qualis fuerit, neque quò ſibi regrediendum, aut progrediendum eſſet, rectè ſcirent: neque in tantis erroribus, in quæ impudentes & temerarij per inobedientiam deferuntur, quid agerent, aut quò ſe referrent, habere poſſent. Itaque quantumuis eam Eccleſiam oderint, quantumuis interijſſe expetunt, quantumuis omnia ornamenta & fortunas illius ſublatas eſſe velint, quantumuis vitam cum ſanguine illius expoſcant; in hac tamen parte eam laudant, ad illam tanquam

quam tutiſſimum portum confugiunt, ad illam prouocant, eam ſolam fundamenta & principia Catholicæ religionis conſeruaſſe victi veritate docent. Et, ſi ſani ſunt, colere certè, venerari, gratias etiam illi agere debent, ſi non vniuerſam religionem Chriſtianam extinctam eſſe, ſi ſalutem animarum ſuarum conſeruare volunt. Fecit hoc vi veritatis coactus primus iſtorum dux ac vexillifer Lutherus, cuius illud fuit Romanæ Eccleſiæ elogium. *Audio*, inquit, *& video rebaptiſationem à quibuſdam vſurpari ex eo fundamento, vt in deſpectum Papæ faciant, tanquam hi qui nihil ab Antichriſto habere velint. Quemadmodum & Sacramentarij propterea merum panem & vinum habere volunt in deſpectum Papæ: arbitrantes ſe hoc pacto rectè ſubuertere poſſe Papatum. Profectò friuolum eſt hoc fundamentum, ſupra quod nihil boni ædificaturi ſunt. Hoc enim pacto negare eos oporteret, totam quoque ſcripturam ſacram & prædicandi officium: hoc enim totum à Papa nimirum habemus. Et nouam quoq; ſcripturam ſacram* Luther. in epiſt. ad duos plebanos de Anabaptiſtis

 nos

nos facere oporteret, Sic & vetus teſtamentum nos dimittere oporteret, ne quid ab infidelibus haberemus Iudæis. Stultitia eſt hoc totum. Nam & CHriſtus in gente Iudaica inuenit Phariſæorum & Scribarum abuſus, non tamen propterea totum reiecit, quod illi habuerunt & docuerunt: Nos autem fatemur ſub Papatu plurimum eſſe boni Chriſtiani, imò omne bonum Chriſtianum, atque etiam illinc ad nos deueniſſe. Quippe fatemur in Papatu verã eſſe ſcripturã ſacrã, verũ baptiſmũ, verũ Sacramentũ altaris, veras claues ad remiſsionẽ peccatorũ, verum prædicandi officium, verum catechiſmum, vt ſunt, Oratio Dominica, Decem præcepta, & Articuli fidei: dico inſuper ſub Papatu veram Chriſtianitatem, imò verum nucleum Chriſtianitatis eſſe. Et alio loco: *Quod Romana Eccleſia à Deo ſit præ alijs omnibus honorata, non eſt dubium: Ibi enim ſancti Petrus & Paulus, quadraginta ſex Romani Pontifices, ac tot centena millia martyrum ſanguinem ſuum fuderunt, infernum & mortem vicerunt, vt vel palpari queat, quàm ſingularem habeat ad eam Eccleſiam reſpectum Deus.*

Luthe. in declarat. quorundam articulorum.

Quòd

Quòd ſi nunc, proh dolor, res habet Romæ, vt expediret habere melius: attamen neq; hæc, neque alia cauſa vlla tam grandis eſt, nec eſſe poteſt, vt ab Eccleſia illa ſeparatio, aut diſceſſio vlla fieri debeat: Imò quò peius res ibi habet, tantò magis accurrendum & adhærendum eſt. Per ſeparationem enim & contemptum non fit melius: Nec dimittendus eſt Deus propter diabolum, nec vitandi reliqui boni, propter turbam prauam; imò propter nullum peccatum aut malum, quodcunque excogitari aut nominari poteſt, debet reſcindi charitas, nec ſpiritualis vnitas diuidi: Charitas enim omnia poteſt. Hæc Lutherus. Itaque cùm antea ſummum Pontificem Antichriſtum dicerent, Romanam autem ſedem Babylonem magnam, quæ à vino irę fornicationis ſuę potet omnes gentes, meretricem magnam, quæ ſedeat ſuper aquas multas, cum qua fornicati ſunt reges terræ, impudenter appellarent, vbi Anabaptiſtę germana iſtorum ſoboles ac viperarum genimina, contra hos ipſos magiſtros ſuos illud intuliſſent? *Si Papatus pro eo, atque apud vos*

 Augu-

Auguſtanos, atque Caluiniſtas dilicimus, Antichriſti ſedes eſt, à quo nihil ſyncerum & integrum in doctrinæ veritate promanare poſſit, & quem omnia iura diuina ſubuertiſſe confidenter clamitatis: nec dogma quoque de diuinitate CHriſti ſummaq́ Trinitate, quod altas in Papatu egit radices, & quod à nullis alijs acrius defenditur, verum eſſe poteſt, pro quo hic ipſe quem vos dicitis Antichriſtum tantoperè depugnat. Qua eorum oratione permoti, coacti ſunt retrocedere, illamq́ue glorioſam ad omnes gentes & omnia ſæcula ſedi Petri palinodiam occinere vt diceret. Eos quidem, qui CHriſti gloriam & diuinitatem tuentur, Antichriſtos eſſe non poſſe, ſed illos potius, qui eam oppugnant, hoc nomen, in prolem ſuam conuicium referentes, iure mereri. Quod ſi inimici homines tantum vel inuiti Eccleſię Catholicę tribuunt, quantò magis reges atque principes Chriſtianos portum hunc veritatis & ſynceritatis tueri oportet; ſi & ſeipſos & populos ſibi ſubiectos ſeruare, certiſſimoſq́ue exitij ſcopulos declinare vo-

volunt, in quos omnes inciderunt il-
li; quibus hæc cinoſura veritatis oc-
ciderit, ac de medio conſpectu ſubla-
ta fuerit. Verùm nos nomen Eccle-
ſiæ vſurpamus tantum, omnia au-
tem in detrimentum & dedecus ac
deformationem eius facimus, obſe-
quiumque nos facere Deo arbitra-
mur, ſi res noſtras ex illius infelicita-
te & miſeria augeamus; ideo in quo
loco res Chriſtiana conſtiterit ipſi
videmus, & paulò poſt etiam atque
etiam vehementius experiemur.

*DECIMVMOCTAVVM INSI-
gne: quod Deus ordinauit ex eius
ore audire gentes Euangeliū,
& credere.*

CAPVT XVIII.

SEquitur decimumoctauū
ciuitatis Dei irrefragabile
documentum; quod qua
ratione iſti effugere poſ-
ſint non video. Eam eſſe
veram Eccleſiam Dei, ex cuius ore
voluit Deus gentes Euangelium au-

 dire

dire & credere,fidemq; Chriſtianam accipere. *Deus in domibus eius*,inquit
Pſal. 47. ſcriptura,*cognoſcetur; cùm ſuſcipiet eã. Quoniã ecce Reges terræ congregati ſunt, cõuenerũt in vnũ: ipſi vidẽtes ſic admirati ſunt: cõturbati ſunt,cõmoti sũt: tremor apprehẽdit eos. Ibi dolores vt parturiẽtis, in ſpiritu vehementi cõteres naues Tharſis. Sicut audiuimus, ſic vidimus in ciuitate Domini virtutum,in ciuitate Dei noſtri; Deus fundauit eã in æternũ.* Neq; .n. diuina & cęleſtis prouidẽtia noualia ſua recens conſita, in primis fidei initijs noxijs ſpinis, atque ſentibus, & tribulis inquinari, ac infici pateretur. Atqui ex Cathedra Petri voluiſſe Deum omnes fere gentes fidem & Euangelium ſuum diſcere & credere:
Actor.15. docet inprimis D.Petrus: *Viri fratres, vos ſcitis, quoniam ab antiquis diebus DEVS in nobis elegit per os meum audire gentes verbum Euangelij & credere. Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum, ſicut & nobis, & nihil diſcreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum.* Docet hoc idem vſque ad diem hanc res ipſa.

ipſa. Vt enim Europæos hos noſtros populos mittam, qui ab antiquis diebus omnes ferè fidem Chriſtianam à ſede Petri acceperunt, ac edocti ſunt, Italos, inquam, Hiſpanos, Gallos, Dalmatas, Pannones, Sauromatas, Scythas pleroſque, vel eas ipſas Eccleſias, quas iſti nunc labe ſua infecerunt, quis fidem Chriſtianam primus docuit? quis primus in eas intulit? an non in Britanniam quidem Eleuterius per Fugacium & Damianũ, in Scotiam Celeſtius per Paladium, in Tholoſſatibus per Exuperium, in Daniam Agapetus, in Boemiam Stephanus, in Noruegiam Adrianus, in Bulgariam Nicolaus I. in Germaniam Gregorius II. Pannoniam quidem vniuerſam, Morauiam item, atque Poloniam, an non D. Albertus, aliaſque ſeptentrionis regiones, Epiſcopi alij, qui in Romanæ Eccleſiæ vnitate vixerunt, CHriſto adiunxêre? Teſtantur hiſtoriæ veteres: teſtantur annales earum gentium: quo tempore, quo anno, quo ſummo Pontifice, per quos, & à quibus aliqua prouin-

uincia religionem Chriſtianam ſuſceperit. Noſtro tempore noui orbis gentes in omnibus ferè partibus mundi, & in oriente quidem Malaca, Goa, Comorino, in Occidente verò America, in Septentrione Iaponia, in Meridie Braſilia, Maronitæ, Aetiopes nonnulli, cæteræque ferè innumerabiles inſulares nationes, vnde quæſo fidem & religionem in ore oculiſque noſtris in dies accipiunt? vnde prædicationem verbi, vnde ſacras cærimonias, rituſque vniuerſos accerſiuerunt, niſi ab hac eadem Romana ſede? Hæc clariſſima ſunt, hæc notiſſima, hæc negari aut impugnari non poſſunt. De hæreticis autem illud perpulchrè Tertullianus: *De verbi autem adminiſtratione quid dicam, cùm hoc ſit negotium illis, non Ethnicos conuertendi, ſed noſtros euertendi? hanc magis gloriam captant, ſi ſtantibus ruinam, non ſi iacentibus eleuationem operentur: quoniam & ipſum opus eorum, non de ſuo proprio ædificio venit, ſed de veritatis deſtructione noſtra ſuffodiunt, vt ſua ædificent. Adime*

me illis legem Moyſi, & Prophetas, & creatorem Deum, accuſationem, & loqui non habent. Ita fit vt ruinas facilius operentur ſtantium ædificiorum, quàm exſtructiones iacentium ruinarum. Adhæc ſolummodo opera humiles, & blandi, & ſummiſſi agunt. Itaque cùm quidam ex iſtis noſtro tempore Galli, ad eas gentes conuertendarum earum cauſa ſeſe contuliſſent, ibiq; hæreticum virus ferentes perueniſſent; ſtatim ab illis hominibus deprehenſi, ac ad vnum trucidati ſunt. Neque enim Deus paſſus eſt, ſimplicitatem ac teneritatē nouæ plantationis ſuæ, iſtorum venenoſis doctrinis infici ac inquinari: quo loco, non ſignis & argumentis, ſed ſenſu ipſo vt videmus res demonſtratur.

Hæreticorū in cōuertēdis gentibus irriti conatus.

DECIMVMNONVM INSIGne: omnium Eccleſiarum præſentis & præteriti temporis veriſſimum teſtimonium.

CAPVT XIX.

Decimo-

DEcimonono illam veram ſponſam CHriſti eſſe dicimus, cui cæteræ omnes pudoris, & honeſtatis, præeminentiæ item, & dignitatis, honorificentiſſimum & veriſſimum teſtimonium reddunt, atque reddiderunt ſemper. *Vna eſt columba mea, perfecta mea: vna eſt matris ſuæ*, inquit ſcriptura, *electa genitricis ſuæ. Viderunt eam filiæ, & beatiſſimam prædicauerunt: reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam.* Vt igitur eas Eccleſias, quarum reges atque principes publicè ſpectante orbe terrarum, ex eo tempore, ex quo fidem receperunt Chriſtianam, ad ſedis Apoſtolicæ pedes obedientiam atque ſubiectionem ſuam, iuxta Prophetarum prędictiones, deferunt ac detulerunt ſemper, prætermittamus. *Et venient ad te*, inquit Iſaias, *cur vi filij eorum, qui humiliauerunt te, & adorabunt veſtigia pedum tuorum omnes, qui detrahebant tibi, & vocabunt te ciuitatem domini, Sion ſancti Iſrael. Et, erunt Reges nutricij tui, & Reginæ nutrices tuæ, vultu in terra demiſſo*

Cant. 2.

Iſaiæ 60.

Iſaiæ 49.

miſſo laudabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Et ſcies quia ego Dominus, ſuper quo non confundentur, qui expectant eum. *Ecce dabo*, inquit Ioannes, *de Synagoga Sathanæ, qui dicunt ſe Iudæos eſſe & non ſunt, ſed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos; & ſcient quia ego dilexi te, quoniam ſeruaſti verbum patientiæ meæ; & ego ſeruabo te ab hora tentationis quæ ventura eſt in orbem vniuerſum, tentare habitantes in terra.* Ad Auſtrum nos referamus, quantique Auſtrales Eccleſiæ fecerunt ſemper Romanam Eccleſiam paucis videamus. Vbi inprimis inter præcipuas Aphricæ Eccleſias occurrit celebris illa Carthaginenſis, quæ Numidicis, & Mauritanicis inuigilabat; & qui huic tanta cum laude præfuit fortiſſimus martyr Cyprianus: Hic profitetur Cathedram Petri, ſuper quem à domino ædificata fuit Eccleſia, principalem eſſe, vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt; cuius fides Apoſtolo prædicante laudata eſt, & ad quam perfidia non poſſit habere acceſſum. Et alibi: *Deus*

Apoc. 3.

Rom. 1.

vnus

vnus eſt, inquit, *& CHriſtus vnus, & vna Eccleſia, & Cathedra vna ſuper petram domini voce fundata: Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri, præter vnum altare, & vnum ſacerdotium non poteſt, quiſque alibi collegerit, ſpargit*. Idem ex Concilio plurimorum ſacerdotum, Martiano Arelatenſi, & legatis, quos in Aphricam vſque miſerat, optantibus ad communionem eius admitti, communionis beneficium denegat: eò quòd Cornelio Papa, in Catholica Eccleſia, de Dei iudicio & cleri ac plebis ſuffragio ordinato, profanum altare erigere, & adulteram Cathedram collocare, & contra verum ſacerdotem ſacrilega ſacrificia offerre tentauiſſet. Idem rurſus ſingulos ex Aphrica Romam nauigantes, ne cum ſcandalo vllo nauigarent, hortabatur, vt Eccleſiæ Catholicæ matricem & radicem agnoſcerent & tenerent, curabatq; vniuerſos collegas ſuos, hoc eſt, Numidiæ & vtriuſque Mauritaniæ Epiſcopos, Cornelij Papæ communicationem, id eſt, Catholicæ Eccle-

cleſiæ vnitatem pariter & charitatem probare firmiter ac retinere. Ne verò Cyprianum duntaxat nomine priuato ita docuiſſe quiſquam putet, ex vniuerſa Lybia, Numidia, & Mauritanijs in ſynodum Carthaginen. coëuntium Epiſcoporum nomine & ſententia, ille ad Stephanum Papam maximè ſcribendum, & cum eius grauitate & ſapientia conferendum cenſuit, quod hoc & ad Sacerdotalem authoritatem pertineret, & ad Eccleſiæ Catholicæ vnitatem. Diuo Cypriano, Tertullianus magiſter eius (ſic enim eundem appellaſſe, dum eius exemplaria nocturna verſaret manu & diurna, teſtis eſt Hieronymus) ſuffragatur. *Si Italiæ adiaces*, inquit, *habes Romanam Eccleſiam, vnde nobis authoritas præſto eſt ſtatuta. Felix Eccleſia, cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt: vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur: vbi Paulus Ioannis exitu coronatur: vbi Apoſtolus Ioannes poſtquam in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in inſulam relegatur.* Carthagine, Hypponem, vbi Epiſcopum e-

Z git

git Auguſtinus, proficiſcamur, qui maximam ſuam erga beati Petri ſedem, id eſt, Romanam Eccleſiam, reuerentiam & obedientiam nos docebit. Libros quatuor, quos contra duas epiſtolas Pelagianorum ediderat, ad Bonifacij Papæ ſanctitatem potiſſimum dirigit examinandos, & emendandos, Apoſtolicæ ſedis correctioni ſe, ſuaque committens: Melchiadem Papam Chriſtianæ pacis filium, & patrem Chriſtianę plebis vocat: Innocentium obnixè rogat, Apoſtolicę ſedis autoritatem Concilij Carthaginen. & mediocritatis ſuæ decretis, cōtra Pelagium & Celeſtium adhibere. Venerabilis Papæ Zozimi iuſſu coactum, & Eccleſiaſtica neceſſitate ad Cæſaream in Mauritania ſe euocatū ſcribit. Cœcilianum Carthaginēſem contemnere potuiſſe conſpirantem multitudinem, inimicorum Donatiſtarum, cùm ſe Romanæ Eccleſiæ, in qua ſemper viguit Apoſtolicæ Cathedræ principatus, per cōmunicatorias literas ſe videret eſſe cōiunctum, ait. Stephanum Papam contra Anabaptiſmum

Epiſt.162. *Epiſt.157.* *Epiſt.162.*

tiſmum ætate Cypriani in Aphrica v-ſurpatum, ſcripſiſſe & prçcepiſſe confirmat. Sanctum Innocentiū Papā de ſynodi Paleſtinæ geſtis indicaſſe, quibus ſe Pelagius abſolutum falſò gloriabatur, refert & probat. Apoſtolat' Petri principatum, cuilibet Epiſcopatui prçferendum iudicat. Solius Eccleſiæ Romanæ ſucceſſiōes à B. Petro ad ſuam ætatem vſq;, vt ingentis virtutis molem ſchiſmati Donatiſtarū opponit. Totius Numidiæ ad Mileuitanum Concilium coacti Epiſcopi, Innocentium ſummum Pontificem demiſſe precantur, vt magnis periculis membrorū Chriſti paſtoralem diligētiam adhibere dignetur, & hæreticos Celeſtium in Aſia: Pelagiū verò Hieroſolymis conſtitutos, authoritate ſā ctitatis ſuæ, de ſanctarum ſcripturarū auctoritate deprompta, cohibeat: alijſq; inſtanter & celeriter prouideat, authore eodem Auguſtino. Huius & paulò ſuperiùs nominati cōcilij Carthaginenſis relationes ad Apoſtolicæ ſedis antiſtitem miſſas, ſimulque ab eodem reſponſiones ad Aphros directas,

Lib. de Baptiſ. cap. ...

Lib. de peccato Originali. cap. 8.

Lib. 2. de Baptiſmo, cap. 1.

Epiſt. 165.

Epiſt. 92.

ctas, agnoſcit probatq́; idem Auguſtinus epiſt.106.& li.1. contra Iulianum Pelag.& lib.2. contra Pelagium & Celeſtium, cap. 7. Aphricanas Eccleſias ſequitur Aegyptus, eiuſq́ue Eccleſiæ, in quibus princeps Alexandrina, in qua Origenes ille admirãdus eius Catechiſta, Petro ſummam rerum de paſcendis ouibus traditam, & ſuper ipſum velut ſuper terram, fundatam eſſe Eccleſiam docuerat, ipſumq́; meruiſſe Eccleſiæ fieri fundamentum. Et ad Zepherinum Romanum præſulẽ ſcribit, ideo ſe Romam iter ſuſcepiſſe, quòd ſibi admodum in optatis eſſet, Eccleſiam Romanam planè antiquiſſimam videre. Magnus Athanaſius, & vnà cum eo totius Aegypti Epiſcopi, Marcum, ſanctę Romanę Apoſtolicę Sedis, atq; vniuerſalis Eccleſię Papam nominant: ſanctamq́; eius ſedem, matrem & caput omnium Eccleſiarum agnoſcunt: cui cum omnibus ſibi cõmiſſis, perpetuò ſe futuros obedientes pollicẽtur. Alibi Athanaſius idem Vrſatij, & Valentis Arrianorum antiſtitũ ſycophantijs grauiter ſuccenſet,

quòd

quòd ne Liberio quidem Romano Epiſcopo pepercerint, nulla reuerentia ducti, cuius ſedes Apoſtolica erat, in qua nullius, niſi Dei metus reſideret.

Ab auſtro in orientem progreſſus adeſt Baſilius Cappadociȩ & Phrygiȩ Archiepiſcopus, qui optat petitq́ue à Romano Pontifice, res orientis cõſiderare, iudicij ſui decretum interponere, & ſua authoritate vſum, orientem viſitare, diligenti illius examini ſemetipſum ſiſtere paratus. In tres diuerſas ſententias de Spiritus ſancti diuinitate diſtractæ Eccleſiæ Oriẽtales, acceptis Epiſcopi Romani literis, quibus vnà cum Epiſcopis occidẽtis Trinitatem & conſubſtantialem eſſe, & gloria æqualem, ſuadebat, in vnitatẽ redierũt: ſinguli rebus ab Eccleſia Romana ſemȩl iudicatis acquieſcentes. Authore Sozomeno lib.2.ca.22. hiſt. Paulum Conſtantinopoleos, Aſchlepam Gazæ, Luciũ Adrianopolis, Marcellum Ancyrȩ Galatiȩ minoris Epiſcopos, ab improbis & hȩreticis ſedib. eiectos reſtituit Iulius Epiſcopus Romanus,

manus, literis ad orientales liberiùs ſcriptis, eos à quibus temerè abdicati fuerant grauiter arguens, quoniã Eccleſia Romana (ait Socrates) priuilegium præter cæteras obtinet: atq; (adijcit Sozomenus) propter ſedis dignitatem, cura omnium ad ipſum Iuliũ ſpectabat. Illi licet decreta ſua infringi grauiter ferrent, literis tamen ſuis ad eundem Iulium Eccleſiã Romanã primas apud omnes ferè, vtpotè quæ Apoſtolorum ſchola, & pietatis metropolis iam ab initio fuiſſet, agnouerunt. Chryſoſtomus, Theophili, Epiphanij, & multorum orientis Epiſcoporum factionibus ſede pulſus & relegatus. Epiſtola ad Innocentium Papam ipſum obſecrat, vt authoritate ſua, acta illorum robur nullum habere decernat; ſed eos q iniquè egerunt, pœnarum Eccleſiaſticarum legib. ſubijciat. Innocentius aũt Atticum Chryſoſtomi loco ſuffectum ſuperſedere iubet: & Proclum Cizici Epiſcopum, Conſtantinopolitanam Eccleſiã tantiſper paſcere; donec cauſa perpenderetur. Idemq; Arcadium orientis Impera-

pera-

peratorem,Eudoxiamq; Imperatricē quos relegationis tanti Doctoris reos comperit,à communiōe Eccleſiæ, & ſacrorum ſubmouit: ac pœnitētes poſtmodum abſoluit. Intereà Anyſius Theſſalonicenſis ſe Romanæ Eccleſiæ iudicium ſequi fatebatur: Antiochenæ ſedis presbyteri, eiuſdē diſciplinam ſe agnoſcere ſcribebant, Syriac⁹ Apamæenſis Bithiniç, Palladius Helenæpoleos, Demetrius Piſinuntis, totius Cariæ Epiſcopi, & Meſopotamiç monaſteria, nefariā Chryſoſtomi depoſitionem & relegationē execrātes, Romanæ ſedis iudicio adhærebant.

In oriente adeſt Antiochena Eccleſia, quā totius orientis metropolim fuiſſe, docent ex Latinis Hieronym⁹, ex Græcis Theodoretus libro 5. cap. 2. Et ex Hebræis Hegeſippus, libro 3. capite 5. Socrates item, Theodoretus, Sozomenus vno conſenſu memoriæ prodiderunt, Flauianum eiuſdem ſedis Antiſtitem, per legationem precibus Chryſoſtomi & Theophili, Eccleſiæ Romanæ Epiſcopo, à quo ob violatum iuſiurandum communione

priuatus fuerat, reconciliatum fuiſſe, & communioni reſtitutum. Eadem Paulinum Patriarcham lubens amplexa eſt, quòd per Pontificis Romani legatum Luciferum nomine, ſibi traditus & ordinatus eſſet: qui poſteà & ipſe vnà cum Epiphanio & Hieronymo, de rebus Eccleſiaſticis conſulturus, ad Romanum Pontificem profectus eſt. Adeſt Eccleſia Chalcedonẽſis, in qua à ſexcentis Epiſcopis illud pro Romana ſede decernitur Leo vniuerſalis Archiepiſcopus, vniuerſalis Eccleſiæ Papa, vniuerſalis Eccleſiæ Epiſcopus, omnium conſenſu appellatur, actione 3. Poſteà omnem primatum & honorem præcipuum ſecun-
Actione 16. dũ Canones, antiquæ Romæ Archiepiſcopo conſeruari voluit. Adeſt Nicœna. Hæc communi omnium Epiſcoporum nomine, Epiſtolam ad Syl-ueſtrum ſcribit, ac precatur, vt quicquid in tanto cœtu & cõſenſu viſum eſſet, oris illius conſortio cõfirmaretur. Adeſt ad orientẽ demum Conſtãtinopolitana perpetua quaſi huius ſedis æmula: in hac tamen à duabus œcume-

cumenicis ſynodis hæc definiũtur. In prima quidem illud: Conſtantinopolitanæ ciuitatis Epiſcopum habere oportet primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quòd ſit Noua Roma. In octaua verò illud: Omnes quidem honorandos Patriarchas eſſe, præcipuè tamen Sanctiſſ. Papam ſenioris Romæ; nec oportere etiam ſententiam dicere in vniuerſali ſynodo, contra ſummos ſeniores Romæ Pontifices. In eadem pulcherrimum illud Pij Imperatoris Baſilij exauditur, de Sedis Apoſtolicę authoritate teſtimonium. *Neq, enim, vt ſacratiſſimus Patriarcha ad proprium regrederetur thronum, imperij mei opus, vel excogitatio facta eſt; ſed multum ante Sanctiſſimus & beatiſſimus Papa Nicolaus, quæ circa illum erant certiſſimè diſcens, ſynodicè decreuit; reddi ei ius proprij throni, & anathema, cum tota ſancta Romanorũ Eccleſia pronunciauit, cõtra reſiſtentes huiuſmodi conſilio ac ſententiæ. Hoc autem nos olim ſcientes, & pauentes anathematis iudicium, promulgari, obſecundare ſynodico iudicio, Romanæ Eccleſiæ neceſſarium*

Plura de hoc ipſo argumento ſcripſerunt viri huius ſeculi doctiſſimi Fenardentius in cap. 2. li. 3. Cõtra hereſes Irenæi. Albertus Pighius lib. 4. ca. 8. & Alphonſ. ſcript. in dict. papa. 11. & Stapletonius in controuerſijs ca. 17. lib. 6. Idẽ Pighius controuerſiarum Ratiſponenſium cõtrouerſia 16 Melchior Canus li. 6 Locorum cõmuniũ cap. 7. Æneas Syl-

 duxi-

duximus: & huius rei gratia, reddidimus ei proprium thronum. Et tale quidem omnium Eccleſiarum fuit de Romana Eccleſia iudicium.

VIGESIMVM ET VLTIMVM Inſigne: Apoſtaſiæ, hoc autem eſt ab ea defectionis præſentiſſima, tam publicè quàm priuatim Dei vindicta.

CAPVT XX.

POſtremum igitur illud erit regni Ieſu Chriſti inſigne, quòd magnificè explicat Iſaias: *Gens*, inquit, *& regnum quod non ſeruierit tibi, peribit, & gentes ſolitudo vaſtabit.* Hoc autem eſt, quod regnum, quæ gens ab hoc ipſo omnium ſeculorũ regno defecerit atque apoſtatauerit illique rebelle factum fuerit, illud neceſſe ſit, aut in manus infidelium gentium tradi, aut inter ſe mutuis diſſidijs ac bellis ciuilibus confici, aut fœdo & impotenti muliebri imperio ſubijci, aut omni cultu, elegantia, ſplendore amiſſo; ad extremum in improbũ

Iuda

niw: li. geſtorum, concilij Baſilien. Cyprian. in expoſit. Symbol. hæreſim nullam Romæ ortam verbis ſignificãtibus affirmat. Beatus Rhenanus in lib. Tertulliani de præſcriptionibus hæreticorum.

Iudaiſmum vel Gentiliſſimum ſupre ma cœcitate & dementia percuſſum deferri. Quòd quàm verum ſit, res ipſa docet : circumſpiciamus obſecro circũquaq;, oẽſque partes orbis Chriſtiani diligenter conſideremus. Quid paſſa ſit vniuerſa Aſia, quid Aegypt⁹, quid tota Græcia, videmus.

Ferunt, vbi poſtrema legatione à Sede Apoſtolica legatus Conſtantinopolim pacis & concordiæ cauſa veniſſet, adeò ſe inſolenter homines illos geſſiſſe, vt ne literas quidem Summi Pontificis aſpicere vellent. Legatum demum pontificis tanta iniuria permotum, in princeps templum D. Sophiæ veniſſe, ibiq; in ſummo altari legationis ſuæ literis depoſitis, Deum obteſtatum eſſe, nihil principem ſuum prætermiſiſſe, quòd ad pacẽ & cõcordiam aliquo modo pertineret: excuſſo deinde pedum puluere de tẽplo exiuiſſe: eodemq; tempore ſummum laquear templi illius ruptum atq; diſciſſum fuiſſe, noctuq; columnam igneã ex ea vrbe egredi, ac ſurſũ deferri viſã: ac modico poſt interie- *Græcia.*

cto tem

tempore Mahometem Turcarū Imperatorem cum omni vi ſua aduenisſe,vrbemque illam Sedem quondam Imperij vltima expugnatione vnà cū Patriarcha Imperatoreq; cepiſſe. Ita nunc Conſtantinopolitanus Patriarcha,vbi veteri more à prouinciæ Epiſcopis in Patriarcham electus eſt, ad ianuam Imperatoris præſens ſiſtitur: nec priùs in conſpectum eius admittitur, quàm ab Imperatore quis fortè exierit, qui illius aduentum denunciet, licentiamque adeundi accipiat: eo admiſſus,ad pedes prouolutus,veſtem eius exoſculatur: dataq; fide, acceptis legibus,& conditionibus,iuſtè & legitimè Eccleſiam adminiſtrandi dimittitur. Grauis & miſeranda ſors & conditio : ſed quæ inſolentiam ac legitimæ poteſtatis contemptum ſemper quaſi cōſequi ſolet. Quid nuper paſſa ſit Vngaria , & quid adhuc patiatur,videmus. Quibus motibus, quibus bellis ciuilibus concuſſa iacet Gallia:quantum ſanguinis in ea effuſum:quot homines cæſi: inter multa hominum millia vix hominem ſenē in-

inuenias, tamen profectum eſt nihil, necproficietur vnquam. Quid Germania? Num quid prçclarè ab eo tempore, ex quo ab Eccleſia Catholica defecit, geſſit? num aliquos ſucceſſus ſecundos per hos annos habuit? num aliquid optatum vidit? Quid Flandria? quæ, & qualia nunc patitur mala? an non ipſiſmet ſuis manibus quaſi ſuccenditur? miſero miniſterio, ac turpi obſequio, quod de Iudæis dixit Hegeſippus, ſe ſuis tradit direptoribus, cuiuis potiùs, quàm Catholico Regi obtemperare parati. Quid Anglia? quid reliquæ orbis Chriſtiani partes paſſæ ſunt? Quam ob cauſam? Illam certè quam explicat Dominus: *Veruntamē ſeruient Seſac regi Aegyptiorum, vt ſciāt diſtantiam ſeruitutis meæ, & ſeruitutis regni terrarum.* 2. Par. 12.

Sed ne noſtra quidem hęc Polonia priuilegium impietatis à Deo accepit: vereorque, ne quantò ſeriùs in eam animaduertitur, tantò acerbiùs plectatur: neúe iſtis ſucceſſibus ſecundis ideò altiùs efferatur, vt poſteà magis deprimatur. Eleuans alliſiſti me, Pſal. 101.

inquit

inquit Pſaltes: & ne item ſuæ impieta tis, ac iliorum inſidioſorum & fraudulentorum nominum, ac in exitiũ regni Chriſti comparatorum, cõfœderationum, inquam, cõpoſitionum, dignas aliquando rependat pœnas: quod tamen omen Deus benignus & miſericors procul ab illa auertat. Mitto nũc altera ex parte felicitatem, pacem, & omnem Dei benedictionem illarum prouinciarum, quæ Catholicæ Eccleſiæ matri ſuæ plenè adhæſerunt, Italiæ, inquam, Hiſpaniarũ, Bauariæ, & reliquarum; de quibus illud præclarè cecinit Spiritus ſanctus: *Adducentur regi virgines poſt eam, proximæ*
Pſal.44. *eius afferentur tibi: afferentur in lætitia & exultatione, adducentur in templum regis.* Mitto feliciſſimos ſucceſſus, gloriam, victorias illorum regum, atq; Imperatorum, qui huius cultores, ac eius propagatores, & vt Iſaiæ vnico
Iſaia.49. verbo vtar, nutritij fuerunt, Conſtantini, Honorij, vtriuſque Theodoſij, Iuſtiniani, Heraclij, Caroli: hæc inquam mitto, ne aliquid humanum
Pſal.21. aſtruere videar. Domini eſt .n. regnũ, & cui

& cui voluerit dabit illud. Et, In ma- *Pſal. 94.*
nu eius cuncti fines terræ, datq; victo- *2. Mach. 15.*
rias confugientibus ad ſe. Si enim om
nibus illis, qui vt poſt Platonem, aut
potiùs ex Platone ſcripſit Tullius, qui
patriam conſeruauerunt, adiuuerint,
auxerint, certus eſt in cœlo ac defini-
tus locus paratus, vbi beati æuo ſem-
piterno fruantur: nihil eſt enim illi
principi Deo, qui omnem hunc mun
dum regit, quod quidem in terris fiat
acceptiùs, quàm concilia, cœtuſq; ho
minum iure ſociati, quæ ciuitates ap
pellantur: quorum rectores, & cõſer-
uatores cœlitùs profecti illuc reuer-
tantur: quantò magis, qui vnicam e-
ius ſponſam, vnicam hæreditatem e-
ius amauerit, ornauerit, tutatus fue-
rit, amabitur, ornabitur, omniq; ge-
nere bonorũ affatim cumulabitur &
ipſe, ſcit enim Deus magnificè mutu-
um facere, ac diligentes ſe ſuaq; inui-
cem diligere. Verum hæc hactenus.

PERO-

maiores obedientia: vera item in perferendis martyrijs, non pertinax, non maledica, non furioſa ſed læta, amœna, & pro perſecutoribus Deum exorans patientia: perſeuerantia imperfracta: rerum ſecundarum & aduerſarum contemptus, atque tolerantia: inuictum animi robur: & alia eius generis planè infinita, quæ nemo rectè enarrare, nemo ſufficienter explicare poſſit, nos pauca hæc ex multis clariora & inſigniora, Dei ope & præſidio in medium, pro hac affecta valetudine noſtra protulimus. De obediētia quidem illa ſcribit magnificè Cyprianus: *An eſſe ſibi cum Chriſto videtur, qui aduerſus ſacerdotes Chriſti facit? qui ſe à cleri eius & plebis ſocietate ſecernit? Arma ille contra Eccleſiam portat: contra Dei diſpoſitionem repugnat: hoſtis altaris aduerſus ſacrificium Chriſti rebellis, pro fide perfidus, pro religione ſacrilegus, inobſequens ſeruus, filius impius, frater inimicus, contēptis Epiſcopis & Dei ſacerdotib. derelictis, conſtituere audet aliud altare, precem alterā illicitis vocibus facere, dominicæ hoſtiæ veritatē per falſa ſacrificia profanare, nec* Cyprianus de vnitate Eccleſiæ.

dignatur ſcire, quoniam qui contra ordinationem Dei nititur, ob temeritatis audaciam diuina animaduerſione punitur. Sic Chore & Dathan & Abyron, qui ſibi contra Moyſen & Aaron ſacerdotem ſacrificādi licentiam vindicare conati ſunt, pœnas ſtatim pro ſuis conatibus pependerunt. Terra compagibus ruptis in profundum ſinum patuit, ſtantes atq; viuentes recedentis ſoli hiatus abſorbuit. Nec tantùm eos qui auctores fuerant, Dei indignantis ira percußit, ſed & cæteros ducentos quinquaginta participes eiuſdem furoris & comites, qui coagulati cum iÿſdem ſimul ad audaciam fuerant, exiens à Domino ignis properata vltione conſumpſit, admonens ſcilicet & oſtendens contra DEVM fieri, quidquid improbi fuerint ad deſtruendam ordinationem Dei humana voluntate conati. Sic & Ozias rex cum thuribulum ferens, & contra legem Dei ſacrificium ſibi violenter aſſumens, reſiſtente ſibi Azaria ſacerdote, obtemperare nollet & credere, diuina indignatione confuſus, & lepræ varietate in fronte maculatus eſt: ea parte corporis notatus offenſo Domino, vbi ſignātur qui dominum promerentur: peius hoc

crimen

crimen eſt, quàm quod admiſiſſe la-pſi videntur; qui tamen in pœnitentia criminis conſtituti, Deum plenis ſatisfactionibus deprecantur. Hic Eccleſia quæritur & rogatur; illic Eccleſiæ repugnatur. Hic poteſt neceſsitas fuiſſe; illic voluntas tenetur in ſcelere. Hîc qui lapſus eſt, ſibi tãtùm nocuit; illic qui hæreſim vel ſchiſma facere conatus eſt, multos ſecum trahẽdo decepit. Hîc animæ vnius eſt damnum: illic periculum plurimorum. Certè peccaſſe ſe hic & intelligit, & lamentatur, & plangit: ille tumens in peccato ſuo, & in ipſis ſibi delictis placens, à matre filios ſegregat, oues à paſtore ſollicitat, Dei ſacramenta diſturbat. Et cùm lapſus ſemel peccauerit, ille quotidie peccat. Poſtremò lapſus martyrium poſtmodum conſecutus poteſt regni promiſſa percipere: ille ſi extra Eccleſiam fuerit occiſus, ad Eccleſiæ non poteſt præmia peruenire. verùm hæc in præſenti ſufficiant:
Erectum eſt igitur vexillum veritatis diſperſis, portus naufragãtibus demõſtrat⁹, vrbs fortitudinis Sion, caſtraq; Dei viuentis, hoſtem fugientibus, ouile errantibus ouibus, ſtella maris propitia per mare diſiectis. *Proinde ci-*

Lib. 3. Tomo 2. *uitatem videntes (inquit Epiphanius) ad ipſam feſtinemus ſanctam Hieruſalem, et virginem Chriſti ac ſponſam, ſecurumq́, fundamentum ac petram, & reuerendam matrem noſtram, tempeſtiuiſſimè & ipſi dicentes: Venite aſcendamus in montē Domini, & in domum Dei Iacob; & annunciabit nobis viam ſuam. Hic eſt portus ille* Paulò ſuperius. *pacis ſerenus ac tranquillus, lætitia ſpirans, cyprum vineæ, & botrum ferens nobis benedictionis, & poculum dolorem nobis exſoluens, quotidie largiens ſanguinem Chriſti, meracum veritatis.* Hæc ille. Extra hanc vnicam ſalutis arcam diluuium eſt, aquæ ſunt, naufragia ſunt: extra hanc membrum Chriſti eſſe nemo poteſt, os de oſſibus, membrum de membris eius. Qui in hac non eſt, ille extra connubium Chriſti adulteratur: hic ab eius conſortio ac coniugio excluſus, errat. Et proinde neque ad coniugalem dilectionem, de qua Epheſ. 5. Paulus ſcribit: *Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret,* pertinet quicquam. Neque ad illam mutuam incorruptam Oſeæ 2. fidem, de qua Propheta: *Sponſabo te mi-*

mihi in fide. Neque ad eam ſanctificationem, de qua idem Paulus: *vt eã ſanctificaret, mundãs lauacro aquæ in verbo vitæ.* Neque ad curam & cuſtodiam: *vt ſit ſancta & immaculata,* non habẽs maculam aut rugam, aut quid huiuſcemodi. Neque ad illam omnium diuinarum & humanarum rerum communionem, vt ſit caro de carne eius, & os de oſſibus eius. Neque vltimum ad dotem pretioſam illam, vt ſit hæres quidem Dei, & cohæres Chriſti, ius aliquod habet. Quo damno nullum maiùs, nullum nocentiùs, aut eſſe, aut cogitari poteſt. *Auelle,* inquit Cyprianus, *radium à ſolis corpore, diuiſionem lucis vnitas non capit: frange ramũ ab arbore, fractus germinare non poterit, à fonte præcide riuum, præciſus areſcit.* Extra hanc Apoſtolus nemo, Martyr nemo, nemo Confeſſor, non virgo, non denique Chriſtianus eſſe poteſt. Chriſti confeſſor, inquit Cyprianus, nec dici, nec eſſe iam poteſt, qui Eccleſiam Chriſti negauit. Nam cùm Paulus Apoſtolus dicat: Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, &

Rom 8.

De vnitate Eccleſiæ.

Ephes. 4.

erunt duo in carne vna: Sacramẽtum iſtud magnum eſt, ego autem dico in Chriſtum & in Eccleſiam. Cùm hoc (dicit Cyprianus) beatus Apoſtolus dicat: & Chriſti pariter atque Eccleſiȩ vnitatem indiuiduis nexibus cohærẽtem, ſancta ſua voce teſtetur, quomodo poteſt eſſe cum Chriſto, qui cum ſponſa Chriſti atque in eius Eccleſia non eſt? aut quomodo aſſumit ſibi regendæ aut gubernandæ Eccleſiæ curam, qui ſpoliauit & fraudauit Eccleſiam Chriſti? Hanc quoniam infideles non agnoſcunt, iam iudicati ſunt: in hac quoniam Iudæi non ſunt, cœci & perditi ſunt. hanc quia hæretici oppugnant, ideò in tot ſectas diſſectas ipſi inter ſe diuiſi ſunt: ſeipſos non intelligunt: palpant tanquam cœci in meridie: ideo quotidiè ex errore in errorem transferuntur, ideò ex arena funiculos nectunt, qui nunquam cohȩrere poſſunt: ideo omnia humana & diuina fruſtrà perturbant: ideò ſanguine & cædibus complent omnia. Quam niſi cognoſcunt, in cuius ſinum niſi ſe conferunt, non ſi homi-

minum & Angelorum linguis loquã tur, nõ ſi habuerint prophetiam omnem, & nouerint myſteria omnia, & omnem ſcientiam, non ſi vniuerſam veterem & nouam legem exhauſerīt, ac deuorauerint, proficient quicquã. Habuerunt hæc veteres hæretici ferè omnia, nihil tamen profecerunt, nihil promouerunt; caruerũt enim duce & magiſtra omnis veritatis, caruerunt norma & regula fidei, caruerũt omnis doctrinæ domina & diſpenſatrice. Cui qui non credit, ille ſimul ſacræ ſcripturæ non credit, ille ipſi Chriſto ſponſo eius fidem non habet: hic enim Eccleſiam columnam & fundamentum veritatis eſſe docet: hic ſub graui anathematis pœna eam audire eiq́; parere iubet, per quam ipſos Angelos myſteria fidei noſtrę cognoſcere, docet Paulus: Vt innoteſcat, inquit, principibus & poteſtatibus, in cœleſtibus, per Eccleſiã, multiformis ſapientia Dei, ſecundum prẹfinitionẽ ſeculorum, quam fecit in Chriſto Ieſu Domino noſtro. In cuius theſauris omnem doctrinam & veritatem cõ- *Epheſ. 3.*

Irenæus li. 3. cap. 4. tineri, Irenæus docet: *Tantæ*, inquit, *oſtenſiones cùm ſint hæc, non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facilè eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli, quaſi in depoſitorium diues, pleniſſimè in ea contulerint omnia quæ ſint veritatis, vti omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ. Hæc eſt enim vitæ introitus, omnes autem reliqui, fures ſunt & latrones: propter quod oportet deuitare quidem illos: quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis traditionem.* Idem ſentit Tertullianus: *Quærite & inuenietis, ſine diſciplina rationis interpretentur. Ratio autem dicti huius in tribus articulis conſtitit, in re, in tempore, in modo. In re, vt quid ſit quærendum, conſideres. In tempore, vt quando. In modo, vt quouſque. vbi ſtatio credendi? vbi expunctio inueniendi? Apud Martionem? ſed & Valentinus proponit: Quærite & inuenietis. Apud Valentinum? ſed & Apelles hac me pronunciatione pulſauit, & Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo ſe mihi inſinuantes me ſibi adducant, & ero itaque nuſquam, dum vbique conuenio.*

Vbi

Vbi tamen quæri oportet? Apud hæreticos? vbi omnia extranea & aduerſaria noſtræ veritati; ad quos vetamur accedere. Quis ſeruus cibaria ab extraneo, ne dicã ab inimico domini ſui ſperat? Quis miles ab infœderatis, ne dicam ab hoſtibus regibus, donatiuum & ſtipendium captat? niſi planè deſertor & transfuga, & rebellis? Etiam anus illa intra tectum ſuum dragmam requirebat: etiam pulſator ille vicini ianuam tundebat, etiam vidua illa non inimicum licet durum iudicem interpellabat. Nemo inde frui poteſt, vnde deſtruitur. Nemo ab eo inluminatur, à quo contenebratur. Quæramus ergo in noſtro, et à noſtris, & de noſtro. Quos homines, quæ pœna, quis exitus, quæ ſupplicia ſequantur, diſcant non ex me tantum, ſed ex vetuſtiſſimo Irenæo. *Et hæretici quidẽ, inquit, alienum ignem afferentes ad altare Dei, id eſt, alienas doctrinas, à cœleſti igne comburentur, quemadmodum Nadab & Abiu. Qui verò exſurgunt contra veritatem, & alteros adhortantur aduerſus Eccleſiam Dei, remanent apud inferos, voragine terræ abſorbti, quẽadmodũ qui circa Chore, Dathan, & Abiron. Qui autem*

Ireneus li 4 cap 43.

ſcindunt & ſeparant vnitatem Eccleſiæ, eandem quam Hieroboam pœnam percipiunt à Deo. Eadem Tertullianus his cõminatur: *Qui meminerit futuri iudicij, quo oẽs nos neceſſe eſt apud Chriſti tribunal aſtare, reddẽtes rationẽ, in primus ipſi⁹ fidei. Quid ergò dicent qui illam ſtupr auerint adulterio hæretico, virginem traditã à Chriſto? credo allegabunt, nihil vnquam ſibi ab illo vel ab Apoſtolis eius, de ſæuis & peruerſis doctrinis futuris pronunciatum, & de cauendis, & de abominandis quid præceptum. Agnoſcent ſuam potiùs culpam, quàm ſuorũ, qui nos non antè præſtruxerunt.* Cuius tantæ damnationis adfert cauſam D. Chryſoſtomus: *Nihil ita Deum irritat, ſicut Eccleſiæ diuiſio: etſi innumera bona operati fuerimus, non minores tamen pœnas dabimus, quam qui corpus ipſius proſciderunt, ſi plenitudinem & integritatem Eccleſiaſticam diſcerpſerimus. Illud enim lucro quidem factum eſt totius orbis, tametſi non eo animo, ſi reprobos illos reſpexeris. Iſtud verò nihil vſpiam commodi habet, ſed plurimum nocumenti. Iſta mihi non ad Eccleſiæ primores duntaxat dicuntur, ſed & ad ſubditos.*

Hom. 11. in Epiſt. ad Ephe. 4.

Vir

Vir quidam ſanctus quippiam dixit, quod audaciam ſapere videtur, attamen dixit: Quid autem eſt illud? Peccatum videlicet iſtud, ne martyrij quidem ſanguine deleri. Dic enim, quæſo, quam ob cauſam martyrium ſubis? An non propter Chriſti gloriam? Quo itaque pacto, qui animam pro Chriſto exponis, Eccleſiam oppugnas, pro qua animam ſuã tradidit Chriſtus? Audi Paulum ipſum: Non ſum, 1. Corin. 15.
inquit, *dignus, vt vocer Apoſtolus, quoniam Eccleſiam Dei perſecutus ſum, ac vaſtaui illam. Et interiectis quibuſdam: Dico & obteſtor, Eccleſiam ſcindere non minus eſſe peccatum, quàm in hæreſim incidere. Hanc qui nõ audit, deterior eſt Ethnico et publicano, ipſo Chriſto teſte.* Hactenus ille. Quam quidem pulcherrimã mulierum compellat in hunc modum Epiphanius: *Veni de libano ſponſa, quoniam tota pulchra es, & macula nõ* Lib. 3. Tom. 2.
eſt in te, paradiſus magni opificis, ciuitas magni regis, ſponſa immaculati Chriſti, virgo caſta, ſoli vni viro in fide deſponſa, illuſtris & promicans velut matutinus aër ac aurora, pulchra vt luna, electa vt ſol, pauor qualis eſt ab ordinato exercitu, quæ

beata

beata prædicaris à reginis, & laudibus celebraris à pellicibus, quæ à filiabus laudaris, vt inalbata, & in delectum tuum inniteris, quæ vnguenta ſpiras, quæ à deſerto aſcendis, velut virgula fumi, qui prodit à ſuffitu mirrhæ & thuris, & de omnibus pulueribus vnguentarij, qui dedit ſibijpſi boni odoris fragrantiam, quem conſpicata dixit, vnguentum euacuatum eſt nomen tuum. Propterea iuuenculæ dilexerunt te, quæ ſtas à dextris regis, induta fimbrijs, de auratis variegata, quæ nihil tenebroſum habes, aliquando quidem denigrata, nunc autem pulchra & inalbata: quo in te conſtitui à negotijs hæreſeon, quæ nos præceſſerunt, odioſiſsimis quieſcamus, & à tempeſtuoſis earundem motibus quieſcamus, & in te, ſancta mater noſtra Eccleſia, & in ſancta tua doctrina, & ſancta ac ſola Dei fide in veritate refrigeremur. Hec ille.

Sed ſi tam clara, tam euidentia, tam illuſtria, huius ipſius nobiliſſimæ fœminç ſigna & indicia ſunt, ſi hæc ipſa ciuitas in tam alto monte poſita eſt, ſi hæc luna, hæc ſtella, hæc aurora, hic ſol, lux denique ipſa tam clara eſt; cur

à tot

à tot millibus hominum videri non poteſt? cur in gloria poſitū iuſtum Ioſeph inhumani fratres non agnoſcūt? cur vbera illa quibus alti & educati ſunt refugiūt? cur innocentem Suſannam tot probitatis ſuę inſignia referētem cum perditis ſenibus calumniantur? Cur matrem pulchræ dilectionis & magnæ ſpei non amplectuntur? An quod & iſtorum oculi extrema præſumptione, inuidia, maleuolentia, tuendarum partium & factionum ſtudio, vincendi cupiditate, & libidine, ambitione, nulli parere conſueto animo, errandi praua cupiditate cœci ſunt, & hæc lux, hæc luna, hic ſol grauem nonnunquam ecclypſim, id eſt, obſcurationem & defectionem patitur? Vnde quæſo? puerſi populi Chriſtiani mores, noſtra incredibilis ambitio, noſtra inexplebilis habendi cupido, noſtrę fœdę libidines, noſtrę ꝓſtitutæ ſimoniæ & vſuræ, aliaq; innumera flagitia hanc ipſam ciuitatē Dei obſcurant: huiuſq; ipſius ſolis & lunę ſuis tenebris, opaciſſimaque vmbra, lucem ex oculis noſtris auferunt. Nā

cùm

cùm hæc ipſa ciuitas, ita vti dictũ eſt, ſãcta, ĩmaculata, ſine ruga, ſine macula eſſe dicatũr, & de qua illud Prophe-
Iſaiæ 61. tæ impleatur: *Et ſcient in gentibus nomẽ eorum, & germen eorum in medio populorum, omnes qui viderint eos, cognoſcent illos, quia iſti ſunt ſemen, cui benedixit dominus*. Talem homines cùm non vident velatam ac decoloratam paſtorũ quidem negligentia, prælatorum ſupinitate, monachorum perdita ambitione, regum & Principum conniuentia & cupiditate, populorum malitia; agnoſcere non poſſunt. Non obſcurum eſt, quid accuſent, quid in nobis deſiderent, quid tertio quoque verbo appellent, mores, inquam, & vitam corruptiſſimam noſtram. Auferatur modò velamen malitiæ à facie eius decora, & exorietur tanquam luna aut ſol in meridie: ne cõſpuamus vultum eius, ita, vt cognoſci poſſit: ne velemus faciem eius, ita vt non ſit illi aſpectus: ornemus eam, pugnemus pro ea, vel ſaltem nõ prodamus eam Iudæorum quidem & Gentilium irriſioni, hæreticorum prauitati, ac ſubuerſioni cle-
rico-

ricorum, & monachorum cupiditati & ambitioni; qui pro eo, quod nudi nudum Chriſtum ſequi debebant, lanis eius operti inſoleſcunt, ditiores monachi quàm ſeculares poſſident opes, ſub Chriſto paupere, quas ſub locuplete & fallaci diabolo non habuerunt, vt ſuſpicet eos Eccleſia diuites, quos mundus ante tenuit mendicos, inquit magnus Hieron. Quos quidem homines pulcherrima & veriſſima ſimilitudine ſenibus illis, qui pudore innocentiſſimæ fœminæ Suſannæ quondam, impiè, & inſolenter ad ſuam libidinem abuti voluerunt, cõparat vetuſtiſſimus Irenæus: cuius illa ſunt verba: *Qui verò crediti ſunt quidem à multis eſſe presbyteri, ſeruiunt autem ſuis voluptatibus, & non præponunt timorem Dei in cordibus ſuis, ſed contumelijs agunt reliquos, & principalis conſeſſionis tumore elati ſunt, & in abſconſis agũt mala, & dicunt: Nemo nos videt: redarguentur à verbo, qui non ſecundum gloriam iudicat, neq; faciem attẽdit, ſed in cor. Et audient eas, quæ ſunt à Daniele Propheta voces: Semen Chanaan & nõ Iuda, ſpecies*

Irenæus li 4 cap. 44.

Daniel. 13.

es ſeduxit te, & concupiſcentia euertit cor tuum. Inueterate dierum malorum, nunc aduenerunt peccata tua quæ faciebas antea, iudicans iudicia iniuſta: & innocentes quidem damnabas, dimittebas verò nocentes, dicente Domino: Innocentem & iuſtum non occides. Hactenus ille. Nulla verò periculoſiora, nulla magis lethalia vulnera exiſtimemus, quàm ea, quæ nos ipſi intulerimus. Vt ſanguis & vulnera matris noſtræ de terra clamet ad Deum contra nos. Nemo illi magis nocet, quàm malus ciuis, quã improb⁹ in ea paſtor. Viſcerum morbus iſte eſt, domeſticus hoſtis, nemo exitioſior proditor quàm ciuitatis cuſtos, aut perfidus caſtrorum dux: nam de reliquis eius preſſuris illud

Hilarius. Hilarij veriſſimum eſt. *Tum vincit cùm læditur, tùm intelligit, cùm arguitur, tùm obtinet, cùm deſeritur, dum perſequitur, floret, dum opprimitur, creſcit, dum contemnitur, proficit, tunc ſtat, cùm ſuperari videtur, proficit afflictionibus, ſanguine martyrum irrigatur, triſtitia erigitur, anguſtia lætatur, ieiuniis reficitur.* Inde creſcit, vnde eius numer⁹ deficit,

ſcribit

ſcribit Caſſianus: Ita igitur in ea viuamus omnes, vt illud de amore & fide ſua erga ſponſum liberè profari poſſit: Ille mihi benignus & miſericors eſt, ego illi non ingrata: ille meæ liberationi, ego illius honori: ille ſaluti meę, ego illius voluntati: ille mihi & non aliæ, & ego illi & nō alteri: ille meam ſemper audit orationem, ego illius & non alterius vocem audio. Verùm nos aliquando receptui canamus. Nox adeſt, tempeſtas ingruit, pyrata vrget, Antichriſtus in foribus eſt, anchorę ſoluuntur, mare tumet, procellæ ſęuiunt: qui procul igitur à littore ſunt, ad nauem feſtinent: qui in proximo, quamprimum tranſtros cōſcendant: qui iam in naui ſunt, in ordinem ſe componant. Ad remos nautæ, ad clauum gubernatores properent. Ac quemadmodum quōdam Vlyſſes Syrenum ſcopulos præteruecturus, ne cantu illarum, vel detineretur, vel in ſomnum reſolut⁹ in mare prolaberetur, aures quidem cera obſtruxiſſe, ſeipſum autem ad malū nauis alligaſſe dicitur;

ſic & nos veterum doctrina, maio rumq́ue inſtitutis & exemplis, aures noſtras ad hęreticorum molles & inſidioſas voces obſtruamus: funibus autem obedientiæ ad malum nauis huius, quæ D. Ambroſio teſte crux eſt Chriſti, nos firmiter alligemus; vt ſic aliquando tuti, Deoque dilecti, ſine periculo & diſcrimine, ad portũ æternæ ſalutis & incolumitatis, ſalui & incolumes appellare valeamus, Amen.

Laus Chriſto Opt. & Max.

Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Matthæi 7.

STANISLAI SOCOLOVII,

SERENISSIMI STEPHANI POLONIAE REGIS, THEOLOGI, pro cognoſcendis & fugiendis falſis prophetis & eorum doctrina.

CONCIO.

DVx & auctor ſalutis & incolumitatis noſtræ CHriſtus IESVS, nullam rem eſſe quæ populo Chriſtiano magis noceat, maioreque ſtudio ac diligentia fugienda ſit, quàm falſos Prophetas, quos Paulus & reliqua ſcriptura, hæreticos appellare ſolet, maxima cautione & monuit & docuit ſemper. Nuſquam ſcriptum legimus: Attendite à tyrannis, qui vos per varia tormenta, multipliceſque cruciatus à recta & firma fide conſtantique propoſito veſtro dimouere atque deterrere conabuntur. Nuſquam dictum eſt: Attendite

Falſi Prophetæ hæretici.

à Iudæis, Gentilibuſque, qui omnes conatus ſuos ad vos opprimendos, veſtroſque labores inficiendos relatúri ſunt. At illud grauiſſimè dici audimus: Attendite à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces. Neque verò nudè & ſimpliciter falſos Prophetas nobis fugiendos eſſe docet; ſed etiã ei⁹ ſuæ tã diligẽtis, tã ſalutaris monitionis duplicẽ adfert cauſam. Summã eorum qui fugiendi ſunt aſtutiam & dolos, *qui*, inquit, *veniunt ad vos in veſtimentis ouium:* & parem aſtutiæ & verſutię rabiẽ & ferocitatem, *intus autem ſunt lupi rapaces*. Vt enim eos ſcopulos, dicebat Magnus ille Nazianzenus, magis nautæ declinare ſolent, qui ſub aquis tecti deliteſcunt, quàm eos, qui exſtant & eminent; ita & illi inimici maximè vitandi ſunt, qui vt latentes ſcopuli ſub aquis, ſic illi ſub varijs ſimultatum integumentis latẽt & occultantur: & qui tum demum ſe produnt, cùm iam nauis fracta, merceſq; diſiectę ſunt. Et prę ſertim, cùm, vt ait

In vita Baſilij.

Am-

Ambroſius, caput petant, iugulum inuadant, vitalibus vulnus infligant, corpore ſaluo animam occidãt: quales inimicos maximè metuendos eſſe idẽ Saluator ſtudioſè docuit ſemper, atque nunc item grauiſſimè & cum magna diligentia monet: *Attendite*, inquit, *à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces*. Idem igitur & nos agamus: ac quis ſit hic veſtitus ouium: quæ integumenta, ſub quibus falſi Prophetæ latere ſolent; qui item fructus, per quos dignoſci poſſint, paucis ex ſacris literis, doctiſſimorumque virorum iudicijs ad publicam vtilitatem doceamus. Vt vbi eos ſemel cognouerimꝰ, tandem aliquando amare deſinamus. Nemo autem alius hac noſtra offendetur diſputatione, niſi is, qui ſuo prius iudicio, aut hæreticum ſe eſſe, aut hæreſes ſequi agnouerit: quod vbi cognoſcet, laqueo contrito liberatus, gratias potius nobis, qui eas pelles lupis exitioſiſſimis detrahimꝰ aget, quàm vt ſuccenſere debeat. Cu-

Super Luc. lib. 2. ca. 10.

Diuiſio.

ius noſtri propoſiti initium à diuini numinis inuocatione capiamus.

Veſtitus ouiũ Quis igitur hic veſtitus ouium, quæ integumenta, quæ tam molles & ſpecioſè pelles, ſub quibus falſi delitеſcunt Prophetæ, Chriſtique oues ſeducunt, illiſque imponere ſolent? Alij alio modo iudicant: quidam omnem cultum externum, orationes, inquam, eleemoſynas, ieiunia, humicubationes, omnemq; eam quæ propalam fit vitæ probitatem & continentiam, & quam æquè boni ac mali ſimulare poſſunt, veſtimenta ouium interpretantur. Quidam cærimonias, rituſque Eccleſiaſticos omnes, ea integumenta eſſe putant. Alijs omnis ille durus ac horrẽs veſtitus, quo monachi & Eremitæ, ac cæteri omnes, qui mundo renunciarunt, aſperiuſque quoddam, & horridius vitæ genus ſecuti ſunt, vtuntur, veſtitus, lana, & indumenta ouium videri ſolent. Verùm in re maximi momenti magis ſerium quid, quodque cum ſumma cauſæ proprius coniunctum ſit, quærendum eſt. Cuius rei funda-

men-

mentum illud ſit. Omnem hæreticum, teſte Hieronymo, hypocritam eſſe; aliud agentem & aliud ſimulantem. Omnis porrò hypocriſis alieno potius quàm ſuo veſtitu ſuperbè induta incedit: qui eſt virtutis & honeſtatis, omniumq́ue eius partium ſimulatio. Cùm igitur hæreticus quiſque, ita vti dictum eſt, hypocrita ſit, duplicem itidem habeat veſtitum oportet: Alterum cum alijs hypocritis omnibus communem: Alterum ſibi peculiarem & proprium. Communis cum cæteris veſtitus erit omne illud, quod pium, quod honeſtum, quod cum virtute prima quaſi fronte coniunctum apparet; hæc enim omni fictioni ac ſimulationi fuerunt ſemper communia: in quibus artibus dici non poteſt, quantum veteres illi quondam hæretici ſe exercuerunt, quantũ ieiunijs, orationi, quantum omni vitæ ſanctitati & continẽtiæ operam dederint. Nam nunc vt virtute ipſa, ita & omni eius ſpecie ac ſimulatione hæreſes carent, ab eaq́ue ſunt remotiſſimæ. At peculiaris veſtitus

Hypocriſis hæreticorũ.

ſtitus, de quo nobis præſens eſt inſtitutum, quis? Dum totam ſcripturam perluſtro, dum omnem antiquitatem percurro, dum noſtrorum temporum rationem diligenter expendo: non alium hunc profecto inuenio, quàm verbi Dei ſacræque ſcripturæ falſam & ementitam vſurpationem, qua omnes errores, omnes fraudes, ſomnia, & nugas, ac deliramenta ſua hæretici, veſtire ac condire ſolent. Docet hoc primum veterum pſeudoprophetarum exemplũ, qui cùm aliquid nouũ populo perſuadere volebant, illis ſemper abutebantur verbis: Hæc dicit Dominus, hæc dicit Dominus: cùm ſe illud dicere dominus pernegaret. Quod hoc
Matt. idem Saluator innuit, cùm dicit: Nõ omnem, qui illi dicit, Domine Domine, intraturum in regnum cœlorum; ſed qui facit voluntatem patris eius. Hoc eſt, non omnem illum qui vſurpat & inuocat nomen Domini, eiuſque verbis & teſtimonijs abutitur, aut ſaluari, aut inter eius veros nuncios reputari, ſed illos ſolos, qui docent

docent & faciunt voluntatem eius. Quod idem D. Petrus clarè docet: *Quemadmodum*, inquit, *Paulus frater noſter chariſſimus oſtendit in omnibus epiſtolis, in quibus ſunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & inſtabiles deprauant, ſicut & cæteras ſcripturas ad ſuam ipſorum perniciem*. Deprauabant autem vel falſa interpretatione, vel ipſius ſcripturæ inuerſione, quorum nunc plena vbique ſunt omnia. Tantum autem, inquit Tertullianus, veritati obſtrepit adulter ſenſus, quàntum & corruptor ſtylus. Itaq; D. Ambroſius, hac plena definitione hæreticos, qui, & quales ſint, deſcribit: *Hæretici ij ſunt, qui per verba legis legem impugnant, proprium enim ſenſum verbis legis aſtruunt, vt prauitatem mentis ſuæ legis authoritate commendent. Sciens enim impietas, multum valere authoritatem legis, fallaciam ſub nomine eius componit: vt quia res mala per ſemetipſam acceptabilis eſſe non poteſt, bono nomine commendetur. Nam cùm ſciant hæretici, magnam eſſe ſacræ ſcripturæ authoritatem, ideò hac ipſa errores ſuos & deli-*

2. Pet. 3.

Deprauatio ſcripturæ quo modo fit.

Hæreticorũ deſcriptio.

Ambr. ſuper epiſt. ad Titum cap. 3. tom. 3.

ramenta tegunt, ſuaq́; teſtimonia minus valida, ſacræ ſcripturæ authoritatibus alligant. Hæc Ambroſius. Quod idẽ Vincẽtius Lyrinen. prolixiꝰ in lib. de antiquitate Catholicæ fidei docet: *Quid eſt veſtitus ouium? niſi Prophetarum & Apoſtolorum proloquia, quæ iiſdem quadam ſynceritate, agno illi immaculato, qui tollit peccatum mundi, tanquam vellera quædam texuerunt. Qui ſunt lupi rapaces? niſi ſenſus hæreticorum feri, & rabidi, qui caulas Eccleſiæ ſemper infeſtant, & gregem Chriſti quaquà poſſunt dilacerant. Sed vt facilius incautis ouibus obrepant, manente luporum ferocia, deponunt lupinam ſpeciem, & ſeſe diuinæ legis ſententiis, velut quibuſdam velleribus obuoluunt, vt cùm quiſque lanarum molliciem præſenſerit, nequaquã aculeos dentium pertimeſcat*. Hæc Lyrinen. Nemo ex veteribus hæreticis, tam impurus, tamque à veritate alienus, nemo tam abſurdus perdituſq́; fuit, qui non ſuum errorem ex his, quas nunc in manibus habemus con firmaret ſcripturis. Videre hoc licet apud Irenæum, Tertullianum, Epipha-

Lyrinen. li. 1. cap. 36.

phanium, ceteroſque, qui eorum ſententias argumentaque retulerunt, ac refutarunt veteres patres. Non cōtentus erat vno & alio ſacræ ſcripturæ loco, ad ſua confirmanda, Valentinus atque Marcion, niſi vniuerſum nouum Teſtamentum, omneſque Pauli epiſtolas ſuis accommodarent ſententijs: ac ſi in opere incruſtato & vermiculato, tranſlatis lapillis, ordineque mutato, ex homine faceret vrſum aut leonem. Quam ſimilitudinem venuſtiſſimè ante mille trecentos annos his verbis explicat Irenæus: *Cùm igitur talis ſit ipſorum doctrina, quam neque Prophetæ prædicauerunt, neque Dominus docuit, neque Apoſtoli tradiderunt, quam de vniuerſis iactant ſe plus alijs cognouiſſe, ex non ſcriptis legentes, & quod dici ſolet, ex arena funiculos nectere ſtudentes; ad faciendam fidem, conantur prædictis adaptare, aut parabolas dominicas, aut ſermones Propheticos, aut dicta Apoſtolica, quo figmentum ipſorum non teſtibus carere videatur, ordinem & ſeriem ſcripturarum tranſilientes, & quantum in ipſis eſt,* *Irenæus lib. 1. cap. 1. contra hæreſes.*

mem-

membra veritatis ſoluentes. Transferunt enim & transformant, & aliud ex alio facientes, multos decipiunt, per malè compoſitam dominicorum verborum adaptatorum ſapientiam. Quemadmodum ſi quis Regiæ imaginis pulchræ, ex pretioſis lapidibus fabricatæ à ſapiente artifice, ſubiectam hominis formam ſoluat, & lapillos illos transferat & accommodet, ac faciat formam canis aut vulpeculæ, atque hanc malè fabricatam deinde præſcribat ac dicat, hanc eſſe Regis imaginem illam pulchram, quam ſapiens artifex fabricauit, oſtendès, lapillos illos à primo artifice probè in Regis imaginem compoſitos; verùm malè à poſteriore in canis formam trãſlatos, & per lapillorum apparentiam ſeducat imperitiores, qui regiæ formæ notionem non habent; & perſuadeat, quod hæc putrida vulpeculæ forma ſit pulchra Regis imago. Ad eundem ſanè modum etiam hi anicularum fabulas conſuëntes, deinde verba, dictiones, & parabolas vndecunque detrahentes, adaptare volunt fabulamentis ſuis eloquia Dei. Hæc Irenæus. Plurimis locis ſcripturæ, minorem filium patre, demonſtrare

con-

conrēdebat Arius. Neſtorius, ſacram ſcripturam ſe primum & ſolum intellexiſſe, & omnes alios, quicunque ante ſe magiſterij munere præditi, diuina eloquia tractaſſent, ignoraſſe, ſolébat dicere. Ita vt Tertullianus alicubi propter eum impudentem ſacrarum ſcripturarum abuſum, Euangelium rem ſanctiſſimā librum hęreticorum appellare non dubitauit. Abundè hoc idem docet noſtra ætas, quæ cùm in ſexcentas ſciſſa ſit hæreſes, in ſexcenta ſchiſmata, quæ ſimul omnia vera eſſe (cùm vna & ſimplex ſit veritatis via,) non poſſunt: nulla tamen eſt, quæ non ſuum ſacræ ſcripturæ teſtimonijs tueatur, alat, & condiat errorem. Et eò magis, quò abſurdiores, quò exitiores defendit errores; quod in Anabaptiſtis, Arianis, Ebionitis maximè videre licet. Hic igitur eſt ille peculiaris Pſeudoprophetarum veſtitus, hæc illa mollia vellera. Non ieiunat quis, lupus eſt: *Lupus quis.* veſtitus autem ouium ille: *Non quod* *Matth. 15.* *intrat per os coinquinat hominem, ſed quod procedit ex ore, hoc coinquinat hominem.*

nem. Non orat quis, hic lupus eſt; veſtitus autem: *orantes nolite multum loqui.* Subeſſe & parere magiſtratui nō
Matth. 6. vult quis, lupus eſt: veſtitus autem o
Actor. 5. uium: *Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.* Confiteri peccata erubeſcit quis, lupus eſt; veſtitus autem oui-
Pſalm. 18 um: *Delicta quis intelligit?* Continen-
Matth. 19. tię quis rumpit vota; lupus eſt: veſtimentum autem ouium: *Non omnes capiunt verbum hoc.* Non reddit quæ ſunt Cæſaris Cæſari, quæ Dei Deo; lu-
Matth. 10. pus eſt: veſtitus autem ouium: *Gratis habetis, gratis date.* Baptiſmum iterat quis; lupus eſt: veſtitus autem
Marc. 16. ouilis: *Qui crediderit & baptiſatus fuerit, ſaluus erit.* Minorem patre filium improbè & malitiosè iactat; lupus
Ioan. 14. eſt: veſtimentum autem: *Pater maior me eſt.* In nulla parte pietatis & honeſti ſe exercet; lupus eſt: veſtimentum autem: *Arbitramur hominem iuſtifi-*
Rom. 3. *cari fide ſine operibus.* Pulſat pauperes, damnat innocuos, expilat vicos, & oppida, peregrinos, & mercatores mercibus exſpoliat quis; lupus eſt: veſtitus autem ouium: *Si impius egerit*

rit pœnitentiam, &c. Miſericordiæ Domini multæ; ſed & cruces latronum plurimæ. Hæc igitur ſunt illa veſtimenta ouium, in quibus ad nos veniunt lupi rapaciſſimi iſti. Neque tamen ideo, aut reijcienda, aut non ſacroſanctè colenda eſt ſacra ſcriptura: neque ob id ad omnes errores cōficiendos, omnemque Chriſtianam doctrinam ſtabiliendam illa minus vtendum erit; ſed quemadmodum oues non eam ob cauſam vellera ſua abijciunt, quòd his aliquando lupi induti illis inſidientur; quin eò magis ea tuentur, atque ab omnibus luporum inſidijs defendunt: eodem modo nō ob id ſacra ſcriptura, quòd hæretici ea ad ſuum primum, deinde aliorum exitium abutantur, abijcienda erit; ſed eò ſtudioſius, diligentiuſque tractanda, eiuſque veri ac ſynceri ſenſus perueſtigandi. Illud tamē non ignorandum ſub his pellibus lupum aliquando deliteſcere poſſe: neque ſtatim, vt quis aliquot ſacræ ſcripturæ ſententias appellare poteſt, eū ſequendum eſſe; cùm hic æquè lupis

Ezech. 18.

Scripturæ S. authoritas.

ac ouibus cõmunis veſtitus eſſe poſſit. In quo genere hæc noſtra tempora ita faſcinauit inimicus homo, vt nemo tam abſurda doceat, modò Paulum, vel Ioannem laudet; vt non ſtatim illi credamus, quintuſq; Euangeliſta quidam eſſe cenſeatur: Et hæc ouium quidem veſtimenta ſunt. *Attendite ergo vobis à falſis Prophetis, qui in veſtimentis ouium ad vos veniunt, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.*

Quomodo autem veri à falſis dignoſcendi ſint, quandoquidem ex his pellibus atque velleribus rectè cognoſci non poſſint, ſtatim idem cœleſtis magiſter docet: *Ex fructibus*, inquit, *eorum cognoſcetis eos*. Qui autem ſunt fructus iſti; non idem ſentiunt omnes, & res ipſa explicatione maiore opus habet. Noſtri temporis hęretici, ſed & veteres teſte D. Auguſtino ferè omnes, auaritiam, ambitionem, ſimoniam, luxum, vſuram, adulteria, ebrietatem, ac reliqua, quæ carnem conſequuntur vitia, eos fructus eſſe interpretantur. Quibus vitijs, cùm Eccleſiaſticum clerum planè

Fructus ſeu opera carnis.

Super Io. Pſ.

nè diſſolutum diffluere primi iſtorũ duces vidiſſent, inde populo perſuadere conati ſunt, eos falſos Prophetas ex his fructibus cognoſcendos eſſe. Fuit hoc ad vulgus, in cuius oculos tot, & tanta noſtrorum hominũ incurrebant vitia, argumentum maximè plauſibile. His talibuſque retijs infinita irretita eſt hominum turba: populare ſanè commentum. Dolendumque eſt Chriſtiani mei, vobiſq; in primis ſacerdotes Dei, vos tantam contra ordinem veſtrum erexiſſe machinam, illiuſque vim in dies magis ac magis immenſa cupiditate, ambitioneque veſtra, alijs vitijs augere. Hos tamen non eſſe germanos fructus, ex quibus veri à falſis Prophetæ dignoſci poſſint, vel hinc facilè perſpicitur: partim quòd vitia hæc cum hypocriſi maximè pugnant: patent enim, & in oculos hominum incurrunt, nec benè cum illo veſtitu ouiũ conueniunt. Nemo vnquam Ario, nemo Photino adulterium, nemo ebrietatem obiecit: facilè ab his cauẽt illi, qui nocentiora venena ferunt:

partim quod labes iſtæ omniũ ſunt temporum,atque omnis ordinis hominum, ſiue hæreſes vigeant, ſiue omninò nullæ ſint. Quod enim vnquam temp⁹ tam fœlix, tam beatum fuit, quo his næuis Reſpub. caruerit Chriſtiana? Itaque carnis potius fructus quàm hæreſeos, hæc vitia, ſcriptura appellare ſolet. *Manifeſta*, inquit Paulus, *opera carnis: quæ ſunt fornicatio*, *immunditia*, *&c.* in quibus & ipſam recenſet hæreſim. Abundarũt hoc vitiorum genere veteris legis Pontifices & ſacerdotes; nuſquam tamen eos ſcriptura, nuſquam ipſe Chriſtus Dominus, falſos Prophetas eſſe dixit: Caiphas Simoniacus Pontifex fuit, futura tamen verè prædicit: Quid Iudas Scariothes? ſed & ipſum Petrum reprehenſibilem fuiſſe ſcribit Paulus. Verùm iam hæc ſublata eſſe videtur controuerſia. Ita enim iſti ipſi, cum pleriſq; noſtrum in pari lance malitiæ conſtiterunt: ęquè improbi, ęquè ſunt turpes, vt rectè inter ſe alea iacere poſſint, vter melior an deterior potius. Itaque vel ipſi non mul-

Gal. 5.

Gal. 5.

multum iam hunc locum vrgent, cũ præſertim illo manifeſtiſſimo Chriſti teſtimonio conuincantur: *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ & Phariſæi; omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, ſeruate & facite: ſecundum autem opera illorum nolite facere.* Mat. 23. Vel ipſis ergo non repugnantibus magis proprij, magiſque peculiares, & quibus veri à falſis dignoſcantur Prophetæ, nobis fructus quærendi erunt. Fructus igitur hæreſeon tales ſint oportet, quales ſunt ipſæ hæreſes: quæ cũ nõ ad vnius hominis exitium, & interitum, ſed ad totius corporis Chriſti labefactationem comparatæ ſint; fructus etiam ſimiles erunt: qui non ſingulis noceant; ſed ad totius corporis Chriſti, quæ eſt Eccleſia Dei, ruinam & deſolationem referãtur: fructus enim radici per omnia reſpondere debent: radix totum inficit corpus: fructus igitur ſimiles quærendi ſunt. In quibus explicandis, non abutar veſtris auribus, nihilque ex meo priuato adferam ſenſu: quos ipſa ſcriptura ſacra, quos principes Apoſto-

Fructus hæreſeon.

lorum recenſent, hos ipſe in mediũ adferam: quos quidem illi non obiter neq; aliud agentes; ſed ſtudiosè, & ex inſtituto, Spiritus Dei inſtinctu, admirabilique rerum futurarum prænotione explicant, ita vt hos tales fructus, vel negare, vel impugnare nemo poſſit, niſi qui manifeſtè cum Apoſtolis pugnare velit, illiſque fidem habere nolit. *Fuerunt*, proponit totum hæc dignoſcendorum falſorum Prophetarum argumentũ D. Petrus, *Pſeudoprophetæ in populo, ſicut & in vobis erunt magiſtri mendaces, qui introducent ſectas perditionis; & eum, qui emit eos, Dominum negabunt, ſuperducentes ſibi celerem perditionem: & multi ſequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blaſphemabitur: & in auaritia, fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus iudicium iam olim non ceſſat, & perditio eorum non dormitat.* Quo tanquam procemio præmiſſo, eas notas & inſignia, ex quibus hi tales homines cognoſci poſſint, iiſdem ferè verbis cum Iuda Apoſtolo texit, eoſque ſuis veriſſimis pingit coloribus,

Petri 2. ca 2.

bus,

bus,ac qua ratione cognoſci poſſint, abundè docet.

Quorum primus ille eſt: *Dominationem,* inquit, *contemnunt, maieſtatem autem blaſphemant.* Vt enim primus ille Apoſtata & hæreticus Lucifer, extrema contra Deum arrogantia elatus, omnipotentis Dei dominationem ſpreuit, dum ei par per omnia eſſe vult, ſimulque maieſtatem eius blaſphemauit, cùm inquit: *Ponam ſedem meam in Aquilone, & ero ſimilis altiſſimo:* ſic vniuerſa eius propago, & progenies ſchiſmatici & hæretici, non illam primam & principem ſolùm, ſed etiam hanc ſecundam & vicariam poteſtatem, quæ in magiſtratibus ſita eſt, ſpernunt, eiuſque maieſtatem blaſphemant. Nunquam ferè Martinus, nunquam Caluinus, Pontificem Romanum, cuius Cathedram Apoſtolicam ſedem, omnis antiquitas ſanctiſſimè nominat, & venerata eſt ſemper, niſi Antichriſtum: nunquam Pontifices, niſi monſtra & portenta: nunquam ſacerdotes, niſi miniſtros & vaſa diaboli: nū-

Fructus primus hæreſeos.
Iudas in ſua epiſtola.
Iſa. 14.

quam Reges & principes Catholicos, niſi Pharaones, Tyrannos, & libertatis publicæ oppreſſores appellare ſolent: ſcripta illorum teſtantur: res negari non poteſt, niſi planè impudentes eſſe velint, aut ſuos authores, quod illis ſæpè vſu euenit, non legerint. Et cùm authoramentum maieſtatis lex ſit, quæ principes magnos & ſacroſanctos facit: omniſque eorum dignitas, & authoritas ex legum authoritate, tanquàm firmiſſimo præſidio pendet; idem ipſi legum qui & maieſttas hoſtes ſint oportet. Hinc illa Eccleſiaſticarum primum, deinde ciuilium legum & ſanctionum accuſatio: hinc paternarum conſuetudinum immutatio: hinc veterum morum abrogatio: legibus enim integris & ſartistectis conſeruatis, neque dominationem contemnere, neque maieſtatem conuicijs proſcindere, impunè auderēt; quinimò his ſtantibus & vigentibus ipſi nullo modo ſtare, nec ſeſe diutius tueri poſſent. Primus itaque fructus hæreſeos hic eſt, dominationis
&

& maieſtatis diminutio, legum autem antiquarum abrogatio, omniſque moris veteris exſtinctio. Quis hæc docet? Petrus atque Iudas, duo ampliſſima Apoſtolici Collegij lumina: *Dominationē, inquit, contemnūt, maieſtatem autem blaſphemant.*

Secundus eius labis, qui ex hoc primo naſcitur deterior fructus, inobedientia. *Libertatem,* inquit Petr', *promittentes, cùm ipſi ſerui ſint corruptionis, à quo enim quis ſuperatus eſt, huius & ſeruus eſt.* Et ſanctus Iudas: *Væ væ,* inquit, *qui in contradictione Core abierunt.* Quam contradictionem ſic exponit ſcriptura: Core, Dathan, & Abyren, Leuitici generis fratres, qui ad fugiendum deportandumque tabernaculum, ac reliqua minutiora cultus diuini munera, erant deſtinati, Moyſe & Aarone principibus ſacrorum, & reip. ſpretis, in munus & officium ſacerdotale ſeſe temerè ingeſſerant. *Miſit igitur Moyſes, vt vocaret Dathan & Abyron, filios Eliab, qui reſponderunt, non veniemus, &c. Iratusq́; Moyſes, dixit ad Dominum: Ne*

Secundus fructus.

Num. 16.

reſpicias Domine ſacrificia eorum; tu ſcis quod nec aſellum quidem vnquam acceperim ab eis, nec afflixerim aliquem eorũ. Cõtradictio igitur Core, inobedientia eſt, affectata libertas eſt, ac nõ expectata legitima vocatione, in alieni muneris functionẽ temeraria inuaſio: quæ ex magiſtratus leuiſſima æſtimatione naſcitur. Qui fructus, in noſtra hac ætate ſatis ſuperq; his magiſtris & doctoribus nõ refloruit? Iubet vniuerſalis legitimè congregata ſynodus qd: reclamat populus, nõ faciemus. Iubet ſacerdos: reclamat laicus, nõ faciemus. Mandat Rex: itidẽ ſubditi, nõ faciemus. Mãdat dux belli: eodẽ modo miles, nõ faciã. Ab his aũt maioribus ad minora eſt profectum: vt neq; ſeruꝰ domino, nec filiꝰ patri, neq; vxor viro, nec diſcipulus officinę magiſtro, aut parere aut ſubeſſe velit: ſed facit quiſq; illud quod bonũ in oculis ſuis eſſe videtur. Quã frequens hæc vox auditur: non faciemus, nõ veniemus, nõ parebimꝰ, ipſi videtis. Malę igitur arboris hic ſecũdus deterior fructus eſt, qui ex legum ma-

magiſtratuſq́; contemptu, ita vti diximus oritur.

Tertio inquit: *Nubes ſine aqua, nebulæ turbinibus exagitatæ, quæ à ventis circumferuntur, fluctus feri maris, deſpumantes ſuas confuſiones: ſydera errantia, quibus procella tenebrarum ſeruata eſt in æternum*. Quæ nihil aliud deſignant, quàm oēm tam polytici, quā Eccleſiaſtici ordinis peruerſionē, qui tertius eſt hæreſeos fructus. Quid .n. nubib⁹ vacuis magis incōcinnū? qd fluctib⁹ maris proceloſi magis incōpoſitū? qd nebulis? qd ipſis ſyderibus erranti-bus, quę nunc huc, nunc illuc temerè feruntur, nūc in his, nunc in alijs partibus cœli cōſpiciuntur, magis vagū & incertū? Sequitur aūt vi & natura ſua illos duos hic tertius fructus. Vbi enim nulla eſt obedientia, vbi nullū maioris & minoris diſcrimen & differentia, vbi ſuperioris & inferioris nulla cōparatio: ibi nullus ordo, nullus certus cōcentus ſit oportet. Vt.n. queādmodū in cantu ex diſſimilimo rū ſonorū cōſenſu illa oritur, q̄ à muſicis harmonia dicitur; ita ex ſum-

Tertius fructus hæreſeos

mis, & infimis, & medijs interiectis ordinib⁹, rectè & legitimè moderata ciuitas, ordinē & cōcordiā ꝑptuò tenet, arctiſſimū atq; optimū vinculum in rep. incolumitatis. Quod vbi nō eſt, ibi oīa incerta, oīa vaga, oīa fluctuantia multis procellis & tempeſtatibus agitata paſſim aguntur & feruntur. Quod inter iſtos manifeſtè fieri videm⁹. Oēs ferè apud illos ſunt Pōtifices, oēs ſacerdotes, omnes Reges, omnes belli Duces, oēs Doctores, oēs deniq; omnia cenſeri volunt. Qua.n.ratione iuris & ordinis æquabilitatē inter ſe cōſeruabunt illi, qui ſibi mutuæ defectionis ex æquo conſcij ſunt? qui oēs ab eo quod iuſtum, quod legitimū, quod cū veteri lege & more cōiunctū eſt, pariter receſſerunt: qbus propria libido, lex & norma recti & honeſti eſt. In ea igitur rerum omnium confuſione, quem tu cōſtantem ordinem inuenies? quam diſciplinam? quem concentum?

Quartus fructus hæreſeos

Quē fructū ille quartus ſequitur, quē idē explicat D.Petrus: *Audaces inquit, ſibi placentes ſectas, nō metuūt intro*

duce-

ducere. Iudas aũt: *Murmuratores et queruli, ſecun dũ deſideria ſua ambulantes, os eorum loquitur ſuperbiã, qui ſe ipſos ſegregant*, id aũt eſt, factioſi ſunt, tumult⁹ cient, publicè pacis trãquillitatẽ perturbant: Pax. n. vt doctiſſimis placet, nihil aliud quàm tranquillitas quędã ordinis eſt. Vbi igitur null⁹ eſt ordo, ſed potius omnis ordinis ꝑuerſio; ibi pax nullo modo eſſe poteſt: rixæ, factiones, diſſenſiones, in mutuumque exitium cõſpirationes, domeſtici tumult⁹, bellaq́; ciuilia, ꝗbus nũc vbiq; orbẽ terrarum ardere videmus, ſuccedant oportet. Iſtis autẽ inter ſe dimicantibus, ac mutuas vires atterentibus, & veluti in vtero vnius matris more Iacob & Eſau colluctantibus; contra hoſtes reipub. Chriſtianæ prę clarum geritur nihil. Opes inimicorum Chriſti indies creſcũt: vrbes, regna, inſulæ, in eorũ poteſtatẽ ſuccedunt: nihil noſtrũ vel ioco cõcupierunt vnquã, quod ſeriò non obtinuerint: dum iſti pro ſcholæ quæſtionibus, quarũ finis nullus eſt, decertant, qui pro regnis, & populis IESV Chri-

Pax quid.

Diſcordia Chriſtianorũ vires; inimicorũ CHriſti creſcunt.

Chriſti ſanguine quęſitis pugnare potius debebant. Quid.n. ab eo tempore, ex quo hæc labes remp. Chriſtianā occupauit, præclarè cōtra hoſtē nominis Chriſtiani actū eſt? qd illius regno quæſitū? quid laudis & nominis geſtū? oīa, vt ille inquit, ruūt, & retrò collapſa referuntur: oīs virt⁹ Chriſtiana cōticuit: ſexcenta licèt ferantur inter nos pacis fœdera, ſexcentæ pacificationes; pax tamen nō eſt, nec erit vnquā. Quid ita? Pax eſt tranquillitas ordinis: quæ vbi pturbatur, ibi nulla itē pax & cōcordia, ipſa naturę vi & æquitate ita cōcludēte, retineri poterit. Multū qdem valent humanę ſanctiones, multū leges; naturā tamē rerū inuertere & immutare nō poſſunt: *Non eſt pax impijs, dicit Dominus.* Et: *Inter ſuperbos ſemper iurgia. Impij tanquā mare feruens, quod quieſcere non poteſt.* Ita qui pacē inter hęreticos, vel cū hæreticis facere velit; nihil aliud agit, quā arenā, vt Irenæus dicere ſolebat, ſine temperamento glutinat: quæ nunquā rectè cohæret, nunquā diu in vnitatis vinculo permanere po-

Iſa. 48. 57.
Prouerb. 13.

poteſt: *Neminē .n. pacē ſuā tenere poſſe, qui pacē Dei repudiauit*, præclarè ſcriptum reliquit Hegeſippus. Quid ita? *Lib.5.cap.2.*

Obſtat & impedit quintus, qui hos quatuor ſequitur exitioſus malę plantę fructus: *Væ illis, inquit, qui in via Cain abierunt, & in errore Balaā mercede effuſi ſunt, ſecuti viā Balaam ex Boſor.* *Quintus fructus hæreſeos*

Via Cain extremū quoddā & irrecōciliabile, ex inuidia natū odiū, in omnemq; fraternū exitiū conſpirationē deſignat. *Via Cain.* Via Balaā, populi Dei, eiuſque caſtrorū infeſtationem, ac omni genere cōuicij & maledicti proſciſſionem ſignificat. *Via Balaam.* Habent ſiqdem diſſidētes in religione inſitū quoddā & peculiare, ab alijſq; omnibus diſtinctum, contra illos qui aliter ſentiunt odiū: quod & ſi ad tempus ſupprimi & diſſimulari ſolet; funditus tamen & radicitus euelli nullo modo poteſt: imò quo diutius premitur, eò exitioſius erumpere ſolet: magna.n. lis, magnus zelus eſt religionis. Quærit Ioſephus, quæ cauſa fuerit, cur cū reliquæ oēs gentes ſecū facilè cōiungebātur, ſoli Iudæi nullā firmā & cō- *Ioſephus contra Apionē.*

ſtantem vnquã amicitiã cum cæteris nationib⁹ coluerunt. Reddit nõ aliã cauſam, quàm eã ipſam diſparitatem & diſſimilitudinem ſenſus de religione cultuq; diuino, odiumq; quod inde manat implacabile; cũ Iudæi vnum ſolũ, cæteri oẽs infinitos coluerint Deos. Docet hoc idem Dionyſius Areopagita, ac vix non Geometrica ratione demõſtrat: *Vt inquit, lineæ quãtò remotius à centro diſcedunt, & numeri ab vnitate quãtò magis diſtãt, tãtò etiã plus ab inuicẽ ſeparãtur, maioreq́ interuallo abſunt; ſic homines, quò magis à Deo, qui eſt rerũ omniũ primũ principiũ, & centrũ, omnisq́ vnionis fons & origo, veraq́ de illo opinione diſcedunt, eò magis à ſeipſis diſtãt, ac ſeiungũtur. Non poteſt,* inquit Bernardus, *Deo eſſe contrarium quid, & ſibimet cohærere, aut ſecũ cõſentire.* Nihil inter tales homines in commune conſulitur: nihil ad omniũ ſalutem refertur: nulla totius corporis habetur cura: hoc ſolũ vtile eſt, quod alteri nocet: ex alieno incommodo, ſua quiſq; ſibi parat cõmoda. Et proinde pacẽ & cõcordiã illa reſp. ſperet nun-

De diuinis nominibus cap. 5.

Bernardus lib. 5. de cõſideratione.

nunquam; quæcunq; ſemel diſpares & pugnantes intra ſua ſuſceperit viſcera cultus: fruſtra impoſſibilia tentantur. Quod nunquam in tanto decurſu ſæculorū fuit, nunc certè vt fieri poſſit, ſperandum non eſt.

Sextus fruct⁹ iſtius mali ab ijſdem explicatur Apoſtolis: *Hi aūt quæcunq; quidē ignorăt, blaſphemăt; quæcunq; autē naturaliter tăquā muta animalia norūt, in his corrūpūtur.* Quid hoc loco dicit Apoſtolus, quā illud, hæreſeon blaſphemiā, ſiue cōuiciū & maledictum perpetuū comitē eſſe, quod nuſquā aliâs inuenies: nam Philoſophi, & ſi nobiſcū nō ſentiunt, & ſi diſparē cultum ſequuntur; noſtra tamen conuicijs & maledictis nō cōſcindunt. Ita ſint duo: Alter Philoſophus quis, Auerroem, vel Auicēnā ſequut⁹: hæreticus alter; vterq; Deum vnū & trinū non cōfitetur; vterq; Chriſtū ex virgine natū negat; vtèrq; ſub ſpecie panis & vini, verum corpus & ſanguinē Chriſti cōtineri, nullo modo credit. Hoc tamen inter illos intereſt, quòd alter diſputatione cōtētus, nō *Sextus fructus hæreſeos*

ampli-

amplius progreditur: alter vltra argũmenta nephandis blaſphemijs inquinat cõpletq́; omnia. Quæ illi, & qualia in Dei filiũ, quæ in virginẽ ſanctã, quæ in ſacramenta diuina, ſymbola, maledicta conferũt, quibus cõuicijs, qua dicacitate pſtringunt; pari certè maleuolentia cũ illis, qui filio Dei in cruce pendenti inſultabant quondã:

Matt. 27. *Si filius Dei eſt, deſcendat de cruce: Male-*

Geneſ. 49. *dictus furor eorũ, quia pertinax, & indignatio eorũ dura: Non intret anima mea in cõſiliũ eorũ, & in cœtu eorũ non ſit gloria mea*, dicebat de ſimili genere hominũ Iacob Patriarcha quondã. Nec ſatis eſt, ipſos ita petulantes, & maledicos eſſe, hacque ratione æterni numinis maieſtatẽ lædere; ſed illud etiã hac ſua procacitate efficiunt, vt nomen excelſum Dei, nomen IESV Chriſti, eiuſq́; ſacroſanctæ religionis malè vbique audiat in gentibus. *Per*

2. Pet. 2. *quos*, inquit D. Petr9, *via veritatis blaſphematur*. Quis enim ex his qui foris ſunt, eã admiretur religionem, quis laudet, ſuſpiciat, & nõ poti9 dãnet ac derideat, quæ in tot hæreſes, in tot

diſſi-

diſſidentia ſchiſmata ſit diſtracta, & quæ de ſuis ſacris & myſterijs tam maleuole, tam petulanter, tam impudicè ſentiat & loquatur? Non modò igitur his iſtorum moribus ad lucem veritatis infideles nõ redeunt, ſed magis in ſuo errore tenebriſque confirmantur. Ad quos enim potiùs in tanta ſententiarum varietate ſe conferant, aut quomodo illos ſequantur, qui ipſi, vbi certò defigant pedem, nõ habent. Ita vt planè portas vniuerſæ ſalutis omnibus gentibus, ſectis ac diſſidijs ſuis, vita & moribus inquietis & diſſidentibus ſuis obſtruxiſſe videãtur. Et, vt quondam Pilatus Chriſtum ad illudendum, conſpuendum, flagellandum, ac omnibus contumelijs diuexandum cohorti tradidit, ita nunc hæreſeon ac ſchiſmatũ magiſtri eundem Chriſtũ, eiuſq; vnicã ſpõſam Eccleſiã, ijſdem gentibus, vt denuò flagelletur, cõſpuatur, ac varijs probris cõtumelijſq; ipſi illudatur, exponũt: nullo vnq̃ tantum ſcelus dignè expiaturi æuo. Aſſume domine zelum, pro ſpõſa tua, & pro nomine ſancto tuo. *Ezech. 39.*

Dd Septi-

Septimus fructus hæreſeos

Septimus hærẽſeon fructus ille eſt, gratiam Domini noſtri Ieſu Chriſti transferre in luxuriam, quod idem ipſi docent Apoſtoli: *Subintrauerunt enim quidam homines, qui olim perſcripti ſunt in hoc iudicium impij, domini noſtri gratiam transferentes in luxuriam, delicijs affluentes, in conuiuijs ſuis luxuriantes vobiſcum.* Vt enim veterator ille paradyſi ſerpens, eam prolixam & liberalem munificentiſſimi parentis beneficentiam, qua in omni honeſtę voluptatis & deliciarum vſu primos noſtros conſtituerat parentes, in exitialem transferre voluit luxuriam atq; inſolentiam; ita vt nimia petulantia & faſtu, eius ſuaſu cõtra parentem ſuum elati, Dij planè effici voluerint: ſic iſti crucis Ieſu Chriſti, vulnerumque eius, mortis & ſanguinis liberaliſſimè in pretium & ablutionem totius mundi in ara crucis effuſi, gratiam volunt transferre in luxuriam; non tanquam exemplum imitationis crucem & mortem Chriſti habentes, ſed quaſi velamen malitiæ prętendentęs, vt dicebat Petrus. Quod ne fieret, di-

1. Petr. 2.

ligen-

ligentiſſimè ſuos monet Galatas Paulus: *Vos in libertatem vocati eſtis fratres; tantùm, ne libertatem in occaſionem carnis detis.* Laudent quantum velint in primis ſuis initijs hęretici omnem vitæ continentiam & ſanctimoniam, laudent caſtimoniam, Catharos Angelicos, Apoſtolicos Apotacticos, id eſt, ſelectos more veterum Gnoſticorum, Marcioniſtarum, Valentinianorum, ſeſe ſuperbè appellent; ad vltimũ tamen, omnem Dei gratiam trãſferunt in luxuriam. Notum eſt, in quã fœdas, ac planè infandas libidines, prioris ſæculi hæretici ad extremum præcipitabantur: ſed & noſtri, ieiunia primũ, vigilias, cilicia, humi cubationes ſuſtulerunt: virginitatem, tanquã rem Deo & naturæ aduerſam & inimicam, reiecerunt: clauſtra monaſteriorum, ac vota ſuſcepta pudicitiæ perfregerunt; Polygamiam laudarũt: Vltimò Adamiſmus quidam turpis & nefarius apud quoſdam inductus eſſe dicitur. Sic hæreſis, gratiam DEI transfert in luxuriam. *Galat. 5.*

Octaua demũ tãtæ peſtis proles eſt, *Octauus fructus hæreſeos*

perpetuus in deterius profectus. Hūc
fructum Paulus ad Timothæum ſcri-
2.Tim.2. bens, ſic explicat: *Semper, inquit, diſcen-
tes, & nunquam ad perfectionem cognitio
nis peruenientes. Mali autem homines
& ſeductores proficient in peius, errantes,*
2.Tim.8. *& alios in errorem inducentes.* Et paulò
pòſt: *Iniquitas autem eorum proficit in
peius, quorum ſermo ſerpit tanquam can-
cer.* Millequingentis ſeptuaginta octo
annis, res Chriſtiana in diſpenſatione
legitimæ poteſtatis, inter tot perſecu-
tionum fluctus, inter tot feri ingenij,
& linguæ impugnationes, inter tot
hæreſes & ſchiſmata, integra & inte-
merata manſit: Articuli fidei, ſacra-
mentorum diſpenſatio, libri ſacri, e-
orumq́ue interpretes, Canones, Con
cilia, Patres, Cerimoniæ, ſacra, ordi-
nes, ordinumq́ue functiones, incor-
rupta immutataq; manent. Sexageſi-
mus vix interceſſit annus, ex quo iſti
noui diſpenſatores in eam inuaſerūt
poſſeſſionem, & iam vix reliquias e-
ius, quod à nobis acceperunt depoſi-
ti, tuentur. Sic prophanata, ſic concul
cata, iacēt omnia. Dum hoc quidem
anno

anno eam inficiunt religionis partẽ, alio aliam, & iterum aliam; donec totum fidei & pietatis corpus hic lethalis abſumat cancer. Vnde cœptum ſit, videtis, & quo profectum. Quorſum illa aqua luſtralis, quorſum indulgentiæ, quorſum purgatorij ignis euaſit: auctores ipſi vix ſua recognoſcũt dogmata. Neque verò in peius proficiũt tantùm, ſed in quo maximè admirari licet, ſummam diuinæ potentiæ in hominum malitia & curioſitate vindicanda vim, planè in contrarios recidant ſenſus. Quantum fidei vim & amplitudinem, ſuprà quàm etiam neceſſe fuit, extulerint quondam, nemo eſt qui ignoret. Nunc ipſi, vel penitus nihil credunt, vel in omni parte fidei ſenſum & experimentum quærunt: iamq; inueniũtur nõnulli, qui in ſolis bonis operibus, cum Pelagianis, totã ſalutis rationem repoſitam eſſe putant: Verbum Dei, Euangelia, Paulique ſcripta, quibus laudibus in cœlũ ſuſtulerant, ſcimus: nihil detrahendũ, nihil apponendum eſſe, quàm ſanctè & religioſè cauebant. Nunc Moyſes

multis placet; Chriſtus, eiuſque Euangelium, diſplicet: nouum teſtamentum, recens quædam & nuper excogitata res eſſe videtur; veterem legem & antiquitate, & iudicio omnium gētiū longè plus valere: quomodo omnes illi ſentiunt, qui noui Iudaiſantes dicuntur. Quid de Sacramentorum vi, integritate, veritate, ſanctitate, frequenti vſu quàm preclara, vt quidem videbantur, à primis ſuis initijs tradebant? Nunc, vel nuda quædam & egena elementa eſſe putant, vel penitùs nulla. Maledictum illum eſſe dicebant, qui confideret in homine, quíue carnem poneret brachium ſuum: nunc non minima pars illorum nudum & ſimplicem hominem IESVM Chriſtum, vt quidem illi impiè blaſphemant, grauiſſimo idololatriç delicto obnoxij, colunt & venerantur. Totum certamen, pro gloria, laude, maieſtate Ieſu Chriſti, ſe ſuſcepiſſe prætendebant. Nos hoſtes & proditores cultus ác nominis eius, tertio quoque appellabant verbo. Nunc illum, quem pater glorificauit, & in quo sū-

mam ſplendoris gloriȩ ſuȩ collocatã eſſe voluit, ita, vt qui nõ honoricet filium, non honorificet & patrẽ, infra Angelicã etiam conſtituunt ſortem: ac ne ex virgine quidem natum, Mahometanis in ea parte longè deteriores, confiteri volunt: ſic facta ſunt illis, iuxta prȩdicationem Petri, poſteriora deteriora prioribus. Quàm diſ- 2. Pet. 2.
ſimilia & pugnantia vltima primis, videtis: quæ tamen omnia eò peruentura, iam tum à principio illis à Catholicis viris ad vnguem planè omnia prædicebantur. Vndè igitur tanta mentis cœcitas? vnde hæc amentia? *Deſcendit Dominus, & confundit linguas* Gen. 11.
& ſenſus eorum, vt non audiat vnuſquiſque vocem proximi ſui; ac ne ſuam quidẽ, quam primò conſtanter tuebatur, & pro qua fortiſſimè decertabat. Docet ſacra ſcriptura, ſingulis Eccleſijs ſingulos angelos ad earum regimen & gubernationem, ac cuſtodiã, præfectos eſſe: quas vbi iuſta & æqua voluntate Dei peccatiſq; hominum deſeruerint: eas omnibus ignitis telis ſpiritualiũ poteſtatũ patere, ac ex errore in errorem

prolabi: quos hæreſibus ac ſchiſmatibus fugari, ipſaſque Eccleſias relinquere, teſtis eſt grauiſſimus auctor Hieronymus: quod nunc iſtis eueniſſe, dubitandum non eſt. Verè igitur ſermo illorum ſerpit tanquam cancer, errorque in principio paruus, in exitu infinitis partibus creſcit, nec primùm conſiſtet, quàm res ad eos redierit, quibus dictum eſt: *Qui vos audit, me audit: qui vos ſpernit, me ſpernit.* Et q illud verè vſurpare poſſint: *Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Dei, & diſpenſatores myſteriorum Dei.*

Nonus fructus hæreſeos. Ex quo peſſimi profectus malo, alia miſerabilis & funeſta naſcitur calamitas; conſcientiæ ſcilicet perturbatio, mentiſque inconſtantia: *Cauteriatam*, inquit Paulus, *habentes conſcientiam.* *1. Timot. 4.* Quod perplexitatem quandam, & fluctuationem, ac inconſtantiam mentis denotat. Dum enim animus, in eo quod ſummum eſt, & in quo vitæ & fœlicitatis quaſi cardo cõſtitit, nullum certum modum, nullum finem, nullum inuenit exitum; ac pro tuto portu, vbi conſiſtere debuit, in

maio-

maiores æſtus, maioraque naufragia, ſe in dies deferri videt; nec vſquã tàm firmiter agit pedem, quin nouis fluctibus inde non exturbetur: dici non poteſt, quantum commoueri & perturbari ſolet, quantùm indignari & planè iraſci, nullum mare fluctibus, quantum hic animus cogitationibus æſtuare, ac in tranſuerſum agi ſolet. Hinc macies: hinc pallor, inediæ: hinc vigiliȩ, & nocturnȩ excitationes: hinc in via, in balneo, ad menſam, in lecto diſceptationes, ac perpetuus ad eaſdẽ cogitationes recurſus: hinc leui ex cauſa maximæ offenſiones, & ſcandala: hinc repetitæ conſultationes, conuentus, & ſynodi: hinc vitæ & lucis tædium: hinc ſpontaneæ ſibi manuum illationes: hinc aliæ infinitæ cruces. Cauteriato enim mẽbro, nulla pax, nulla quies. Ex qua animi ac conſcientiæ ægrimonia, exoritur metus quidam, & trepidatio; vt metuant, vbi nõ eſt timor, fugiant nullo perſequente. Virtutis enim viri recta conſcientia robur eſt. Probatum eſt hoc nuper aliquoties apud nos, his proximis Tar-

taricis incurſionibus : quid actum, quomodo trepidatum ſit, ſcitis. Non factitarunt hæc, quibus certa & explorata fuit pietatis & religionis ſuæ ratio maiores noſtri: qui non niſi cum dijs, vt aiunt, & ſacris, boná conſcientia, pro fortiſſimo clypeo tecti, in aciem & certamina deſcendere ſolebãt, Quanquam autem hi conſcientiæ tumultus in omni illos perturbent vita, maximè tamen in morte excitantantur contrarijs argumentis, in vtrãque partem colluctantibus, aſſenſu autem dubio, & fluctuante, Diabolo aut tunc omnia in immenſum augẽte, ita, vt vix centeſimum ex iſtis æquo animo mori videas. Quam eorum miſerabilem conditionem, Vincentius Lirinen. ante mille annos diſertè in hunc modum deplorat: *Et perire metuunt, & redire erubeſcunt, ſaucij, ſemineces, ſemiuiui: quippè qui tantam veneni hauſerint quantitatem, quæ nec occidat, nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere ſinat. Heu miſeranda conditio, quãtis illi curarum æſtibus, quantis turbinibus exagitantur. Nunc etenim quà ventus impulerit,*

Vincen. Liri. lib. de hereſ. cap. 25.

pulerit, incitato errore rapiuntur: nunc in ſemetipſos reuerſi, tanquam contrarij fluctus reliduntur: nunc temeraria præſumptione, ea, quæ incerta videntur, approbant: nunc irrationali metu, etiã quæ certa ſunt, expaueſcunt, incerti quà eant, quà redeant, quid appetant, quid fugiant, quid teneant, quid dimittant. Quæ quidem dubij & malè penduli cordis afflictio, diuinæ erga ſe miſerationis eſt medicina, ſi ſapiant. Idcirco etenim extra tutiſsimum Catholicæ fidei portum, diuerſis cogitationũ quatiuntur, verberantur, ac penè necantur procellis; vt excuſa in altum elatæ mentis vela deponant, quæ malè nouitatum vẽtis expanderant, ſeſeq; intra fidiſsimam ſtationem placidæ ac bonæ matris reducãt & teneant, atq; amaros illos turbulentoſque errorum fluctus primitùs reuomant, vt poſsint deinceps viuæ & ſalientis aquæ fluenta potare. Dediſcant benè, quod didicerunt non benè: & ex toto Eccleſiæ dogmate, quod intellectu capi poteſt, capiãt; quod non poteſt, credant. Hæc ille.

Sequitur decimus ille lethalis radicis, lethalior fruct⁹, religiõis vniuerſę cultuſq; diuini labes, vltimaq; ruina. *Decimus fructus hæreſeos*

Quem

2.Petr.2. Quē fructū D. Petrus illis verbis expli cat: *Venient*, inquit, *in nouiſſimis diebus in deceptione illuſores, iuxta proprias concupiſcentias ambulantes, dicentes: Vbi eſt promiſſio aut aduentus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia ſic perſeuerant ab initio creaturæ*. Quod quidem ſine multis teſtibus vel res ipſa clarè demō ſtrat. Nam cum vniuerſa fides ac religio Chriſtiana, demonſtratione non conſtet, ſenſui item ſubiecta non ſit, ſed ſola fide, conſenſu, authoritateq; nitatur; his ſublatis, aut ſaltem labefa ctatis, omnem religionem auferri oportebit. Hac potiſſimùm ratione, verſatur quis inter Catholicos; audit argumenta, audit ſcripturas: confert ſe idem ad Sacramentarios, eadem omnia inuenit: item ad Anabaptiſtas, non inferiora: ad Trinitarios, Arrianoſque, eodem modo. Quæ omnia, ex iiſdem ſacræ ſcripturæ ipſiuſque ra tionis fontibus hauſta, cùm animus infirmus & cauteriatus digerere non poſſit, magna vndiquaque & rerum, & perſonarum pondera vidēs, ſimul omnia cum ſummo acerbitatis dolo

re

re euomit, vniuerſamque abnegat fidem, ipſoque infideli deterior efficitur. Ex quo hominum genere, non vnum & alterum, ſed plenos vbique vid按emus verſari greges: qui illud palam confiteri non erubeſcunt, ſe quid in religione ſequi debeant, planè ignorare: omnia illa, quæ veriſſima eſſe putarunt, falſa & conficta eſſe: religionis & pietatis nihil præter ſpecioſum nomen & titulum exſtare. Et hęc quidē plurimi propalàm. Alij porrò, qui paulò cautiores prudentioreſque ſibi videntur, cùm id publicè affirmare non audeant, in corde tamen ſuo illud cum impijs ſæpiùs occinunt: Non ęſt Deus: quorum numerus & ſi ſoli Deo cognitus ſit, eſſe tamen quāplurimos, vita hæc, & mores hominum perditi ſatis teſtantur. Euenerat hoc idem Philoſophis quondam. Dū enim Reges ac Principes rerumpub. philoſophabantur, grauiter tunc & ſeriò omnes explicabantur Philoſophiæ partes: nihilque dicebatur, niſi quod ex naturæ ipſius principijs, ac planè viſceribus, depromeretur: nihil in me-

in medium adferebatur, niſi quod ipſam veritatem redolebat: nihil quærebatur aliud, quàm ipſa veritas. At, poſteaquàm Philoſophia ad homines egentes, vagos, oſtentationiq; deditos tranſlata eſt, qui finem eius lucrum potiùs & quæſtum, inanemque gloriam, quàm veritatem ſibi proponebant; tunc ad nugas omnia quaſdam & ineptias, incredibiliaq; paradoxa, quibus ſtultæ plebeculæ, illi ambitioſi magiſtri admirabiles videri voluerunt, transferri cœpta ſunt. Hinc illa omnia, vnum eſſe cælum, in perpetua quiete manere, terram autem incitò curſu agitari, motum in rerum natura eſſe nullũ: hinc niuem nigrã, & q̃d non? Quibus nugis & altercationibus eò res deducta fuit, vt nihil certò ſciri aut affirmari poſſe exiſtimaretur, illique ſapientiſſimi eſſe iudicati ſunt, qui nihil ſe nec magnum, nec paruũ, ſcire profiterentur. Talis Socrates, talis Carneades fuit. Philoſophi ex vrbibus & ciuitatibus eam ipſam ob cauſam eiecti, planeq; tota Philoſophia ſubuerſa fuiſſet; niſi duo illa ſapientię

præ.

præſtātiſſima lumina, Plato inquā, & Ariſtoteles, rem planè collapſam ſeriò philoſophando reſtituiſſent. Sic nimium altercando, omnis amittitur veritas.

Vltimus fructus hæreſeos Vltimus eſt ille, qui hæc omnia obſignat mala, tam exitioſi monſtri fructus, vocata in dubium virtutum omnium maxima & ſanctiſſima religione, leges item, moreſque antiquos, virtutem, omneque honeſtum in dubium vocari, humanoque potiùs hęc inſtituto & opinione, quàm vi & natura ſua valere: ſicque omnis æqui & honeſti habenis ſolutis, omnique diſciplina ſublata, à virtute ad vitia, nō iam pedetentim & lento gradu, ſed præcipiti curſu diſceditur: ſic omnis honeſti alea iacitur. Nam vt firmæ & conſtantis de religione ſententiæ omnis virtus & honeſtas conſequens eſt, cuius illa mater nutrix, & certiſſimus cuſtos exiſtit; cuius munera & premia ſecum portat; cui item decus ac omnem ornatū addit, fidemque & authoritatem facit. Sic vera & conſtanti religione labefa-

ctata

ctata, aut penitùs ex aliqua republica ſublata, ac quaſi in perpetuum exſilium acta, comites itidem eius, virtutem, honeſtatem, diſciplinam, legum atque magiſtratuum authoritatem, excludi neceſſe eſt. Quid enim illum animum potiſſimum mouebit, quẽ diuini numinis metus, omnia perſpicaci ſuo oculo intuentis, nõ mouet? aut quid apud illum ſanctum erit, apud quem ea quę prima & ſumma natura ſua meritò eſſe debeat, locum habent nullum?

Hi ſunt igitur illi, quos quærebamus, hæreticorum proprij & peculiares, non ex noſtro ſenſu & iudicio, vt videtis deſumpti, ſed ab ipſis principibus Apoſtolorum nobis traditi, omnium autem temporum exemplis cõprobati fructus. Sic igitur rem totam cõcludamus: ſi ante ſeptuaginta hos ipſos vel octoginta annos, hi tales fructus in Eccleſia Catholica exoriebantur; falſi erant Prophetæ illi, qui Chriſtianam profitebantur doctrinam. Si autem tum in ea negligentia, quam & ipſi videmus, & iſti tantoperè accuſant,

ſant, nihil horũ orbem vexabat Chriſtianum, nunc aũt iſtis ducibus, eaq́; tam diligẽti ſcripturarũ vẽditatione, hi fruct⁹, tanquã ex quadam Epimethei Pandora promanant; qd aliud dicem⁹, quàm maiores noſtros parum qdem illos diligentes & continentes homines fuiſſe, falſos tamen Prophetas nequaquã appellari debere: hos aũt, prima qdem ſpecie pietatẽ & veritatem prętuliſſe; intus aũt lupos rapaciſſimos fuiſſe? Vultíſne vobis in meridie lucernã accendã? Si iudicatũ erit, in meridie non lucere, hæc ita ſe nõ habebunt: ſi autem hæc veriſſima ſunt; qd ampli⁹ deſideratis, in re præſertim tanti periculi? Hi.n.fruct⁹, vitã ſingulorũ perturbant, funeſtaq́; labe inficiunt, reſpublicas euertũt, pietatẽ & honeſtatem oẽm extinguunt. Eorum tamen fructuũ ſatores vos ſuſpicitis, ac in delicijs habetis, in manibuſque propemodũ geſtatis veſtris: horũ vita, fortunæq́; maximè vobis curę ſunt, totq́; cõfœderationib⁹, tot legũ præſidijs, tot Sacramentis, à vobis ita tecta & cõmunita; vt hæc, vel

officina ipſa, vltimeq; cõditionis homines, Regib⁹ & Magiſtratibus inſolenter obijcere, illiſque ſuã impietatẽ tueri nõ vereantur: parumq; eſt, eius generis homines, quòd nõ puniuntur; ſed aliunde etiã accerſuntur; ſed publicis premijs ac honorib⁹ prouocantur; ſed in ore ipſo regũ atq; principũ, ea ſemina malorũ iacere non erubeſcunt. Perſimiliſq; hęc veſtra aula diuiturnæ eſt febri, quæ nunquã ægrum deſerere ſolet, niſi pri⁹ aliquod vitium, tanquã ſignũ & monumẽtũ ſui, in ægro corpore reliquerit. Sic nos nuſquã venimus, vbi nõ aliquas reliquias eius peſtis & cõtagionis, inter eius loci, & vrbis homines relinquamus. Ac vereor, ne in hac ipſa ab ea labe, Dei munere, integerrima vrbe, aliqua eius peſtis ſemina relinquamus, quæ poſtea ſimiles pariant fructus. Quę omnia, cui malo num verbo Dei? num veritati? nequaquã: hæc enim manẽt in æternũ. His nulla malitia humana aut abrogare, aut derogare poteſt quicquã. Num Eccleſiæ
1. Tim. 3. Dei, & regno CHriſti? nõ itẽ: Hæc .n.
eſt

eſt columna & firmamētū veritatis, ædificata in firma petra;cōtra quā ne portę qdem inferorū prẹualuerūt vn quā.Cui igitur malo? Rebuſpublicis primū: quarū hęc præſens eſt ruina, hic certiſſim⁹ interitus. Regib⁹ deinde ac principibus ipſis,quib⁹ hęc omnia exedenda ſunt,quęcunq; iſti diuini magiſtri intriuerint:cęteris deniq; omnib⁹,q his tantis errorū laqueis ſe capi ac irretiri paſſi fuerūt. *Verū dicet quis:* hæc quidē de cæteris Sacramētariorū,Arianorū,Anabaptiſtarum ſectis veriſſimè dici,Auguſtanę aūt cōfeſſioni nequaquā cōuenire. Cæterū, placétne meum de Auguſtana,quod antea nunquam attuli,audire iudicium?paucis accipite.Spero .n. vos id, quod ipſa res docet approbaturos. Habet Auguſtana pelles, vellera, colorē,lōgè ſpecioſiora, & ad fallēdum magis accōmodata, quā reliqua hæc mōſtra hominum; fruct⁹ aūt pſimillimos, quod ex hac ſimilitudine agnoſcite.Solent Plagiarij,qui vel ex littorib⁹, vel ex oppidis circumiacētib⁹ homines furātur,cùm ipſi eorum lo-

Auguſtanæ Confeſſionis imago.

corum hominib⁹ ſuſpecti ſint, habere quoſdã ſecum, vel ex illis ipſis oppidanis, vel ſaltem pſimili habitu & veſtitu adornatos: hos ex nauib⁹ ad oppida vicina dimittunt, vt familiaritate cum illius loci hominib⁹, atq; adeò pueris ipſi inita, eos ex oppidis in ſolum locum ad littora, tanquam inãbulandi cauſa educunt. Quos vbi primum illi eduxerint, iſti rapiunt; ac in naues cõiectos, ſecum in medios fluct⁹ aſpòrtãt. Plagiarijs ſunt pſimiles cęteri hęretici: Auguſtana ipſa, ex hoc eſt genere hominum inſidioſorum, qui ſimilitudine victus, & habitus, homines ex tuto Eccleſiæ Catholicæ ſinu in littora, pyratis obnoxia, deducunt: idq; propter eam quã ſe cum Catholica Eccleſia habere ſimulant, & qua incautis & ſimplicib⁹ hominibus facilè imponunt, ſimilitudinem & cognationẽ. Exaudire.n. licet illas voces, eandem hanc religionem eſſe, ijſdem principijs & fundamẽtis initi: incultu & cęrimonijs neſcio q̃d diſcrepare. Quos vbi ſemel ex loco tuto eduxerit, hunc Sacramen-
tarius,

tarius,illum Anabaptiſta, iſtum Ebionita, aut Trinitari⁹ quiſpiam rapit; cum eoq́; in ipſos certiſſimæ perditionis ſcopulos fugit. Quem.n. iſti funeſti Plagiarij ex Auguſtanæ ſinu nō rapuerunt? quem iſta inſidioſa Syren ex portu Eccleſiaſtico nō eduxit? aut quis ex iſtis Auguſtanā fidem à principio non laudauit,quis ſequutus nō eſt?Habetis veram,vt puto,Auguſtanæ formā & imaginem: ſi hoc idem res ipſa non docet, nolite credere; ſi autem veritatem dico vobis, quare non creditis mihi? Attendite igitur vobis à falſis Prophetis; ſed maturè, priuſquàm hoc incendium ita augeatur,vt poſtea niſi veſtra ruina extingui non poſſit. Deus miſereatur veſtri, & hoc tantum malum, quo tot reſpub. florentiſſimæ collapſæ ſunt, à vobis,ceruicibuſque veſtris auertat, Amen.

Laus Chriſto Optimo & Maximo.

Oretur pro Auctore.

5-6-1